ANGLO-BELGICA,
The ENGLISH
And
NETHERDUTCH
ACADEMY.

---

d'ENGELSCHE
En
NEDERDUYTSCHE
ACADEMY.

Met Privilegie voor 15 *Iaren* 1677.

ANGLO - BELGICA.

The English and Netherdutch

ACADEMY.

THREE PARTS.

Containing

The Exactest Grammar-Rules, most Usefull Discourses and Letters, with a Copious *Vocabular*, fitted to the Capacities of all sorts of Persons

Being a work brought to greater perfection than any ever formerly extant; Whereby men may, with a little pains, speedily attain to the compleat knowledge of both the Languages.

BY

Doctor EDWARD RICHARDSON.

At AMSTERDAM,

By *STEVEN SWART* Bookseller, on the West-side of the Exchange in the Crowned Bible, 1677.

With Priviledge for 15 years.

PRIVILEGIE.

DE Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, doen te weten: Alſo ons vertoont is by *Steven Swart*, Borger en Boeckverkoper tot Amſterd. dat hy Supplt. tot zijne groote koſten hadde doen drucken, en ſo verre gebragt, dat hy Supplt. ſoude konnen uytgeven en verkopen, ſeker Boek, geintituleert *Anglo-Belgica*, d'Engelſche en Nederduytſche Academy, in drie deelen, behelſende de naukeurige Grammaticale regulen, allernuttelijkſte diſcourſen en brieven, met een bondig Woorde boek bequaam gemaekt tot het begrijp van allerley ſoort van menſchen; zijnde een werk tot onvergelijkelijk grooter perfectie gebragt als eenig oyt te voren was geweeſt, waar door men met weynig moeyten ſpoediglijk tot beyde de Talen, een Engelſman vande Nederduytſche, en een Nederlander vande Engelſche geraken konde, met naukeurige opmerkinge, vlyt en naerſtigheyt opgeſtelt door Doct. *Edward Richardſon*, ervare liefhebber en grondig kender der beyder voorſz. Talen, als ons uyt het geexhibeerde exemplaer konde cauſteren. Welk voorſz. Boek luyden van alle Staat en conditie, en wel voornamentlijk de commercierende Ingeſetenen beyder Landen ſonderling konde te nut komen, en dat hy Supplt. bedugt was, dat het genot vande gehoopte vrugten vande gemelde Autheurs goeden yver, van ſijn gedaan verſchot, en aengewende arbeit en ſorgvuldigheit door nadrukken mogt komen verydelt te worden; weſhalven verſogt hy Sup. onderdaniglijk, het ons geliefde hem gunſtiglijck te verleenen Octroy, waer by hem geaccordeert wierde, alleen met ſecluſie van allen anderen 't meergem. Boeck binnen ons ſouverain reſort voor den tijd van XV. Jaren te mogen drukken, doen drukken, uytgeven en verkopen, en een yder wel ſcherpelijk verboden moghte werden, 't ſelve Boek in 't geheel ofte deel in eenigerley formaet na te drukken, te doen nadrukken, uyt te geven, ofte verkopen, of elders nagedrukt in onſen lande in te brengen, ofte te verkopen, op verbeurte van alle de nagedrukte, ingebraghte ofte verkofte exemplaren, en een boete van 300 Car. guld. een derde van de voorſz. verbeurde Boecken en boeten te bekeeren ten profijte van den Officier der plaetſe, 't tweede van de Armen, daar 't quame te gebeuren, en 't reſterende derde ten behoeve van den Supp. *Soo iſt*, dat wy de

ſel-

selve, en 't versoeck voorsz. overgemerkt hebbende, en genegen wesende ter bede vanden Supp. uyt onse rechte wetenschap, souveraine macht en authoriteyt, den Suppl. geconsenteert, geaccordeert en geoctroieert hebben, consenteren, accorderen, en octroieeren mits desen, dat hy geduyrende den tijd van 15 eerst achter eenvolgende jaren, het voorsz. Boeck genaemt *Anglo-Belgica*, &c. binnen den voorsz. onsen Lande alleen sal mogen drukken, doen drukken, uytgeven en verkopen, verbiedende daarom allen en een yegelijk het selve Boek in 't geheel oft deel na te drukken, ofte doen nadrukken, of te verkopen, op verbeurte van alle de naargedruckte, ingebrachte, of verkochte exemplaren, ende een boete van 300 guld. daarenboven te verbeuren, t'appliceren een derde part voor den Officier die de calange doen sal, een derde part voor den Armen der plaetse daer 't casus voorvallen sal, ende 't resterende derde part voor den Suppl. Alles in dien verstande dat wy den Supplt. met desen Octroye willende gratificeren tot verhoeding van sijne schade door 't nadrukken van 't voorsz. Boek, daar door in eenigen deele verstaen den inhouden van dien te authoriseren oft t'advoüeren. Ende veel min 't selve onder onse protectie en beschermin-ge, eenigh minder credit, aensien ofte reputatie te geven, nemaar den Supplt. in cas daar in yets onbehoorlijx soude mogen influeren, alle het selve tot sijnen laste sal gehouden wesen te verantwoorden. Tot dien einde wel expressělijk begerende, dat by aldien hy desen Octroye voor 't selve Boek sal willen stellen, daar af geene geabbrevieerde ofte gecontraheerde mentie sal mogen maken, nemaar gehouden sal wesen het selve Octroy in 't geheel en sonder eenige amissie daar voor te drukken, ofte te doen drukken, op pœne van het effect van dien te verliesen. Ende ten eynde den Suppl. desen onsen consente ende Octroye moge genieten als naar behooren. Lasten wy allen ende een yegelijken die 't aangaan magh, dat hy den Supplt. van den inhoude van desen, doen laten en gedogen, rustelijck, vredelijk ende volkomentlijk genieten en gebruycken cesserende alle beleth, ter contrarie.

Gedaen in den Hage, onder onsen grooten Zegele hier aan doen hangen, den 3. Decemb. in 't Jaer ons Heeren en Salighmakers 1676.

Ter Ordonnantie van de Staten.

ASPEREN.

B

ANGLO-BELGICA.

d'Engelsche en Nederduytsche

ACADEMY,

In

DRIE DEELEN.

Behelsende

De Naaukeurighste Grammaticale Regelen, Aller-nuttelijckste Discoursen en Brieven, met een Bondigh *Woorden-Boeck*, bequaam gemaackt tot het begrijp van allerley soort van Menschen.

Zijnde een Werck tot grooter perfectie gebracht als Eenige opt te vooren geweest is: Waar door men, met weynigh moeyten, spoedighlijck tot de volkomen kennisse van beyde de Talen geraken kan.

DOOR

Doctor EDWARD RICHARDSON.

t'AMSTERDAM,

By STEVEN SWART Boeckverkooper, aan de West-zijde van de Beurs, in de Gekroonde Bijbel, 1677.

To the READER.

HOw many attempts have been made to restore us from the confusion of Languages, which pride and the vain reasonings of men had introduced among the fallen generations of mankind! but alas how vain! sith all times, and transactions in those times, are bound up in the counsells of the Most High.

An *Vniversall Character* (as a rare humane invention) hath been endeavoured to be brought forth, as the Contrivance of many ingenious brains, among whom hath eminently appeared my Successor the famous *Doctor Wilkins* (afterwards *Bishop*

Aan den LEZER.

HOe veel aanslagen zijn in 't werk gestelt om ons te ontslaan van die verwerringe der Taalen/ welcke de hooghmoet en ydele reden-kavelingen der menschen hadden ingevoert onder de vervallene generatien van het Menschelijcke Geslachte! maar eylaes te vergeefs! nademaal dat alle tijden en het gepasseerde in die tijden in de raatslagen des Allerhooghsten besloten zijn.

Een algemeen Voorbeelt (als een seldsame vond van 's menschen verstant) heeft men getracht ten voorschijn te brengen/ als de bewerckinge van veel vernuftige herssenen/ onder welcke sich op een uytsteeckende wijse vertoont heeft mijn Successeur/ de vermaarde Dr. Wilkins (naderhandt geworden Bis-

Bisschop van Chester) benevens die waarschijnlijker betrachtinge van die Godtsdienstige en Geleerde Persoonen/dewelke alle bekende Taalen met een en het selfde van de Hebreeuwsche wilden doen over-een-komen: het welcke / met alle andere onderwindingen van diergelijcken aart /op een misdracht is uytgeloopen ; en waarschijnlijck is het dat 'et soo sal blijven berusten / tot de tijden der herstellinge door een meer dan menschelijcke macht / als wanneer vervult sal worden die langh-verwachte belofte Zephan. 3 : 9. van tot den Volcke een reyne Sprake (ofte lippe) te wenden / en met een eendrachtige toestemminge / als wanneer de Heere sal zijn tot Koningh over de gantsche Aarde, eene Heere, en sijn Name een. Zachar. 14: 9.

of Chester) besides those more probable undertakings of those Religious and Learned Persons who would reduce all the known Languages to an identity with the *Hebrew* : which, with all other designs of that kind, have proved abortive; and so, 't is probable, things will remain till the times of Restitution by a more than humane hand, when there shall be an accomplishing of the long-expected promise *Zeph.* 3: 9. of *turning to the people a pure Language* (or *lip*) and a *consent* therein; in that day when *the LORD shall be King over all the earth, one LORD, and his Name one. Zech.* 14. 9. Meanwhile

while we must help our selvs as well as we can.

My present work is to make an Essay towards the conjoining of two Languages of those Nations whom Nature by the propinquity of their situation, and Providence by mutuall traffick, and an intermixture of the Inhabitants, have brought to a necessity of endeavouring the understanding of one anothers speech.

The great refinedness and copiousness of the *English* Language renders it exceedingly delightfull, & also every way apt for expressing the varieties of conceptions.

Touching the *Netherdutch*, I find it upon severall grounds preferred by Authors, at lest so far

Ondertusschen moeten wy ons behelpen soo wel als wy konnen.

Mijn tegenwoordighe betrachtinghe is om te bevorderen de t'samen-voeginge van tweederley Taalen dier Natien / welcke de Natuur / door de nabuurigheyt hunner stand / en de voorsienigheyt / door onderlinge traffijck en vermenginge der inwoonderen een nootwendigheyt hebben opgelegt / om malkanderen yeder in haar Taal bequaamlijck te konnen verstaan.

De groote gerefineertheyt en overvloet der Engelsche Taal maackt dat het vermakelick valt / en oock allesints dienstigh is om uyt te drucken de verscheydenheden van concepten.

Wat de Nederlandtsche Taal belanght / ick merke dat Schrijvers om besondere redenen de selve prefereeren / ten min-

minsten voor soo veel als se ghemeenschap heeft met d'Oude Hooghduytsche Taal/ boven veel andere: en/ soo men aanmerckens waardigh mach achten/ sommige Prophetische Rijmen die my voorgekomen zijn/ en nu al 100. jaren oudt/ sal in alle waarschijnlickheydt dese Nederduytsche noch in een vry hooger achtinghe komen/ en nutteliijcker zijn dan hare Nabuurige Taalen.

as it hath affinity with the old *Teutonick*, before many other: and, if any heed may be given to some Prophetical rimes which I have seen of a 100. years standing, this *Belgick* is likely to be yet far more esteemed of, and usefull than it's Neighbour-Languages.

Welcke aanmerkingen/ gelijckse my tot dit werck hebben aanghemoedight/ soo behoordense oock by beyde Natien soo veel te gelden om de selve te doorsien.

Which considerations as they encouraged me to this work, so may they prevail with the Inhabitants of both the Nations to peruse it.

Men sou my mogen voorwerpen/ dat sulcks wat te geringh is voor die serieuse gedachten en professie van saacken van een hooger natuur/ die ick (ten minsten) be-ooge:

Tis indeed objected, that this is somthing below those more serious thoughts & profession of things of a sublimer Nature, to which I (at lest) pretend: Whereto

I reply; that I account nothing dishonourable to me but sin: and however this Book hath cost me much labour yet hath it not disturbed me; well knowing that there is a sacred skill of *exercising* our *hands* in *temporal* affairs when at the same time our *hearts* may be heaved up above all that is limited by the measures of *time*.

Besides this; I have no cause to look upon this as contemptible, when men of æquall degree, and far greater worth, have thought meet to be exercised in this kind of Grammar-work; as among Others, the highly Learned Professor *Vossius*, and the renowned *Doctor Wallis* a Theologue and Professor in *Oxford*; yea also,

Waar op ick antwoorde, dat ick geen dingh voor my oneerlijck achte / dan sonde; en hoewel dit Boeck my veel moeyte gekost heeft / nochtans heeft het my niet geperturbeert; wel wetende dat 'et een heylige wetenschap is onse handen met tijdtlijcke affayren besigh te houden / daar op de selve tijdt onse herten mogen opstijgen boven alles dat door de afmeetingen van tijdt is bepaelt.

Daar-en-boven heb ick geen reden om dit voor een verachtelick dingh t'aanschouwen / daar Mannen in ghelijcken graat / en van ongelijck hooger waardigheyt / voor gevoeghlijck hebben geoordeelt haar in diergelijk Letter-werck te oeffenen / als / onder Anderen / de hoogh geleerde Professor Vossius, en de vermaarde Doctor Wallis, Theologant en Professor in Oxford; ja oock

oock de gene die onlanghs t'ſamen geſtelt heeft d'Engelſche eñ Nederduytſche Onder-richter, is in ſijn tijdt geweeſt een openbare Predikant.

Ick ben (behalven mijne genegentheyt tot beyde Natien/ en d'importunitept van mijn ſeer geachte Vriendt/de Boeckverkooper) hier te meer toe bewogen/ om dat in andere Boeckskens van diergelijcken inhoudt ſoo veel groove fouten ſteken: in ſommige waar van ick omtrent drie duyſent) in andere meer kan tellen:'t welk mijne ongewilligheydt om yemant te ergeren/ my verbonden ſou gehadt hebben niet aan te roeren/ indien de nootſaacklickheyt my deſe getuygeniſſe niet en hadde afgeperſt.

't Is wel ſulks dat mē geenſins hier in heeft konnen na-laten van in te voeren ſommige

He that made the late *English* & *Netherdutch Inſtructer* had been in his day a publick Preacher.

I have (beſides my affection to both the Nations, & the importunity of my much eſteemed friend the Bookſeller) been the more willing hereto becauſe of the groſs faults in other little Books of this ſort already extant; in ſome of which I can compute about three thouſand, in others more; which my unwillingneſs to give any man offence would have obliged me, to conceal, if a neceſſity had not called for this Teſtimony.

'T is true, that the Introduction of ſome things which are in other

little Books could not poſſibly be avoided in this; yet 't is ſo, that the falſe ſpelling of the words is ſo amended, the whole form renewed, the work ſo remarkably enlarged, and the *Languages* ſo improved, that I may, without vain boaſting, commend it to the world as a new, and, I hope, more uſefull Book than hitherto in this kind hath been ſeen; notwithſtanding ſuch miſtakes as I and it may be guilty of.

That we have preſumed to entitle this Book *an Academy*, may receive a favourable Interpretation, when the varietie of its matter, relating to ſeverall ſorts of things worthy to be kown in Morality, Laws, Medicin & Merchandiſe, ſhall be

dingen die in andere Boeckskens ſtaan: doch ebenwel ſoo / dat het valſche ſpellen der woorden ſoo verbetert / het gheheele ghedaante vernieuwt / het werck vergroot / ende de Talen ſoo voortgeſet zijn / dat ick het / ſonder ydele roem / de werelt mach aanprijſen / als een nieuw / ende / ick vertrouwe / nuttelijcker Boeck als tot nu toe van deſe ſoort geſien is geweeſt; niet tegen-ſtaande ſulcke misſlagen daar ick en dit Boeck ſchuldig aen mogen zijn.

Dat wy op ons genomẽ hebben dit Boek den tijtel van Academie te geven / konde een gunſtige uytlegginge genieten / wanneer de verſcheydenheyt der ſelvers Stoffe / ſiende op verſcheyde ſoorten van ſaken die waardig zijn gekent te worden / in Zedigheyt / de Wetten / Medicijn en Koopman

manschap/ overwogen sal worden/ mitsgaders de vertooninge van de overeenkomst van dese Taalen met anderen/ als het Grieckſche, Latijnſche en Franſche; te meer/ wanneer Boecken/ met complimenten en beuſelingen vervult/ de ſelve Tijtel ſich toematigen.

't Is niet het minſte voordeel van mijn eygen die ick hier door verwachte; maar alleenlijck de Leerlingh ſijn profijt/ wiens naerſtigheydt hier in vereyſcht werdt/ met de Goddelijke zegen/ daar ick in alles ootmoedighlijck om ſmeke/ dewelcke ben

Een Liefhebber van 't Menſchlijke Geſlachte, en 't Gemeene Beſt.

Edw. Richardſon.

conſidered, together with the demonſtration of the Harmony of theſe Languages with others, as *Greek*, *Latin* and *French*; eſpecially when Books Stuff'd with complements and toys aſſume the ſame Title.

't Is not the leſt advantage of my own that I hereby expect; but onely the Learners profit, whoſe diligence herein is required, with the Divine bleſſing, which I in all things humbly implore who am

A Lover of Mankind, and of the publick good

Edw, Richardſon.

The BOOKSELLER *to the* READER.

Kind Reader,

IN theſe few late years I have heard ſeveral complaints of Some, who were deſirous to learn the *English*, and Others the *Dutch* Language: That the Books, whereby (as a means) they might attain to this their purpoſe, were very defective and unperfect, as well in the Grammar, the Diſcourſes, as any thing thereto relating, and am thereupon often ſpoken to, that, if poſſible, I ſhould print an *English* and *Netherdutch* Book, wherein the Studious Learner might find a perfect ground and inſtruction in the direction of both theſe Languages thereto

Den BOECKVERKOPER aan den LEZER.

Gunſtige Lezer,

HEbbe eenige jaren herwaardts verſcheyde klachten ghehoort van die gene/welke begeerigh waren om te leren de Engelſche, en Andere de Nederduytſche Taal/ dat de Boeken/waer doorſe mochten (als een middel) gebracht worden tot dit haar voornemen/ ſeer defect en onvolmaackt waren / ſoo in de Grammatica / Diſcourſen / of yets dien aangaande / en ben dieshalven daar veel malen over aangeſproken / om doch / indien mogelijck / een Engels en Nederduyts Boeck te drucken / waar in de begeerighe Leerlingh mocht vinden een volkomen gront en onderwijs in de onderrichtingh van beyde deſe

Ta-

Taalen daar toe vereyscht: soo hebbe uyt genegentheyt en lust/ die ick altijdt hebbe gehad tot beyde die Spraken / eenige jaren getracht om ymant te bekomen / die my een geheel nieuw Werck dies aangaande wilde op stellen / en soodanigh waar door de Leerling met meerder fondament en minder moeyte mocht gebracht worden tot de ware kennisse van beyde dese Taalen; tot dien eynde hebbe den Geleerden en ervaren Autheur daar toe meenigh malen aangesocht (hoewel het verre beneden sijn hooge geleertheyt was om sich te bemoeyë met sulck een werck) hebbe echter eyndelijck soo verre op sijn bysondere goetheyt geobtineert/ dat het werck heeft ondernomen. Ik en twijffel niet of dese sijnen arbeyt sal by den Taalgierigen Lezer aangenaam zijn/en den

requisite: therefore have I out of affection and desire, which I have always had to both those Tongues, for some years endeavour'd to procure One who might compose me a whole new work concerning the same, such as whereby the Learner might be brought to the knowledge of both Languages with more foundation and less trouble: to that end I have thereunto often desired the learned and experienced Author (though it was much below his high learning to trouble himself with such a Work) I have yet so far prevailed upon his singular goodness, that he hath undertaken the Work: and doubt not but that these his pains shall be acceptable to the Reader that is desirous of Language, and bring respect and

reputation to the Author.

Peruse then this his trouble which he hath pleased to take for thy profit and advantage: And I dare say that this his *ANGLO-BELGICA* is so perfect, that, in a very short time, it will bring such as are desirous to learn the *English* or *Netherdutch* Language to the true ground and perfect knowledge of the same. Farewel.

S. SWART.

November the 13. 1676.

Autheur respect en reputatie toe brengen.

Gebruyckt dan dese sijn moeyte die hy daar toe heeft belieben te nemen/tot u nut en voordeel: en ick durf seggen dat desen sijnen ANGLO-BELGICA soo volmaackt is/ dat het de genige die begeerig zijn de Engelsche of Nederduytsche Taal te leeren/ haar in korten tijdt brengen sal tot de ware gront en volkomen kennisse der selve. Vaart wel.

S. SWART.

den 13. November 1676.

THE

THE ENGLISH And NETHERDUTCH ACADEMY.

THE FIRST PART:

Wherein are gathered and brought together the most Necessary and most Significant *GRAMMAR-RULES*; whereby men may most speedily attain to the perfect knowledge of the

DUTCH LANGUAGE.

D'ENGELSCHE Ende NEDERDUYTSCHE ACADEMY.

HET EERSTE DEEL.

Waar in vergadert en by een gebracht zijn de Nootwendighste en Duydelijckste GRAMMATICALE REGULEN; waar door men alderspoedighst kan geraken tot de volkomen kennisse der

NEDERDUYTSCHE TAAL.

Door Dr. *E. R.*

t'AMSTERDAM,

Gedruckt by *Steven Swart*, 1677.

Met Privilegie voor 15 Jaren.

A Brief Information concerning (the Method of)

THIS WORK.

This Work is divided into Three Parts.

I. Into Grammar-Rules and Examples for giving Instruction in the Language to be learned,

II. Dialogues, Letters, Bills of Exchange, Bills of loading, and such things as belong to merchandise, together with sundry proverbial Expressions in both Languages.

III. A Vocabular which may serve for a small *Dictionary*, freed from many faults in the former.

The first of these Parts consists likewise in three thinghs: *viz*.

1. In *Orthography* and *Orthology*, or right writing and pronouncing of Letters, Syllables and words; with the use of Accents.

2. *Etymology* viz. the true original, right declensions and conjugations, compositions, and proper use of Words.

3. *Syntaxis* or a short, due connection, and placing of the Parts of speech among themselvs.

GRAM-

GRAMMAR-RULES
and
DIRECTIONS,

Whereby the
NETHER-DUTCH LANGUAGE
may be speedily and perfectly learned by such *English-men* as have a desire thereto.

PART. I.

Of Orthography *and* Orthology, *that is, right Writing & Pronouncing of Letters, Syllables, & Words.*

CHAPTER I.

Of Letters simple and compounded.

SECTION I.

Of the Number, Denomination, and Difference of Simple Letters.

T is generally received among us, that the *Alphabet* consists of 24. Letters, which is really so in the *Greek*, *English* and *Nether-Dutch* Languages: although the *Hebrew* hath 22. Consonants, which onely are *Letters*, and 10. Vowels, which are points or pricks: in like manner also the *Chaldæan* with the *Syriack* and *Arabick* Tongues are,

in proper ſpeaking, confin'd to 22. Letters or Conſonants: which likewiſe may be averred of the *Latin*, wherein are numbred 22. Letters, *H.* being onely an aſpiration (as in the *Greek*) and *W.* never uſed: all which (waving Criticiſms) We ſpeak according to common accepiation. Not being ignorant that Many reckon 23. Letters in *Latin*, retaining the *H.* and excluding onely the *W. Others*, more Critical, making *C. K. & Q.* as one Letter in uſe; accounting *H* (as before) for no more than an Aſpirate; and making *Y* to differ little from U &c; contract the number of the *Latin* Letters into 19.

On the other hand, *to our preſent purpoſe*, The *Nether-Dutch*, becauſe they diſtinguiſh their Letters I. and V. (as do the *English* and Some Others) into Vowels and Conſonants, thereupon reckon 26. Letters: which are thus characterized:

A. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

And are thus to be pronounced, after the *English* Dialect, or manner of ſpeaking,

A. be. ce. de. e. ef. ghe. ha. ee. ye, or *yod*, or *yota. ka. el. em. en. o. pe. ku. er. es. te. u, ou, Vau*, or *Vuw. double u*, or *we. ex. ey. zed.*

Nota. a. is broader and more fully pronounced than is uſuall among the *English*; as if it were *aah*: Some would have it like *a* in the *English* words *aw* ontſagh, & *law* de wet.

Ka. is of the like pronunciation.

be. ce. de. e. pe. te are alſo broader, and with an elevated voice pronounced; much like *bea* in the word *beat* ſlaan / or as *yea* ja.

And ſo ought the *English* to pronounce theſe

Let-

Letters of *a* and *e* also; not according to the Vulgar corrupt and effœminate way of learning them, as if *e* were to be pronounced as a double *e*.

ef. el. em. en. o. ku. er. es. et. zed differ nothing from the *English*.

The greatest discrepancie seems to be in these 3 Letters *g. h. i.* for

g. is seldom or never pronounced as *ge* or *je* is in *English*; but as *go* gaan (whatsoever other Letter may follow it) being also aspirated, or as a guttural, spoken through the throat, somthing like *ghost*, geest: which manner of using g need not seem strange to the English; sith it is so frequent; as before all Consonants to which it is præfixed, so also before the Vowels *a, o, u*; as in *gain* winst / *games* spelen / to *gape* gaapen / *gold* gout / the *gout* de gicht a *gun* een roer / a *gutter* een goot; and somtimes before *e*, and *i*; as to *get* krijgen / to *give* geven &c.

h. ha. is better expressed than the *English aatsh*: but in it's use is the same with the *English*. Except that the *Netherlanders* cannot well pronounce *th*: but in stead of three, they pronounce tree / & for *Smith* they say Smit / &c.

i. the *Vowel* is pronounced as *ee* in *English*.

Yet, if *i* be in a syllable where it stands before the Consonant, it is pronounced short as the *English i*; as ick *I*, in *in*, is *is*. but if it follow the Consonant, it is pronounced as *ee*: as in opinie *opinion*.

j. Consonant is used as the *English y*. as ja *yea*, jock *yoke*. So Jan *Iohn* is pronounced yan.

u. *Vowel* differs very little; as may be observed in the *English* word *you*, in Dutch u.

The *Consonant* V. which ought in English to be called *Vau*, is used alike in both languages.

So is W.

y. Is somtimes pronounced as it is used in *English*, and somtimes as *i*. which among the Dutch is frequently written with a double *i*. as zijn *to be*.

Nota. These letters are often changed or used for each other; *viz*. V. F. as vliegen or fliegen (though seldom so used) to *fly*: K. C. as Coopman or Koopman a *Merchant*: S. Z. the letter Z. being commonly put for S. especially when W. or a vowel followeth, as siel or ziel the *soul*, swijgen or zwijgen *to be silent*, seggen or zeggen to *say*: so ch & gh are mutually used, especially in the end of a word, as mach or magh *may*, waardich or waardigh *worthy*: where *Note*, That ch is never pronounced as it is in *English* in the word *which*, or the like; but like *gh* in *ghost*, or like *k*.

Nota. They have generally been used after d to write t/ to make it be more hard, & fully pronounced: but now they often leav out one of those Letters: as where they have written woordt *a word*, they now begin to use woort/ yea and somtimes woord.

Lastly, whereas formerly The *Dutch* have used ck/ They now begin to use a double and somtimes a single *k*; as for gelucken to *happen*, gelukken, for zulck *such*, sulk.

SEC-

SECTION II.

Of the Division of Letters into Vowels and Consonants.

THe Letters are divided, as in other Languages, into *Vowels* and *Consonants*.

The 5. *Vowels* a. e. i. o. u (called vocalen or klinckers and somtimes self-klinckers, that is, *self-sounders*) can stand alone, and are described to be Letters making a Perfect sound of themselvs.

To these is added y / because it is oftener used for a vowel than a Consonant: as in uyt *out*, huys *house*.

Consonants comprehend the rest of the Letters, (called Consonanten, from the *Latin*, to *sound together*; and Mede-luyders or Mede-klinckers / *sounding with*) making a perfect sound onely as they are in conjunction with the *Vowels*.

The Doubling of the *Vowels*, as aa. ee. ij. oo. uu makes the syllable longer, and also alter's the sense: as, by comparing these *Dutch* with *English* words, is evident.

a.	man *Man*,	dal a *dale* or *valley*.
aa.	maan *Moon*,	daalen to descend.
e.	en or ende *and*,	ick ben I *am*.
ee.	een *a* or *one*,	been a *bone*.
i.	een pille a *pil*,	een bit a *bridle*.
ij.	een pijl an *arrow*,	bijten to *bite*.
o.	de Zonne the *Sun*,	kop a *head* or *pate*, or (*cup*.
oo.	een Zoon a *Son*,	koop to *buy*.
u.	dun *thin*,	Mus or Musche a *sparrow*.
uu.	duun or duyn the *downs*,	muus a *mouse*.

Nota. 1. Some of these *Dutch* words have also other significations, besides the *English* herewith mention'd.

Nota. 2. In the place of uu formerly, now is uy most used: as for duun / muus / huus / they write duyn / muys / huys &c.

SECTION III.

of Letters compounded, that is, of Diphthongs, and Triphthongs.

A *Diphthong* is a conjunction of 2. Vowels (or is 2. Vowels conjoyned) in one syllable, so having but one sound.

However, in most proper speaking, there are (as in the *Latin*) but 4. or 5. *Diphthongs*, as *æ, au, ei, eu, œ*; yet the *Dutch*, commonly, when 2. or more vowels are placed together in one, account them to be *Diphthongs* or *Triphthongs*.

Diphthongs (called in *Dutch* Twee-klinckers / because they are made of two vowels call'd self-klinckers) are reckoned to be these,

ae/ ai or ay/ au/ or aau/ ee/ ei/ eu/ ie/ oe/ oo/ ou/ oy/ ue/ uu or uy.

Nota. That ae and oe are not so joyned in one, as the *Diphthongs* of these Letters are in *English* sounding onely *e*: but have a far other sound, as may be seen in some of the examples following.

ae is pronounced as *aa*, or *a* long; as in paert a *horse*; swaer heavy, swaert a *sword*, which are therefore now, by Some, written Paart / swaar / swaardt; and the one is oft written for the other.

ai or ay may be heard in these words hai or hay a *dog-fish*, or a *lamprey*, & kai or kay a *key* or *wharf*

by

by the water-side: and so is *ay* pronounced in some parts of England.

au is found in gaau or gauw *nimble*, or *quick-spirited*, schauw a *scoff* or *taunt*, kaauwen to *chaw* or *gnaw*.

ee is used in twee *two*, zee *the Sea*.

Nota. ee is not pronounced with a deeper sound than *e*, as in *English*; but broader like *ea* in the English words *Sea*, *great* &c.

ei or ey is known in klein or kleyn *little*, reyn or rein *clean*, reicken or reycken to *reach*.

eu is as in deur a *door*, neus a *nose*.

ie as *ee* in *English*, in these words zie *see*, bie a *bee*, drie *three*, niet *not*. also in these words jets or yets *somthing*, jemandt *any*, or *any body*, the je is pronounced as the *English*, *ye*; so j is here used, as a consonant, as or *y*.

oe diphthong as 2. distinct Letters in one sylla-ble, is pronounced like *ow* in English, as *how*; so hoet (not *ho-et*) a *hat*, goet *good*, bloet *bloud*, zoet *sweet*.

oo is found in boom a *tree*, boonen *beans*, booren to *bore*: it is not pronounced as in the word *moon* or the like *English* words, but as *o*. prolong-ed, or as in the word *goad*.

ou is heard in hout *wood*, sout *salt*, gout *gold*, vrouw a *woman* or *wife*.

oy in moy *pretty* or *fine*, hoy *hay*, dooyen to *thaw*.

ue in muer a *wall*, buer or buer-man a *neighbour*.

uu or uy in huus or huys *house*, luyt or luut a *lute*.

Nota. 1. uu or uy are oft us'd in place of ue.

Nota 2. uu begins to grow out of use, and uy

 most

most used: so also is uy wholly to be used before t/ as uyt in stead of the obsolete ut formerly much used.

Triphthongs (Dry-klinckers)

They are these that follow, where 3. vowels come together in one syllable;

aeu or aeuw / aey / eeu or eeuw / ieu or ieuw / oey / uae.

aeu or aeuw is seen in blaeu *blue*, graeu gray: though Some begin to leav out the e.

aey in maeyen to *mow*, saey *say* or *serge*, naeyen to *sow* or *sew* cloth, zaeyen to *sow* corn.

eeu or *eeuw* is heard in Leeuw a *Lyon*, reeuwig *foul* or *fomie*, reeuw-sweet a *cold* or *dead sweat*.

ieu or ieuw is found in nieuw *new*, nieuwigheyt *novelty*.

oey or oei in bloeyen to *blossom*, bloeysel a *blossom*, koeyen *cows*, or *kine*, roeyen to *row*, een moeye an *aunt*, moeyte *pains* or *trouble*.

uae is expressed in quaedt *bad*, bequaem *fit* or *meet*.

CHAPTER II.

Of Syllables.

SECTION I.

Of the Signification thereof.

A Syllable, (or *Sillable*) in *Dutch* Syllabe or Silleb / coming of a compounded *Greek* word which signifieth to *comprehend*, is, The Collecting and pronouncing together of so many Letters as, being uttered with one breath, do make a whole word,

word, or ſome part thereof, as man *man*, handt *hand*, recht *right*, recht-baer-digh *righteous*, han-den *hands*.

SECTION II.

Of the partition or dividing of Syllables in a word.

1. WHen a ſingle Conſonant cometh in the middle of a word, it is to be joyned to the latter ſyllable: as in wij-ze / *wiſe*, vroo-me *honeſt*, goe-de *good*, Ro-mey-nen *Romans*, Vo-ca-len *Vowels*. thus the Conſonants *z, m, d, n, c, l* are all connected with the following Syllables.

2. When a double Conſonant, or any 2. Conſonants ſtand in the middle of a word, the firſt cleav's to the former, and the ſecond to the latter Syllable: as win-nen to *gain*, bed-den / *beds*, wed-den to *lay a wager*, ſnel-le *ſwift*, zin-nen *ſenſes*, eer-baer *honeſt*, lief-de *love*, mon-den *mouths*, ver-meer-dert *encreaſed*.

3. But when 2. or more Conſonants which may be pronounced together, and ſo may fitly begin a word, ſhall be in the middle of a word, they then ſhall all be annexed to the latter Syllable: as be-ſchaemt *aſhamed*, ge-dwaeldt *erred*, ge-ſchent *defiled*, *deflowred*, ge-dwon-gen *forced*, ge-ſchre-ven *written*: ſave that g & t in the middle of a word are ſomtimes divided.

SECTION. III.

Particular Examples *of ſpelling Syllables.*

TO ſatisfie the deſires of thoſe who would have children accommodated with ſome helps in

right ſpelling of words of one or more ſyllables, here are produced Examples of ſyllables in words of all lengths.

Words of one Syllable.

Acht	*Eight*	Kaes	*Chees*
Aerdt	*Earth*	Keel	*Throat*
Arm	*Poor*	Kindt	*Child*
Bladt	a *Leaf*	Licht	*Light*
Boom	a *Tree*	Liſt	*Craft*
Borſt	the *Breaſt*	Loos	*Craftie*
Corf	*Basket*	Maen	*Moon*
Coop	*Buy*	Maent	*Moneth*
Cruys	*Croſs*	Maeght	*Virgin*
Doot	*Death*	Nat	*Wet*
Dorſt	*Thirſt*	Neen	*No*
Duym	*Thumb*	Nut	*Vſefull*
Eer	*Honour*	Oock	*Alſo*
Een	*One*	Oudt	*Old*
Eerſt	*Firſt*	Os	*Ox*
Fel	*Cruel*	Paerdt	*Horſe*
Feyt	a *Feat*	Pandt	a *Pawn*
Foey	*Fie*	Paus	the *Pope*
Geck	a *Fool*	Quaedt	*Bad*
Geeſt	*Spirit*	Quant	a *Youth*
Graedt	*Degree*	Quiſt	*Waſting*
Graf	*Grave*	Raedt	*Counſel*
Hals	the *Neck*	Rijck	*Rich*
Hout	*Wood*	Roock	*Smoke*
Huys	*Houſe*	Stadt	*Citie*
Jaer	*Year*	Sout	*Salt*
Jeught	*Youth*	Stom	*Dumb*
Inckt	*Ink*	Tant	*Tooth*

Traegh	*Slow*	Woudt	*Forreſt*
Tucht	*Correction*	Yet	*Somthing*
Vaeck	*Drowſineſs*	Ys	*Ice*
Val	*Chance*	Zacht	*Soft*
Vat	*Veſſel*	Zaet	*Seed*
Wech	*Away*	Zee	*Sea.*
Wet	*Law*		

Of 2 Syllables.

Aen-ſicht	the *Face*
Ar-beyt	*Labour*
Af-godt	*Idol*
Bel-gen	to *Offend*
Be-ſchermt	*Defended*
Blij-de	*Ioyfull*
Clop-pen	to *Knock*
Con-ſte	*Art*
Cruyſ-ſen	to *Croſs*
Doch-ter	*Daughter*
Don-der	*Thunder*
Drey-gen	to *Threaten*
Ey-gen	*Own*
Eyn-de	*End*
E-zel	an *Aſs*
Fac-kel	a *Torch*
Fon-teyn	a *Fountain*
Frij-ten	to *Fry*
Ge-ſont	*Sound*
Goet-heyt	*Goodneſs*
Gor-del	a *Girdle*
He-mel	*Heaven*
Hon-ger	*Hunger*
Hoo-ren	to *Hear*

Ja-gen	to *Hunt*
Joc-ken	to *Iest*
Juf-vrouw	*Gentlewoman*
Kel-der	a *Cellar*
Ke-tel	*Kettle*
Key-ser	*Emperour*
La-ken	*Cloth*
Lee-lick	*Ugly*
Le-ven	to *Live*
Man-nen	*Men*
Men-gen	to *Mingle*
Men-schen	*Men* or *People*
Ne-men	to *Take*
Ner-gens	*No-where*
Nij-digh	*Envious*
On-kuysch	*Unchast*
On-langhs	*Lately*
Oo-gen	*Eyes*
Paes-schen	*Easter*
Peyn-sen	to *Meditate*
Pruy-sten	to *Snees*
Quac-kel	a *Quail*
Qua-lijck	*Evilly*
Quel-len	to *Molest*
Randt-soen	a *Ransom*
Rap-pigh	*Scabbie*
Rech-ter	a *Iudge*
Scha-de	*Dammage*
Schrij-ven	to *Write*
Ster-ven	to *Die*
Tab-baert	a *Gown*
Tan-den	*Teeth*
Twijf-fel	to *Doubt*

Val-

Val-len to *Fall*
Ver-wer a *Dyer*
Vier-kant *Four-square*
Waer-om *Wherefore*
Waer-digh *Worthy*
Wie-ge a *Cradle*
Y-ser *Iron*
Y-ver *Zeal*
Y-del *Vain*
Za-del a *Saddle*
Zaey-er a *Sower*
Zal-ven to *Anoint.*

Of 3. Syllables.

Ael-moes-se *Alms*
Aen-ne-men to *Accept*
Aen-roe-pen to *Call upon*
Be-drie-gen to *Cheat*
Be-dwin-gen to *Restrain*
Be-lo-ven to *Promise*
Can-de-laer *Candlestick*
Ca-pel-le *Chappel*
Cleer-ma-ker a *Taylor*
Dap-per-heyt *Valiantness*
Dem-pig-heyt *Pursiness*
Der-tigh-ste *Thirtieth*
Ee-nig-heyt *Union*
Eer-baer-heyt *Honestie*
Er-we-ten *Pease*
Fir-ma-ment *Firmament*
Fol-te-ren to *Torture*
Fron-tie-ren *Confines*
Ge-ley-den to *Conduct*

Ge-meyn-schap	*Communion*
Ge-ne-sen	to *Heal*
Ha-ge-len	to *Hail*
Her-te-lijck	*Heartily*
Hey-me-lijck	*Secretly*
Jam-mer-lick	*Pitiful*
In-hou-den	to *Contain*
Jon-ge-lingh	a *Youth*
Ken-ne-lick	*Manifeſt*
Kin-de-ren	*Children*
Klon-te-ren	to *Curdle*
Len-de-nen	*Loins*
Lich-te-lijck	*Lightly*
Luyſ-ach-tigh	*Lowſy*
Mach-tigh-lijck	*Mightily*
Min-ne-lick	*Lovly*
Mo-le-naer	a *Miller*
Neer-ſtig-heyt	*Induſtry*
Ne-gen-tigh	*Ninetie*
Nij-dig-heyt	*Enviouſneß*
On-ef-fen	*Uneven*
On-ge-ſont	*Unhealthful*
On-kuys-heyt	*Unchaſtity*
Par-ke-ment	*Parchment*
Pre-di-kant	*Preacher*
Preu-te-len	to *Grumble*
Quack-ſal-ver	*Quackſalver*
Quij-nen-de	*Drooping*
Quiſ-te-ry	*Prodigality*
Recht-veerdigh	*Righteous*
Re-gee-ren	to *Rule*
Rey-nig-heyt	*Cleanneß*
Schul-de-naer	*Debtor*

Sorgh-

Zorgh-vul-digh	*Carefull*
Zuy-ver-heyt	*Purity*
Taſ-ten-de	*Feeling*
Tij-dig-heyt	*Seaſonableneſs*
Toe-ge-ven	to *Yield to*
Ver-ber-gen	to *Hide*
Ver-ſchric-ken	to *Affright*
Vroo-me-lijck	*Honeſtly*
Waer-ne-men	to *Take notice*
Wan-de-len	to *Walk*
Won-der-lijck	*Wonderfully*
Y-pen-boom	*Ew-tree*
Y-ve-raer	a *Zealot*
Y-ve-ren	to *be Zealous*
Zacht-moe-digh	*Meek*
Zacht-zin-nigh	*Gentle*
Zien-lijc-ken	*Apparantly.*

Of 4 Syllables.

Aen-ge-naem-heyt	*Acceptableneſs*
Al-we-ten-de	*Al-knowing*
A-man-de-len	*Almonds*
Banc-ke-roe-tier	a *Banquerupt*
Be-neer-ſti-gen	to *be Diligent*
Be-ta-me-lijck	*Becomingly*
Can-ce-le-ry	*the Chancery*
Cleyn-moe-dig-heyt	*Cowardlineſs*
Co-nin-gin-ne	*Queen*
Da-ge-licx-ſche	*Dayly*
Da-ve-ren-de	*Trembling*
Drie-vul-dig-heyt	*Trinity*
Een-drach-tig-heyt	*Unanimity*
Eer-giſ-te-ren	*Ere yeſterday.*

El-len-digh-lijck	*Miserably*
Fa-brijck-mee-ster	a *Master-builder*
Fat-soe-nee-ren	to *Fashion*
For-te-res-sen	*Fortresses*
Ge-dul-digh-lijck	*Patiently*
Ge-luck-sa-ligh	*Happy*
Goe-der-tie-ren	*Benign*
Hart-her-ti-ger	*more Hard-hearted*
Hart-hoo-rig-heyt	*Deafneß*
Har-te-lick-heyt	*Heartineß*
In-dach-tigh-lijck	*Mindfully*
In-ge-se-ten	*Inhabitants*
In-ge-val-len	*Fallen in*
Ka-lan-de-ren	to *Set a glance on, Calander*
Ker-ve-lin-gen	*Shavings*
Krach-te-loos-heyt	*Impotency*
Lanck-moe-dig-heyt	*Long-suffering*
Licht-vaer-dig-heyt	*Light-mindedneß*
Los-hoof-dig-heyt	*Loos-headedneß*
Ma-nier-lijck-heyt	*Mannerlyneß*
Min-ne-lijck-heyt	*Amiableneß*
Mis-maeck-te-lijck	*Mißhapenly*
Na-la-tig-heyt	*Negligence*
Noot-saa-ke-lick	*Necessary*
Noot-wen-dig-lijck	*Necessarily*
On-aen-ge-naem	*Unacceptable*
On-der-da-nigh	*Subject*
On-hey-lig-heyt	*Unholineß*
Pan-ne-koec-ken	*Pan-cakes*
Pel-gri-ma-gie	*Pilgrimage*
Pro-fij-te-lick	*Gainful*
Quer-de-lin-gen	*Shoe-patches of leather*
Quinc-ke-le-ren	to *Quaver in singing*

Quis-

Quiſ-pel-bie-ſen	*Cotton-bulruſhes*
Ramp-ſpoe-dig-heyt	U*nfortunateneß*
Recht-ge-loo-vigh	*Orthodox*
Recht-ſin-nig-heyt	*Right-mindedneß*
Sacht-moe-dig-heyt	*Gentleneß*
Sorgh-vul-dig-heyt	*Carefulneß*
Swaer-moe-dig-heyt	*Heavy-mindedneß*
Te-gen-ſpre-ken	to *Contradict*
Tim-me-ra-gie	*Building*
Toe-be-hoo-ren	to *Appertain to*
Ver-kon-di-gen	to *Declare*
Voor-ſpoe-de-lijck	*Proſperouſly*
Vrien-de-lic-ken	*Friendly*
We-der-leg-gen	to *Refute*
Wel-ſpre-kent-heyt	*Eloquence*
Wiſ-pel-tue-righ	*Inconſtant*
Y-ve-rig-heyt	*Zealouſneß*
Zin-ne-lick-heyt	*Neatneß*
Zwac-ke-lij-ker	*more Weakiſh.*

Of 5 Syllables.

Acht-en-tach-ten-tigh	*Eighty-eight*
Ad-mi-ra-li-teyt	*Admiralty*
Aen-ge-na-me-lijck	*acceptably*
Be-hel-pe-lick-heyt	*Helpfulneß*
Be-le-ge-rin-ge	*Beſieging*
Be-ta-me-lick-heyt	*Comlineß*
Ca-no-ni-zee-ren	to *Canonize*
Ce-re-mo-ni-en	*Ceremonies*
Cer-ti-fi-ce-ren	to *Certify*
Dagh-doe-me-lik-heyt	*Perpetuity*
Eeu-wig-duu-rig-lijck	*Everlaſtingly*
E-ven-wich-tig-heyt	*of Equal weight*

Ey-

Ey-gen-sin-nig-heyt *Self-conceitedneß*
Fat-soe-ne-rin-ge a *Fashioning*
Flee-ri-cijn-ach-tigh *Gouty*
Ge-luck-sa-lig-heyt *Happineß*
Goe-der-tie-ren-heyt *Loving-kindneß*
Her-mo-dac-te-len *Dogs-bane*
Hey-ligh-ma-kin-ge *Hallowing*
I-ta-li-aen-sche *Italians*
Mee-nig-vul-dig-heyt *Multiplicity*
Na-ko-me-lin-gen *Successors*
Niet-te-gen-staen-de *Notwithstanding*
Noot-saak-ke-lick-heyt *Urgencie*
Om-stan-dig-he-den *Circumstances*
On-barm-her-tig-heyt *Unmercifulneß*
On-der-da-nig-heyt *Subjection*
On-ge-re-gelt-heyt *Irregularity*
O-ver-een-stem-men to *Vote together*
Pa-ra-dijs-vo-gel *Paradise-bird*
Re-ken-pen-nin-gen *Counters*
Scan-da-li-sé-ren to *Scandalize*
Tsa-men-luy-den-de *Consonant*
Voor-na-ment-lije-ken *Especially*
We-der-span-nig-heyt *Rebellion.*

Of 6 Syllables.

Be-schul-di-ge-res-se a *Woman-Accuser*
Ce-re-mo-ni-ach-tigh *Ceremonious*
Ge-be-ne-dy-din-ge *Benediction*
On-be-grij-pe-lick-heyt *Incomprehensibleneß*
On-be-drie-ge-lick-heyt *Undeceivableneß*
O-ver-een-stem-men-de *Consenting*

Recht-

Recht-veer-digh-ma-kin-ge	*Iustification*
Re-com-pen-see-ren-de	*Recompensing.*

Of 7 Syllables.

Al-ler-on-barm-her-tig-ste	*Most* U*nmerciful*
Al-ler-on-men-sche-lijck-ste	*Most inhumane*
Ce-re-mo-ni-eu-se-lijck	*Ceremoniously*

Of 8 Syllables.

Al-ler-on-be-grij-pe-lijk-ste
Al-ler-on-be-vat-te-lijk-ste } *Most* U*nconceivably.*

For further Examples of the right using of Syllables in words, take the 20. Chapter of *Exodus*, the first 17. verses: wherein are contained the X Commandments.

Doe sprack Godt al-le de-se woor-den / seg-gen-de:

Ick ben de Hee-re u-we Godt / die u uyt E-gyp-ten-landt / uyt den dienst-huy-se / uyt-ge-leydt heb-be.

Ghy en sult geen an-de-re Go-den voor mijn aen-ge-sich-te heb-ben.

Ghy en sult u geen ge-sne-den beelt/noch ee-ni-ge ge-lijc-ke-nis-se maec-ken / [van 't ge-ne] dat bo-ven in den He-mel is / noch [van 't ge-ne] dat on-der op der aer-den is : noch [van 't ge-ne] dat in de wa-te-ren on-der der aer-de is.

Ghy en sult u voor die niet buy-gen / noch haer die-nen : want ick de Hee-re u-we Godt ben een

een y-ve-righ Godt/die de miſ-daet der Va-de-ren be-ſoec-ke aen de kin-de-ren / aen het der-de / ende aen het vier-de [lidt/] der ge-ner die my ha-ten.

En-de doe barm-her-tig-heyt aen duy-ſen-den/ der ge-ner die my lief-heb-ben / en-de mij-ne ge-bo-den on-der-hou-den.

Ghy en ſult den Na-me des Hee-ren u-wes Godts niet y-de-lick ge-bruyc-ken: Want de Hee-re en ſal niet on-ſchul-dig hou-den / die ſij-nen Naem yde-lick ge-bruyckt.

Ge-denckt des Sab-bath-daeghs / dat ghy dien hey-li-get /

Ses da-gen ſult ghy ar-bey-den en-de al u werck doen.

Maer de ſe-ven-de dagh is de Sab-bath des Hee-ren u-wes Godts: [dan] en ſult ghy geen werck doen / ghy / noch uw' So-ne / noch u-we Doch-ter / [noch] u-w' Dienſt-knecht / noch u-we Dienſt-maeght / noch u Vee / noch u-we Vrem-de-ling / die in u-we poor-ten is.

Want in ſes da-gen heeft de Hee-re den He-mel en-de de Aer-de ge-maeckt / de Zee / en-de al-les wat daer in is / en-de hy ruſt-te ten ſe-ven-den da-ge. Daer-om ſe-gen-de de Hee-re den Sab-bath-dagh / ende hey-ligh-de den ſel-ven.

Eert u-wen Va-der en-de u-we Moe-der / op dat u-we da-gen ver-lenght wor-den in den lan-de dat u de Hee-re u-we Godt geeft.

Gy en ſult niet doodt-ſlaen.

Gy en ſult niet Echt-bre-ken.

Gy en ſult niet ſte-len.

Gy en ſult geen val-ſche ge-tuy-ge-niſ-ſe ſpreec-ken te-gen u-wen Nae-ſten.

Gy

Gy en sult niet be-gee-ren u-wes Nae-sten huys: Gy en sult niet be-gee-ren u-wes Nae-sten wijf / noch sij-nen dienst-knecht / noch sij-ne dienst-maeght / noch sij-nen Os-se / noch sij-nen Ezel / noch yet dat u-wes nae-sten is.

CHAPTER. III.

Rules for the better understanding and forming Nether-Dutch *Syllables and Words.*

Rule. 1. Where The English use *sh* the Dutch have sch / as for

Shadow	Schaduw
Ashamed	Beschaemt
Shaped	Geschapen
Sharp	Scherp
to *Shear*	Scheren
Sheep	Schaep
Shel	Schel
to *Shine*	Schijnen
Ship	Schip
Shoe	Schoe or schoen
Shoulder	Schouder
but *Shall*	is onely Sal.

Rule 3. V. Consonant is generally used in stead of F. as

False	Valsch	*Fish*	Visch
to *Fall*	Vallen	*Flame*	Vlamme
to *Fare*	Vaeren	*Flax*	Vlas
Farther	Verder	*Flesh*	Vleesch
Fast	Vast	*Floud*	Vloet
Fat	Vet	*Folk*	Volck

Father

Father	Vader	*For*	Voor
Feather	Veder	*Fore*	Voor
Fen	Veen	*Fork*	Vorck
Fern	Varen	*Foot*	Voet
Field	Velt	*Foul*	Vuyl
Fig	Vijge	*Fresh*	Versch
to *Find*	Vinden	*Friend*	Vriendt
Finger	Vinger	*Frolick*	Vrolick
Fire	Vyer	*Full*	Vol.

Rule 3. In place of *Th* they use D. as for

That	Dat	*Theef*	Dief
The	De	*Then*	Dan
to *Thank*	Dancken	*There*	Daer
to *Thatch*	Dacken	*Thick*	Dick
Thine	Dijn	*Three*	Drie
Thing	Ding	*Thumb*	Duym
Think	Dencken	*Thunder*	Donder
Third	Derde	*Brother*	Broeder
These	Dese	*Path*	Padt.

Rule 4. For *ch* the *Dutch* have either k / or ch pronounced as *k*. or, somtimes a single *C*. like *k*. as for

Church	Kerck
Chaff	Kaf
Chamber	Kamer
Champion	Kampioen
Chaplain	Capellaen
Chappel	Capél
Chapter	Capìttel
Charitie	Charitàet
to *Chastise*	Kastijden
Chancellor	Cancellier
Chicken	Kiecken.

Rule,

Rule 5. Where *Wh* is used, the *h* is by them left out: as for

Where	Waer	*When*	Wanneer
What	Wat	*Which*	Welcke
Wharf	Werf	a *While*	een Wijle
a *Wheel*	een Wiel	*White*	Wit.
Whey	Wey		

Rule 6. Words ending in *English* in *Ship*, do usually terminate in *Dutch* in Schap: as

Apostleship	Apostelschap
Lordship	Heerschap
Kingship	Koninghschap.

Rule 7. Adverbs ending in *ly* have in *Dutch* lijk: as

Clearly	Klaerlijck
Heavily	Swaerlijck
Truly	Waerlijk
Understandingly	Verstandelijck
Divinely	Goddelijck.

Rule 8. Many *English* words ending in *ness*, terminate in *Dutch* in heyt: as

Goodness	Goetheyt
Uprightness	Oprechtigheyt
Godliness	Godtzaligheyt
Doubtfulness	Twijffelachtigheyt
Mannerliness	Manierlickheyt
Clearness	Klaerheyt.

Rule 9. Where *leß* ends a word in *English*, 't is loos in *Dutch*: as

Careleß	Sorgeloos
Fatherleß	Vaderloos
Godleß	Godtloos
Harmleß	Schadeloos
Motherleß	Moederloos
Senßleß	Sinneloos.

Rule 10. Where the *English* words have *le* in the end, the *Dutch* invert them, & write el: as

Apple	Appel
Apostle	Apostel
Article	Artijckel
Bible	Bybel
Bubble	Bobbel
Bundle	Bundel
Cables	Cabelen
Capable	Capabel
Carbuncle	Carbonckel
Castle	Castéel
Charitable	Charitábel
Circle	Cirkel
Disciple	Discipel
Little	Luttel
Miracle	Mirákel
a *Sickle*	Sickel.

Rule 11. The *Dutch* generally in writing set a prick or stroke over the *vowel u*, thus ú: though in printing they use it not, neither are they so carefull to put the point over the *vowel i*.

Rule 12.

Rule 12. Te very often stands for the *English to*, & *too*; especially when a verb of the infinitive mood followeth: so for

to *Buy*	te Koopen
to *Eat*	te Eten
to *Speak*	te Spreecken
to *Pay*	te Betalen
too *Much*	te Veel
too *Great*	te Groot
too *Wide*	te Wijdt.

Rule 13. Whereas the English seldom pronounce e at the end of a word, but either make no use of it; or onely lengthen out the word, in the pronunciation, thereby: *It is to be Noted*, That the *Netherdutchers* pronounce both e and every Letter, whether in the middle or end of the word, and thereby make a distinct syllable: which these few words may, in stead of all the rest, exemplify:

A-be-lijck	*Ably*
Aer-de	*Earth*
Bes-te	*Best*
Blij-de	*Glad*
Boo-ge	a *Bow*
De-se	*This* & *these*
Ge-sich-te	*Sight*
Eb-be	the *Ebb*
El-le	an *Ell*
En-de	*And*
Fau-te	*Fault*
Fles-sche	a *Flask*.

Rule 14. Where as the English lengthen out the syllable or word, by adding *e* at the end thereof:

The Dutch set the e frequently before the last consonant, as is us'd in these words,

Laet	*Late*	Een	*One*
Staet	*State*	Hoeck	*Hook*
Ael	*Ale*	Hoef	*Hoof.*
Aep	*Ape*		

So also aen *to*, goedt *good*, quaet *bad*, hoet *hat* or *hood*: which must not be pronounced as if they consisted of 2. Syllables, as a-en, ho-et &c. but as aan, good / quaat / hoot.

Rule 15. Abundance of *English* and *Dutch* words are either the same, or very like, either in writing or pronouncing: as by Examples will be shown.

Nota. *There is no likelier way to promote the knowledge of a strange language, than by demonstrating it's agreement with the native and well-known language of the Learner.* Now sith all words consist either of Mono-Syllables, *that is*, of such as have but one syllable, as Man *Man*, Recht *Right*, or of Poly-syllables *viz*. such as have more syllables; as Manheyt *Manhood*, Rechtveerdigheyt *Righteousnes*; In the first place take account of their agreement in *Mono-syllables*, which retain their likeness among the *English* with the *Dutch* since the times of the *Saxons*, who (with some mixtures of the *Danes*) inhabited that land about 600. years.

1. Examples of such of them as are of like sound, (besides many already occasionally mentioned) although some of them may a little differ in writing:

an *Ape* Aep
All Al or alle
Arm Arm
a *Balk* Balck
a *Ball* Bal
Band Bandt
a *Beast* Beest
Bed Bedt
a *Bee* een Bie
Beer Bier
Best Best
Bind Bindt
Blind Blindt
By By
Bloud Bloet
a *Boat* een Boot
a *Book* een Boeck
a *Buck* een Bock
a *Block* een Block
Calf Kalf
Calm Kalm
Can Kan
a *Cap* een Kap
Card Caerdt
(*Wool-Card*, Wol-Caerdt)
Cool Koel
Cat Kat
Chaff Kaf
a *Claw* Klauw
a *Clerck* Klerck
Coal Cole or Cool
Cord Koord
Cork Korch
Corn Koorn or Kooren
Cost Kost
Cow Koe
a *Crab* Krab
Cramp Kramp
Deep Diep
Fie Fy
Fine Fijn
Gall Gal
Gift Gift
Glaß Glas
God Godt or God
Graß Gras
Hair Hayr
Half Half
Hand Handt
Hard Hardt
Harp Harp
a *Hart* een Hart
Hast Haest
Heart Hert
Heel Hiel
Hel Hell
Help Help
a *Hen* een Hen
Here Hier
Hop (the herb) Hop
Hope Hope or hoop
Horn Hoorn
How Hoe
In In
Is Is
Kirck, or Church, Kerck

Knee Knie
Lamb Lam
Lamp Lamp
Land Landt
Lime Lijm
a *Line* een Lijn or li-nie
the *Lip* Lip
Lot Lot
Lust Lust
a *Man* Man
a *Mark* (in money) een Marck
a *Mast* Mast
Meal Meel
a *Mine* een Mijn
a *Mile* Mijl
Mine Mijn
the *Milt* Milt
a *Mist* een Mist
Nak't Naeckt
Name Name or naem
a *Net* een Net
New Nieuw
Noon Noen
a *Pan* Pan or Panne
Part Part
a *Plank* een Planck
Plant Plant
Psalm Psalm
a *Pear* Peer
Pen Pen or penne
Pest (plague) Pest
a *Pike* Pijk
a *Pipe* Pijp
Piss Pisse
Price Prijs
Post Post
a *Pot* een Pot
a *Pump* Pomp
Rice Rijs
a *Rose* Roos
a *Sack* een Sack
Salve Salve
Sand Sandt
Sap Sap
a *Span* een Span
a *Staf* een Staf
Sect een Sect
Send Sendt
Sea Zee
Sit-still Stil-sitte
a *Spit* een Spit
Spin Spin
School Schole or School
Snot Snot
Stool Stoel.
Storm Storm
Stout Stout
So Soo
a *Sok* een Sock
a *Sot* een Sot
Swear Sweer
Sweat Sweet
Swim Swim or Swem
a *Swine* een Swijn
Tide (time) Tijdt
Turf Turf
a *Top* een Top

Was Was
Warm Warm
a *Week* Weke or Weeck
Week (of a candle) Wieck
Well Wel
Wife Wijf
Wild Wildt
Wide Wijdt
Will Wil or wille
Wine Wijn
Wind Windt
Wise Wijs
a *Wolf* Wolf
W*orm* Worm or Werm
Young Jong

2. Examples of some Poly-syllables which do likewise agree, or differ very little:

Accord Accoort
Already Alreede
Ancle Anckel or Enkel
Ancker or *Anchor* Ancker
Apple Appel
Baker Backer
Banket (banquet) Banket
Banner Banier
Bastard Bastaert
Barber Barbier
a *Beginning* Beginninge
Better Beter
Binding Bindinge
Biting Bijtinge
Bitter Bitter
Bosom Boesem
Bracelet Braselet
Butter Butter or boter
Canker Kancker
Cleaving Kleevinge
Cipher Cijffer
Civet Civet
Collick Colijck
Copper Coper
Divers Diverse
a *Drinker* Drincker
Drunken Droncken
Even Even
a *Gaper* een Gaper
Gessing Gissinge
Giving Gevinge
to *Hasten* Haasten
Hammer Hamer
Hanging Hanginge
Hunger Honger
Idle Ydel
Letter Letter
Maker Maker
Manner Manier
Mettal Metael
Nature Natuer
the *Navel* Navel
Open Open

Order Order
Oven Oven
Over Over
Pepper Peper
Person Persoon
Pillar Pilaer
Playster Playster
Pouder Poeder
a *Rider* Rijder
a *River* Rivier
Sabbath Sabbath
Sable Sabel
Saddle Zadel
Satin Satijn
Secret Secreet
Singing Singinge
Signet Signet
Silver Silver
Sommer Somer
Talent Talent
Tempest Tempeest
Timber Timmer
Torment Torment
Under Onder
Waking Wakinge
Water Water
Winter Winter
Wonder Wonder
Weighty Wichtigh
Welcome Welkom
Winking Wenckinge
a *Yoking* Jockinge.

3. Examples of ſuch Monoſyllables and Polyſyllables as are near alike, and of the ſame importance, with ſome ſmall variation.

Angel Engel
an *Angler* Angelaer
Bride Bruydt
Bridegroom Bruyde-gom
to *Bring* Brengen
Bulwark Bolwerck
to *Break* Breeken
to *Bore* Boren
to *Break off* Af-breken
to *Bring* Brengen
Christ Christus
Christendom Christen-dom
a *Cook* een Cock
Come Kome
Costly Kostelick
Colour Coleur
Crown Croon
Cushions Cussens
Custom Costuym
Convoy Convoy
Clay Cley
the *Day* Dagh
Dozen Dozijn
Double Dobbel
to *Drive* Drijven
Earnestly Ernstelijck
the *End* Eynt

Enough

Enough Genoegh
to *Eat* Eeten
Flame Vlam
Fasting Vastinge
Freese Vriese
a *Floor* Vloer
Full Voll
Fountain Fontéyn
Gallery Galdery
Handle Handel
Honey Honingh
House Huys
Lame Lam
a *Lath* (lat) Lat
Like Gelijck
to *Lust* Lusten
Luck Geluck
Little Luttel
Market (mart) Marckt
Master Meester
Mint Munt
Myrrhe Myrrhe
Mighty Maghtige
Night Nacht
an *Ounce* Unce
an *Ox* Os
Pack-house Pack-huys
Pain Pijn
Path Padt
a *Pill* Pille
Pit Put
Place Plaets
a *Printer* een Printer
Plough Ploegh
Pocks Pocken
a *Pound* Pondt
Profit Profijt
Quit Quijt
Rest Rust
Rib Ribbe
Round Rondt
Sail Zeyl
Scum Schuym
Ship Schip
Sick Sieck
Side Zijde
Sinew Zenuwe
a *Sive* Seve or Sifte
Sleep Slaep or Sleep
Street Straet
to *See* Sien or Zien
a *Sloven* een Slobs
Smart Smert
a *Son* een Soon or Sone
to *Smite* Smijten
to *Speak* Spreken
Spread Spreydt
a *Spunge* Spongie
Stand Staen
a *Star* een Sterre
Steal Stelen
Steel Staal
Sprinkle Sprenckel
a *Step* Stap
Straw Stroo
the *Sun* Sonne

Sword Swaerdt	*Word* Woord
Syrup Syroop	*Wound* Wondt
to *Tread* Treden	*Wooll* Wolle
Tame Tam	*Year* Jaer
Tar Teer	*Sprinkle* Sprenckel
Tomb Tombe	*Lantern* Lanteerne
Tongue Tonge	*Little* Luttel
U*pwards* opwaerts	*Learn* Leeren
U*proar* Oproer	*Lip* Lip or lippe
W*ash* Wasch	*Mustard* Mostaert
a W*asp* Wesp	a *Pair* een Paer
W*atch* (wait) Wacht	*Raritie* Raritept
W*ax* Was	*Reckoning* Reeckeninge
W*aggon* Wagen	to *Stink* Stincken
a W*eaver* Weber	*Sorts* Soorten.
a W*hore* Hoer	
a W*idow* Weduwe	

Nota. These Examples are given as near to exact rule and most frequent use as can be: though a standing certainty cannot be prescribed: because (as in all other Countreys) not onely tract of Time makes alteration; but also there are already various words used for the same things, and there are severall idioms and manners of pronunciation in the severall *Belgick* Provinces, yea, and in the Cities and Villages of one and the same Province.

4. Sith it is observed, That the Inhabitants of the *Northern* parts of *England* (where the *Danes* prevailed longest) do in the pronunciation of many words come nearer the *Dutch* Expressions, than many others; A few of such words shall be produced.

As for *basket* they use *maund* in *Dutch* Mande; for

for *Chest* Kist; for *Camb* Kam; for *Custom, Woont*, alluding to the *Dutch* gewoonte; for *Cough* Hoest; for *Door* Deur; for *Dwelling* Wooninge; for *Every one* Elck een; for *Go, ga* Gaen; for *lie, lig* Liggen; for *Lay, Leg* Leggen; for *Light* Licht; for *Long* Langh; for *Know* Weet & Ken; for *Milk* Melck; for *Pitch* Pick or Peck; for *Rather* Liever; for *Snow, Snaw* Sneeuw; for a *Stable* Stal; for *Stomach* Maagh; for *Tongs, Tangs, tengs* Tangen; for a *Trunk* Coffer; for *Two* Twee; for *Work, wark* Werck; for to *Belong, Belang* Belangen; for a *Bullock* a *runt* een Rundt; for *Cheerfull, bly* & *blithe* Blijde; for *Cover, deck* Deck; *Craig* (as the *Dutch* Krage) is there used for the throat, & for the collar of a doublet or shirt; for *Cruel or fierce, fel* Fel; for *Knew wist* Wist; for *Oats, haver* Haver; for *Pale-faced, Bleak* Bleeck; for a *Platter, a Skuttle* Schotel; for to *Abide, blive* Blijven; for to *Revenge, Wreak* Wreecken; for *Stiff, Stife* Stijf; for *Strong, Stark* Sterck; to *Tap* (bear) Tappen; &c. Where also, after the manner of the *Netherlanders*, the letter *L* is substracted from the middle of many words; as in *Gold* Goudt; *Cold* Coudt; *Would woudt* Woude; *old* Oudt; *Salt* Sout; *Should* Soude; *Shoulder, Shouder* Schouder; *Hold, houd* Houden; &c.

Nota. Those of the *Scottish Nation*, have upon this account more advantage, whereby they can with more facility attain to the *Dutch* Language.

5 It will help the Learner much, if He observeth; That there are many *English* and *Dutch* words very near the same, by the alteration of *e* into *o*, and

 (*vice*

(*vice verſâ*) by changing *o* into *e*: as is to be een in theſe (beſides other) following words:

Alone Alleen
a *Bean* een Boon
Bleeding het Bloeden
a *Bone* Been
Bread Broodt
a *Brewer* Brouwer
Broad Breedt
Deaf Doof
Dream Droom
Ear Oore
Ghoſt Geeſt
Great Groot
Green Groen
Greeting Groetinge
a *Heap* een Hoop
Hear Hoor
Hot Heet
Lead Loot
More Meer
Moſt Meeſt
Need Noodt
Not Niet
One Een
Once Eens
Onely Alleenlick
Oath Eedt
Red Roodt
a *Seam* een Zoom
Seek Soeck
Soap Seep
Sore Zeer
Speed Spoedt
a *Stone* een Steen
Wo Wee
the *World* de Werelt.

And many ſuch like.

Nota. I. Touching all the foregoing Examples: That, as in other Languages, ſo here: One word may ſignify ſeverall things; and ſo alſo many words may ſerve for one ſignification: therefore muſt not theſe ſo be taken as if they imported nothing elſe but what is here expreſſed.

Nota. II. In particular, the word Leenen is both *to lend* and *to borrow*: onely we are ſaid to lend *to* another, and to borrow *of* or *from* another.

So alſo one & the ſame word Leeren is to *teach* another, and to *learn* of another.

Nota

Nota. III. That we must mention the *Dutch verbs*, after their manner, always in the Infinitiv mood, as eeten to *eat*; or else there would appear a far greater likeness between them and the *English* words: as *Eating* is Etinge an *Eater* een Eeter / and *I eat* Ick eet: and so in abundance of verbs.

6. Examples of such *Polysyllables* as both the *Nations* have acquired by deriving from the *Latin* or mixing with the *French*, differing onely, in some of them, in the placing the Accent; and that the *Dutch* somtimes eclyps the last Syllable: as for *Pronunciation* they say Pronunciatie. Among which may be reckoned a few terms of Art and Offices: as

Act	Acte
Action	Actie
Accident	Accidént
Admiral	Admiráel
Advocate	Advocáet
Affairs	Affaires
Adieu	Adieu
Anatomie	Anatomie
Antichrist	Antichrist
Appetite	Appetijt
Approaches	Approchies
Arch-Bishop	Aertz-Bisschop
Argument	Argumént
Artillerie	Artillerie
Benefice	Beneficie
Cabinet	Cabinet
Catholick	Catholijck
Civil	Civijl
Cardinal	Cardináel

Ceremonie	Ceremónie
Cordial	Cordiáal
Comedie	Comédie
Financie	Fináncie
(viz. *Revenue*	Inkomst)
Excellencie	Excelléncie
General	Generaél
Liberal	Liberael
Magistrate	Magistraét
Medicin	Medicíjn
Memorie	Memórie
Musick	Musíjck
Office	Officie
Opinion	Opínie
Ordinance	Ordinántie
Perfect	Perféct
Policie	Polície
Principal	Principaél
Profession	Proféssie
Reputation	Reputâtie
Studious	Studiéus
Superstition	Superstítie
Vision.	Visioén

Many more of this sort may in time be shewed apart in another work.

Here, in regard of their likeness also, may be introduced *Numerical* words, & the days of the *Weeks* and *Moneths.*

And first, the *Numbers* Getallen are thus:

One	Een
Two	Twee
Three	Drie
Four	Vier

Five

Five	Vijf
Six	Ses
Seven	Seven
Eight	Acht
Nine	Negen
Ten	Tien
Eleven	Elf
Twelv	Twaelf
Thirteen	Dertien
Fourteen	Veertien
Fifteen	Vijftien
Sixteen	Sestien
Seventeen	Seventien
Eighteen	Achtien
Nineteen	Negentien
Twenty	Twintigh
One and twenty	Een en twintigh
Two and twenty	Twee en twintigh &c.
Thirty	Dertigh
Forty	Veertigh
Fifty	Vijftigh
Sixtie	Sestigh
Seventy	Seventigh
Eighty	Tachtentigh
Ninetie	Negentigh
an Hundred	een Hondert
a Thousand	een Duysent
a Million	een Millioen.

Nota. 1. That *o e* is always (as formerly hath been said) to be pronounced as *ou*; so must it be pronounced, as *Millioun*.

Nota. 2 Their figures from 1. to 1000000. are the same with the *English*: and so are their Nume-

 rical

rical Letters alſo : as X. for ten, and the like.
Further,

the Firſt	den Eer-ſte
Twain	Twe-en
the Second	de Twee-de
the Third	de Der-de
the Fourth	de Vier-de
the Fifth	de Vijf-de
the Sixth	de Ses-te
the Seventh	de Seven-ſte
the Eighth	de Acht-ſte
the Ninth	de Negen-ſte
the Tenth	de Tien-de
the Eleventh	de Elf-ſte
the twelfth	de Twaelf-ſte
the Thirteenth	de Dertien-ſte
the Fourteenth	de Veertien-ſte
the Fifteenth	de Vijftien-ſte
the Sixteenth	de Seſtien-ſte
the Seventeenth	de Seventien-ſte
the Eighteenth	de Achtien-ſte
the Nineteenth	de Negentien-ſte
the Twentieth	de Twintigh-ſte
the Hundredth	de Hondert-ſte
the thouſandth	de Duyſent-ſte
Once	Eens or Een-mael
Twice	Twee-mael
Thrice or *three times*	Drie-mael or Drie-maels
Four times	Vier-mael &c.
there follow *Adverbs of order*	Volgen Bijw-woorden van order.
Firſt	ten Eerſten
Secondly	ten Tweeden

Third-

Thirdly	ten Derden
Fourthly	ten Vierden &c.
Lastly or *Finally*	ten Laetsten.

Numerall words made Adjectivs ending in *English* in *fold*, in the *Dutch* end in voudigh: as,

Single, or *of one sort*	Enckel or van een soorte
Double, twofold, or *of 2. sorts*	Dobbel/tweevoudigh/ or van twee soorten
Triple or *threefold*	Driemael or Drievoudigh
Fourfold or *of four sorts*	Vier-voudigh or van vierderley soorten
Tenfold or *of ten sorts*	Tienvoudigh or van tienderley soorten
Hundred fold	Hondertvoudigh
Thousand fold	Duysentvoudigh
Manifold	Meenighvoudigh

Of the Days of the Week.

Van de Dagen des weecks.

Though Some few do reckon and name them by *first*, *second*, *third* &c. eerste / tweede / derde: Yet they generally retain the use of the old heathenish Names; as,

Sunday	Sondagh
Moonday	Maendagh
Tuesday	Dingsdagh
Weddensday	Woensdagh
Thorsday	Donderdagh
Fryday	Vrijdagh
Saturnday	Saterdagh.

The

The Names of the *Moneths* follow.

Volgen de Namen der Maenden.

January	Januarius
February	Februarius
March	Martius
April	Aprilis
May	Mayus
June	Junius
July	Julius
August	Augustus
September	September
October	October
November	November
December	December.

Though it is also true, that among the *Nether-Dutch* severall of the moneths have other denominations: being thus called, by Some,

January	Louw-maant
February	Sprockel-maant
March	Maert or Lente-maant
April	April or Gras-maant
May	Mey/ May/ or Bloey-maant
June	Wiedemaant or Braeck-maant
July	Wey-maant or Hoy-maant
August	Oogst-maant
September	Gerst-maant or Herfst-maant
October	Wijn-maant
November	Slacht-maant
December	Winter-maant.

CHAP.

CHAPTER. IV.

Of the Accents of words.

THough Sounds cannot be either written or painted, yet the greatest help to the giving a due Sound to words or syllables, is the right placing of the *accents* upon some syllables: Touching these therefore, (seeing in this Little Tract the *Prosodia* is not apart handled) it will be necessary to place a *Corollary* at the end of the Doctrin of simple words.

Nota. Upon the *long* syllable of the exemplified words this ´ mark, called by the *Greeks* the *Acute Accent*, shall be fixed, to difference it from those that must be pronounced short.

Rule. 1. These Particles or monosyllable words de/ den/ der/ en/ hem/ are accounted *short*: and so are such as are usually, in the *Dutch* manner of speaking, annexed to other words; some of them being Abbreviations of others; as *se* for *sy*, *we* for *wy*, *et* for *het* &c. so gaen-se *go they*, sien-we *see we*, soud-et *should it*, is-ser *is there*, heeft-ter *hath there*, leest-men *read men*, or rather, *reads one* &c.

Rule. 2. In *Nether-dutch* among dissyllables (that is words of 2. syllables) or more, there come not two long syllables together, unless there be two vowels together in both the syllables; as in Boomgaart *Orchard*.

Rule. 3. Not onely all diphthongs make the syllable *long*, but all such syllables as have been used to be written with a double vowel, (one whereof, for avoiding a needless multiplicity, is now generally omitted,) are therefore also *long*: as

as spreeken now spreken to *speak*; & frequent use will show.

Rule. 4. Yet Denominativs ending in heyt or heit have that syllable generally *short*: as góetheyt *goodneß*, schóonheyt *fairneß*; as also words ending in ickheyt and igheyt; as cierlickheyt *adorning*; góedigheyt *goodneß*; yea so that the 2. or 3. last syllables of such words are usually *short*: as Almáchtigheyt *Almightineß*, Sóetigheyt *Sweetneß*, Vriendelickheyt *Friendlineß*, Góddelickheyt *Godlineß*, Gráeffelickheyt *Earldom*. But Majestéyt *Majesty* and Gravitéyt *Gravitie* ending in eyt are *long* in that syllable, with most of those terminations borrowed from other languages: as Qualitéyt *Quality*, Facultéyt *Faculty* &c.

Rule. 5. Words terminating in e/ er/ igh/ inge/ and lick have their last syllables *short*: as Vróu-we a *Woman*, Váder *Father*, Aérdigh *Subtil* or *Quaint*, Líjdinge a *Suffering*, Déughdelick *Vertuous*. So also are those words borrowed from other languages which end in ie; where the *accent* fall's mostly upon the *penultima*, viz. last syllable but one: as Fináncie *Revenue*, Executie *Execution*, &c.

Rule 6. Dissyllables beginning with ge/ be/ or ver; and also words ending in ment/ have the last syllable *long*: as Belàng *Belonging* or *a thing of importance*, Gequél *Vexation*, verlóf *leav* or *permißion*; so Testament *Testamént*, Tractamént a *treating* or *entertainment*.

Rule 7. Participles of the present tense ending in ende make the 2. last syllables *short*: as Minnende *Loving*, Lóopende *Running*.

Rule. 8.

Rule. 8. Words encreasing a syllable in their plural number, have their last *short*: as from these words Tafel/ Mantel/ Wagen are these plurals in *en* short, Táfelen *Tables*, Wóztelen *Roots*, Mántelen *Cloaks*, Wágenen *Waggons*.

Now these few Documents may serve the turn, to give some light herein, till the harmony and likeness of all Languages become more clear and easy through the knowledge of the *Universal Character*. And herewith ends the *First part* of the *Grammar*.

THE SECOND PART

Of the Grammar.

OF ETYMOLOGY.

ETYMOLOGY teacheth the Derivation and Difference of words; and comprehendeth all the *Parts* of *Speech*.

CHAPTER I.

Of the derivation of Words.

HEre may much labour be spared, which is frequently used in finding out the Roots of words in other Languages, as in *Hebrew*, *Greek* &c. Neither will it be so needfull for the Learner to spend much time hereabout. Take onely a hint of 2. *Observables.*

1. First, That there are many compounded words in *Dutch*, which, if opened from their ground, will give an *Englishman* a clearer understanding

ſtanding of them, as having a congruity with his own Language. As for inſtance:

Altijt is eaſily underſtood to ſignifie *always*, or *all-times*, ſith **tijt** is known to be *time*.

Verbetering is *amendment*, coming from the word *beter* or *better*.

Vermeerderen is to *encreaſe* or *augment* from the word *meer*, which, with the *Northern English*, is the ſame with *more*.

een Wel-doender is a *Benefactor*, from *Wel-doing*, that is, *doing good*.

Opklimmen is to *aſcend*, that is, *climb up*.

Dalen is to *deſcend* or come *below*, ſith a *dale* is well known in *England* to be a *low valley*.

Onderbindinge a *tryall*, from *finding* out what lies *under*.

Ongebondenheyt *diſſoluteneß* from the word *unbound*, and being in a ſtate of *looſneß*.

Onkenniſſe *ignorance* from *unkenning* that is *not knowing*.

Ongrondigh *bottomleß*, from *un-ground*; or having *no ground* or bottom.

Wel-gelegen *commodious*, the word **gelegen** / except **ge** / (which ſhow's the præter-perfect tenſe or its participle) is, in the *Northern-English* dialect, to *lay* (*legge*) ſo it imports what's *well laid*.

Ongelegen is thereupon *incommodious* or *inconvenient*.

Onderleggingе is ſo an *underlaying* or *lying under* & conſequently *ſubmiſſion*.

Gelegen tijt *opportunity* (ſo as it is here written) imports *time laid*, or a fit time, from **tijt** *time* and **legen** or **leggen** to *lay*.

Onbe=

Onbegrijpelick *incomprehensible* is easily *understood* as that which is *ungriped*.

Tijtverdrijf *pastime, viz.* it *drives* away *time*.

2. So Some *Dutch* words do in their names bear the nature of the things expressed by them, and so are distinguished in their own roots from whence they are derived or compounded: as

Avontuyr *Eventide* from Avondt *Evening* & uyr *hour*; ancker *anker* or *anchor* from aan keeren *to turn to* or *wind to* or *neer*; Bedgenoot *Bedfellow* (*wife*) from Bedde *Bed* and genoot *companion*, or genooten or genieten *to enjoy together*; kousse-bant *a garter* from koussen *stockins* & bandt *a band*; Piloot a *Pilot* from pijlen *to pile* or *sound to the bottom* met het loot *with the lead*.

3. That Many *Adverbs* are *derived* from those *Nouns* to which they are alike in signification: as from

Scherp	*Sharp*	comes	Scherpelijck	*Sharply*,
Seecker	*Sure*		Seeckerlijck	*Surely*,
Waer	*True*		Waerlijck	*Truly*,
Principael	*Principal*		Principalijck	*Principally*,
Hert	*Heart*		Hertelijck	*Heartily*,
Suyver	*Pure*		Suyverlijk	*Purely*,
Kracht	*Strength*		Krachtelijck	*Strongly*,
Wijs	*Wise*		Wijselijck	*Wisely*, &c.

The like may be averred of *Participles*, which yet will be more proper to consider in their *formations* from *verbs*. And so in the following chapters of the *differences* of *words*, the *Etymological* doctrin of Derivation will be evident in the *declensions* of *Nouns* and *conjugations* of *Verbs*; the words of the Nominative case singular, and of the first person of the Indicative mood, present tense

tense singular, being roots from which the rest are *derived*.

CHAPTER II.

Of the difference of words, or Parts of Speech.

In the *Belgick Language* there seem to be *Nine parts of Speech*, or sorts of words, thus called in *English* and *Dutch:*

P*Articles* (or Articles) Ledekens / *Nouns* Naamen or Naam-woorden / *Pronouns* Voor-naamen / *Verbs* Werck-woorden / *Participles* Deel-woorden / *Adverbs* Help-woorden / *Conjunctions* T'samen-voegingen / *Prepositions* Voor-settingen / *Interjections* Tusschenwerpingen.

The 5. first are varied, and admit of declension; the 4. latter not.

Nota. P*articles* here may seem to challenge a place among the parts of Speech, as being capable of *Variation by Declension* veranderinge door buyginge/ and two of them *standing distinct* from other parts of speech: which cannot so aptly be averred of the *Latin*, where there seems to be but one Article *hic* with it's derivatives, and the same also borrowed from another part of speech *viz*. the P*ronoun*.

CHAPTER III.

Of the P*articles, and their declensions.*

1. THe Particles, in *Dutch* Deeltjes or Ledekens / are de or den / het / een and eene; to which do answer the English Particles *the*, *a* or *an:* These are called Ledekens/ that is, little members, because

because they are inseparably joyned to the far greatest number of Nouns Substantivs, which can scarcely be expressed without one of them; as in discourse is evident; when we say dit is de aerde *this is the earth*: dese sijn de hemelen *these are the heavens*. de hals is geswollen *the neck is swollen*. den inhout is kort *the contents are short*. het Voorhooft is seer blanck *the forehead is very fair*. het leven der menschen is seer kort *the life of men is very short*. een paer hantschoenen *a pair of gloves*. eene vroome ziel *an honest soul*.

Nota. Take heed you mistake not en for een / which somtimes is the abbreviation of ende *and*; and somtimes is a token of negation; as ick en zal niet *I shall not*.

2. The use of the *Particles* is to make a distinction of Cases and Genders; and to serve in *declensions* of Nouns: as may be seen in the following Examples thereof.

The declension of Particles (Ledekens) is thus in the *Dutch* terms.

Singular number	Enkel getal.		
Nominativo	Noemelijke	de or den	*the*
Genitivo	de Baerlijke	des/van den	*of the*
Dativo	de Gevelijke	den	*to the*
Accusativo	Aenklaaghlijke	den /	*the*
Ablativo	Afneemlijke	van den	*from the*
Plural.	het Meerder getal.		
Nom.	de		*the*
Gen.	der / van de		*of the*
Dat.	de		*to the*
Accus.	de		*the*
Ablat.	de or van de		*from the*

Nota. Den is not ordinarily used in the Nominativ case Plural.

Singul.	Enckel	
Nom.	Noem.	het
Gen.	Baar.	des or van het.
Dat.	Gever.	den or aen het.
Accus.	Aankl.	het
Ablat.	Affneem.	van het or de.

Nota. That de or den and het are alike in the Plural Number.

Singul.	Enkel.	
Nom.	Noem.	een or eene *a* or *an*
Gen	Baar.	eenes or eener of *a* or *an*
Dat.	Gevel.	eenen or aen een to *a* or *an*
Accus.	Aankl.	eenen or een *a* or *an*
Ablat.	Affnem.	van een from *a* or *an*.

Touching the Genders of these P*articles*, Den and De are ordinarily accepted as of the Masculin and Fœminin Gender, and accordingly appropriated to Nouns of those Genders: however Some will have Den to be Masculin and De fœminin: yet that they are promiscuously used is known to all *Netherdutchers*, and that

De is most frequently added to both genders:

Het is generally taken to appertain to nouns of the Neuter Gender.

Nota. The use of Words in *English* will teach what words in *Dutch* are used with or without these Particles.

CHAP.

CHAPTER IV.

Of Nouns.

NOuns, called in *Dutch* Naemen or Naem-woorden / are words wherewith all persons and things are named, & thereby their natures signified and distinguished: as Mensch *man*/ Dier *beast*, lucht *air*, windt *wind*, Geest *Spirit*.

SECTION I.

Of things appertaining to the doctrin of Nouns.

Nouns are thus to be handled:

I. They are divided into *Substantivs* and *Adjectivs*.

II. The *Substantivs apart* are considered: and that according to their *Quality*: viz. either Proper or *Common*.

III. *Substantivs* and *Adjectivs jointly*: to both which belong

1. Their *Species* or *kinds*, and *Figure*: which are either *Primitiv* and *Simple*, or *Derivativ* and *Compound* or *Double*. Whereto may be added *Diminutiv* words.

2. Their *Genders*: *Masculin*, *Fœminin* and *Neuter*.

3. Their *Numbers*: *Singular* and *plural*.

4. Their *Declensions* through their severall *cases*.

IV. *Adjectivs apart*: which, besides that they agree with *Substantivs* in their *species*, having *Figure*, *gender*, *number*, and *declension*, do further admit of *Motion*; and 3. Degrees of *Comparison*; which the Substantivs are not capable of. Of

all which in the following *Sections*: after the exhibiting the Summary hereof in this following compendious *Table*.

Nouns Naemwoorden are divided into

- *Substantivs* Self-standige
- *Adjectivs* By-voegelicke

These are considered both apart & jointly.

- 1. *Substantivs apart are considered in their Quality* Hoedanigheyt.
  - Proper Eygen.
  - *Common* Gemeyn.
- 2. *Substantivs & Adjectivs jointly have their*
  - 1. *Species* or *kind* Aert and *Figure* Figuere viz. either
    - 1. *Primitiv* Oorspronckelick and *Simple* Enckel.
    - or
    - 2. *Derivativ* Afkomstigh and *Compound* or *Double* t'Samen-gevoegde of verdubbelde; also *Diminutivs* Verminderende woorden.

2 *Gen-*

2. *Gender* Geslacht 3. fold
- *Masculin* Mannelick
- *Feminin* Vrouwelick
- *Neuter* Geenerley.

3. *Numbers* 2. Getallen 2.
- *Singular* Eenhoudt
- *Plural* Meerhoudt.

4. *Declension* by variation of the 6. *Cases* Buyginge door veranderinge van de 6. Gevallen/
- *Nominativ* Noemelijke
- *Genitiv* Baerlijke
- *Dativ* Gevelijke
- *Accusativ* Aan-klaeghlijke
- *Vocativ* Roepelijke
- *Ablativ* Af-nemelijke.

3. *Adjectivs* apart or alone have
- 1. *Motion*, viz *variation* through the 3. *genders* in all the several *cases*.
  Beweeginge/ *te weten* veranderinge door de 3. geslachten in alle de verscheyde gevallen.
- 2. 3. *Degrees of Comparison* 3. graden van vergelijkinge.
  - 1. *Positiv*, stellinge or Positif.
  - 2. *Comparativ* vergelijkinge or Comparatif.
  - 3. *Superlativ* uytnemende or Superlatif.

SECTION. II.

Of the Nature of Nouns Substantivs and Adjectivs.

Substantivs are Nouns subsisting of themselvs (therefore called Self-standige) perfectly signifying the thing named, without the help of another word: as

Een Soldaet a *Soldier*, een Paert a *Horse*, een Bergh a *Mountain*, een Steen a *Stone*.

Adjectivs are called By-voegelicke / that is, *joyned to*: being such Nouns as cannot alone be used, and can produce no perfect signification, unless joyned to Substantivs; whose form and qualification they show: as kloeck / sterck / hoogh / hardt / added to the abovesaid Substantivs denominate een kloeck Soldaet a *valiant Soldier*, een sterck Paert a *strong Horse*, een hooge Bergh a *high Hil*, een harde Steen a *hard Stone*.

SECTION III.

Of the Quality, Hoedanigheyt / *of Nouns Substantivs.*

THey are either *Proper* Eygen belonging onely to one thing, as the names of Men, Countreys, Cities: as *Thomas* Tómas / *William* Willem / *London* Londen / *Vienna* Weenen / *France* Vranckrijck.

Or *Common* Gemeyn / comprehending many things of that kind, as Stadt a *Citie*, Rivier a *River*, Taaffel a *Table*.

SECTION. IV.

Of the Species or Kinds of Nouns with their Figure in generall.

THe *Kinds* (den Aert) of Nouns, as also their *Figure* (Figuer) are twofold.

1. *Simple* Enckel or Eenvoudigh / *Primitiv* or *Original* Oorspronckelick are such as are neither formed of, nor compounded with any other words. Other words are either derived Aff-komstigh from them, or compounded t'Samen-gevoeght with them. as from these Primitiv words

Visch *Fish* comes Vischachtigh *Fishy*
Steen *Stone* - - - Steenachtigh *Stony*
Een *One* - - - - - Eenigheyt *Union*
Water *Water* - - - Waterachtigh *Waterish*
Zout *Salt* - - - - Zoutachtigh *Saltish.*

Often also from the Primitiv words are formed the Infinitiv moods of verbs: as from

Visch comes Visschen to *Fish*
Een Eenigh - Vereenigen to *Unite*
Water - - - Wateren to *make water*
Zout - - - - Zouten to *Salt.*

So these single words following, by Composition, are doubled

Een *One* Een-hertigh *One-hearted*, and Eenhoorn *Unicorn*, Water Watersuchtigh *Dropsical* or *Hydropical*, Moedt *Mind* Groot-moedigh *Great-minded* or *Magnanimous*, and Kleyn-moedigh *Pusillanimous.*

SECTION. V.

Observations in Particular, upon Derivativ Compounded and Diminutiv words.

Observ. I. From the Primitiv words are derived the Names of People, Families, Countreys, & Towns: as from

Nassauw een Nassauwer a *Nassovian*
Duytsch een Duytscher a *German*
Holland een Hollander
Amsterdam een Amsterdammer
Hamburgh een Hamburgher.
Reuben } Reubenijtische
Levijt } Levijtische: so agreeing with the words *English*, *Scottish*, *Irish*, viz. people of *England, Scotland* & *Ireland*: so all Patronymicks.

To which may be added such as they call hæreditary words: as

Vaderlijck *Fatherly* from Vader
Moederlijck *Motherly* from Moeder
Broederlijck *Brotherly* from Broeder
Eeuwigh *Eternal* from Eeuwe an *Age*.

Observ. II. The ending and termination of such as are Derived from words common show their natures and Distinctions: as

1. Such as end in sche / are generally Adjectivs, and betoken the propriety of some People, Countrey or Sect: as Engelsche *English*, Poolsche *Polish*, Roomsche *Romish*, Keyserschе *Imperialists*, Paepsche *Popish*, Lutersche *Lutherans*. Though, of late, for shortness, they oft use onely se / leaving out the ch; saying onely Engelse/ Schotse &c.

To these might be added, from

Hemel

Hemel *Heaven* Hemelsche *Heavenly*
Aerde *Earth* Aerdsche *Earthly.*

2. Derivativs ending in igh / ick / saem & baer / being also Adjectivs, serve to signify some proporty or peculiar quality: as

Gehoorsaem *Obedient* Lijdsaem *Suffering*
Genadigh *Gratious* Raedsaem *Advisable*
Levendigh *Lively* Vruchtbaer *Fruitful*
Vreeselick *Fearfull* Openbaer *Manifest.*
Heylsaem *Wholesom*

That these words in their true sense may be the better apprehended, the Reader may easyly discern them derived from their primitivs: as Gehoorsaem from hooren to *hear*: Genadigh from genade *grace* or *mercy*: Levendigh from leven to *live*: Vreeslick from vreese *fear*: Heylsaem from heyl *health* or *welfare*: Lijdsaem from lijden to *suffer*: Raedtsaem from raedt *counsel*: Vruchtbaer from vrucht *fruit*: Openbaer of open *open.*

3. Words ending in heyt / dom and schap denominate the nature of things in Nouns-Substantivs: as from these Primitivs following such are derived;

Manck *Lame*, Manckheyt *Lameneß*, Waar *True*, Waarheyt *Truth*, Luy *Laby*, Luyheyt *Lazineß*, Rijck *Rich*, Rijckdom *Riches*, Blijde *glad*, Blijdtschap *Gladneß*, Hertogh *Duke*, Hertoghdom *Dukedom*, Vriend *Friend*, Vrientschap *Friendship*.

4. Several Nouns Substantivs are made by derivation from Verbs: and are therefore called *Verbals*: as Bereydinge *preparing* or preparation from Bereyden to *prepare*; from Drucken to *preß*

& to *print* comes Drückinge a *pressing* & *printing*: thence Drucker *a Printer*, Getuygenisse a *witness* from Getuygen to *bear witness*, Kloovinge a *splitting* from Clooven or Klieven to *cleav*, Lezinge a *reading* from Lezen or Lesen to *read*, een Loop a *race* from Loopen to *run*: Of wich more in the Derivation of *Participles* after the doctrin of *Verbs*.

Yet herewith may these following Verbals be reckoned,

Het geklanck the *sound* from klincken / het geleës the *reading*, het beloop the *sum*, het gezegh / from zeggen / the *saying*, het verhael the *rehearsall* from the Verb of like importance, het gevoel *feeling* from voelen / het gehoor *hearing* from hooren.

5. Nouns terminating in *achtigh* and lick have perfect affinity with their Primitivs: as these Examples show

Leugen a *Lie*	Leugenachtigh *given* to *lying*
Doof *Deaf*	Doofachtigh *deafish*
Zoet *Sweet*	Zoetachtigh *sweetish*
Zuer *Sour*	Zuerachtigh *sourish*
Bitter *Bitter*	Bitterachtigh *bitterish*
Hert *Heart*	Hertelick *hearty*
Minne *Love*	Minnelick *lovly*
Vrient *Friend*	Vriendelick *friendly*
Vyant *Enemy*	Vyandtlick *hostile*.

Observ. III. The Alteration of the Figure of words by *Doubling* and *Composition* is divers ways to be considered: as, Some are compounded of two or more words; others of words with particles præfixed: as by these usefull Examples appears:

1. Com-

1. Compounds of Substantivs and Adjectivs are such as these;

Zoetvloeyentheyt *sweetfluency*: of zoet *sweet* and vloeyen to *flow*.

Volck-rijck *populous*: of volck *people* & rijck *rich*.

Zin-rijck *richly-minded*: of zin the *mind* & rijck *rich*.

Ramp-saligh *miserable*: of ramp *mischief* and zaligh *happy*, that is, *void of happiness*.

2. Of 2. Substantivs together:

Timmer-man a *Carpenter*: of timmer *timber* & man.

Water-molen a *Water-mill*: of *water* & molen a *mill*.

Regen-water *rain-water*: of regen *rain* & water.

Nota. That it is often found, that in these Compounds, the first word is of the Genitiv case, & consequently of their Second Declension: as,

Schaaps-vel the *skin of a sheep*: from schaap *sheep* and vel a *skin*.

Oorloghs-schip a *ship of war*: from Oorlogh *war* and schip a *ship*.

Scheeps-plancken the *planks of the ship*: from schip a *ship* and plancken *planks*.

Krijghs-macht *military power*, or the *might of war*: from krijgh *war* and macht *might*.

3. Of 2. Adjectivs together:

Almachtigh *allmighty*: of al & machtigh *mighty*.

Almogende *omnipotent*: of al & mogen *to be able*.

Klaer-sichtigh *clear-sighted*: of klaer *clear* and

sichtigh *belonging to sight*, coming from sien or zien to *see*.

Wan-troostigh *un-comfortable*: of troost *comfort* & wan *void*.

4. The Particles præfixed, among which are many prepositions, wherewith words are compounded, are these:

Aen/ af/ be/ by/ door/ ge/ her/ in/ me or mede/ mis/ na/ om/ on/ ont/ op/ over/ toe/ ver/ onder/ voor/ onvoor/ uyt:

Of each of which an Example or two, in these following words:

Aendoen to *put on*: of doen to *do* or *make* and aen *to* or *on*.

Aenroepen to *call upon*: of roepen to *call* &c.

Af-doen to *put off*: of doen to *do* or *cause to be don* and af *off*.

Af-leggen to *lay off*: of leggen to *lay* and af *off*.

Bekennen to *confeß*: of kennen to *know*.

By-staen to *aßist*: of staen to *stand* and by.

By-wegh a *by-way*: of wegh a *way* &c.

Door-loopen to *run through*: of loopen to *run* & door *through*.

Gebreken *failings*: of breken to *fail* & to *break*.

Her-halen to *repeat*: of her *backagain* and halen to *fetch*.

In-prenten to *make impreßion*: of prenten to *print* or *preß*.

Me-zien to *see with*: of me the abbreviation of met *with* and zien to *see*.

Mede-helper a *co-adjutor*: of mede *with* and helper.

Mis-daet *offence*: of mis *amiß* and daedt a *deed*.

Mis-

Mis-troost *discomfort*: of troost *comfort* &c.

Na-volgen to *follow after* or *imitate*: of na *after* and volgen to *follow*.

Na-middagh *afternoon*: of middagh *mid-day* &c.

Na-buer *neer neighbour*: of na *nigh* and buer *neighbour*.

Om-gaen to *surround*: of om *about* and gaen to *go*.

Om-draeyen to *turn about*: of draeyen to *turn* &c.

Onnoodigs *unnecessary*: of on *not* or *un* and noodt *need*.

Ont-houden to *refrain* or to *with-hold*: of the negative ont and houden to *hold*.

Ont-heyligen to *prophane* or *unhallow*: of heyligh *holy* &c.

Op-leggen to *impose*: of leggen to *lay* and op *up* or *upon*.

Optrecken to *march* or *draw up*: of trecken to *draw* &c.

Over-treden to *transgress*: of over & treden to *tread*.

Toe-vallen to *adhere* or *betake unto*: of vallen to *fall* and toe *to*.

Toe-wassen to *encreas*: of wassen to *wax* or *grow* &c.

Verandert *altered*: of ander *another*.

Verhuyst *removed*: of huys an *house*.

Here note that *ver* in composition is variously used; somtimes onely to help the sound of the word, otherwise signifying nothing; somtimes to show the *transplacing* of any thing; somtimes for the *overdoing*: somtimes for *forbidding*; yea for

destroying &c. as goederen te verdoen *to consume goods*, yemandt te verdoen to *murther* or *make away with any man*.

Nota. With this particle is on somtimes joyned, so making a decompound: as

Onverzien *unawares*.

Onverklaert *undeclar'd*.

Onverkleedt *not having change* of kleedt *clothing*.

Voor-zienigheyt *fore-seeing* or *Providence*: of voor *fore* or *before* and zien to *see*.

Voortijdigh *abortiv*: that comes before *it's tide* or *time*.

Nota. To this also is on præfixed: hence

Onvoorsichtigh *improvident* & *imprudent*.

Onvoordachtelijck *carelesly*: of on *not* or *without* & voordacht *fore-thought*.

Uytvlucht an *escape*: of uyt *out* and vlucht *flight*.

Uytlegginge *exposition*, or *laying out*.

Observ. IV. *Diminutivs* such as lessen the sense of the Words to which they are related, are characterized with these particles ken / tjen / jen: as is hereunder shown:

Steen a *Stone*, steenken & steentjen a *little stone*

Boom a *Tree*, boomtjen & boomken a *little tree*.

Balck a *Beam*, balckjen / balckskem a *small beam*.

Straet a *Street*, straetjen & straatken a *little street*.

Huys a *House*, huysjen & huysken a *little house*.

Words

Words of the Singular number which in the Plural double their last letters, have their *Diminutiv* particles **etjen** or **eken**: as appears in these words of several terminations:

in **al** / **Wal** *Wall*, **walletjen** & **walleken** a *little wall*.
Hal *Hall*, **halletjen** or **halleken** a *little hall*.
in **el** / **Bel** a *Bell*, **belletjen** & **belleken** a *little bell*.
in **il** / **Pil** a *Pil*, **pilletjen** or **pilleken** a *little pil*.
in **ol** / **Mol** a *Mole*, **molletjen** or **molleken** a *little mole*.
in **am** / **Kam** a *Comb*, **kammetjen** / **kammeken** a *little comb*.
in **em** / **Stem** a *Voyce*, **stemmetjen** / **stemmeken** a *little voice*.
in **im** / **Sim** an *Ape*, **simmetjen** / **simmeken** a *little ape*.
in **an** / **Man** *Man*, **manneken** / &c. a *little man*.
in **en** / **Pen** *Pen*, **pennetjen** / &c.
in **on** / **Ton** a *Barrel*, **tonneken** / &c.

Such words as, changing their Plurals from their Singulars, derive their *Diminutivs* from the Plural Number, alter the last letter **n** likewise into **ken** or **tjen**: as,

Padt *Path*, **paden** *paths*, **padetjen** or **padeken** a *small path*.
Stadt *Citie*, **steden** *cities*, **stedeken** &c. a *little citie*.
Windt *windt*, **winden** *winds*, **windeken** &c. a *little wind*.

SECTION. VI.

Of the Genders of Nouns.

THere are 3. *Genders*, called Geslachten/whereby Nouns are generally differenced from each other: the *Masculin* het Mannelick/ the *Fœminin* het Vrouwelick/ and the *Neuter* Geenerley. Whereby it appears, That

Nouns of the Masculin Gender are words of the Male-kind both among Substantivs and Adjectivs: as

Dien lieve Broeder *that loving Brother.* Fœminins are of the Fœmale-kind: as Die deughtsame Suster *that vertuous Sister.* Neuters are neither male nor fœmale: as Het droogh hout *the dry wood.*

Nota. Wijf is of the Neuter Gender: as het wijf *the wife.*

't Is true that the Use of Nouns, with the particles thereon attending, is little limited by rule, but full of uncertainty and confusion among the *Netherlanders*: Yet so much as may be found of Regularity about Genders shall here be inserted.

1. Nouns of the Masculin gender leav out e at the end of the word, as Man *Man*, Boom a *Tree*, de Pen the *Pen*: which e at the end is generally retained in Fœminin words: yet name *name*, neuse *nose*, with a very few more Masculins are excepted. Also what is here averred of the Masculins about leaving e out at the end, is more universally true of words of the neuter gender: especially in neutral Adjectivs; as sterck *strong*, schoon *fair*, &c. the exceptions hereto made by some

some are denyed by others: so that more cannot of certainty herein be said.

2. Names of Rivers are ordinarily of the Fœminin gender as de Maze *the Maze*; they seem onely to except the Rhijn / accounting it of the Masculin.

3. Nouns ending in heyt & te are accounted to be of the Fœminin gender: as behoorlickheyt *decency*, wijsheyt *wisdom*, de sterckte *the strength*, de langhte *the length*.

4. Of the Fœminin gender also are Nouns Verbals ending in inge & isse: as de hakinge *the hooking* of haken to *hook* or *catch*, de lijdinge *the suffering* of lijden to *suffer*, de geschiedenisse *the memorable thing don*, of geschieden to fall out, or come to pass. Getuygenisse *testimony* onely excepted, which is accounted of the Neuter gender.

5. To the Fœminin gender likewise belong those *Latin* and *French* words which terminate in ie: as de interrogatie *interrogation*, pronunciatie *pronunciation*, with valeye a *valley*, and such like.

6. To the Neuter gender appertain these following, under their severall qualifications:

1. Al Verbs Activ of the Infinitiv mood when made Substantivs, the particle het being placed before them (as it is also before all Neuters:) as of klincken to *sound*, het klincken *the sounding*, of voelen to *feel*, het voelen *the feeling*.

2. So all Verbal-nouns which begin with be / ge / & ver: as het begrijp *the apprehension*, of grijpen to *gripe* or *apprehend*, het beraedt *counsel* of beraeden to *consult*, het geraes the *noise* of raesen to *make* a *noise*, het gesang *the singing*, of singen to *sing*, het gebruyck *the use* of gebruycken

ken to *use*, het verhael *the relation* of verhalen to *relate*.

3. All Diminutiv Nouns are neutrals: as het boeckjen *the little book*, het manneken *the little man*.

4. All words of Number: as het paer *the pair*, het dozijn *the dozen*.

5. *Denominativs*, whose last syllable is dom: as,

Het Christendom *Christendom*
Het Pausdom *the Papacy*
Het Hertoghdom *the Dukedom*.

Save that *Dom* used for a *Cathedral-Church* or *Minster*, and Rijckdom *Riches* are of the Masculin gender.

6. Denominativ words ending in schap: as

Het Koningschap *the Kingship*
Het Maeghschap *the Kindred*.

But Blijdschap *joy*, and Vriendschap *Friendship* are of the Fœminin gender.

7. Nouns which end in ment are also Neuters: as

Het Parlement *the Parliament*
Het Perkement *the Parchment*.

SECTION VII.

Of the Numbers of Nouns.

NUmbers, *Getallen*, are, as in *English*, two: *Singular* Enckel / *Plurall* het Meerder-getal. (*Note*. That the words, eenvoudt and meervoudt/ ordinarily used, are improper.) Enck. mijn stem *my voyce*, Meerd. onse stemmen *our voyces*.

For information herein, some rules must be observed; and some Exceptions taken.

Observ. 1.

Observ. 1. All Nouns, which have Pluralls, terminate their Pluralls in s or n: and in some nouns both are used: yet most Nouns have their plurals ending in n.

Observ. 2. Words of one syllable generally have their Pluralls in en; as nier a *kidney*, nieren *reins* or *kidneys*, kruydt an *herb* kruyden *herbs*.

Except. Saving the words maat and kock/which have their Pluralls in s; as maats *mates* or *comrades*, kocks *cooks*.

Man and wijf make their Pluralls to end in n: as mannen *men*, wijven *wives*.

Observ. 3. Nouns ending in f/l/n and r make their plurals in either n or s: as

Taafel a *Table*, taafelen and taafels *tables*.
Keten a *Chain*, ketenen & ketens *chains*.
Meester *Master*, meesteren (though rarely) & meesters *masters*.

Except. Onely *Diminutiv nouns* as boomken a *little tree*, manneken a *little man* have s in their plurals, as boomkens / mannekens.

Observ. 4. Nouns terminating in e end in the Plural in n / as een Bode *a Messenger*, Boden *Messengers*. Het eynde *the end*, de eynden *the ends*.

Observ. 5. All *Denominativs* ending in heyt in the *Singular*, alter it into heden in the *Plural*: as waarheyt *truth*, waarheden/ongerechtigheyt *unrighteousneß*, ongerechtigheden *unrighteousneßes*.

Observ. 6. Words ending in f in the Singular change that letter into v in the Plural, in the first letter of the last syllable: as de roof *the spoil*, rooven *spoils*, graf a *grave*, graaven *graves*.

Observ. 7. Many Nouns double their last letters in the Plural: which, for the most part, is found

true

true in Monosyllables that have one vowel, and end with one consonant: as, lip *lip*, lippen *lips*, sot a *fool*, sotten *fools*, trap a *stair*, trappen *stairs*, knop a *bud*, knoppen *buds*.

Except. Yet from this rule are many words excepted, which double not in the Plural: as

Gat a *hole*, gaten *holes*
Gebedt *prayer*, gebeden
Gebodt a *precept*, geboden *commandments*
Glas *glass*, glasen
Hof *the court*, hoven
Lot a *lot*, loten *lots*
Slot a *lock*, sloten
Spel a *play*, spelen
Vat a *vessel*, vaten
Vlot a *fleet*, vloten.

With others, which frequent use will show.

Here also may be inserted Examples of other words which in the Plural number are irregular, and cross most of the ordinary rules; which is mostly don by encreasing their syllables; as

Berdt *Board*, berders & berderen *boards*.
Bladt a *Leaf*, bladers & bladeren *leavs*.
Ey an *Egg*, eyers & eyeren *eggs*.
Gemoedt the *Mind*, gemoederen.
Kalf a *Calf*, kalvers & kalveren.
Kindt a *Child*, kinders & kinderen.
Lam a *Lamb*, lammeren & lammers.
Liedt a Song, liederen *sonnets*.
Radt a *Wheel*, raaders and raaderen.
Rundt a *Bullock*, runders & runderen.

Also all Monosyllables that have two vowels, or a diphthong, or that have in the end two or more consonants, double not their last letters in the Plural: neither do Nouns of more syllables, which have two or more vowels in the last syllable: as

Bandt

Bandt a *Bandt*, banden *bands*.
Haen a *Cock*, haenen *cocks*.
Handt a *Hand*, handen *hands*.
Leeuw a *Lion*, leeuwen *lions*.
Paerdt a *Horse*, paerden *horses*.
Plank a *Plank*, planken *planks*.

Observ. 8. There are severall Nouns which in *Netherdutch* have no Plural numbers: as

Deegh *Dough*
Douw *Dew*
Draf *Draff*
Dreck *Dung*
Fluweel *Velvet*
Galm an *Ecchoing sound*
Hel *Hell*
Honger *Hunger*
Inckt *Ink*
Kaf *Chaff*
Pick *Pitch*
Pekel *Pickle*
Peper *Pepper*
Regen *Rain*
Rogge *Ry*
Gerst *Barley*
Haver *Oats*
Mout *Malt*
Vlas *Flax*
Gras *Grass*
Hoy *Hay*
Melck *Milk*
Boter *Butter*
Honig *Hony*
Slick *Dirt*
Slijm *Slime*
Sneeuw *Snow*
Vaack *Sleepiness*
Vleesch *Flesh*
Woecker *Usury*
Zout *Salt*
Zemel *Bran*.

As also the names of mettals; as

Goudt *Gold*
Silver *Silver*
Loot *Lead*
Tin *Tin* or *Pewter*
Stael *Steel*
Kooper *Copper*, & such like.

Observ. 9. Some Nouns also, wanting the Singular, are onely of the Plural number: as

Hersse-

Hersſenen	*Brains*
Ouders & Voor-ouders	*Elders* & *Fore-fathers*
Lieden ofte Luyden	*They* or *Men.*
de Staten	*the States* &c.

SECTION VIII.

Of the Caſes whereby Nouns are declined.

C*Aſes*, Gevallen/ are the variations of the latter ſyllables or letters of Nouns, as they are declined from the Nominativs: and ſo they may fitly be called the diſtinct Terminations of Nouns.

There be, as in other Languages, Six Caſes both in the Singular and Plural Number: *viz.* The

Nominativ	Noemelijke	*Accuſativ*	Aanklaaghlijke
Genitiv	Baarlijke		
Dativ	Gevelijke	*Vocativ*	Roepelijke
		Ablativ	Afneemlijke.

The *Nominativ* giveth the Name & thereby the ſignification of the Noun, but varieth it not: as den Engel *the Angel*, de Vrouw *the Woman*, het huys *the houſe*, in the Singular. de Engelen *the Angels*, de Vrouwen *the Women*, de huyſen *the houſes*, in the Plural number.

The *Genitiv*, ſo called, becauſe begotten of the Nominativ, and other caſes begotten of it, which the term Baarlijke *Bearing* alſo imports, is ordinarily known by theſe tokens des/ der and van den or van het/ *of* or *of the*; and the Noun itſelf hath oft an s added to the end of it in the ſingular number: as der Man *of the Man*, des herts *of the heart*, *der wet* or van de wet *of the law*, des velts or van het velt *of the field*. and in the Plural

der

der mannen / der herten / der wetten / der velden / or van de mannen &c. *of the men, of the hearts, of the laws, of the fields.*

Nota. That, however it is ſaid, that der was formerly uſed to ſerve to the Genitiv caſe ſingular, and that des is againſt order put in its place; yet now cuſtom hath generally prevailed for the uſe of des; as in ſtead of der werelt / they bring in des werelts *of the world*; ſo des moeders *of the mother.* but der is ſtill in uſe to the Genitiv plural.

The *Dative Caſe* is known by the tokens den / de / or ſomtimes der / or by the prepoſition aen *to*; ſo aen den or aen de *to the.*

Nota. Here again, it is obſervable touching der / that not it, but the particle den is moſt uſed to the *Dative Caſe*: in ſo much as der would therein be wholly left off, were it not for the Authority of the Tranſlators of the Scripture, who in the 18. *of Iohn. vers* 37. render der waerheyt *to the truth*; and *Gal.* 2: 19. der wet *to the law.*

The *Dativ* alſo, for the moſt part, is varied from the Nominativ, by adding e or en at the end of the word.

The *Accuſativ Caſe* is generally like the Nominativ: yet ſo that this particle den is often ſet before it.

The *Vocativ* hath this Interjection o before it, expreſſed or underſtood.

The *Ablativ* is known by the prepoſition van / ſomtimes without, ſomtimes with the particles den or de; in Engliſh *from*, or *from the.*

Note. That van ſignifieth both *of* and *from*; *of*, when it ſervs to the Genitiv, and *from*, to the Ablativ caſe: which frequent occurrences of the words will ſhow.

SECTION IX.

Of the Declension of Nouns Substantivs.

DEclension is the Variation of a word in the end of it by the *Cases*.

It is called in *Dutch* buyginge / that is *bowing* or *bending* the word. This is seen in the Examples following: wherein, although the confusion between Masculins & Fæminins be such, that they are not ordinarily distinguishable: yet, for forms sake, we begin with those of the *Masculin Gender*.

Enckel.		*Singular.*	
Noem.	den Engel	Nom.	*the Angel*
Baar.	des Engels	Gen.	*of the Angel*
Gev.	den Engel or aen den Engel	Dat.	*to the Angel*
Aankl.	den Engel	Accus.	*the Angel*
Roep.	o Engel	Vocat.	*o Angel*
Afv.	van den Engel	Ablat.	*from the Angel.*

Meerd.		*Plural.*	
N.	de Engelen	N.	*the Angels*
B.	der or van de Engelen	G.	*of the Angels*
G.	de or aen de Engelen	D.	*to the Angels*
A.	de Engelen	Ac.	*the Angels*
R.	o Engelen	V.	*o Angels*
Af.	van de Engelen	Ab.	*from the Angels.*

Enckel.		*Singular.*	
N.	de Man	N.	*the Man*
B.	des Mans or van den Man	G.	*of the Man.*

G. den

G.	den Man or aen den Man	D.	to the Man
A.	de Man	Ac.	the Man
R.	o Man	V.	o Man
Af.	van de Man	Ab.	from the Man.

Meerd.		Plural.	
N.	de Mannen	N.	the Men
B.	der or van de Mannen	G.	of the Men
G.	den or aen de Mannen	D.	to the Men
A.	de Mannen	Ac.	the Men
R.	o Mannen	V.	o Men
Af.	van de Mannen	Ab.	from the Men.

Enckel.		Singular.	
N.	de Boom	N.	the Tree
B.	des Booms or van de Boom	G.	of the Tree
G.	den or aen den Boom	D.	to the Tree
A.	den Boom	Ac.	the Tree
Af.	van den Boom	Ab.	from the Tree.

Meerd.		Plural.	
N.	de Boomen	N.	the Trees
B.	der or van de Boomen	G.	of the Trees
G.	den or aen de Boomen	D.	to the Trees
A.	de Boomen	Ac.	the Trees
Af.	van de Boomen	Ab.	from the Trees.

Nouns of the Fæminin Gender declined.

Enckel.		*Singular.*	
N.	de Vrouw	N.	*the Woman*
B.	des Vrouws or van de Vrouw	G.	*of the Woman*
G.	den or aen den Vrouw	D.	*to the Woman*
A.	de Vrouw	Ac.	*the Woman*
R.	o Vrouw	V.	*o Woman*
Af.	van de Vrouw	Ab.	*from the Woman*

Meerd.		*Plural.*	
N.	de Vrouwen	N.	*the Women*
B.	der or van de Vrouwen	G.	*of the Women*
G.	de or aen de Vrouwen	D.	*to the Women*
A.	de Vrouwen	Ac.	*the Women*
R.	o Vrouwen	V.	*o Women*
Af.	van de Vrouwen	Ab.	*from the Women.*

Enckel.		*Singular.*	
N.	een Steen	N.	*a Stone*
B.	eenes Steens or van een Steen	G.	*of a Stone*
G.	eenen or aan een Steen	D.	*to a Stone*
A.	eenen or een Steen	Ac.	*a Stone*
Af.	van een Steen	Ab.	*from a Stone.*

Meerd,

Meerd.		Plural.	
N.	de Steenen	N.	*the Stones*
B.	der Steenen	G.	*of the Stones*
G.	de or aen de Steenen	D.	*to the Stones*
A.	de Steenen	Ac.	*the Stones*
Af.	van de Steenen	Ab.	*from the Stones.*

Declensions of Nouns of the Neuter Gender.

Enckel.		Singular.	
N.	het Hout	N.	*the Wood*
B.	des Houts or van het Hout	G.	*of the Wood*
G.	het Hout / den houte or aen het hout	D.	*to the Wood*
A.	het Hout	Ac.	*the Wood*
Af.	van het Hout	Ab.	*from the Wood.*

Meerd.		Plural.	
N.	de Houten	N.	*the Woods*
B.	der or van de Houten	G.	*of the Woods*
G.	de or aen de Houten	D.	*to the Woods*
A.	de Houten	Ac.	*the Woods*
Af.	van de Houten.	Ab.	*of the Woods.*

though the plural number of this word is not usual: but rather stucken van hout / *pieces of wood.*

Enckel.		Singular.	
N.	het Water	N.	*the Water*
B.	des Water or van het water	G.	*of the Water*
G.	het/den or aen het Water	D.	*to the Water*
A.	het Water	Ac.	*the Water*
Af.	van het Water	Ab.	*from the Water.*

Meerd.		Plural.	
N.	de Wateren	N.	*the Waters*
B.	der or van de Wateren	G.	*of the Waters*
G.	de or aen de Wateren	D.	*to the Waters*
A.	de Wateren	Ac.	*the Waters*
Af.	van de Waters.	Ab.	*from the waters.*

Compounded Nouns are ſo declined that the variation falleth onely on the laſt word: as

Enckel.		Singular.	
N.	het Neder-landt	N.	*the Netherland*
B.	des Neder-landts or van het Neder-landt	G.	*of the Netherland*
G.	het/den or aen het Nederlandt	D.	*to the Netherland*
A.	het Nederlandt	Ac.	*the Netherland*
Af.	van het Neder-landt	Ab.	*from the Nether-land.*

Meerd.

Meerd.		Plural.	
N.	de Nederlanden	N.	the Netherlands
B.	der or van de Nederlanden	G.	of the Netherlands
G.	de or aen de Nederlanden	D.	to the Netherlands
A.	de Nederlanden	Ac.	the Netherlands
Af.	van de Nederlanden	Ab.	from the Netherlands.

Obs. That Proper names are often in their uſe, eſpecially in the Bible, and among thoſe Dutchmen who underſtand *Latin*, varied in their caſes, being derived from *Greek* or *Latin* words, and are of the Maſculin Gender, and (in proper ſpeaking) of the ſingular number onely: as

N.		Christus	*Chriſt*
B.	(G.)	Christi or van Christus	*of Chriſt*
G.	(D.)	Christo or aen Christus	*to Chriſt*
A.	(Ac.)	Christum	*Chriſt*
R.	(V.)	ô Christe	*ô Chriſt*
Af.	(Ab.)	Christo or in or van Christus	*in* or *from Chriſt.*

SECTION. X.

Of Adjectivs apart and in particular conſidered.

THough it cannot be averred of all *Adjectivs*, yet, for the far greateſt part, and generally, it may; That to them belong peculiarly 1. *Motion*. 2. *Degrees of compariſon*.

Motion of Adjectivs is, by *Grammarians*, so called, because they are moved, some by one termination, some by two, & others by three: which is evident in their motion it self: as followeth.

SECTION XI.

Of the differencing of Adjectivs by their declension through the three Genders.

THe *Adjectivs motion* Beweeginge is to be observed in their Buygingen declensions through the 3. Genders Masculin, Fœminin, and Neuter: for Adjectivs are of all these Genders. Touching which take these few observations.

Obs. 1. The Masculin Gender commonly ends (or in strictness should end) in n / and the Fœminin in e; but the Neuter admit's of neither: as

Mannel. *Masc.*	Vrouwel. *Fæm.*	Geen. *Neut.*
Stercken	stercke	sterck *Strong*
Heyligen	heylige	heyligh *Holy*
Hoogen	hooge	hoogh *High*
Goeden	goede	goedt *Good*
Schoonen	schoone	schoon *Fair*
Eenen	eene	een *One* or *A.*

Obs. 2. Although the Adjectivs are thus in the Genders naturally differenced; yet through frequency of speaking & hast in writing, it is now become customary to leav off the n at the end of the Masculin words; so pronouncing onely stercke / heylige / goede / &c. in the Masculins: whereby both Masculins and Fœminins are alike, by the

the aſſumption of e at the end, which termination is not found in Adjectivs of the Neuter gender.

Except. Yet Participle-Adjectivs are excepted somtimes from the abovesaid Obſervations, eſpecially when the Particles de or het forego: as de loopende Man / *the running man*; de minnende Vrouw / *the loving Woman*; het loopende dier / *the running beaſt*; but where een precedes, the e may in the neuter gender be omitted, as when een groeyend' Boomtjen is uſed in ſtead of het groeyende Boomtjen / *a* or *the growing little tree.*

Obſ. 3. Maſculins are made Fœminins, for the ſuiting with Subſtantivs of that gender, by having their termination in e; as groot groote / *great*: and thoſe Adjectivs whoſe Maſculins end in ch make their Fœminins in ge; as, zaligh / zalige / *bleſſed.*

Obſ. 4. In the declining of Adjectivs the change falleth upon the end with e / n / or r. as may be ſeen in the Adjectivs alle *all*, heylighe *holy* &c.

Obſ. 5. The Genitivs Plural of Adjectivs end in n / when the Nominativs Singular terminate in e: as de vrome *the honeſt*, der vromen *of the honeſt*; de doode *the dead*, der dooden *of the dead*: and for avoiding miſtakes herein, take notice of theſe differences in the manner of ſpeaking, thus; in the inſtance of the word heylige *holy*, des heyligen *of the holy* viz. *man*; der heylige *of the holy* viz. *woman*; and der heyliger *of one Saint* or *holy one*; but der heyligen is *of Saints* or *holy ones* in the plural number.

Lastly: All Dativ Cases plural of Adjectivs do likewise end in n; as aen de geloovigen *to the beleevers*; aen de geleerden *to the learned.*

Now according to these Observations, follow the Examples of the Declensions of Adjectivs through all Cases and Genders.

Enck. *Sing.*

N. Den and de uytsteeckende / & het uytsteeckendt *Excelling.*
B. (G.) des or van de or het Uytsteeckende
G. (D.) den or aen den or het Uytsteeckende
A. (Ac.) de uytsteeckende and het uytsteeckendt
R. (V.) ô uytsteeckende & ô uytsteeckendt
Af. (Ab.) van de uytsteeckende & van het uytsteeckendt / *from the excelling.*

Meerd. *Plur.*

N. de Uytsteeckende
B. (G.) der or van de Uytsteeckende
G. (D.) de or aen de Uytsteeckende
A. (Ac.) de Uytsteeckende
R. (V.) ô Uytsteeckende
Af. (Ab.) van de Uytsteeckende.

Enck. *Sing.*

N. den or de Groene and het groen *Green*
B. (G.) des or van de or het Groene *of the Green*
G. (D.) den or van de or het Groene *to the Green*
A. (Ac.) de Groene and het groen *the Green*
R. (V.) ô Groene & ô groen *o Green*
Af. (Ab.) van de Groene & van het groen *from the Green.*

Meerd. *Plur.*

N. de Groene *the Green*
B. (G.) der or van de Groenen
G. (D.) de or aen de Groene
A. (Ac.) de Groene
R. (V.) ô Groene
Af. (Ab.) van de Groene.

Nota. There is Somthing peculiar in the Adjectiv al or alle: as follow's:

Alle is of all Genders: as { Masc. Man. alle Mensch *every Man*
Foem. Vrouw. alle Vrouwe *every* Woman
Neut. Geen. alle Dier *every Beast*.

2. In the Masculin Gender it is thus declined

Enck. *Sing.*

N. { Alle *All* or *every*
B. (G.) { Alles or van al of *All* or *every*
G. (D.) { Allen or aen al *to All* &c.
Af. (Ab.) { van Allen *from All*.

Meerd. Get. *Plural*

N. { Alle *All*
B. (G.) { Aller & van alle *of All*
G. (D.) { Allen or aen alle *to All*
Af. (Ab.) { van Allen or van aller *from All*.

3. In the Neuter Gender Plural it is alles All things; & alles / allen / and alle *of all* in the Genitiv case.

SECTION XII.

Of the Comparison of Nouns Adjectivs.

THere be 3. degrees of Comparison, called in *Dutch* Graden van vergelijckinge: Positiv, Comparativ, Superlativ.

1. *The Positiv* in *Dutch* Positief or Stellinge: whereby the true nature of a thing is betokened and fixed without any rising higher or exceeding: as Arm *Poor*, Rijck *Rich*, Jongh *Young*, Oudt *Old*, Rechtveerdigh *Righteous*.

2. *Comparativ*, Comparatief or Vergelijkinge: which heightens the sense of the Adjectiv, and so exceeds the Positiv; whereupon it is, by Some, called in *Dutch* vergrootinge; Yet so, that somthing is above and greater or more than it. as Armer *Poorer*, Rijcker *Richer*, Jonger *Younger*, Rechtveerdigher *Righteouser* or *more Righteous*.

3. S*uperlativ* Superlatief or Uytnemende: beyond which cannot be said; it exceeding the other in the higest degree: as Armste *Poorest*, Rijckste *Richest*, Jonghste *Youngest*, Oudtste *Oldest*, Rechtveerdighste *most Righteous*.

Obs. 1. The *Comparativ* is known by adding er & somtimes der to the end of the Positiv word: as wildt wilder/ *wild wilder*; fel *cruel* felder *crueller*. in which case the rule is, That all Adjectivs ending in l/ n/ and r terminate their *Comparativs* in der: as snel *swift*, snelder *swifter*; schoon *fair*, schoonder *fairer*, ver *far*, verder *farther*.

So is the *Superlativ* formed by joyning st to the Positiv word: as groot *great*, grootst *greatest*: so are all regular words compared: wherein they agree with the *English*: onely to the *Superlativs* is often

is often præfixed alder or aller/ the more to heighten it's Superlativ sense: as aller-verstandighst *the most understanding of all.* Hence are these and such like Examples of the degrees of Comparison formed.

Bequaem / bequaemer / bequaemst / or alder-bequaemst
Fit, *Fitter*, *Fittest*, or *very fittest.*

Maghtigh / maghtiger / maghtighst / or aller-maghtighst
Mighty, *mightier*, *mightiest*, or *very mightiest.*

Soet / soeter / soetst / or alder-soetst
Sweet, *Sweeter*, *sweetest*, or *the most sweet of all.*

Zwaar / zwaarder / zwaarst / aller-zwaarst
Heavy, *heavyer*, *heavyest*, *the very heavyest of all.*

Obs. 2. Severall Adjectivs, being irregular, are otherwise compared; as these Examples show:

Dicht-by *very nigh* (besides dichter) naader, or naarder *nearer*, naast & aldernaast *nearest* & *next of all.*

Goedt / beter / best or alder-best /
Good, *better*, *best*, or *best of all.*

Quaadt / (besides quader & quaadst) Erger / Ergst / aller-ergst.
Ill or *Bad*, *worse*, *worst*, *worst of all.* So Qualick / erger / alder-qualickst in the same sense.

Veel *much*, meerder *more*, meest / allermeest *most*, *the very most*, or *utmost.*

Weynigh or Luttel / minder / minst / alderminst.
Little *less*, *least*, *the very least.*

Obſ. 3. There are certain Adjectivs, or Nouns of like uſe with Adjectivs, which neither are, nor can be compared: as

1. Such Participials as end in **en**: as **gekomen** *com'd*, **genomen** *taken* or *accepted*, **geroepen** *called*.

2. All Names of Numbers, as **Een/ twee/ drie/ vier/** *One, two, three, four* &c are uncapable of being compared.

3. Such words as theſe

Yemant *any one*
Niemant *No man* or *none*
Elck or **yegelick** *Each* or *every one*
Ider *Every* one *or* thing
Geen or **geene** *None*
Ander *Another*
Al / alle and **allen** *All*
Eygen *Own* or *proper*
Beyde *Both*
Zulck *Such*.

CHAPTER V.

Of Pronouns.

A Pronoun **een Voornaem** is a Part of Speech, both like a Noun, and ſomtimes put for & ſignifies the ſame with a Noun: whoſe particular uſe is in ſhewing or relating, repeating, or asking quæſtions.

SECTION I.

Of the Names and Number of the Pronouns.

Single *Pronouns* are theſe following

Ick *I.*
Du or **ghy** or **u** *Thou* or *ye*.
My *Me* or *my*
Wy *we*
Dy *Thy*

Dijn/

Dijn / dijne / *Thine*	Dat or datte *that*
Uwe / or uwen / *Your* or *yours*	Die or dien / *he* or *which* or *that* or *those*
Hy *He*. Hun or hen / *they, them,* or *their*	Dese *this* or *these*
Hem *him*	Wie / wien / wiens / *who, whom, whose*
Ons Us	Wat *what* !
Onse or onsen *Ours*	Wat *somwhat*
Zy *Thy* & *she*	Welcke *which*
Sijn *His*	Gene *he* or *she*, *those*, *same* or *which*
Mijn / mijnen / mijns *mine*	Dit *this*
Heur / heurs *Her* or *hers*	Zelf *self*
Haer *her*, *hers* or *their*, & haeren *theirs*	Which last is rather a part of a compounded Pronoun.
Het *The, this* or *it*.	

By these may be seen, that the exact number of single Pronouns cannot easily be taken: but they seem to be about 24. of which almost half are Adjectivs, and the other, Substantivs: The Compounds with which the above-mentioned are mixed are such as these,

Ick self / or ick mijn self	*I my self*
U selven	*Your selvs*
Ghy self	*You your self*
Gy-lieden	*You*
Wy-lieden	*We*
Sy-lieden	*They*
Hem self or selven	*Himself*
Heur self	*Her self*
Hy self	*He himself*

Die self	*That same*
Zy self	*She her self*
Haar selven	*Themselvs*
Onse selven	*Our selvs*
Wy selven	*We our selvs*
Wie het zy	*Who so ever it be*
Waar het zy	*Where so it be*
Wat het zy	*What so ever it be*
De selve	*The same*
Dese selve	*This same*
Dese lieden	*These people*
Ons eygen selven	*Our own selvs*
Wy ons selven	*We our selvs*
Mijn eygen self	*My own self*
Hy hem selfs	*He himself*
Zy haar selven	*They themselvs*
Zijn eygen selfs	*His own self*
Haar eygen selve	*Their own selvs*
Dat selve	*That same*
Dien selve	*That same* or *he himself*
Die gene	*This same*
Dat gene	*That same*
Het gene	*The same*
De welcke	*The which*
Die welcke	*Those* or *that which.*

Caution. Take heed you mistake not gene for geen: Gene being thus differenced, that it hath but a single e in the middle, is a pronoun, & commonly follow's die / dat / or het; from geen / which hath a double e in the middle, is an Adjectiv, & signifieth *none*, commonly going before a Noun substantiv, or following a Verb.

SEC

SECTION. II.

Of things belonging to Pronouns.

BEſides what is ſaid of their figure; There are conſiderable in *Pronouns*

1. Their *Perſons* Perſoonen / *Firſt* Eerſte / *Second* Tweede / and *Third* Derde.
2. Their *Species* Aert { *Primitiv* Oorſpronckelick / *Derivativ* Af-komſtigh.
3. *Quality* Hoedanigheyt. { *Demonſtrativ* Bewijſelick / *Poſſeſsiv* Beſittelick / *Relativ* Opſichtigh / *Interrogativ* Vraagende.
4. *Gender*
5. *Number*
6. *Declenſion* through the Caſes

} as in the Nouns.

SECTION III.

Of the Perſons and Species or kinds of Pronouns.

THe Firſt *Perſon* is he or ſhe which ſpeaketh; as Ick *I:* & ſo Wy *We.*

The Second is he or ſhe to whom one ſpeaketh; as du or ghy or gy-lieden *thou* or *you.*

The Third is he, ſhe, or that of whom anything is ſpoken; as hy *he*, zy *she*, het *it*.

The Firſt kind or ſort (aert) of Pronouns is Primitiv, derived of none; as Ick *I*, du / ghy *thou* or *you*, u *thee*, hy *he*, ſy *they*, my *me*, &c.

The ſecond ſort are Derivativs; ſuch as mijn or mijnen *mine*, from ick & my: dijn *thine*, from du *thou:* uw' & uwe *your* from u *you:* ſijn or ſijne or haare *hers* or *theirs* from ſy *her* or *they*.

SECTION. IV.

Of the Qualities of Pronouns.

1. *DEmonstrativs* do show a Person or thing to be: these are Ick *I*, ghy *thou*, hy *he*, dit/ deze and dat *this* & *that*; as ick ben siek *I am sick.*

2. The *Possessivs* betoken some *propriety* eygenschap; viz. that we enjoy or have right to the things mentioned: these are mijn *mine*, dijn *thine*, sijn *his*, onse *ours*, uwe *yours*: as dit is mijn boeck *this is my book.* Deze (or rather dit) zijn uwe handtschoenen *these are your glovs.*

3. *Relativ Pronouns* are such as have reference to somwhat formerly mention'd: as die *he*, or *who*, or *that*, wie *who*, welcke *which*: as, Hy is nu mijn vriendt/ die te voren mijn vyandt was/ *He is now my friend, who before was my enemy.* Ick sal u laeten weten wie dat geseyt heeft/ *I shall let you know who hath said that.* Sy zijn quaedt-aerdige lieden/ dewelcke onversoenelick zijn/ *they are ill-natur'd people (the) which are irreconcilable.* Het was een arm mensch dien hy geholpen heeft/ *it was a poor man whom he hath helped.* Een vriendelick buerman wiens liefde ick erkenne/ *a kind neighbour whose love I acknowledge.*

4. The *Interrogativs* (eyschende or vraagende) are those whereby a quæstion is asked: as, wie *who*? welcke *which*? wat *what*? as wie is daer? *who is there*? welcke is het vetste? *which is the fattest*? wat is het allerbeste? *what is the very best*? &c.

Nota. That the *Pronoun* dit of the Singular number is frequently used rather than deze before a

Verb

Verb of the Plural number: as dit zijn uwe Laarsen / *these* (or *this*) *are your Boots.*

SECTION. V.

Of the Genders (Geslachten) *and Numbers* (Getallen) *of Pronouns.*

IN conformity with the *Nouns*, the *Genders* of *Pronouns* are three, *Masculin*, *Fœminin*, *Neuter*; and the *Numbers* are likewise two *Singular* & *Plural*: both which are thus briefly shown: All Pronouns belong to, and may be used in all the three Genders through the Numbers of which they are, according to the Persons or things with which they are joyned, or to which they do refer; and that without any changing in their endings. So Ick *I*, du or ghy *thou*, hy *he*, of the Singular Number; and wy *we*; ghy-luy / or ghy-lieden *ye*; sy / sy-luy / or sy-lieden *they*; of the Plural, are of any Gender: as when a man speaks of himself Ick / then 't is of the masculin Gender, so is du or ghy when a man is spoken to, & so is hy when a man or any malekind is spoken of; & the like is true of wy / ghy-lieden / and sy-lieden / when men or males are therewith mentioned or intended: So are Pronouns of the fœminin gender when joyned with, or spoken of females, and neuters when with the names of such things as are of the Neuter Gender: Hereof may the Pronoun die be an Example; die mannen *those men*, Masc. die vrouwen *those women*, Fœm. die dingen *those things*. Neut. Onely hy *he*, & sy *shee* can never be other than Masculin & Fœminin.

SEC-

SECTION VI.

Of the Declension (Buyginge) *of Pronouns.*

PRonouns are declined through the six Cases, (Gevallen) except in such as want the Vocativ Case: but they differ somthing from the common rule and manner of declension of Nouns; as is especially to be seen in these following: ick / du / ghy / hy / die / dat / wie / welck / mijn / dijn / onse / zijn / dese / uwe / dit.

The Declensions are hereunder exemplified.

Enckel. *Singular.*

N.	Ick *I.*
B. (Gen.)	Mijns / mijnes / or van my / *of me.*
G. (Dat.)	Aen my / *to me.*
Aan. (Ac.)	My / *Me.*
Af. (Abl.)	Van my / *from me.*

Meerd. *Plural.*

No.	Wy / or wy-lieden / *we*
B. (G.)	Onser / or van ons / *of us*
G. (D.)	Ons / or aen ons / *to us*
Aan. (Ac.)	Ons / *Us*
Af. (Ab.)	Van ons / *from us.*

Nota. That the Vocativ case is not inserted, because in this & some other Pronouns there is no Vocativ; and in those which have it, it is like the Nominativ: & so is the Accusativ for the most part.

Enckel.

Enckel. *Singular.*

N. Du/ ghy/ *thou*
B. Dijns/ van dijne/ uwes/ or van u/ *of thine* or *of thee*
G. Dy/ uwe/ or aen u/ *to thee*
A. Dy/ uwe/ *thee*
Af. Van u/ dy/ uwe or dijn/ *from thee.*

Meerd. Plural.

N. Ghy/ gy or gy-lieden/ *ye* or *you*
B. Uwer/ u-lieder or van u-lieden/ *of you*
G. U/ u-lieden or aen u-lieden/ *to you*
A. U/ or u-lieden/ *you*
Af. Van u / u-lieden / or van dijn-lieden / *from you.*

Nota. That ghy is more uſed in ſpeaking to any one than du; it being accounted a more courteous manner of expreſſion to ſay ghy hebt het gedaen/ *you have* or *thou haſt don it*, than to uſe du hebſt het gedaen; and now lately is come more into faſhion u/ and uwe.

Enck. Singular.

N. Hy/ *He*
B. Zijns/ ſijnes/ or van hem/ *his*, or *of him*
G. Hem/ ſich/ or den hem/ *to him*
A. Hem/ or ſich/ *him*
Af. Van hem/ or ſich/ *from him.*

Meerd. Plural.

N. Sy or ſy-lieden/ *they*
B. Haarer/ hunner/ *of them*
G. Hun/ aen haar-lieden/ *to them*
A. Hen-lieden/ *them*
Af. Van hun/ or van hen-lieden/ *from them.*

Enck.

Enck. Singular.

N. Zy / *She*
B. Haars / hares / harer or heurs / *hers* or *of her*
G. Haar / heur / or aen heur / *to her*
Af. Van haar / heur / *from her.*

Meerd. *Plural.*

N. Zy / zy-luy or zy-lieden / *they*
B. Heurer / *of theirs*, or *of them*
G. Hun / heurr / or aen hun / *to them* or *theirs*
Af. Van hun / or van heur-lieden / *from theirs* or *from them.*

Nota 1. That the words heur / heures / and heurer in theſe declenſions are uſed when mention is made of women: as, de ſchoonheyt is in heure deucht / *the beauty is in her* (viz. the womans) *vertue*: thus are they differenced from men: as heure vaders *their fathers*, is ſpoken of the fathers of women; hare vaders ſpoken of the fathers of men.

Yet in other words of the Fœminin Gender haar / haarer *theirs* or *of them* are uſed.

Nota 2. That the r is doubled at the end of heur in the Plural number to diſtinguiſh it from heur in the Singular.

Nota 3. That the word zich (ſigh) in the declenſion of hy *he* ſignifies properly himſelf, as hy bemint ſich / *he loves himſelf*: and ſo is differenced from hem *him*, which is ſpoken of a third perſon.

The Declenſions of theſe Demonſtrativ Pronouns dit / deſe / dat and die / *follow*:

Enck.

Enck. *Singular.*

N. dit / *this*
B. deses or van die / *of this*
G. desen or aen dese / *to this*
Aa. dit / *this*
Af. van dit *from this.*

Meerd. *Plural.*

N. dese / *these*
B. deser or van dese / *of these*
G. desen or aen dese / *to these*
Aa. dese / *these*
Af. van dese / *from these.*

Die alſo is declined in the ſame manner, onely in the Genitiv it hath dier *of that*, in the Dativ dier *to that.*

Enck. *Singular.*

N. dese / *this*
B. deser / *of this*
G. desen or deser / *to this*
A. dese / *this*
Af. van dese / *from this.*

Meerd. *Plural.*

N. dese / *these*
B. van desen / *of these*
G. desen / *to these*
A. dese / *these*
Af. van desen / *of these.*

Enck.

Enck. *Singular.*

N. dat / *that*
B. van dat / *of that*
G. dien or aen dat / *to that*
A. dat / *that*
Af. van dat / *from that.*

The plural is as that of dese.

These Relativ Pronouns wie and welcke are thus declined

Enck. *Singular.*

N. wie or wien / *who* or *whom*
B. van wie or van wien / *of whom*
G. aen wie or aen wien / *to whom*
A. wien / *whom*
Af. van wie or van wien / *from whom.*

Meerd. *Plural.*

N. wiens / *who*
B. wiens or van wiens / *of whose* or *whom*
G. aen wiens / *to whom*
A. wiens / *whose* or *whom*
Af. van wiens / *from whom.*

Enck. *Singular.*

N. welcke / *which*
B. welcken / welcks or van welcke / *of which*
G. aen welcke / *to which*
A. welcke / *which*
Af. van welcke / *from which.*

Meerd. *Plural.*

N. welcken / *which*
B. welcker or van welcken / *of which*
G. aen welcken / *to which*
A. welcken / *which*
Af. van welcken / *from which.*

De / den / and het being ſet before welcke are declined together, as de welcke / den welcken / het welck / in the Genitive des welcken / &c.

Nota. That welcks / the Genitive of welcke / is uſed without a Subſtantiv added thereto, when man or woman is not expreſſed; but when Man or Woman is added, welken is uſed; as welcks goederen of which mans goods, not welcks mans goederen or elſe welken mans goederen.

The Pronouns Poſſeſſivs are moſt aptly declined with a Subſtantiv added thereto: as for Example:

Enck. *Singular.*

N. mijn Tuyn / *my Garden*
B. van mijn Tuyn / *of my Garden*
G. aen mijn Tuyn / *to my Garden*
A. mijn Tuyn / *my Garden*
Af. van mijn Tuyn / *from my Garden.*

Meerd. *Plural.*

N. mijne Tuynen / *my Gardens*
B. mijner or van mijne Tuynen / *of my Gardens*
G. aen mijne Tuynen / *to my Gardens*
A. mijne Tuynen / *my Gardens*
Af. van mijne Tuynen / *from my Gardens.*

In like manner also are declined dijn *thine* and sijn *his*.

The Declension of onse *our*, and uwe *your*.

Enck. *Singular.*

N.	onse Paart / *our Horse*
B.	onses Paerts or van onse Paert / *of our Horse*
G.	onsen or aen onse Paert / *to our Horse*
A.	onse Paert / *our Horse*
A.	van onsen Paert / *of our Horse.*

Meerd. *Plural.*

N.	onse Paerden / *our Horses*
B.	onser or van onse Paerden / *of our Horses*
G.	onsen or aen onse Paerden / *to our Horses*
A.	onse Paerden / *our Horses*
Af.	van onse Paerden / *of our Horses.*

Enck. *Singular.*

N.	uwe or u-lieden / *you* or *your*
B.	van u-lieden / *of your*
G.	aen u-lieden or uwen / *to your* or *you*
A.	uwe or u-lieden / *you* or *your*
Af.	van u-lieden / *of you* or *your.*

Meerd. *Plural.*

N.	uwer-lieden / *yours*
B.	uwer or uwer-lieden / *of yours*
G.	aen uwer-lieden / *to yours*
A.	uwer-lieden / *yours*
Af.	van uwer-lieden / *of yours.*

The

The Declension of *self*/ as it is a *Substantiv*.

Enck. *Singular*.

N. Ick selfs / *I my self*
Ghy selfs / *you your self*
Hy selfs / *He, his* (or *him*) *self*.

Meerd. *Plural*.

N. Ons selven / *our selvs*
Gy-lieden selven / *your selvs*
Haer selven / *their selvs*.

mijnes, uwes, sijnes } selfs or selve { of { *my*, *your*, *his* } *self*.

And so is it further declined, as are ick/ du and hy.
It is also an *Adjectiv*: as

De selve Man	*The same Man*
De selve Vrouw	*The same Woman*
Het selve Dier	*The same Beast*.

Nota. *Pronouns* and *Verbs* are commonly used together to make up their joynt significations.

CHAPTER VI.

Of Verbs.

A *Verb* (een werck-woordt) is a part of speech declinable by *moods* and *tenses*, and signifieth to *be*, to *do*, or to *suffer*: as ick ben *I am*, ick geve *I give*, ick worde geslagen *I am beaten*.

Verbs are either P*ersonal*, that is, varied in their declensions by the 3. Persons in both numbers: as ick hoor / ghy hoort / hy hoort; *I hear, thou heareſt,*

bearest, he beareth; wy hooren (or men hoort) *we bear*: or *Impersonal* not so varied, but retaining onely one Person: as het regent *it raineth*. of which hereafter in particular.

They are both considered in their kinds & conjugations.

SECTION I.

Of the kinds of Verbs Personal.

THe Personals (persoonelicke werck-woorden) are *Activ*, *Passiv*, or *Neuter*.

Activs, werckende / signify somthing that one *doth*, which is transitiv to another person or thing; and for distinguishing the persons working, they have their proper Pronouns either expressed or implyed: as Ick leere de jongelingh / *I teach the young man*. Ghy vervolght de rechtveerdige / *Thou persecutest the righteous*. Hy voedet den arme / *He feedeth the poor*. De Soldaten vernielen de stadt / *The Soldiers ruin the citie*.

Verbs Passiv, Lijdende / are such whereby a person or thing is moved or some way affected; and cannot be expressed without one or other of those they call *Verbs Substantivs*, as zijn / werden / *to be* or *to become*, or such as are deriv'd from them. So Ick ben veracht / *I am despised*. Sy wierden onderwesen / *They were instructed*. Wy worden gebetert / *We are amended*.

Neutrals, Onzijdige / signifie properly neither action nor passion: as Ick bloeye / *I flourish*, Ick knicle / *I kneel*. Yet as they incline the more to the one or the other, so they assume such assistant words as are proper to each; as hebben *to have*,

have; ſpeaking more activly, & ben *am*, in the more paſſiv ſenſe: ſo ick hebbe geloopen *I have run*, ick worde or ben moede *I am weary*, hy is mal *he is foolish*.

To theſe ſeem to belong thoſe auxiliary verbs (helpende werck-woorden) as hebbe *have*, weſen / zijn / worden / importing *to be*; being called *Auxiliaries*, becauſe by the help of them the Activ & Paſſiv Verbs are declined through their moods and tenſes. Thoſe alſo which they call Subſtantiv words from their own proper ſignifications, are hither referred; as, beſide thoſe mention'd ſignifying *to be*, there are theſe few: ſtaan / *to ſtand*, beſtaen *to conſiſt*, opſtaen *to ariſe*, or *ſtand up*.

Herewith alſo are reckoned Verbs call'd *Inchoativs*, or *Inceptivs*; as hy groeyt or hy wort groot *he waxeth great*, ick worde warm *I wax warm*, or *begin to be warm*.

SECTION. II.

Of the Moods or manner by which verbs are Conjugated.

THat Verbs may be rightly varyed according to the ſeverall Conjugations of which they are, The Moods and Tenſes muſt firſt be conſidered. Verbs are reputed to have ſix *Moods* (*called in Dutch* wijſen or manieren) viz. *The Indicativ Mood*, aanwijſende manier / or rather, vertoonende wijſe; of which this is an Example, Ick ſchrijve een brief / *I write a letter.*

The Imperativ Gebiedende / Leer du dijne or gy uwe leſſe / *Learn thou thy leſſon.*

Optativ Wenschende / Och dat ick leerde / ofte leeren mocht! *oh that I learned*, or *might learn!* An Adverb of wishing being joyned with it.

Potential Vermogende / without an adjoyned Adverb, is known by these auxiliaries to express it's signification, mach *may*, kan *can*, mochte *might*, woude *would*, koste *could*: as ick soude voort-gaen / *I should proceed.*

Subjunctiv Ondervoeghlicke always followeth one or other of these words, wanneer or als *when*, dat *that*, om dat *because* or *for that*, op dat to the end that, ziende dat *seeing that*, indien dat *if that*, & such like. as om dat ick loop *because I run.*

Infinitiv Onbepaelde (or on-eyndige) so called, because it neither defines nor limits any Person, number or time, as the rest above mentioned do: as haten / or te haten *to hate.*

Nota 1. That there are indeed but four moods: sith the P*otential* & *Subjunctiv* are the same with the *Optativ*, excepting the additional signs and the significations thereby.

Nota 2. That en universally terminates the Infinitiv mood, & from thence is every verb denominated, and the rest of the moods derived.

SECTION III.

Of the Tenses of Verbs.

TEnses or Times Tijden are reckoned to be Five.

The Present Tense De tegenwoordigen tijdt speaketh of the Time that now is: as ick arbeyde *I labour.*

The

The Præter-imperfect Onvoorleden or onvolkomen voorby of the time not perfectly past: as ick arbeydede / or arbeydde *I laboured* or *did labour.*

Præterperfect Volkoomen of the time perfectly past: as Ick hebbe gearbeydt / *I have laboured.*

Præter-pluperfect Voorleden and Meer dan voorleden of the time more than perfectly past; as Ick hadde gearbeydt *I had laboured.*

Future Toe-komende of the time to come: as Ick sal arbeyden *I shall or will labour.*

SECTION IV.

Of the Conjugations of Verbs.

A *Conjugation* t'Zamen-voeginge is a variation, or declining of a Verb by moods, Tenses and Persons.

The Numbers of *Conjugations* and rules about them are very uncertain; however, in imitation of the *Latin*, 't is asserted that there are no fewer than *four*. Of which ere we speak particularly, A few prævious Observations are necessary.

Observation 1. That *Verbs* which may be declined are, Some of them *Regular* and fall under some kind of Rule: Others *Irregular* called, after the *Greeks*, *Anomala's*: as the Examples of both will show.

Obs. 2. That from the *Infinitiv Moods* of Verbs arise the Variations in severall Tenses, somtimes in the Present, but more generally in the Preter-im-

perfect and preter-perfect Tenses, especially of those that are Regular.

Obs. 3. That the Preter-perfect Tense hath almost always ghe or ge set before it, as an addition to the radical verb: as is usual in the *Greek* Language: where the first letter of the verb is repeated with e in the Præterit Tense, when the verb begins with a single Consonant: as the *Grecians* say *γράφω, grapho, I write*, 'tis in the Preter-perfect Tense *γέγραφα, gegrapha, I have written*; so *τύπτω tupto I beat, τέτυφα tetupha, I have beaten.* The *Dutch* say ick schrijve *I write* / ick hebbe geschreven / *I have written* &c.

The verbs beginning with be and ver being onely to be excepted from this rule: as ick hebbe begonnen *I have begun*, ick hebbe verlooren *I have lost.*

Obs. 4. Multitudes of verbs do, in conformity also to the *Præteritum medium*, *Prætertense of the middle voice* of the *Greeks*, change the vowel e in the last syllable but one of the Verb of the Present or Future Tense into o in the Præterperfect tense; and often also in the Preter-imperfect tense, and that in irregulars, as well as those wherein rule is observed: as ick verlies / *I lose*, ick verloor / *I lost*, ick hebbe verlooren / *I have lost.*

These things præmised, the Conjugations of the Regular Verbs follow:

1. The *First Conjugation* is thus: Take en from the end of the Infinitiv mood, and add de in the place thereof, so is formed the preter-imperfect tense: as oordeelen *to judge*, is the *Infinitiv mood*; take en from the end of it, and put de in it's room,

so

so is it oordeelde *I judged* or *did judge*. Also when the en final is thus taken away and t or dt put in it's place, & ge or ghe set before it, then is the Preter-perfect tense thereby formed, as geoordeeldt or geoordeelt / and ick hebbe geoordeelt / is *I have judged*. To this first Conjugation belong these verbs following.

Aesen or Aezen	*to Bait* (fishes)
Bedelen	*To Beg*
Beteren	*To amend*
Bouwen	*To build*
Brouwen	*To brew*
Cijfferen	*To cypher*
Deelen	*To part* or *deal*
Dreigen	*To threaten*
Eeren	*To honour*
Grabbelen	*To scrabble*
Grendelen	*To bolt* (a door)
Heugen	*To remember*
Hongeren	*To hunger*
Hooren	*To hear*
Jagen	*To hunt* or *chase*
Kruyen	*To push forward* (as they thrust a wheel-barrow)
Lasteren	*To blaspheme* or *calumniate*
Mangelen	*To exchange*
Peynsen	*To think* or *consider*
Quellen	*To vex*
Rooven	*To rob*
Schreeuwen	*To cry out, yell*, or *roar*.
Spijsen	*To feed* or *give victualls* to any

Timmeren	*To timber* or *build*
Vademen	*To fathom*
Wandelen	*To walk*
Zegelen	*To seal*
Zegenen,	*To bless*, &c.

2. The Second Conjugation is, when en final is likewise taken off, and te put in it's stead, and so the preter-imperfect tense formed: as Gaapen/ *to gape*, in the *Infinitiv*, is gaapte *I gaped* in the *Prater-Imperfect*; then take away e from the end of gaapte / or (which is all one) add e to the end of the Indicativ mood, Present Tense, ick gaape *I gape*, so have you, with the præfixing of ge/ the Preterperfect tense, ick hebbe gegaapt *I have gaped*. In like manner are formed

Backen	*to Bake*
Blusschen	*to Quench* (fire)
Braacken	*to Belch* or *vomit*
Danken	*to Thank*
Doopen	*to Dip* or *baptize*
Eischen	*to Ask*
Fluyten	*to Whistle*
Hincken	*to Halt* & *to hop*
Jokken	*to Ieast*
Kaatsen	*to Play at tennis*, or *with a ball.*
Kampen	*to Combat*
Kloppen	*to Knock*
Koocken	*to Boyl*
Krencken	*to Weaken*
Lesschen	*to Quench* (thirst)
Lossen	*to Loosen*

Meten

Meten	*to Measure*
Naken	*to approach*
Pakken	*to pack*
Quetsen	*to Wound*
Rucken	*to pull* or *snatch*
Scheppen	*to Create, to shape*, also *to scoop* (water)
Slaapen	*to Sleep*
Tappen	*to Draw* (bear)
Visschen	*to Fish*
Wasschen	*to Wash*
Wreken	*to Avenge*
Wenschen	*to Wish*
Wencken	*to Wink*
Zeepen	*to* Soap or *smear with soap*
Zoppen	*to make Sops*, &c.

3. *The third Conjugation* is, by onely taking away n from the end of the Infinitiv mood, in the Preter-imperfect tense; and so may the Preter-imperfect tense either so remain or have de added to it; and so in many words of this third Conjugation there are in use two præter-imperfects: as from vluchten / *to flie* in the *Infinitiv*, come vluchte / & vluchtede / *fled* or *did fly*: and setting ge before, and removing en after, you have the preterperfect; as ick hebbe gevlucht *I have fled*. In like manner are these,

Achten	*to Esteem*
Arbeyden	*to Labour*
Blinden	*to Blind*
Bloeden	*to Bleed*

Timmeren	*To timber* or *build*
Vademen	*To fathom*
Wandelen	*To walk*
Zegelen	*To seal*
Zegenen.	*To bless*, &c.

2. The Second Conjugation is, when **en** final is likewise taken off, and **te** put in it's stead, and so the preter-imperfect tense formed: as **Gaapen/** *to gape*, in the *Infinitiv*, is **gaapte** *I gaped* in the *Præter-Imperfect*; then take away **e** from the end of **gaapte** / or (which is all one) add **e** to the end of the Indicativ mood, Present Tense, **ick gaape** *I gape*, so have you, with the præfixing of **ge/** the Preterperfect tense, **ick hebbe gegaapt** *I have gaped*. In like manner are formed

Backen	*to Bake*
Blusschen	*to Quench* (fire)
Braacken	*to Belch* or *vomit*
Danken	*to Thank*
Doopen	*to Dip* or *baptize*
Eischen	*to Ask*
Fluyten	*to Whistle*
Hincken	*to Halt* & *to hop*
Jokken	*to Ieast*
Kaatsen	*to Play at tennis*, or *with a ball*.
Kampen	*to Combat*
Kloppen	*to Knock*
Koocken	*to Boyl*
Krencken	*to Weaken*
Lesschen	*to Quench* (thirst)
Lossen	*to Loosen*

Meten	*to Measure*
Naken	*to approach*
Pakken	*to pack*
Quetsen	*to Wound*
Rucken	*to pull* or *snatch*
Scheppen	*to Create*, *to shape*, also *to scoop* (water)
Slaapen	*to Sleep*
Tappen	*to Draw* (bear)
Visschen	*to Fish*
Wasschen	*to Wash*
Wreken	*to Avenge*
Wenschen	*to Wish*
Wencken	*to Wink*
Zeepen	*to* Soap or *smear with soap*
Zoppen	*to make Sops*, &c.

3. *The third Conjugation* is, by onely taking away n from the end of the Infinitiv mood, in the Preter-imperfect tense; and so may the Preter-imperfect tense either so remain or have de added to it; and so in many words of this third Conjugation there are in use two preter-imperfects: as from vluchten / *to flie* in the *Infinitiv*, come vluchte / & vluchtede / *fled* or *did fly*: and setting ge before, and removing en after, you have the preterperfect; as ick hebbe gevlucht *I have fled*. In like manner are these,

Achten	*to Esteem*
Arbeyden	*to Labour*
Blinden	*to Blind*
Bloeden	*to Bleed*

Dulden	*to Bear* or *endure*
Groeten	*to Greet*
Haasten	*to Hasten*
Kleeden	*to Cloath*
Korten	*to shorten*
Kosten	*to Cost*
Leyden	*to Lead*
Lusten	*to Lust* or *desire*
Mijden	*to shun*
Nooden or noodigen	*to Invite*
Prenten or printen	*to Print*
Rechten	*to* Set *right*, & much more.
Rusten	*to Rest*
Schatten	*to Tax* or *prize*
Spotten	*to scoff*
Sweeten	*to Sweat*
Tasten	*to Touch*
Vasten	*to Fast*
Woesten & verwoesten	*to lay Wast*
Wonden	*to Wound*
Zaeyen	*to Sow* (seed)
Zuchten	*to Sigh*, &c.

4. The Fourth Conjugation is hereby known, that those Verbs have in their *penultima* or last syllable but one, a double i / thus (ij) as schrijven/ *to write*, in the *Infinitiv*, now turn the ij into e e and take away the en final, so is the præter-imperfect tense schreev / *wrote*; and by reassuming en to the termination, and præfixing ge / the preterperfect is made geschreven / *written*. Of this sort are

Bijten	*to Bite*
Blijcken	*to shine* or *appear*
Blijven	*to Abide*
Drijven	*to Drive*
Kijcken	*to See* or *look*
Kijven	*to Chide*
Krijgen	*to Get*
Krijghen	*to Make war*
Lijden	*to Suffer*
Nijgen	*to Bow, to make curtecy.*
Prijsen	*to Prais*
Rijsen	*to Rise*
Smijten	*to Smite*
Wijcken	*to Give place,* or *retire*
Wijsen or wijzen	*to show,* or *demonstrate*
Wijten	*to* Upbraid, &c.

Further varyings in the Conjugations must be referred to every mans Observation.

SECTION V.

Examples of the Declensions of Regular Verbs through-out their several Moods *and* Tenses, *according to the foresaid rules.*

IN the first place, 't is necessary to decline throughout the two *Auxiliarie* verbs, by the help where of the other verbs are to be declined: *viz.* Hebben *to have*, and wesen or zijn *to be*; of which the Indicativ mood present Tense begins ben / as ick ben *I am.*

Toonende wijse / *Indicativ Mood.*

Tegenwoordige tijdt / *Present tense.*

Enck.	*Singular.*
Ick hebbe	*I have*
Ghy hebt	*Thou hast*
Hy heeft	*He hath.*
Meerd.	*Plural.*
Wy hebben	*We have*
Ghy-lieden hebt	*Ye have*
Sy hebben	*They have.*

Onvolkomen tijdt / *The Præter-imperfect.*

Enckel.	*Singular.*
Ick hadde	*I had*
Ghy hadt	*Thou hadst*
Hy hadde	*He had.*
Meerd.	*Plural.*
Wy hadden	*We had*
Ghy-lieden haddet	*Ye had*
Sy hadden	*They had.*

Volkomen tijdt / *The Præter-perfect.*

Enck.	*Sing.*
Ick hebbe gehadt	*I have had*
Ghy hebt gehadt	*Thou hast had*
Hy heeft gehadt	*He hath had.*
Meerd.	*Plur.*
Wy hebben gehadt	*We have had*
Ghy-lieden hebt gehad	*Ye have had*
Sy-l. hebben gehadt	*They have had.*

Meer

Meer als voorleden / *The Præter-pluperfect.*

Enck.	*Singular.*
Ick hadde gehadt	*I had had*
Ghy haddet gehadt	*Thou haddest had*
Hy hadde gehadt	*He had had.*
Meerd.	*Plural.*
Wy hadden gehadt	*We had had*
Ghy-l. haddet gehadt	*Ye had had*
Sy-l. hadden gehadt.	*They had had.*

Toekomende tijdt / *The Future.*

Enckel.	*Singular.*
Ick sal hebben	*I shall or will have*
Ghy sult hebben	*Thou shalst have*
Hy sal hebben	*He shall have.*
Meerd.	*Plural.*
Wy sullen hebben	*We shall have*
Ghy-l. sult hebben	*Ye shall have*
Sy-l. sullen hebben	*They shall have.*

Gebiedende wijse / *The Imperat. mood.*

Enck.	*Singular.*
Hebt or hebt ghy	*Have or have thou*
Hy hebbe/ofte laet hem hebben	*Let him have.*
Meerd.	*Plural.*
Hebben wy or laet ons hebben	*Have we* or *let us have*
Hebbet ghy	*Have ye*
Hebben sy or laet haer hebben	*Let them have.*

Wenschende wijse / The Optativ Mood.

De tegenwoordigen en onvolmaeckten tijdt / The present & imperfect tense.

Enck.		Singular.	
Och of	Ick hadde Ghy hadde Hy hadde	Oh that	I had Thou hadst He had!

Meer.		Plur.	
Och of	Wy-l. hadden Ghy-l. haddet Sy-l. hadden.	Oh that	We had Ye had They had!

Volkomen ende voorleden tijdt / The præter-perfect and Præter-pluperfect tense.

Enck.		Sing.	
Och of	Ick gehadt hadde Ghy gehadt hadde Hy gehadt hadde.	Oh that	I had had Thou hadst had He had had!

Meerd.		Plur.	
Och of	wy hadden gehadt ghy-l. haddet gehadt sy-l. hadden gehadt	Oh that	we had had ye had dad they had had!

Nota.

Nota: The Optativ Mood is apt to have the Pronoun placed after the Verb: as **Och hadde ick** *Oh had I*! **Och haddet ghy**! *Oh hadst thou*! &c.

The Potential and Subjunctiv Moods are almost the same with the Optativ, saving that the Prepositions are set before.

Onbepaelde wijse / *The Infinitiv mood.*

Tegenwoordige tijdt / *Present Tense.*

Hebben	*to Have*

Volkomen / *The Præterperfect.*

Gehadt hebben	*to have Had.*

De Deelnemingen / *The Participles.*

Tegenw.	*Present.*
Hebbende	*Having*
Volkoomen	*Præterperfect.*
Gehad	*Had.*

The Declension of the Verb Substantiv **wesen**/ or **zijn.**

Toonende wijse / *The Indicative mood.*

Tegenwoordige tijdt / *The present tense.*

Enckel.	*Singular.*
Ick ben.	*I am*
Ghy zijt	*Thou art*
Hy is	*He is.*
Meerd.	*Plural.*
Wy zijn	*We are*
Ghy-l. zijt	*Ye are*
Sy-l. zijn	*They are.*

Onvolkomen / *The Præter-imperfect.*

Enck.	*Singular.*
Ick was	*I was*
Ghy waert	*Thou wast*
Hy was	*He was.*
Meerd.	*Plural.*
Wy waren	*We were*
Ghy-l. waart	*Ye were*
Sy-l. waren	*They were.*

Volkomen / *The Præter-perfect.*

Enck.	*Singular.*
Ick hebbe geweest	*I have been*
Ghy hebt geweest	*Thou hast been*
Hy heeft geweest	*He hath been.*
Meerd.	*Plural.*
Wy hebben geweest	*We have been*
Ghy-l. hebt geweest	*Ye have been*
Sy-l. hebben geweest	*They have been.*

Voorleden / *The Præter-pluperfect.*

Enck.	*Singular.*
Ick hadde geweest	*I had been*
Ghy hadde geweest	*Thou hadst been*
Hy hadde geweest	*He had been.*
Meerd.	*Plural.*
Wy hadden geweest	*We had been*
Ghy-l. haddet geweest	*Ye had been*
Sy-l. hadden geweest	*They had been.*

Toe-

Toekomende / *The Future.*

Enckel.	*Singular.*
Ick sal zijn ofte wesen	*I shall* or *will be*
Ghy sult zijn ofte wesen	*Thou shalt* or *wilt be*
Hy sal zijn ofte wesen	*He shall* or *will be.*

Meerd.	Plural.
Wy sullen zijn ofte wesen	*We shall* or *will be*
Ghy-l. sult zijn ofte wesen	*Ye shall* or *will be*
Sy-l. sullen zijn ofte wesen	*They shall* or *will be.*

Gebiedende wijse / *The Imperativ mood.*

Enckel.	*Singular.*
Zijt ghy ofte weest ghy	*Be thou*
Dat hy zy	*Let him be.*

Meerd.	Plural.
Zijn wy ofte dat wy zijn	*Be we* or *let us be*
Zijt ghy-lieden	*Be ye.*
Laet haer ofte zy-lieden zijn	*Let them be.*

Onderwoeghelijcke manier / *The Subjunctiv Mood.*

Tegenwoordigen tijdt / *Present tense.*

Enck.

Enck. Singular.

Op dat	Ick zy Ghy zijt Hy zy	That	I be thou beest he be.

Meerd. *Plur.*

Op dat	wy zijn ghy-l. zijt sy-l. zijn.	That	we be ye be they be.

Onvolkomen / *The Imperfect.*

Enck. *Sing.*

Op dat	ick ware ghy waert hy ware	That	I were thou wert he were.

Meer. *Plur.*

Op dat	wy waren ghy waeret sy-l. waren	That	we were ye were they were.

Volkomen / *The Preter perfect.*

Enck. *Sing.*

Als	ick geweest ben or hebbe	*when I have been*
	ghy geweest zijt or hebt	*when thou hast been*
	hy geweest is or heeft	*when he hath been.*

Meerd.

Meer.	*Plur.*
Als { wy geweest zijn or hebben.	*when we have been*
ghy-l. gheweest zijt or hebbet	*when ye have been*
sy-l. geweest zijn or hebben	*when they have been.*

Voorleden / *Præter-pluperfect.*

Enck.	*Sing.*
Indien { ick gheweest hadde / or ware	*If I were or had been*
ghy geweest hadt / or waret.	*If thou wast or hadst been*
hy gheweest hadde / or ware	*If he were or had been.*

Meer.	*Plur.*
Indien { wy geweest hadden / or waren	*If we were or had been*
gy-l. geweest haddet / or waren	*If ye were or had been*
sy-l. geweest hadden / or waren	*If they were or had been.*

Toekomende / *The Future.*

Enck.	*Sing.*
Als ick wesen ofte zijn sal	*when I shall* or *will be*
Als ghy wesen ofte zijn sult	*when thou shalt* or *wilt be*
Als hy wesen ofte zijn sal	*when he shall* or *will be.*
Meer.	*Plur.*
Als wy wesen ofte zijn sullen	*when we shall* or *will be*
Als ghy-l. wesen ofte zijn sult	*when ye shall* or *will be*
Als sy-l. wesen ofte zijn sullen	*when they shall* or *will be.*

N. The *Optativ* and *Potential* moods are almost the same with the *Subjunctiv*, saving their Prepositions.

Onbepaelde tijdt / The *Infinitiv mood.*

Tegenw. en onvolkom.	*Present* and *Imperf.*
Weesen ofte zijn	*to Be.*
Toekom.	*Fut.*
Hier na te zijn	*to Be hereafter.*
Volkom. en voorl. tijdt /	*Præterperf.* & *præterplu.*
Geweest { hebben / hadden	*to have been* & *to have had been.*

Deel

Deelnemingen *The Participles.*

Tegenwoordigh / *Præsent.*

Weesende ofte zijnde *Being.*

Volkom. *Præterp.*

Geweest ofte gewesen *Been.*

Voorleed. *Præterplup.*

Geweest hebbende *having been.*

Toekomend. *Future.*

Sullende zijn *Being to be.*

Of the Verb, Worden.

Worden *to be*, hath in its præter-imperfect, Ick wierdt *I were*, &c. in the Imperat. Mood. Werdt ghy *Be thou*, &c. in the Potential, Optativ and Subjunctiv Moods werde and werden / &c.

Here follow the Conjugations of two Activ and Passiv Verbs at length: first the Activ, *as* of hooren *to hear*, maecken *to make*.

Toonende wijse / *The indicativ mood.*

Tegenwoordige / *Present.*

Enck. *Sing.*

Ick hoor ofte hoore *I hear*
Ghy hoort *Thou hearest*
Hy hoort *He heareth.*

Meer.	*Plur.*
Wy hooren	*We hear*
Ghy-lieden hooret	*Ye hear*
Sy-l. hooren	*They hear.*
Enck.	*Sing.*
Ick maecke or maeck	*I make*
Ghy maeckt	*Thou makest*
Hy maeckt	*He maketh.*
Meerd.	*Plur.*
Wy maecken	*We make*
Ghy-l. maeckt	*Ye make*
Sy-l. maecken	*they make.*

Onvolkomen / The Præter-*imperfect*.

Enck.	*Sing.*
Ick hoorde	*I heard*
Ghy hoordet	*thou heardst*
Hy hoorde	*He heard.*
Meerd.	*Plur.*
Wy hoorden	*We heard*
Ghy-l. hoordet	*Ye heard*
Sy-l. hoorden	*they heard.*
Enck.	*Sing.*
Ick maeckte	*I made*
Ghy maeckte	*thou madest*
Hy maeckte	*He made.*

Meerd.

Meerd.	*Plur.*
Wy maeckten	*We made*
Ghy-l. maecktet	*Ye made*
Sy-l. maeckten.	*they made.*

Volkom. The *Præter-perf.*

Enck.	*Sing.*
Ick hebbe gehoort	*I have heard*
Ghy hebt gehoort	*thou hast heard*
Hy heeft gehoort	*He hath heard.*
Meerd.	*Plur.*
Wy hebben gehoort	*We have heard*
Ghy-l. hebbet gehoort	*Ye have heard*
Sy-l. hebben gehoort	*They have heard.*
Enck.	*Sing.*
Ick hebbe gemaeckt	*I have made*
Ghy hebt gemaeckt	*thou hast made*
Hy heeft gemaeckt	*He hath made.*
Meerd.	*Plur.*
Wy hebben gemaeckt	*We have made*
Ghy-l. hebbet gemaeckt	*Ye have made*
Sy-l: hebben gemaeckt	*They have made.*

Voorleden / The *Præter-pluperfect.*

Enck.	*Sing.*
Ick hadde gehoort	*I had heard*
Ghy haddet gehoort	*thou hadst heard*
Hy hadde gehoort	*He had heard.*

Meerd.

Meerd.	*Plur.*
Wy hadden gehoort	*We had heard*
Ghy-l. haddet gehoort	*Ye had heard*
Sy-l. hadden gehoort	*they had heard.*

Enck.	*Sing.*
Ick hadde gemaeckt	*I had made*
Ghy hadt gemaeckt	*thou hadst made*
Hy hadde gemaeckt	*He had made.*

Meerd.	*Plur.*
Wy hadden gemaeckt	*We had made*
Gy-l. haddet gemaeckt	*Ye had made*
Sy-l. hadden gemaekt.	*They had made.*

Toekomende tijdt / *The Future tense.*

Enck.	*Sing.*
Ick sal hooren	*I shall hear*
Ghy sult hooren	*Thou shalt hear.*
Hy sal hooren	*He shall hear.*

Meerd.	*Plur.*
Wy sullen hooren	*We shall hear*
Ghy-l. sult hooren	*Ye shall hear*
Sy-l. sullen hooren	*They shall hear.*

Enck.	*Sing.*
Ick sal maecken	*I shall or will make*
Ghy sult maecken	*thou shalt make*
Hy sal maecken	*He shall make.*

Meerd.	*Plur.*
Wy sullen maecken	*We shall make*
Ghy-l. sult maecken	*Ye shall make*
Sy-l. sullen maecken	*They shall make.*

Gebiedender wijse / *The Imperative mood.*
Tegenw. The *Present.*

Enck.	*Sing.*
Hoort ghy	*Hear thou*
Dat hy hoore	*Let him hear.*
Meerd.	*Plur.*
Hooren wy	*Hear we* or *let us hear*
Hooret ghy-l.	*Hear ye*
Dat sy hooren	*Let them hear.*
Enck.	*Sing.*
Maeckt ghy	*Make thou*
Dat hy maecke	*Let him make.*
Maecken wy	*Make we* or *let us make*
Maecket ghy-l.	*Make ye*
Dat sy maecken	*Let them make.*

Wenschende wijse / *The Optative mood.*
Tegenw. *Present.*

Och dat ick hoore	*Oh that I hear* &c.
Och dat ick maecke	*Oh that I make* &c.

Onvolkoomen *The Imperfect.*

Och dat ick hoorde	*O that I heard* &c.
Och dat ick maeckte	*Oh that I made* &c.

Vol-

Volkoom. *The Præter-perf.*

Och dat ick gehoort hebbe	*Oh that I have heard* &c.
Och dat ick gemaeckt hebbe!	*Oh that I have made!* &c.

Voorleden / *The Præter-pluperf.*

Och dat ick gehoort hadde	*Oh that I had heard* &c.
Och dat ick gemaeckt hadde!	*Oh that I had made!* &c.

The *Future* Ten*s*e in the Optàtiv is *s*eldom u*s*ed.

Onbepaelde wijſe / *The infinitiv mood.*

Tegenw. *Præſ.*

Hooren	*to Hear*
Maecken	*to Make.*

Toekomende / *The Future.*

Hier na hooren	*to Hear hereafter*
Hier na maken	*to Make hereafter.*

Volkoom. en Voorl. *The Præter-perf.* and *Præter-pluperf.*

Gehoort-hebben ofte hadden	*to Have* or *had heard*
Gemaeckt hebben ofte hadden	*to Have* or *had made.*

Deel-

Deelneemingen / *The Participles.*

Tegenw.	*Præs.*
Hoorende	*Hearing*
Maeckende	*Making.*
Voorleed.	*Præterperf.*
Gehoort	*Heard*
Gemaeckt	*Made.*

Here follow the Passiv Verbs.

Gehoort werden	*to be heard.*
Gemaeckt werden	*to be made.*

Toonende wijse / *The Indicativ mood.*

Tegenw. *Præs.*

Enck.	*Sing.*
Ick ben or worde gehoort	*I am heard*
Gy zijt or wordt gehoort	Thou *art heard*
Hy is or wordt gehoort	*He is heard.*
Meerd.	P*lur.*
Wy zijn or worden gehoort	*We are heard*
Ghy-l. zijt or wordet gehoort	*Ye are heard*
Sy-l. zijn or worden gehoort	They *are heard.*

Enck.	*Sing.*
Ick ben or worde gemaeckt	*I am made*
Ghy zijt or wordt gemaeckt	*Thou art made*
Hy is or wordt gemaeckt	*He is made.*
Meerd.	*Plur.*
Wy zijn or worden gemaeckt	*We are made*
Ghy-l. zijt or wordet gemaeckt	*Ye are made*
Sy-l. zijn or worden gemaeckt	*They are made.*

Onvolkoomen / *The Præter-imperf.*

Enck.	*Sing.*
Ick was or wierde gehoort	*I was heard*
Ghy waart or wierdt gehoort	*Thou wast heard*
Hy was or wierde gehoort	*He was heard.*
Meerd.	*Plur.*
Wy waaren or wierden gehoort	*We were heard*
Ghy-l. waeret or wierdet gehoort	*Ye were heard*
Sy-l. waaren or wierden gehoort	*They were heard.*

Enck.	*Sing.*
Ick was or wierde gemaeckt	*I was made*
Ghy waart or wierdt gemaeckt	*Thou wast made*
Hy was or wierde gemaeckt	*He was made.*
Meerd.	*Plur.*
Wy waaren or wierden gemaeckt	*We were made*
Ghy-l. waret or wierdet gemaeckt	*Ye were made*
Sy-l. waren or wierden gemaeckt	*They were made.*

Volkoomen / *Præter-perfect.*

Enck.	*Singular.*
Ick ben gehoort geweest	*I have been heard*
Ghy zijt gehoort geweest	*Thou hast been heard*
Hy is gehoort geweest	*He hath been heard.*
Meerd.	*Plural.*
Wy zijn gehoort geweest	*We have been heard*
Ghy-l. zijt gehoort geweest	*Ye have been heard*
Sy-l. zijn gehoort geweest	*They have been heard.*

Enckel.	*Singular.*
Ick ben gemaeckt geweest	*I have been made*
Ghy zijt gemaeckt geweest	*Thou hast been made*
Hy is gemaeckt geweest	*He hath been made.*
Meerd.	*Plural.*
Wy zijn gemaeckt geweest	*We have been made*
Ghy-l. zijt gemaeckt geweest	*Ye have been made*
Sy-l. zijn gemaeckt geweest	*They have been made.*

Voorleden *The Præter-pluperf.*

Enck.	*Singular.*
Ick hadde gehoort geweest	*I had been heard*
Ghy hadt gehoort geweest	*Thou hadst been heard*
Hy hadde gehoort geweest	*He had been heard.*
Meerd.	*Plur.*
Wy hadden gehoort geweest	*We had been heard*
Ghy-l. haddet gehoort geweest	*Ye had been heard*
Sy-l. hadden gehoort geweest	*They had been heard.*

Enck.

Enck.	*Sing.*
Ick hadde gemaeckt geweest	*I had been made*
Ghy hadt gemaeckt geweest	*Thou hadst been made*
Hy hadde gemaeckt geweest	*He had been made.*
Meerd.	*Plural.*
Wy hadden gemaekt weest	*We had been made*
Ghy-l. haddet gemaekt geweest	*Ye had been made*
Sy-l. hadden gemaekt geweest	*They had been made.*

Toekoomende tijdt / *Future tense.*

Enckel.	*Singular.*
Ick sal gehoort zijn or worden	*I shall be heard*
Ghy sult gehoort zijn	*Thou shalst be heard*
Hy sal gehoort zijn	*He shall be heard.*
Meerd.	*Plural.*
Wy sullen gehoort zijn	*We shall be heard*
Ghy-l. sult gehoort zijn	*Ye shall be heard*
Sy-l. sullen gehoort zijn	*They shall be heard.*

Enck.	*Sing.*
Ick sal gemaeckt worden or zijn	*I shall be made*
Ghy sult gemaeckt zijn	*Thou shalst be made*
Hy sal gemaeckt zijn	*He shall be made.*
Meerd.	*Plural.*
Wy sullen gemaeckt zijn	*We shall be made*
Ghy-l. sult gemaeckt zijn	*Ye shall be made*
Sy-l. sullen gemaeckt zijn	*They shall be made.*

Gebiedende wijse / *Imperat. mood.*

Enck.	*Sing.*
Zijt or weest gy gehoort	*Be thou heard*
Dat hy zy gehoort	*Let him be heard*
Meerd.	*Plural.*
Laet ons gehoort worden	*Let us be heard*
Dat ghy-l. gehoort wordet	*Be ye heard*
Dat sy-l. gehoort worden	*Let them be heard.*

Enck.	*Sing.*
Zijt or weest gy gemaeckt	*Be thou made*
Dat hy zy gemaeckt	*Let him be made.*

Meerd.

Meerd.	*Plural.*
Laet ons gemaekt worden	*Let us be made*
Dat ghy-l. gemaekt wordet	*Be ye made*
Dat sy-l. gemaekt worden	*Let them be made.*

The *Subjunctiv*, *Optativ*, and *Potential* Moods are the same with the *Indicativ*; they are onely distinguished by these signs before them: the *Optativ* hath och of *Oh that!* the *Subjunctiv* wanneer & als *when*: the *Potential* magh or kan / *may* or *can.*

Onbepaelde wijse / *The Infinitiv Mood.*

Tegenw. *Præsent*, & Onvolkom. *Imperf.*

Gehoort werden ofte zijn	*to be heard*
Gemaekt werden ofte zijn	*to be made.*

Volkom. *Præter-perf.* and Voorl. *Pluperf.*

Hebben or hadden gehoort geweest	*To have* or *had been heard*
Hebben or hadden gemaekt geweest	To *have* or *had been made.*

Deelneemingen / *The Participles.*

Tegenwoordigh / *Præsent.*

Zijnde or wesende gehoort	*being heard*
Zijnde or wesende gemaekt	*being made.*

Volkoom. ende Voorl. *Præter-perf.* and *Pluperf.*

Gehoort	*Heard*
Gemaekt	*Made.*

Nota. These foregoing Rules and Examples have been produced for their satisfaction, who affect the old way of *Declension of Verbs*. But sith these seem somthing tedious & difficult, at least to them who understand not the *Latin* manner of formation; 't were best to contract the same; & seeing the *Potentiall, Optativ* and *Conjunctiv Moods* are in substance the same (excepting onely the additional Adverbs or Conjunctions) these 3. may be accounted but one Mood, so remain but 4. and for that these also concur with the *Indicativ*, We need allow no more than 3. Moods; *viz.* the *Indicativ, Imperativ*, & *Infinitiv*, namely, as to variation in declension.

And yet for a shorter way of declining Verbs, Take this following Example (by which all other verbs Activs may be varyed) wherein the Moods and Tenses that are of necessary Use are included, and concluded under 7. Articles, or manners of variation: *viz.* from the Infinitiv nemen *to take*,

1. Ick neem *I take*, ghy neemt *thou takest*, hy neemt *he taketh*.

Meerd. *Plur.* Wy neemen *we take*, ghy-lieden neemt *ye take*, sy neemen *they take*.

2. Ick nam *I took* &c.

3. Ick heb genoomen *I have taken* &c.

4. Ick sal neemen *I shall take* &c.

5. Neemt ghy *Take thou* &c.

6. Als ick soude neemen *When I should take* &c.

Och dat ick koude neemen *Oh that I could take!* &c.

Neemende *Taking*.

Genoomen *Taken*.

Nota.

Nota. This Verb Neemen is not according to the Rules of the fore-mentioned Conjungations: from which Rules also are exempted many more; which follow in the next §.

SECTION VI.

EXamples of such Verbs as are, wholly or in part, irregular from the 4. Conjugations; and are, from the Greek word ἀνόμαως, counted *anomalous:* as bak *bake*, bakte *baked*, in the præterimperfect; &, besides gebakt *hath baked*, it hath also gebakken in the Præterperfect: So

Blaas *blow*, blies *blew*, geblazen *blow'd* or *hath blown.*
Bederf *spoil*, bedorf/ bedorven.
Bidt *command, proffer*, bood/ geboden.
Bedriegh *deceive*, bedroogh/ bedroogen.
Brengh *bring*, braght or broght/ gebroght.
Breek *break*, brack/ gebroken.
Beveel *command*, beveelde or beval/ bevolen.
Bid *pray*, bad/ gebeeden.
Binde *bind*, boud/ gebonden.
Begin *begin*, begon or begost/ begonnen.
Buygh *bend*, boogh/ geboogen.
Denck *think*, daght or doght / gedaght or gedoght.
Dingh *cheapen*, dongh/ gedongen.
Doe *do*, dede/ gedaen.
Draagh *carry*, droegh/ gedreagen
Drinck *drink*, dronck/ gedroncken.
Dringh *press*, drongh/ gedrongen.
Dwingh *force*, dwongh/ gedwongen.
Eet *eat*, at, ghegheeten.
Ga *go*, ghinck/ ghegaan.

Gheef *give*, ghaf *gave*, ghegeeben *have given*.
Ghenees *heal*, ghenas/ gheneezen.
Gly *slide*, glee / gegleeden.
Glim *glow*, glom or glomde/ geglommen.
Gheniet *enjoy*, genoot/ genoten.
Ghiet *found* (Metals) ghoot/ gheghoten.
Hang *hang*, hing/ ghehangen.
Hebbe *have*, hadde/ hebbe ghehadt.
Heet *bid*, hiet/ gheheeten.
Help *help*, hielpt/ geholpen.
Houde *hold*, hield/ gehouden.
Houw *chop*, hieuw/ ghehouwen.
Kan *can*, kon/ ghekonnen.
Kies *chuse*, koos/ ghekoozen.
Klim *klimb*, klom/ geklommen.
Klinck *sound*, klonck/ geklonken.
Kome *come*, quam/ ghekoomen.
Koop *buy*, koght/ ghekoght.
Krimp *shrink* , kromp or krimpte / gekrom-
pen.
Laat *leave*, liet / ghelaaten.
Lach *laugh*, lough or laghte/ ghelaght.
Lees *read*, las/ geleezen.
Ligh or legh *lay*, lagh/ ghelceghen.
Liegh *ly*, loogh/ ghelooghen.
Magh *may*, moght/ ghemoghen.
Roep *call*, riep/ gheroepen.
Ruik *smell*, rieck or roock/ gheroken.
Scheer *shave*, schoor/ or scheerde/ geschoren.
Scheyde *depart*, scheidde/ gescheyden.
Schep *create*, schiep/ geschaapen.
Schelde *slander*, scholde/ gescholden.
Schiet *shoot*, schoot geschooten.
Schuif *draw* or *push*, schoof/ gheschooben.

Sla

Sla *beat*, sloegh/ gheslaeghen.
Slaap *sleep*, sliep *slept*, gheslapen *have slept*.
Sluit *shut*, sloot/ ghesloten.
Smelt *melt*, smolt/ ghesmolten.
Snuit *snuff*, snoot/ ghesnoten.
Spin *spin*, spon/ ghesponnen.
Spreek *speak*, sprak ghesproken.
Springh *leap*, sprang *leap'd*, gesprongen *have leap'd*.
Sta *stand*, stondt/ ghestaan.
Steeck *stick*, stack/ ghesteeken.
Steel *steal*, stal/ ghestolen.
Sterf *die*, stierf or storf/ gestorben.
Stink *stink*, stanck/ ghestonken.
Stoot *push*, stiet or stoote or stootede/ ghestooten.
Stuif *bring to dust*, stoof/ ghestooven.
Sweer *swear*, swoer/ gesworen.
Swel *swell*, swol/ geswollen.
Swelg *swallow*, swolgh/ gheswolgen.
Swem *swim*, swom/ gheswommen.
Treck *draw*, trock/ ghetrocken.
Vaar *fare*, voer/ ghevaren.
Val *fall*, viel/ ghevallen.
Vangh *catch*, vingh/ ghevanghen.
Veght *fight*, vocht/ ghevochten.
Vergeet *forget*, vergat/ vergeeten.
Verlies *loos*, verloor/ verlooren.
Verslind *devour*, verslondt/ verslonden.
Vindt *find*, vondt/ ghevonden.
Vliede *flie* or *avoid*, vlood/ ghevlooden.
Vliegh *flie*, vloogh/ ghevlooghen.
Vries *frees*, vroos/ ghevrosen or ghevroren.
Wasschen *wash*, wiesch/ ghewasschen.

Was *wax*, wies *waxed*, ghewassen *have waxt.*
Weef *weav*, weefde/ ghewęven or gewoven.
Weet *know*, wist/ gheweeten.
Werf *purchase*, werfde/ gewórven or verwórven.
Werk *work*, wroght or wraght/ ghewroght.
Werp *throw*, wierp/ ghewórpen.
Win *gain*, won/ ghewonnen.
Winde *winde* (yarn) wondt/ ghewonden.
Worde *am* or *become*, werde or wierde/ gewórden.
Wringh *wring*, wrongh/ ghewrongen.
Zegghe *say*, zeide/ ghezeid.
Zende *send*, zondt/ ghezonden.
Zie *see*, zagh/ ghezien.
Ziede *seeth*, zood/ ghezooden.
Zing/ *sing*, zong/ ghezonghen.
Zinck *sink*, zonck/ ghezonken.
Zit *sit*, zat/ ghezeeten.
Zoeck *seek*, zoght/ ghezoght.
Zuigh *suck*, zoogh/ ghezoghen.
Zuip *sup*, zoop/ ghezopen &c.

SECTION VII.

Of Verbs Impersonal.

Verbs Impersonal (onpersoonelicke werckwoorden) are such as have no distinction or variation of persons; but are onely conjugated in the Third Person: And are both known and declined by the setting the Particle Het *It*, before them: And are ordinarily used in the Singular number.

These may be declined through all Moods and Tenses

Tenses in Verbs both of the Activ and Passiv Voice.

Examples of Activ Impersonals declined are these.

Het behaaght *It pleaseth*
Het behaagde *It pleased* or *did pleas*
Het heeft behaaght *It hath pleased*
Het hadde behaaght *It had pleased*
Het sal behagen *It shall* or *will pleas.*
Laet het u behagen *Let it pleas you.*
Magh het u behagen *May it pleas you.*
Och of het u behagen magh of moght *Oh that it may or might pleas you!*
Als het u behagen sal *As it shall pleas you.*
Het regent *It raineth*
Het regende *It rained* or *did rain*
Het heeft gereegent *It hath rained*
Het hadde gereegent *It had rained*
Het sal regenen *It shall rain.*
Laet het regenen *Let it rain.*
Het mochte / konde / woude ofte soude regenen *It might, could, would or should rain* &c.

In like manner may be declined

Het lust or vermaeckt *It delighteth.*
Het betaemt *It becometh*, het betaemde &c.
Het behoort *It ought* or *belongeth.*
Het schijnt *It seemeth.*
Het blijckt *It appeareth.*
Het vriest *It freezeth.*
Het brandt *It burneth.*
Het waeyt *It bloweth.*

Impersonals of the *Passiv Voice* have ordinarily Het is *It is*, with the Derivativs of *Is*, before

 them:

them: as Examples both in Affirmativ and Negativ Expressions will show: as

Het is bequaem *It is meet*, or *decent*, or *fit*
Het was bequaem *It was meet*
Het heeft bequaem geweest *It hath been meet*
Het hadde bequaem geweest *It had been meet*
Het sal bequaem zijn *It shall* or *will be meet.*
Het mochte ofte soude bequaem zijn *It might or should be meet.* So
Het wort geseyt *It is said.*
Het is/ ofte het is niet/ noodigh *It is, or it is not needfull.*
Het is / ofte het is niet / behoorlick *It is, or it is not requisite* or *convenient.* &c.

Some *Impersonals* have a Pronoun following them, somtimes of the Accusativ, but more commonly of the Dativ Case: as

Het is hem leet *It is to him a grief.*
Het rouwt my *It repenteth me.*
Het lust u *It delighteth you.*
Het verdriet hem *It grieveth him.*
Het walght my *It lotheth me.*
Het jammert my *It pitieth me.* &c.

Often in stead of het the word men is set before the *Impersonals*: and then it somtimes imports as much as een *one*, somtimes as sy *they*. As men seght *men report*, or *one reports*, being of like signification with het is geseydt *it is said*, or het gerucht gaet *the report goeth*: and so may it be declined: as

Men seidt *one saith*, men heeft geseydt *one hath said*; and men or sy hebben geseydt *they have said*, men or sy hadden geseydt *they had said*,

men

men or sy soude hebben geseydt *they should have said.* So

Men leest *one reads* , men hoort *one hears*, men gelooft *one beleeveth* ; which is the same with het wort gelooft *it is beleeved* : &c.

CHAPTER VII.

OF PARTICIPLES.

PArticiples Deel-woorden are derived, or participate of Verbs, are used and declined as Nouns Adjectivs, betokening the thing they express with the circumstance of Time.

Participles in the *Dutch Language* are generally accounted to be but two, expressing two distinct times, *viz*. present and past; being derived from the present and præter-perfect Tense; the former being Activ, the latter Passiv.

SECTION I.

Observations about the Participles.

Observ. 1. PArticiples of the Present tense, (which in *English* terminate in *ing*, as *hearing*) do end in *Dutch* in ende / as leezende *reading*, wenschende *wishing* : and thus, as Adjectivs, are joyned to Substantivs; as de minnende man *the loving man*, de minnende vrouwe *the loving woman*, het minnende wijf *the loving wife*.

Observ. 2. When Pronouns are joyned with Diminutiv Nouns, the e in the end is cut off, or not pronounced: as een vallendt/ rather than vallende muerken a *falling little wall* ; een groe-jend/

fend/ rather than groeyende boomken; *a growing little tree.*

Observ. 3. The Participles of the Præter Tense, or Time past, are compounded with the particles be / ge and ver præfixed: as beschreeven *described,* besproken *bespoken,* gekoren and verkoren *chosen,* gekruyst *crucified,* verloren *lost.*

Observ. 4. Participles of the Præterit Tense of the three first Conjugations end in d/ de or t: as gevraagd *asked*, geleerdt *learned,* gecocht *bought,* gewrocht *wrought*: the other in en / as gevonden *found*, gevroosen *frozen.*

SECTION II.

Examples of the Declensions of Participles of both Tenses.

Einck. *Singular.*

Noem.	Een leesende jongelinck *a reading young man.*
Baer.	Eenes or van een leesende jongelinck *of a reading young man.*
Gev.	Aen een leesende jongelinck *to a reading young man.*
Aankl.	Een leesende jongelinck *a reading youngman.*
Afn.	Van een leesende jongelinck *from a reading young man.*

Meerd. *Plural.*

Noem.	De leesende jongelingen *the reading young men.*
Baer.	Der or van de leesende jongelingen *of the reading young men.*

Gev. Aen

Gev.	Aen de leesende jongelingen *to the reading young men.*
Aankl.	De leesende jongelingen *the reading young men.*
Afn.	Van de leesende jongelingen *from the reading young men.*

Enck. *Singular.*

Noem.	Het gedruckte boeck *the printed book.*
Baer.	Des or van het gedruckte boeck *of the printed book.*
Gev.	Aen het gedruckte boeck *to the printed book.*
Aankl.	Het gedruckte boeck *the printed book.*
Afn.	Van het gedruckte boeck *from the printed book.* &c.

CHAPTER VIII.

Of Adverbs.

AN *Adverb,* Een Help-woordt or By-woordt/ is a Part of Speech not capable of Declension, joyned to another word to help to declare it's signification: as Hy siet klaerlijck *He seeth clearly.* Ick liep spoedelijck *I ran speedily.*

There are sundry *Adverbs*, and those of various importance: as will appear by reducing them to their severall heads: as

Some be of 1. *Time, both present, past, and to come:* as Huyden / heden or van dage *to day,* Nu *now,* tegenwoordigh *at this present.* Dadelijck/ stracks (stracx) flus or terstont *immediately, presently, by and by,* or *forthwith,* opt

or im-

or immermeer *ever*, nopt or nimmermeer *never*, zelden *seldom*, snellijck / raschlijck *quickly*, *speedily*, gisteren *yesterday*, eer-gisteren *ere-yesterday*, or *the day before yesterday*, laet *late*, onlangs *of late*, or *lately*, hier te voren / or hier voormaels *heretofore*, vroegh *early*, dickwils or dickmaels *often*, *oftentimes*.

Morgen *to morrow*, over-morgen *over* or *after to morrow* (an usual abbreviation to express the next day but one) hierna or hier namaels *hereafter*, des anderen daaghs *the other*, that is, *the next day*, wanneer or als *when*, dan or als dan *then*, eyndelijck *finally*, dagelijck *dayly*, altijdts *always* or *evermore*, tot dat *till that*, eer *ere*, wat eerder *a little before* or *somwhat sooner*, daer na *after that*, altemet *somtimes*, voor *before*, menighmael *many times*, overlang and lang geleden *long ago*, voortijdts *in former time*, 's morgens *in the morning*, 's middaghs *at noon*, 's avonts *in the evening*, 's nachts *at night*. 's morgens / 's middaghs / &c. being abbreviations of des morgens / des middaghs.

Some be of

2. *Place* Plaets: as hier *here*, daer *there*, waer *where*, ergens *somwhere*, nergens *nowhere* or *in no place*, neffens *besides*, over al *all over* or *everywhere*, elders *elswhere*, werwaerts *whitherward*, derwaerts *thitherward*, herwaerts *hitherward*, dat heen *that* (*hence* or) *way*, dit heen *this way*, van hier *from hence*, van daer *from thence*, tot hier toe *hitherto* or *to this place*, binnen *within*, buyten *without*, na-by *nigh*, *neer*, verre *far*,

verder

verder *farther*, ter zijde *aside*, rontom *round about*, voor *before*, achter *after*, onder *under*, boven *above*, beneden *beneath*, binnenwaerts *inwards*, ginder *yonder*, gins en weer *to and again*.

Some be of

3. *Asking* or *quæstioning* Vraginge: as waarom *wherefore, why*? hoe *how*? hoe soo *how so*? niet? or is 't niet *not*? or *is it not*? wat *what*? waarom niet *why not*?

4. *Affirming* affirmeringe or *aßeveration*: as zeker / voorzeker / zekerlijk *surely, certainly*, voorwaar / waarlijk *truly, verily*, ja *yea*, ja trouwens *yea confidently*, in der daat *indeed*, immers *so, truly, yea, at the least*, sonder twijffel *without doubt*.

5. *Denying* ontkenninge or verloocheninge/ or *forbidding* verbiedinge: as neen *no*, niet *not*, geensins *in no wise*; to which may be added geen and en / which are used as negativs.

6 *Number* Getal: as eens or eenmael *once*, tweemael *twise*, driemael *thrise* &c. zoo veel mael *so many times*, ten eersten *first* or *firstly*, ten anderen *secondly* or *on the other hand* or *next place*, ten derden *thirdly* &c.

7. *Quantity* quantiteyt: as genoegh *enough*, overvloedighlijck *abundantly*, meer of min *more or leß*, te veel *too much*, te luttel and te weynigh *too little*, ten minsten *at the least*, soo veel meer *so much more*, seer veel *very much*.

8. *Quality* qualiteyt / or hoedanigheydt: as wel *well*, qualijck *ill, evilly, badly*, wijzelijck *wisely*, armelijck *poorly*, vroomlijck *honestly*, naarstelijck *diligently*, geleerdelijck *learn-*

learnedly, stoutelijck *stoutly*, gewillighlijck *willingly*, gaare and seer gaare *gladly* or *willingly*, and *very gladly*, getrouwelijck *faithfully* &c.

Some be of

9. *Likeness* gelijckenisse / and *comparison* vergelijckinge: as alsoo *so*, *also*, oock *also*, gelijck *as*, even eens *all one*, desgelijcks *in like manner*, ongelijckelijck *unæqually*, verscheydentlijck *differently*, na *according to*, even soo *even so*, dan *than*, als *as*, als wel / *as well*, soo wel *so well*, gelijck als *even as*, hoe or hoe grootelijcks *how*, or *how greatly*, meer *more*, min *less*, beter *better*, erger *worse*, specialijck *especially*; all Adjectivs of the Comparativ degree being also hither reducible.

10. *Exhorting* or *encouraging*, aenmaaninge or aenmoedinge: as wel aen *go to*, sa sa *fall on*, fluckx *speedily*, moedigh *couragiously*, wakker aen / lustigh / kloek / gauw / *quickly*, *lively*, *nimbly*, *lustily*, *speedily*, *activly*, *expertly*, *readily* &c.

11. *Warning* vermaaninge / waerschouwinge: as siet toe *look to it*, or *take heed*, wacht u / *watch you*, or *beware*.

12. *Asswaging* or *mollifying* versachtende: as soetjens / sachtkens *sweetly*, *softly*, schoonkens *fairly*, fraaikens / fijnkens *prettily*, *finely*, teerkens *tenderly*, allengskens *gently*, *by degrees*, nauwelijckx *scarcely*.

13. *Wishing* wenschinge: as och of *oh if* or *oh that!*

14. *Doubting* (or change) twijffelinge: as misschien *perhaps*, moghlijck *likely* or *it*

may be, by avontuur *peradventure*, by gevalle *perchance*.

15. *Gathering together* vergaderinge: as te samen *together*, al te samen or gesamentlijck *all together*, gelijckelijck *alike together*, te hoop *by heaps*, by malkanderen *by one another*, by een *by one*.

16. *Parting asunder* scheydinge: as alleen or ter zijden *apart* or *asunder*, andersins *otherwise*, elck bysonder *each particularly*, bysonderlijck / particulierlijck *particularly*, verscheidentlijck *distinctly*, voor en na *before and after*, van malkanderen *from one another*, herwaarts en derwaarts *hitherwards and thitherwards*, or *this way & that way*.

17. *Excluding* uytsluytinge: as alleenlijck *onely*, niet alleenlijck *not onely*, maer oock *but also*.

Some of be

18. *Permitting*, *admitting* or *granting* toegevinge: as genomen *it being granted*, wel dan *well then*; dat het soo zy granting *that it may be so*, hoewel *although*, al is't *al be it*, niet tegenstaende *notwithstanding*, niet te min *neverthelesse*, schoon dat het is *suppose that it be*.

19. *Restraining* onthoudinge or ophoudinge: as tot dat *untill*, tot dan *till then*, tot flus *till presently* or *within a very little time*, tot dien tyt or stondt *till that time* or *hour*.

20. *Choosing* verkiesinge: as liever *rather*, liever dan *rather than*, beter dan *better than*, voornaemelijck *chiefly*, bysonderlijck *especially*.

21. *A thing*

Some be of

21. *A thing not finished* **van een dingh niet volleyndight**: as **by-kans**/ **by-na**/ **schier** *almost, well neer* or *nigh*, **nauwelijcks** *scarce*.

22. *Order* **Order**: as **ten eersten** *first*, **eerstelijck** or **voor eerst** *firstly* or *for the first*, **ten tweeden** *secondly* &c. **hier na** *hereafter*, **daer na** or **namaals** *afterwards*, **ten lesten** *lastly*, **in 't eynde** *in fine*.

23. *Shewing* **wijsende** or **toonende**: as **siet** *behold, lo, see*, **siet hier** *look* or *see here*, **siet daer** *see there*.

24. *Extending* **uyt-treckende**: as **te veel** or **te seer** *too much*, **te verre** *too far*, **al te langh** *all too long*.

25. *Explaining* **beduydinge**: as **te weten** *to wit*.

26. *Calling* **roepende**: as **ho**! **sa ho**! **hem**! *ho! sa how! hem! whoop!*

Nota. 1. Some Adjectivs are used adverbially.

Nota. 2. Many Adjectivs are turned into adverbs, & then in stead of ending in **ick** / they terminate generally in **lijck**; as **mogelick** *possible*, **mogelijck** *possiby*.

Nota. 3. Adverbs admit of degrees of Comparison: as **geleerdelijck** *learnedly*, **geleerdelijcker** or **meer geleerdelijck** *learnedlier* or *more learnedly*, **allergeleerdelijkste** or **seer geleerdelijck** *most learnedly*: **dickwils** *often*, **dickwijler** *oftener*, **dickwijlst** or **seer dickwils** *oftenest* or *most often*.

CHAP.

CHAPTER IX.

Of Conjunctions.

A *Conjunction*, Koppeling or t'samen-voeginge/ is an indeclinable part of Speech which fitly coupleth Words and Sentences together.

They are of divers sorts & significations.

Some be

1. *Copulativ* aenhechtende/ koppelinge: as ende or en *and*, ook/ alsoo *also*, desgelijcks *likewise*, met/ mede *with*, hiermede *herewith*, verbolgens *in pursuance* or *consequently*, noch *yet*, voorts *further*, daer-en-boven *moreover*, benevens *besides*.

2. *Disjunctivs* scheidende: as nochte *nor*, *neither*, en/ niet *not*, of/ ofte *or*, *either*, ten minsten *at least*, anders/ andersins *otherwise*, or *else*.

3. *Adversativs* or *discretivs* strijdende of onderscheydende or onderscheydelijke: as maar *but*, doch *but* or *yet*, maar of *but if* or *but whether*, of schoon/ hoewel/ alhoewel *although*, nochtans *yet*, dewijle *the while*, daer-en-tegens *against that*, or *in contrary*, maer oock *but also*, niet te min *neverthelesß*, al is 't schoon *al be it*.

4. *Causals* oorsaeckelijke or veroorsaeckende: with *Illativs* inboerende &c. as want or om *for*, om dat *because*, waerom *wherefore*, daerom/ dies or derhalven *therefore*, om dies wille *for the sake* or *cause of this*, nadien dat *for as much as*, nademaal/ aengesien dat *sith*, *seeing that*, or *considering that*, daer toe *thereto*, op dat *that* or *for that*.

5. Condi-

Some be
5. *Conditionals* conditionele or bespreke-lijke: as indien *if*, indien dat *if that*, in geval dat *in case that*, terwijl dat *whilst that*, of/ ofte *whether*.

6. *Exceptivs* uytnemende or uytkeurige: as ten zy *unless*, uytgenomen *except* or *saving*, behalven dat *besides that*, sonder dat *without that*, dan alleen *then* or *but onely*, anders ins *otherwise*.

Nota. 1. There be many Adverbs used also as Conjunctions.

Nota. 2. The same words may often be used under the severall heads or sorts of Adverbs and Conjunctions. And so may some Præpositions be promiscuously used, yea & Interjections also.

Particularly, when *Præpositions* are set alone without any Casual word to serv to, they are changed into or used as Adverbs: as voor een mensch *for & before a man*, there voor is a Preposition, but voor is otherwise an Adverb of Time, & of order signifying *before*.

CHAPTER X.

Of Prepositions.

A *Preposition*, een Voorsettinge or Voorstellinge / is an indeclinable part of speech usefull for the right distinguishing the sense of words: called a Præposition, which signifies *a setting before*, because it is set before other words either alone & distinct, or in Composition: as *alone*, met mijn vriendt *with my friend*, aen sijn broeder *to his brother*; or in *Composition*, omgekeert *turned*

turned about, onbeschaemt *unashamed* or *impudent*, opgeblasen *blown* or *puffed up*.

The Prepositions are these which follow:

Aen/ na	*To unto*
Tot	*To* or *at*
By or door	*By* or *through*
Totwaerts	*Towards*
Voor	*For* & *before*
Eer	*Ere*
Eer dat	*Ere that*
Eer dan	*Ere then*
Om or ontrent	*About*
Om	*For*
Om & rondt-om	*About*, or *round about*
Tegen	*Against*
Gins / viz. op gene zijde	*Beyond* or *on that side*
Behalven	*Besides that*
Binnen	*Within*
Buyten	*Without*
Tusschen	*Between, betwixt*
Boven	*Abov, on high*
Beneden	*Beneath, below*
Beneffens / nevens / benevens or neffens	*Besides*
Achter	*After, behind*
Sonder	*Without*
Onder	Under & *among*
By / na-by / or dicht-by	*Nigh, near* or *hard by*
Van wegen	*On behalf*
Na dat	*According to*

Tot dat	*Until* or *till that*
Met or mede	*With*
Uyt	*Out* or *out of*
Op	*Up* or *upon*
Na & naer	*After.*

NB. The Preposition in signifyeth both *in* & *into*; & is not otherwise distinguishable than by observing the sense of the words wherewith it is joyned. Also van is *of*, serving to the genitiv case, & *from*, being set before the ablativ: so een lief-hebber van een plaets *a lover* of *a place*; hy is vertrocken van de plaets *he is departed* from *the place.*

These particles, as supplying the place of *Prepositions*, are used in composition with other words, whereby their significations are altered and distinguished; *viz.* be / ver / her / on / ont / wan: as beschryven *to describe*, versien *to provide*, herroepen *to recant* or *to call back*, onaengenaem *unacceptable*, ontsetten *to rescue*, wanhope *despair.*

That the Use of Prepositions may become more familiar, Take these following examples of some of their constructions:

Tot syn vader *To his father.*
Tot London *At London.*
Tot Leyden or na Leyden toe *Towards Leyden.*
By desen *By this.*
By tydts *Betimes.*
By den wegh *By the way.*
Door de stadt T*hrough the citie.*
Voor den tydt *Before the time.*
Tegens een vyandt *Against an enemy.*

Hy

Hy quam my tegen *He came to meet me.*
Nevens den straet *Next the street.*
Boven de lucht *Abov the ayr.*
Na't gebodt *According to the command.*
Aen de hemelen *To the heavens.*
Aen de tafel *On the table.*
Van gantschen hert *From* or *with the whole heart.*

Whereto may be added the three particles ten/ ter and te/ thus used in construction:

Ten tijde *In* or *at the time.*
Ten strijde gaen *To go to fight.*
Ten dage *By day* or *on the day.*
Ten toon te stellen *To set to show.*
Ten wille zijn *To be at* (ones) *will.*
Ten besten eynde *To the best end.*
Ten goede *In good part.*
Ten quade *In ill part.*
Ten deele Partly.
Ten leven To *the quick.*
Ten hooghsten *At the highest.*
Ter maeltijdt *To* or *at dinner* or *meal-time.*
Ter bruyloft *At the marriage.*
Ter plaetse *At the place.*
Ter contrarie *On the contrary.*
Ter aerden *To the earth.*
Ter doodt *To death.*
Ter poorten in-gaen *To go in at the gates.*
Ter selver tijdt *At the same time.*
Ter goeder uure *At a good hour.*
Ter laetster tijdt *At* or *in the last time.*
Te rade gaen To *consult* or *to ask counsel.*
Te lande *On* or *by land.*

Te scheep *On ship-board* or *by ship.*
Te water gaen *To go by water.*
Te voet *By* or *a foot.*
Te paart *On horsback.*
Te gronde *To the Bottom.*
Te rugge *Backward.*
Te nacht *To night.*
Te recht or ten rechten *Aright* or *rightly.*
Te rechte gaen *To go to law.*
Te kort *Too short.*
Te langh *Too long.*
Te huys or t'huys *At home.*

Where *Note*, that Te is somtimes used as tot *at*; especially when mention is made of somthing that hath been transacted & don: as hy studeerde te Leyden *he studied at Leyden* / het is te Haerlem gemaeckt *it is made at Haarlem.*

CHAPTER XI.

Of Interjections.

AN *Interjection* (Interjectie or Tusschenwerpinge) is so called from its signification in *Latin*; which is a casting or darting between: and so it is an indeclinable abrupt & imperfect kind of speech, expressing the affection or passion of the mind, of it self, without dependance on or yielding assistance to another word.

There are so many *Interjections* as there are various motions and agitations of the mind: So

Admi-

Some be of {

Admiration Verwonderinge: as Och wonderlijck! *ô wonderfull!* is 't mogelijk! *is it possible!* hoe! *how!* hoe dus! *how thus!* hey! holla hoe! *how so!*

Rejoycing Verheuginge: as, hey! *heyda!* O braaf *O brave!*

Sorrow Droefheyt: as helaas/eylaas! *alas!* och my & ey my! *ah me!* wee! *wo!* ô och arme ziel! *ô oh poor soul!* wee my! *wo is me!*

Detestation Verachtinghe: as foey *fie*, schaamje niet? *fie for shame*, or *shame you not?*

Calling Roepinge: as hou! *hey!* hem! *hou!* holla! *hum! hola!*

Threatning Dreyginghe: Wee u! *wo you*, or *to you!*

Silence Stilswijginge: as sus swijght/ sus stil *hush, whist, mum, stil.*

Taking heed Toe-sicht: as sie toe *look to it*, waght u *beware you*, berght u *guard ye.*

Scorning Verachtinghe: as wat ghy! *what you!* ghy dwaes *you sot!* with such ill words as ought rather to be concealed.

Exhortation Aenmoediginge: as t'sa t'sa *fall on*, lustigh *lustily*, voort *forwards.*

Laughing Lachende: as ha ha he &c.

CHAPTER XII.

Of the Distinction and right Use of Some words frequently occurring in the Netherdutch speech.

Van de onderschepdinge en 't rechte gebruyck

van eenige woorden dickwils voorkomende in de Nederduytsche Tale.

Leaving out Observations of less moment, the Use of these following words is considerable:

1. Al / allen / alles / als: Thus distinguished,

Jn allen *in all*; *viz.* Persons; as men, angels &c. as sy allen *they all.*

Jn alles *in all*, *viz.* Things; so that in alles is æquivalent with in alle dingen *in all things.* so alles goets for alle goede dingen *all good things*; alles quaets / that is, alle quade dingen *all evil things.*

Al is an Adverb; yet used somtimes for allen *all*; as, sy waren daer al *they were there all*; somtimes for alles; as ick heb het al *I have it all*: al dat ghy wilt *all that ye will*; and thence is it often used as an Affirmativ; as, if you say, such a thing is not true; the Affirmer replieth al / that is, *yes*, or, *but it is true.* Somtimes for gantsch or, gantschelijck *wholly*; as 't is al ghedaen *it is wholly don.* Somtimes for nu *now*, or alreede *already*; as ick hebt al *I have it now.* Some use it for indien *if:* Somtimes it is used for alhoewel *although*; as al waacke ick *although I wake*, al is 't dat *all be it that.*

Als is used Adverbially for the most part: Somtimes it signifies as / & is put for, or used with, the word gelijck which in *English* is *like*, *alike*, or *as*: so dit is als or gelijck het behoort *this is as it ought* to be, gelijck als *even as*, gelyckerwijs als like as. Somtimes it is put for doe / doen *then*, or *that time*, as also for wanneer *when*; as als hy or doe hy dat dede *then* or *when* or *at what time he did that*

that, als ick hadde gelezen *when I had read*; so is it subservient to the Subjunctiv Mood. Somtimes it's used for maar *but*; as sy konnen ons niet beschadigen als door verraet *they cannot hurt us but by treachery*.

Als is likewise used in stead of terwijlen dat *whilst, while that, in the mean while*; as als ick overdenckende was *whilst I was meditating*.

Van als is the same with van alles; so it imports as much as van alle dingen ofte soorten *from* or *of all things or kinds*.

2. Dies is used alone or with other words, to show the cause or condition of a thing: and so it is (alone) as much as to say, *for this cause* or *upon this condition*; and is joyned with these words, gelijcken / halven / aangaande; as diesgelijcken *in this* or *in like manner*, dies-halven *therefore* or *for that cause*, dies aangaande *concerning that* or *this cause* or *matter*.

3. Doch & *toch*; These have both difference and agreement in their significations: doch imports an insinuation by way of intreaty; as laet doch dat werck gespoedight zijn *let, I earnestly pray, that work be hastened*: it also signifies *yet, nevertheless*, or *at least*: doch & toch are both taken for Conjunctions discretiv, and so do both signify *but*: toch hath further the importance of waerlijck *truly*; as het is toch waer *it is verely* or *truly true*.

4. Door is ordinarily expressed by the word by: as dit boeck is gedruckt door dien Autheur *this book is printed by that Author*: somtimes it betokeneth a cause; as sy hebben dat door of uyt vreese gedaen *they have don that by, through* or *because of fear*; Somtimes it is as much as *all over*

(in *Dutch* over al) as door de gantsche werelt *thorow or over all the world.*

5. En is variously used: 'tis commonly the abbreviation of ende / and so is the same with *and*; as dese en diergelijke *these and such like*: Somtimes it is accepted in a clear contrary sense; and so is a Negativ, ordinarily set in a Sentence before geen and niet *no* and *not*; as daer en is geen hope *there is no hope*; and thus is it frequently with a verb of the Imperativ Mood; as en doet dat niet *do that not*: en making niet more forcible.

Nota. Here is to observed the great difference between the *English* and *Dutch* manner of Expression in this Case: The *English* with the *Latins* make *two Negativs* to import an *Affirmativ*; as *this is not nothing*, that is, *it is somthing*: whereas the *Dutch* following the *Greeks*, make two *Negativs* to deny a thing more vehemently: as ick sal 't niet niet doen *I shall not not do it*, that is, *not at all*, or *in no wise*.

6. Geen and geene: geen is a Negativ, and signifieth *no* & *none*; as ick sagh geen menschen *I saw no men*, geen van de twee *none of the two*: and somtimes it may be rendered *not*; as ick hebbe geen vier Letteren geschreven *I have not written four Letters*; so is daar geen Mensch? *is there not one Man*? But gene is as much as *that*, or *that which*, or *those*, being used in both numbers; as, is daar gene Mensch? *is there that Man*? Het gene ick gekocht hebbe *that* (or *those things*) *I have bought*: Commonly the particle het is put before gene, as het gene or 't gene is *that which*; and 't gunt is taken for the same. Somtimes also gene imports *he* or *she*.

7. Na

7. Na & naer do both signifie *after*; but naer is used for *following* & *going after*, as gaa ghy naat hem *follow* or *go ye after him*; and na imports an imitating of a man or thing; as ick hebbe na syn Copy geschreeven / *I have written after* or *imitated his copy*: so na is properly in *English* render'd *according to*; as het Euangelium na (de beschrijvinge) Matthei *the Gospel according to* (*the description of*) *Matthew*.

8. Niet & niets differ thus, niet is *not*, as ick en voel niet *I feel not*, and niets is *nothing*, as hy heeft niets *he hath nothing*: However, Custom hath also prevailed, so that niet is used likewise for *nought*, or *nothing*; as hy heeft niet te doen *he hath nothing to do*, om niet *for nothing*, te niet doeninge *bringing to an end* or *disanulling*, te niet gaan *to consume* or *come to nothing*: Some would also use it for *neither*, but very improperly.

9. Noch & nochte do both signifie *nor* & *neither*; as daer is geen gelt nochte hulpe *there is no money nor help*, noch broodt noch vleesch *neither bread nor flesh*: but noch hath also another signification, *viz.* it is *yet*, & to that purpose frequently thus used; noch niet *yet not* or *not yet*, noch eens *once more* or *again*, noch meer *yet more*: also tot noch toe *till yet*, *hitherto*.

10. Noyt & nimmermeer are both *never* or *nevermore*; onely differenced in this, that *noyt* serveth to express what's not past, & nimmermeer what shall not be; the former being used with the præterit, the other with the Future Tense: so het heeft noyt geweest *it hath never been*, het sal nimmermeer wesen *it shall never more be*: though noyt be by Some used in the Future Tense also.

11. Of & ofte do both signify *or* & *either*: yet of is also otherwise used; as somtimes for *if*; as of ghy dat doet *if you do that*; and in some cases it is of like importance with the *English* word *of*; as ick weet daer niet of *I know not thereof.* Some use it as af *from* in composition; so afnemen *to take off* or *from*, *to deduct.* Somtimes we hear al of for *although.*

12. Onder hath a double signification: 1. *Under* or *beneath*; so onder d'aerde *under the earth*: 2. *among*; as onder ons *among us.*

13. Op is properly *up*, *upon*, or *above*: besides which it hath many other uses: as They say, op den avont *at evening*; op de noen *at noon*; op dese maniere *after this manner*; op dese wijs *of* or *on this fashion*; op een nieuw *again*; op heden *to day*; op het Spaans / op het Frans / op het Engels / *after the Spanish*, *French*, *English mode* or *manner*: 't is somtimes used for in; as op de handt gelt geven *to give money in hand*, viz. *as an earnest*; & Some use op de werelt for in de werelt *in the world.*

14. Op dat is *to the end that*, or *for that*, or simply *that*; op being joyned to dat / to put a greater Emphasis & strength upon the Expression: but it is also further used as indien dat *in case* or *provided that.*

15. Over is *over* or *above*; as over hooft *over* or *above* ones *head*: But it is otherwise used also: as for *past* & *gon*, & *ago*; so over lange is *long ago*, *long since*, over veel jaaren *many years past*: further, over en weder is *here & there*; and over ende weder gaen is *to go and come again*: Over is also *on the other side*, or *beyond*; as over de wegh/

of

of over de reviere te gaen *to go over the way, or beyond the river*: alſo over al is *all over* or *every-where*: alſo over is as much as *over againſt*, ſo is it ſomtimes uſed with, ſomtimes without, tegen; as hy woont over or tegen over mijn huys *he dwell's over againſt my houſe*: likewiſe they ſay, over maeltijdt *over meal-time*; for which the *English* ſay *at dinner* or *at ſupper*. Over zijn is *to be remaining over & abov*, & ſo it imports *to have abundance*.

16. Pas/or paſſe comes to paſs in abundance of caſes: in it ſelf it imports *fitneſs*, *opportunity*, *convenience*, *agreeableneſs of time*, *place* or *of one thing with another*: ordinarily uſed as in the following Examples: pas u gelt *make ready your juſt proportion of money*; elck deel ofte lidt op ſijn pas *every part or member in its* or *his due proportion*; het ſal wel te pas komen *it shall come well to paſs*, or *well ſerve the turn*; ſo qualijck te pas *unfit* or *not in fit ſeaſon*; ick heb dat pas gedaen *I have juſt* or *even now don that*; 't is maar pas tien uuren *'t is but juſt ten a clock*; alſo wel te pas zijn is *to be in very good* or *paſſing good health*; op dit pas is *for this time*, or *for the preſent*.

17. Reys or reis as it is a Noun Subſtantiv ſignifieth *a journey* or *voyage*: but it is alſo frequently uſed Adverbially; and ſo it betokeneth the ſame with maal / and is joyned with the Adverbs of Number: as een reys (eenmaal) *one time* or *once*, de eerſte reys *the firſt time*, de tweede reys *the ſecond time*, drie reysen *thrice* or *three times* &c. ſo is reys alſo of frequent uſe in common ſpeaking: as ick brengh u reys/ or een reys/ that is; *I bring it to you*, viz. *I drink to you once*

or *one time*: Geeft my dat een reys *give me that once*.

18. Self/ selfs/ selve/ selver are all of the same importance, signifying self and *same*; as ick self *I my self*, dat self *that same*, hy selve heeft dat *he hath that himself*, hy selve heeft dat gedaen *he hath don that himself*; sy selve hebben dat gedaan *they have don that themselvs*, ter selver tijt *at the same time*.

Nota. That self/ selve/ and sich are frequently written with z/ as zelf/ zich &c.

19. Sulcks or zulck is used as a Noun Adjectiv, so signifying *such* or *like*; so in sulcker maniere *in such a manner*; also over zulcks *wherefore* or *therefore*: so is it Substantivly accepted, as sulcks for sulcke dingen *such things*: and Adverbially for diergelijcke or insgelijcks *likewise* or *semblably*.

20. Tegens/ jegens and tegen seem to be of a like importance, & yet differ each from other: tegens and tegen do both ordinarily signify *against*, importing an *enmity* and *contrariety*: now 't is observed that tegens is always thus used; as hy heeft tegens my gesprooken *he hath spoken against me*; as also tegen het gebodt *against the commandment*: but tegen further signifies a *meeting* one by the way; as hy quam my tegen/ that is, hy quam my te gemoet *he came* so as *to meet me*, so in *English* they say, *he came against me*, or *met me in the face*: also tegen den avont *against the evening*; and tegen over *right over against*, or *on the other side*: jegen is likewise *against*, yet mostly used as the *English* Præposition *to*; as jegens hem *to him*, and hy zeght jegens my dese dingen/ that is, *he tell's me these things*. Tegen or jegen is also used

usẽd as an adverb of time as **tegen donderdagh** *against thorsday.*

21. **Ten** (as being the abbreviation of **tot den**) **te / ter** and also **tot** have many and various significations; many of which may be found in the *X Chapter*, viz. *of Præpositions.*

22. **Ver** or **verre** used both Adjectivly and Adverbially signifieth *Far*: but

Ver as a Particle in Composition is of great and frequent use for contracting the sense of many *English* words into one *Dutch* word: as

Verbedden *to change or put one from one bed into another.*

Verbodemen hath a double sense;

1. *To repair* or *renew the bottom of a vessel.*

2. *To unlade and lade wares from one bottom* (or ship) *to another.*

Verboeleren *to consume* one *with whoring.*

Verduytschen *to translate* any thing *out of another language into Dutch.*

Verhoyen *to put things into disorder*, or *to turn things* (like **hoy** / *that is*, hay) *topsy-turvy.*

Verhuurder *one that hireth out*, *a Landlord*, so distinguishing from **huerder** *a Hirer*, *a Tenant.*

Verhuysen *to remove from one house to another.*

Verplaetsen *to change from one place to another.*

Verzettinge *a setting one before another.* as also *a removing of a thing from one place to another.*

Verzeylinge *a sailing wrong* or *out of the right course.*

Verzilveren *to overlay* ought *with silver.*

Verzwaren *to make a thing more weighty* or *heavy.*

Where *Note*: That, however the *English Language,*

guage, in general, is conciser, and may be written in much less room than the *Dutch*; yet the *Dutch* have many words (besides these, & such like, already mentioned) very comprehensiv, taking in many *English* words to express one of theirs. as

Brantschatting signifieth *a tax of money for freeing a town from being burned.*

Vaerdigh *ready to fare*; is, when one is *just ready to enter a ship and sail*; or *ready to put foot in stirrop and ride &c.*

23. Uyt *out of* is variously used: as uyt der stadt *out of* or *from the town:* Uyt der or uytter nature *out of* or *by nature:* uyt bevel *by command:* uyt *out* or *without* or *abroad:* Uyt *empty* or void; so uyt zijn *to be empty:* het is uyt met hem *it is out* or *done with him*, that is, *his credit is gon.* uyt mijn selven *of my own accord:* uyt gantscher herten *with the whole heart,*

24. Wat signifieth *somwhat*, *somthing*, and somtimes *any thing*, and is used otherwhiles for welke *which.*

Wat? The Interrogativ, is in *English, what*? & used for waarom? *why*? as wat zijt ghy bedroeft? *wherefore are you grieved*? and for hoe veel? *how much*? as wat looft ghy dat? *how much do you ask for*, or *value that*? It is also used as an *Interjection*: as wat or watte? *what*? as if you should say, *what a strange thing is that*?

Wille/ besides that, being a Substantiv, it is the same with the *English* word *will*; is used for *sake*: as om zijnent wille/ om harent wille *for his, for their sake* or *sakes.*

CHAP.

CHAPTER XIII.

Of the Use of some Figures which the Netherdutch have in common with other Languages.

TO the *Etymological* handling of words appertaineth the due Observation of such *Figures* as are ordinarily used in writing and speaking; however both the Rules and terms of Art (being derived from the *Greek*) be to the generality unknown.

The *Apostrophe* Apostrooph occurrs most frequently, being known by this mark (') placed abov the Letters of a word, namely, when a Letter *viz.* a vowel, is for shortness or elegancy left out: as 't is for het is *it is*: and so is this Apostrophical mark serviceable to some of these following Figures:

1. *Prosthesis* is when a Letter or syllable is put to the beginning of a word: as for doch or dogh *but*, *yet* or *neverthelesse* is elegantly used edogh.

2. *Aphæresis* is the taking of somwhat away from the beginning of a word: as komen *com'd* for gekomen / voegelijck / *fittingly* for gevoeghlijck / het hoeft *it behooveth* for het behoeft / wis *sure* for gewis.

3. *Epenthesis* is the interposition of a letter or syllable within a word: as gegeten *eaten* rather than geëten / vrygheidt / *freedom* for vryheit.

4. *Syncope* takes away somwhat from the middle of a word: as staagh for stadigh *stable* or *steady*, blijschap *joy* for blijdeschap / spoen for spoeden *to make speed*, silbe for syllabe *syllable*, he'en for

for heenen *hence* or *away* : so kloeck'lijck for kloeckelijck *couragiously* ; whereby the figure *Synæresis* also takes place ; which is a contracting of 2. syllables, and somtimes 2. words into one ; as werldt *world* for wereldt / and 't volk *the people* for het volk / so 'k hebbe for ick hebbe *I have*, 'k zal for ik zal *I shall*, which figure bears also the name of *Crasis*.

5. *Paragoge* is the adding of a letter or syllable to the end of a word : as dit's *this is* by attracting the letter s from is so is dit thereby increased : so hy heefter for hy heeft *he hath*, ditte for dit / icke for ick.

6. *Apocope* takes away a letter or syllable from the end of a word : as uw' for uwe *your* ; en for ende *and* : this is frequent when a word endeth in e / that it is cut off, and an *Apostrophe* used in its place, because of the word next following : as woud' hy weten hoe dit t'outgaen? *would he know how to avoid this* ? where e is cut off both at the end of woude and te. So is soud' and sou used for soude *should*.

7. *Synalæpha* is a gluing of two syllables together ; so that though the e in the end of a word be expressed, and no Apostrophical mark be set there, yet the e is there cut off in pronouncing the words : as de eerste onderrichtinge *the first instruction*, is thus spoken d'eerst / as if e had not been written at the end of those words.

Other *Figures* are not of any great importance in the *Netherdutch* Language.

CHAP-

CHAPTER XIV.

Of Certain Abbreviations, Contractions or cutting short of Some Words, either in writing, or speaking, in Common Use, which Custom, rather than Rule, hath brought into use in the Netherdutch *speech.*

TO omit such Abbreviations as are æqually used in other languages & so are commonly known as ☧ for ende *and*, ō for on / ende soo voort *&c.*

These are such as are either used onely in *writing*; or both in *writing* and *speaking*; or in neither.

1. *In writing:* The Particle ver is thus ☧ Characterized.

This Character of Abbreviation ʒ is oft written: somtimes standing thus (ʒ for ende *and*; for which also en or eñ is of most frequent use: but this ʒ is more ordinarily found adjoyned to another letter, to make up the end of a syllable: as in

heyt hʒ; so waerheyt waerhʒ *truth.*
dat dʒ *that.*
met mʒ *with.*
niet nʒ *not.*

U-l. } are commonly written for
Ghy-l. }

{ U-lieden } *You.*
{ Ghy-lieden }

Sy-l. for sy-lieden *they.*

U E. is accounted a more curteous expressing of *you:* the E. being the first Letter of Edelheyt

heyt coming of Edel *gentile* or *noble*; as if UE. were *your Gentilmanship* or *your Worship.* and indeed, many of their Abbreviations in writing have reference to ſuch Titles, as, by the men of the world, are attributed to ſeverall degrees of men: as U. E. E. is uſed to a Magiſtrate for *you*; becauſe, beſides the Title of Edel / to them is aſo attribued Erentfeſte / which is near to the *English* title *Honourable*: alſo U. *E. A.* to the Superiour ſort of Magiſtracy; that A. ſtanding for Achtbaerheyt importing *high eſteem* & *honourableneſs.*

Kon. Majeſt. is for Koninglicke Majeſteyt / that is, *Kingly* or *Royal Majeſty.*

H. Stands for { Heylige *Holy.* / Heer *Lord.* }

H. M. for Hoogh-Moogende *High Mighty* (the Title of the *States General.*)

G. M. for Groot-Moogende *Great Mighty* (the Title of the *States* of a *Particular Province.*)

S. H. for Sijn Hoogheyt *His Highneſs.*

Capit. for Capitein *Captain* &c.

'k is written for ick *I*; and ſo are multitudes of words & ſyllables, according to the Rules of the Abbreviating Figures in the former Chapter.

11. In *Writing* & *Pronouncing*, Syllables or whole words are contracted; as in theſe Examples following: Ne'er for neder *nether* or *below*; as ſit neer *ſit down*: whence Neerduyts ordinarily for Nederduyts *Netherdutch.*

Elkander is *each other*; and that again is contracted into malkaar / as ander *another* is, by Some, reduced to aar / and anders *otherwiſe* to aars.

aars. so ander-half is *one and a half*, and that likewise is lessened to aar-half.

'S winters *in the winter*; 's Somers the abbreviation of des Somers *in the Summer*: 's morgens & 's ochtens *in the morning*, 's middaghs *at noon* or *at midday*, 's avonts *in the evening*, t'avondt *at night*, or *late evening*, sith the *evening ere it be dark* is called the voor-avont *fore-evening*: 's nachts *in the night*.

Eergisteren *the day before yesterday* or *two days ago*; eer eergisteren / *two days before yesterday*.

Overmorgen *the day over to morrow*, or the *next day but one*, or *two days hence*. t'huys *at home*. viz. *at* or *in the house*.

Joncker *Yoncker* for Jonck Heer / that is, *Young Lord*. Thus are severall *English* words fitly expressed by one *Netherdutch* word.

Lastly: There is a compendious way of *affirming* and *denying* neither by *speaking* nor *writing*, easily learn'd; namely, when One *boweth the head forward*, it signifieth ja *yea*, and giveth a full assent to what another propounds: On the other hand, The *shaking the head to and fro* is as much as neen *no*, and betokens an absolute deniall.

CHAPTER XV.

Of the Characters and Use *of Punctations*, viz. *the distinguishing* Pointings *between words or sentences.*

MUch need not here be said, because the *characters* differ in nothing from the *English*, save that

that the *Comma* (,) is in the *Netherdutch* Letter thus (/) printed.

The Uſe of them is alſo wel known; The *Comma* ſignifying a very little breathing-pauſe.

The *Semi* or half *Colon* (;) a little more pausing.

Colon (:) betokening yet a longer ſtay.

A *Period* or *full-point* punctum (.) is placed, as a full ſtop, at the end of a ſentence.

The *Interrogativ* Interrogatie (?) betokeneth the asking of a quæſtion.

This (!) is a token of *Admiration* Verwonderinge / and ſo of *wishing* wenſchende; alſo of *calling* or *crying out* uytroepinge; and of many *Interjections*.

The *Parentheſis* () or *Note of Inſertion* [] is well known to ſerve for containing an interpoſed explanatory clauſe, which, if it were left out, yet would not interrupt the reſt of the matter.

The mark of *Diviſion* of ſyllables Deelinge van ſyllaben (=) or (-) and the *Hyphen* or *Copulation* Verbindinge (-) are the ſame: The former noting how a word may be divided at the end of one line from the beginning of the next: The latter ſerving to joyn ſome words together, to make the ſenſe more intire: as Groot-vader *Grandfather*.

THE THIRD PART *Of the Grammar.*

OF SYNTAXIS.

SYntaxis (or *Construction* is the due Connexion or joyning together of *Words* and *Sentences.*

Because Most of the Rules hereof are known by the *Latin Grammar* , and that the same manner of Expression frequently prevails among the *English* as is usual with the *Netherdutch* , It is superfluous, and wholly needless to run over the Method of the Rules of the *Syntaxis*: and consequently this *Part* of the *Grammar* is but very briefly to be touched.

Yet, sith there are some *Phrases* and *transplacings of words* in Several Sentences peculiar to the *Netherdutch* , and differing from the *English*: It will be of good use to produce some such Observations thereof as at present occurr: As for Example:

1. It is of general Observation that the Genitiv Case in *Dutch* ends in s/ and that from the said *Genitiv Case* among the *Nouns Adjectivs* are formed many compendious sayings: as Hy is reghts *he is rights* or *of the right*, that is, *he is right-handed*; Hy is slincks *he is left-handed* ; Hy is goedt kindts *he is good childs*, or *he loves children well.* Ghy zijt goedt paerdts *you love horses well*; Een dronck waters *a draught of water*; van oudts *from old time*; droogs mondts *with a dry mouth*; geldts genoegh *enough of money*: with many such.

2. Ob-

2. *Observ.* That ordinarily where another *Adjectiv* comes in a sentence with a Genitiv Case of a Substantiv or Pronoun, the said Adjectiv comes in the last place: as **Hy is dat gelt niet waerdigh** *he is of that money not worthy*; whereas the *English* say, *he is not worthy of that money*; **hy is yets quaats uytwerckende** *he is some ill out-working*: the same is often found when the *Adjectivs* are placed with words of other Cases: as **sy zijn ons gelijck** *they are to us like*, and not as the *English* speak, *they are like to us* &c.

3. There is a peculiar Solœcism and contradiction of Rule in the Construction of the word **Man** with other words; it being, though of the singular number, yet used plurally: as **alle man** *all men*; **daer is ontrent twintigh ofte dertigh man** *there is about twenty or thirty man*; where **man** is used for **mannen** *men*.

So is **dit** *this*, of the singular number set before verbs of the Plurall: as **dit zijn wereltse dingen**; where **dit** is to be rendered as if it were *these*; so that the sense is *these are wordly things*. thus far hath Custom prevailed.

4. Pronouns Possessivs, being Adjectivs, yet are frequently used without the Substantivs they relate to: so this manner of speaking is common: **tot mijnent** *at mine* viz. *house*; **tot sijnent** *at his*; **van harent** *from theirs*, **van onsent** *from ours*; **over mijnent** *over against mine*, where **huys** *house* is stil understood. Likewise **de mijnen** and **den uwen** is frequently written, especially in the answering of Letters; as *I have your Letter, and hope you have mine*; in *Netherdutch* is ordinarily thus written, **ick heb den uwen / en verhoope U E.**

de

de mijnen hebt; that is according to the literal construction, *I have the yours, and hope you have the mine.*

5. The chief thing Obſervable in the *Netherdutch* manner of ſpeaking, is their tranſplacing of their words otherwiſe than the *English* do: which appears moſt, in that they generally place the *Verb* laſt in a ſentence both in writing and ſpeaking: as for *I muſt go home*, they ſay, Ick moet t'huys gaan *I muſt to houſe* or *home go.* Het ſelve moet goet en recht zijn *that ſame muſt good and right be.* 't Is billick dat men de boosdoenders ſtraffen ſal *'T is equitable* (or juſt) *that men the evil-doers punish shall,* &c.

6. There are, in the uſe of numbers or things wherein numbers are applicable, much variation, and many expreſſions remarkable; as when 2. figures of a number exceeding 20. are ſet together the latter of them is firſt pronounced: as 95 is written and called vijf en negentigh *five and ninety*, and never *ninety five*: ſo this preſent year is reckoned ſeſtien hondert ſes en ſeventigh *ſixteen hundred ſix and ſeventy*; but not *ſeventy ſix.*

This alſo is an uſual manner of ſpeaking: een dagh of tien *a day or ten*, as ick ſal een dagh 9 of 10 van huys zijn *I shall be from home a day, nine or ten*, that is, *about 9 or 10 days.*

When the Time of the day is inquired after, the *hour* (which is more proper than the *clock*) is conſtantly mentioned; ſo it is ſaid tien uur (or uyr) elf uur / *ten hour, eleven hour*, that is, the *tenth hour*, the *eleventh hour*, not *eleven a clock*: ſo half elf / half twaelf / *half eleven* that is *half an hour after ten* or *half hour before eleven*; and *half twelv*

twelv is *half an hour after* or *past* (or as the *Dutch* ſpeak, **over**) *eleven*, and ſo *half hour before twelv*: & ſo in the reſt of the times of the day.

Derd' de halfuyr *the third the half hour* is *two hours and a half*: viz. 2. *and the half of the third.* The like is uſed in money, goods, or any thing: as **ick hebbe negen de half schellingen** *I have nine the half shillings*, that is, *I have eight shillings and a half*: the ſame manner of ſpeaking is uſual with all the numbers.

When a Mans age is quæſtioned; 't is ordinarily answered, **Hy is in de dertigh** or **in de vijftigh** *in the thirtieth*, or *in the fiftieth* &c. that is, *above thirty*, or *more than fifty years old*: or **wel in de ſeſtigh** *well in ſixty*, viz. *much above ſixty*: that kind of ſpeech prevails in other things: as, to the Quæſtion, *How many Books may there be*? 't is anſwered **in de tachtentigh ofte negentigh** *in the eighty or ninety*, that is, *above* or *more than eighty or ninety*.

Whereas the *English* uſually ſay, *this day ſevennight*, that manner of ſpeaking is never uſed nor underſtod among the *Dutch*; but they ſay. **van daagh acht daagen** *from this day eight days*: as **van daagh acht dagen quam ick van huys** *this day eight days came I from home* &c.

7. To ſhow the greater Reſpect to a Perſon ſpoken or written to; 't is uſuall with both the *High* & *Low-Dutch*, to uſe the third perſon, & oft with ſome Title added, as in ſtead of writing or ſaying *you know it well*, they, in ſuch caſe, ſay **mijn Heer** or **ſijn Edelheyt weet het wel**/ that is, *my Lord*, or *his worship* or *his honour know's it well*: which manner of writing is not here re-

com-

commended for future use, but onely to help to the better understanding such Letters as frequently come to hand in that stile.

8. There are in ordinary speaking and writing Some phrases peculiar to the *Dutch*, not in use with the *English*: as Hy sal sich aldaer laten vinden *he shall himself there let find*, that is, *be found*; when the meaning onely is, *he shall be there*. again, Ick ben u l. alles goets wenschende *I am you all good wishing*; that is, *I wish you all good*. again, Wy zijn met ons drie / of vier *We are with us three or four*, that is, *there are three or four of us*.

9. *Lastly*. They have some Expressions of Civility & Courtesie very frequent: So that, whereas An *English man* asketh *what say you*? the *Dutch* most commonly say, Wat belieft u? *what pleaseth you*? in so much as Wat seght ghy *what say you*? is very rarely heard among persons of any moderate deportment. This expression also, 't Is goet / 't is seer goet *'t is good, 't is very good*, is used upon most occasions.

To conclude: When they would recommend themselvs by any messenger to an absent friend, they thus speak, Seght u vrienden (u E. Vader ofte Moeder) goeden dagh *say your friends (your Father or Mother) a good day*: En seght haer allega'er goeden nacht *and say* (that is, *bid*, or *wish*) *them altogether a good night*.

And herewith are concluded the *Grammatical Rules* for *Guiding to the knowledge of the Netherdutch Language*.

FINIS.

[illegible]

[illegible] to converse [illegible] much more naturally [illegible]

[illegible] Dutch [illegible] and [illegible] which, or [illegible] shall be [illegible]

[illegible]

[illegible] where- [illegible]

[illegible] very good, is [illegible]

To conclude, when they would recommend [illegible] to an absent friend [illegible] them (that is, did [illegible]) [illegible] a good night.

And thereupon we concluded this Grammatical Order for [illegible] to the [illegible] of the [illegible]

D'ENGELSCHE
Ende
NEDERDUYTSCHE
ACADEMIE.
HET EERSTE DEEL:
Waer in vergadert en by-een gebracht zijn de nootwendighste en duydelickste GRAMMATICALE REGELEN; waer door men allerspoedighst kan geraken tot de volkomen kennisse der
ENGELSCHE TAAL.

THE ENGLISH
And
NETHERDUTCH
ACADEMY.
THE FIRST PART:
Wherein are gathered and brought together the most Necessary and most Significant *GRAMMAR-RULES*; whereby men may most speedily attain to the perfect knowledge of the
ENGLISH LANGUAGE.

By Dr. E. R.

Tot *AMSTERDAM*,

Gedrukt by STEVEN SWART, 1676.

Korte Onderrichtinge, nopende

DIT WERCK.

Dit Werck is in Drie Deelen verdeelt.

I. In Grammaticale Regulen en Exempelen tot onderwijſinge in de Tale die te leeren ſtaet.

II. In t'Samen-ſprekingen, Brieven, Wiſſel-brieven, Cognoſſementen, ende diergelijcke die tot het ſtuck van Koopmanſchap, en andere ſaken behooren, te gelijck met verſcheyde ſpreeck-woorden in beyde de Taalen.

III. In een Woorden-boeck, het welcke in plaets van een kleyne *Dictionary*, van veel fouten in het voorige verbetert, dienen kan.

Het Eerſte van deſe Deelen beſtaet mede in drie ſaken: *te weten*,

1. In *Orthography* en *Orthology*, ofte Recht-ſchrijvinge en Pronunciatie van Letteren, Syllaben en Woorden; met het gebruyck van de Toonen.

2. In *Etymology*, te weten, De waere oorſpronck, rechte buyginge, t'ſamen-ſtellingen, en het eygen gebruyck van Woorden.

3. In *Syntaxis*, ofte een korte, bequame t'zamen-knoopinge en ſtellinge van de Deelen der Redenen onder ſich ſelven.

GRAM-

GRAMMATICALE-REGELEN
Ende
ONDERRICHTINGE
Waer door

DE ENGELSCHE TAAL ſpoedighlijck en volkomentlijck kan geleert worden door ſoodanige *Nederduytſche* Perſoonen die daar luſt toe hebben.

EERSTE DEEL.

Van Orthography *ende* Orthology, *dat is*, om Letteren, Syllaben, en Woorden recht te ſchrijven, en uyt te ſpreken.

EERSTE CAPITTEL.

Van enckele ende t'ſamen-gevoeghde Letteren.

EERSTE AFDEELINGE.

Van 't Getal, Benaminge, ende Onderſcheydinge van Enckele Letteren.

En Letter is een Enckele onverdeelicke Afbeeldinge eenes Geluydts, waer uyt de Syllaben en woorden beſtaan.

A Letter is a ſimple indiviſible Character of a Sound, whereout (or of which) the Syllables and words conſiſt.

HET wert gemeenlijck aangenomen onder ons, dat het *A. B. C.* (ofte *Alphabet*) in 24 Letteren bestaat, 't gene in der daat soo is in de *Grieckſche, Nederduytſche* en *Engelſche* Taalen: alhoewel de *Hebreeuwſche* 22 Consonanten heeft, de welcke alleenlijck *Letteren* zijn, ende 10 *Vocaalen*, de welcke punčten en ken-tekenen zijn: insgelijck zijn oock de *Chaldæiſche* met de *Syriſche* en *Arabiſche* Taalen, om eygentlijck te spreken, aen het getal van 22 Letteren ofte Consonanten verbonden: 't gene oock geseyt kan werden van de *Latijnſche*, waer in men 22 Letteren telt, *H* alleen maer een aspiratie zijnde, (gelijck in 't *Grieeks*) en *W* noyt gebruyckt: Welcke allen (niet al te naeuwkeurigh zijnde) Wy hier volgens het algemeen gebruyck opstellen. Niet onwetende zijnde dat Sommige 23 Letteren in 't *Latijn* rekenen, de letter *H* mede behoudende, ende de *W* alleenlijck *uytſluytende*: Andere, nauwkeuriger oordeelende, maken van *C. K.* ende *Q.* een Letter in 't gebruyck; H achtende (als te vooren) voor niet meer dan een Aspiratie; en weynigh onderscheyt makende tusschen U en Y &c. brengen 't getal van de *Latijnſche* Letteren tot 19.

Ten anderen, om *tot ons tegenwoordigh voornemen te komen*, De *Engelſche*, om dat sy haare Letteren *I* ende *V* onderscheyden (gelijck de *Nederduytſche* en eenige Anderen) in Vocalen en Consonanten, reeckenen daer op alsoo 26 Letteren: de welke aldus afgebeelt zijn:

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l, m. n. o. p. q. r. ſ. (s.) t. u. v. w. x. y. z.

Ende moeten, volgens de *Duytsche* Dialect, ofte manier van spreken, aldus uytgesproken werden;

a. be. ce. de. e. ef. dshi. aitsh. ij. ji. ka. el. em. en. o. pe. ku. er. es. te. yu. v. dobbel yu. ex. wy. zed.

Dese *Letteren* zijn verdeelt (gelijck in andere Taalen) in Vocalen en Consonanten, *Vowels and Consonants*; geen andere Namen in 't *Engelsch* voerende: alhoewel de *Duytsche* de Vocalen *Klinckers* en *Self-klinckers* noemen, om dat sy alleen konnen staen, en van haer selven een volkomen geluydt maken; ende de Consonanten oock zijn *Mede-luyders* of *Mede-klinckers* genoemt, om dat sy anders geen duydelick geluydt konnen geven, dan wanneer sy neffens een Vocael staan.

De Vocalen zijn wel bekent dese 5. te zijn A. E. I. O. U. en oock Y. die meest als een Vocael gebruyckt is, bysonderlick, in 't eynde van een woordt, alwaer het even eens is, ofte de *y* of *ie* gebruyckt werdt: als waerdigh is *worthie* ofte *worthy* &c. Maer als het voor een Vocaal staat, als dan is 't een Consonant; als a *year* een Jaer / *yesterday* gisteren; alwaer het uytgesproken wort gelijck Jota/ als de *Duytsche* Consonant J.

Nota. a is wat sachter uytgesproken als onder de *Duytsche*; gelijck ai in hair; wat fijnder als de *Nederduytsche* a/ en grover als de e.

Aldus vinden wy *a* gemeenelijck uytgesproken als in *make* maken / *bake* backen / *hate* haten &c. Maer als de letter *l* volght op *a*, soo wort die breeder uytgesproken, gelijck *au*; soo in *call* roepen / *wall* muur / *fall* vallen &c. Doch in *walk* wandelen / en *talk* spreecken is die wat sachter, ten zy wanneer de *l* is uytgelaten, en als dan is het *wauk* en *tauk*, welcke woorden gemeenlijck soo worden gebruyckt.

Ka is van gelijcke pronunciatie met *a*.

be. ce. de. e. pe. te. zijn oock wat sachter gepronuncieert als in het *Nederduytsch*; doch niet als *bi, ci, di*, &c. gelijck Sommige Meesters haer Leerlingen misleyden, met haar sulcks te onderwijsen; want het is maer een boerachtige manier.

Nota. Dese 6. Letteren verschillen weynigh van de *Nederduytsche* in haer gebruyck: beyde verplicht zijnde aan de selfde Regelen.

ef. el. em. en. o. ku. er. es. ex. zed. zijn een ende selve met de *Nederduytsche*, hoewel *er* by sommige *ar* genoemt wert.

U. Vocaal, *V.* Consonant, (de welcke *Vau* behoort genoemt te worden) en *W.* worden wat grover uytgesproken als by de *Nederduytsche*; maer in 't gebruyck zijn ze een en de selve.

De grootste ongelijckheyt is in dese 4 Letteren *g. h. i. j.*

G wert uytgesproken voor *a, o, u*, ende voor alle Mede-klinkers gelijck in 't *Duytsch*; maer een weynigh sachter: als *games* spelen / *gain* winst *to gape* gaapen / *garter* kousseband / *gold* gout / the *gout* de jicht / a *gun* een roer / a *gutter* een goot / *glove* handschoen / *grace* genade / &c.

Maer als het voor *e* of *i* staat, soo isset gemeenlijck als *dshi*: als

Gender dshender geslachte
Genealogie dshenealogie geslacht-register
Gentle dshentle beleeft
General dsheneral gemeyn
George Dshordsh Joris
Gorget gordshet een Labaar / ofte hals-cieraat
Gesture dshesture gebaer

Giant

Giant Dshijant een Reuse
Gibe dshijbe een schimp
Ginger dshindsher Gengber.

Uytgenomen dese volgende, waer in de *g* na de *Duytsche* manier wert uytgesproken, (behalven dat de *Engelsche* soo niet spreken door de keel, ten zy dat een *h* volght: als *ghost* geest) *Gees* Gansen / to *get* krijgen / to *geld* lubben / *to beget* teelen / *together* samen / *to forget* vergeten / *finger* vinger / a *dagger* een dolk / *hunger* honger / *stronger* stercker / *anger* toorn / *to begin* beginnen / *give* geven / *gift* gave / *giddy* wispelturigh / to *gird* omgordelen / a *girdle* een gordel / to *forgive* vergeven / *Druggist* Drogist / *Gilbert* Gijsbert / *Girl* Meysje.

Oock in alle die woorden die eyndigen in *gger*; als mede in die woorden, welckers laetste Syllaben geformeert zijn van *long* lang / *big* groot / *beg* bedelen / *sing* singen / *bring* brengen / wert *G* na de *Duytsche* manier gebruyckt; als *longer*, *bigger* &c.

G in het eynde van een woort wort eenighsins gelijck *k* uytgesproken, maer een weynigh platter: als

King Koning / *Dog* Hont / *Hog* Verken / *leg* been / *dig* graven / *hug* omhelsen:

Maer als *g* achter *d* staet, of als *e* volgt op *g*, soo is het wederom als *dsh* gepronuncieert: soo *to lodge* logeeren of herbergen / *Iudge* Rechter / *judging* rechtende / *judgement* oordeel / *siege* een belegeringe; alwaer die woorden als *lodsh*, *judsh*, *judshing*, *judshment*, *siedsh* uytgesproken worden.

Maer het is groot mis-verstandt van de Schrijvers, welcke willen dat *gh* soude gelijck *f* uytge-

 sproken

sprocken worden, als in *enough* genoegh / en veel andere; alwaer die seer weynigh verschillen van de *Duytsche gh.*

H. is in 't *Engelsch* (aitsh) wat kluchtigh van naam; waer in des zelfs meeste verschil van de *Duytsche* bestaat. Want in 't begin van een Syllabe is *h* van een en de selve kracht en geluyt by de *Engelsche* als by de *Duytsche.* De *Derde Afdeelinge* sal des selfs vremde pronunciatie en gebruyck, wanneer by sommige Consonanten gevoeght is, duydelijcker aenwijzen.

I Vocael is niet na de *Duytsche* manier gesproken: maer seer breedt als *ij:* soo *time* tijt is als *tijm*, *fire* vyer als *fijr:* maer *give* geven en *live* leven met eenige meer, zijn wat korter, als *giv, liv,* gesproken.

Nota. Een groote *I* alleen staende, beduyt Ick in 't *Duytsch*; maer een kleyne *i* staet noyt alleen.

Nota. i wort meest wat korter gesproken wanneer *e* daer by gevoeght is in 't eynde van een woordt, gelijck in het *Nederduytsch*: alwaer *ie* en de *y* indifferent gebruyckt worden.

J. Consonant, die behoort *Jod* ofte *jota* genoemt te worden, is niet gebruyckelick dan voor een vocael, (gelijck oock *Vau* ofte *V.* Consonant) ende die luydt als *Dshi* of *dzhi*, de sachte g gelijck; dese 2. Letteren dickwils onderscheydentlijck gebruyckt zijnde; soo *ja, je, ji, jo, ju* moeten gelezen worden *dzja, dzje, dzji, dzjo, dzju:* soo voor Jan *Iohn dzjon*, *joy* vreugde / *dzjest, dzjoy*, to *jest* jocken / de France groote J wat gelijck.

II. AFDEELINGE.

Van de t'samen-gevoegde (compounded) *Letteren*, dat is, *van Twee-klinckers en Drie-klinckers.*

EEn *Twee-klincker* (in 't Engels *Diphthong*) is een samen-voeginge van 2 Vocalen (ofte 2 samen-geknoopte Vocalen) in een Syllaab, en alsoo maer een geluydt hebbende.

Om eygentlijck te spreken, zijn'er maer weynige rechte Diphthongen; Doch dickmaels zijnder 2 Vocalen by een gestelt, die men Twee-klinckers noemt, welcke deze navolgende zijn.

æ. œ. aa. ai of *ay. au* & *aw. ea. ee. ei* ofte *ey. ew. eu* & *ew. oa. oi* of *oy. oo. ou. ow. ua. ue. ui uo.*

æ ende œ (genoemt zijnde *a e* ende *o e* diphtongen) komen dickwils in 't gebruyck, maer anders niet als in woorden die uyt de *Latijnsche* Taal gesproten zijn; en luyden niet anders als *e*; geschreven zijnde als een letter.

a a wort onder de oneygentlicke Diphtongen gerekent, om dat de tweede *a* geen geluyt geeft; ende wort seer selden gebruyckt anders als in d'eygentlijcke namen: als *Aaron, Isaac* &c.

ai ofte *ay* is gehoort in de woorden *air* lucht / *faith* geloof / a *pair* een paar / *brains* herssenen / *fair* schoon / *mountain* bergh / *despair* wanhoop / *ay* in der eeuwigheyt / *day* dagh / *way* wegh.

au ende *aw* is in de volgende woorden *authority* authoriteyt / *fraud* bedrogh / *laud* prijs / *aw* ontsagh / *law* een wet / to *crawl* kruypen / a *saw* een saagh / I *saw* Ick sagh.

ea is in *eat* eeten / *great* groot / *speak* spreken / *beans*, boonen / *meat* spijse / *heart* hert / *reason* reden / *heaven* hemel / *deaf* doof / to *swear* sweeren /

en veel diergelijcke in alle welcke *ea* over-een komt met *ee* in *Duytsch*, de *a* geen of weynigh geluyt gevende; als of het eet &c. was.

ee wert als *ie* uytgesproken, als: *meet* bequaam/ *sweet* zoet / *feet* voeten/ *deed* daedt/ *to see* sien / a *theef* dief / *beer* bier / *seeck* soeck / &c. leest *miet*, *swiet* &c.

ei & *ey* altemets als ee: gelijck in *deceit* bedrogh/ *receiv* ontfangen/ *valley* een dal: leest *deceet* &c. altemets als *a* als in *either* ofte / *neither* nochte / *their* haar ofte haarer / *they* sy / *prey* buyt / als of het *tha* &c. was: alhoewel het soo gevoeghlick soude zijn om *ei* gelijck de *Duytschen* te pronuncieren; als in de woorden *weight* gewicht / & *eight* acht oock gebruycklick is.

eo heeft in sommige woorden 't geluydt van *e* of *ie* als in *people* volck / *jeopardie* gevaar; leest *piepel dshepardie*: in anderen van *o*, als in *George* Joris / *dshordsh*.

eu & *ew* is in *Eunuch* Eunuchus ofte een gesneden / *feud* een oude vyantschap / *neutral* neutraal / to *brew* brouwen / *new* nieuw / *few* weynigh / I *knew* Ick wiste; alwaer *eu* ofte *ew* soo veel beduyden als *ieu* in de *Duytsche* Taal.

ie is geschreven in *belief* geloof / *Priest* Priester / *grief* droefheyt / *field* velt / *friend* vrient. Maer *ie* in 't eynde van een woordt is geen Diphthong.

oa wert uytgesproken als twee *oo* in 't *Duytsch*: als *boat* boot ofte schuyt / *oar* riem / *coat* rock, to *boast* roemen / *broad* breedt: leest *boot*, *oor* &c.

oe een Diphthong, maer geen een ofte enckele Letter zijnde, wert somtijts gepronuncieert gelijck oe in *Duytsch*: als in *shoe*, *shoen*, schoen / schoenen / oock in *doe* doen: maer de *e* in 't woort

doe

doe kan wel uytgelaten worden; maer meermaels is't gelijck **oo** in *Duytsch*; als in *toe* een **teen**/ *foe* een **vyant**: *Nota. e* wert dickwils achter *o* geschreven, daer het niet van nooden is.

oi ofte *oy* is gehoort in *void* **leedigh**/ *oyl* **oly** to *joyn* **voegen**/ *oyntment* **salve**/ *joy* **blijdtschap**/ *rejoyce* **verheugen**/ a *boy* een **jongen**/ *choice* de **keure**/ *oister* **oester**/ *point* **punt**/ &c.

Nota. Hier staat wederom aen te mercken, dat *i* en *y* in dese Diphthong onderscheydentlijck gebruyckt worden in 't midden, maer *y* altoos in 't eynde des woordts, en geen *i.*

oo luydt als *oe* in *Duytsch*: soo is *too* gelijck **toe** in **toe-gift**/ aldus oock in *fool* **sot**/ *stool* **stoel**/ *moon* de **maan**/ *book* **boeck**/ *hoop* een **hoep**/ *root* **wortel**: maer in sommige woorden wort het gepronuncieert als een sachte *u*; als in *good* **goet**/ *wood* **hout**/ *wool* **wolle**: leest *gud*, *wud*, *wull*, en soo in andere meer.

ou & *ow* luyden dickwils gelijck in 't *Duytsch*: maer hebben evenwel verscheyde pronunciatien.

Somtijts wat klaerder op 't *Duytsch*, en meer als een **o** gelijck uytgesproken: als in *soul* **ziel** *snow* **sneeuw**/ to *sow* **sayen**/ a *bowe* een **boogh**/ to *know* **weten** ofte **kennen**/ a *bowl* een **beecker** ofte **schaal**/ *though* **alhoewel**/ to *fowl* **vogelen**/ *bestow* **besteden**/ *slow* **traag**/ to *ow* **schuldigh zijn.**

Nota. In veel woorden van diergelijcke geluyt, is het aleens of sy met of sonder *u* geschreven worden: als blijckt in *old* **out**/ *sold* **verkocht**/ *cold* **koudt**/ *gold* **gout**/ to *scold* **kijven** a *soldier* een **soldaet**/ to *hold* **houden.**

Somtijts wat duysterder, en liever als de *Duytsche*

sche oe: als in *hous* huys/ *mous* een muys/ to *bow* buygen/ a *boul* een bol ofte kloot/ *how* hoe/ *now* nu/ a *lous* een luys/ *our* onse/ *out* uyt/ *Owl* Uyl/ *town* stadt/ vleck ofte dorp/ *foul* vuyl/ a *Sow* een Soch/ een Verckên/ a *Cow* een Koe/ *would* woude/ *could* koude/ *ounce* een unce/ a *mountain* een bergh/ *window* venster/ *sorrow* droeffenis/ to *follow* volgen; alwaer te mercken staet, dat het klaerder of duysterder pronuncieeren van sommige woorden een verscheyde betekeninge hier in veroorsaeckt; als in *bow, bowl, fowl* &c. te sien is.

Somtijts oock is *ou* slechts als u: als in *trouble* moeyte/ *you* u ofte ghy/ *double* tweevoudigh/ *touch* aanraaken/ *bloud* bloedt/ *gracious* genadigh/ *prosperous* voorspoedigh &c. leest *trubbel, yu, dubbel, tutsh, blud, gracius, prosperus.*

Maer dat yemant geleert heeft dat *ou* ofte *ow* soude als au in 't *Duytsch* uytgesproken worden, als *cau* voor *cow* is een groot abuys.

ua geeft een geluyt gelijck *aa*, als in *guard* bewaaren/ of andersins is't gelijck in 't *Duytsch* *quarrel* krackeel/ *Gualter* Wouter/ &c.

ue is diergelijck; alwaer *u* sijn kracht verliest als die achter g staet, als in *guest* een gast: maer als de *q* voorgaet vereyscht die de kracht van de *u*: als in *quest* inquisitie/ *question* vraage.

Maer *ue* in 't eynde van een woort wort alleenlijck als *u* uytgesproken: als in *true* waer/ *due* behoorlick/ *pursue* vervolgen.

ui is meest de *u* gelijck: als in *fruit* vrugt/ to *recruit* hervullen/ *suit* (at law) proces/ (in de Rechte,) *suit* (of clothes) een pack (kléderen,) a *Suit* een Request ofte smeekinge/ *suitable* gevoeghlijck/ *pursuit* vervolging/ *juice* sap.

Doch

Doch in sommige woorden geeft *ui* meer geluydt op de *i* ofte *y* lang ofte breedt uytgesproken: als in *buy* koopen / en *buyer* een kooper / a *guid* een leytsman / *guil* bedrogh / to *beguil* bedriegen / *guise* wijse / to *disguise* vermommen: leest *by, gijd, gijl* &c.

Maer to *build* timmeren / wordt als met een korte *i* uytgesproken, als *bild*; alhoewel sommige door onwetenheyt het *buult* noemen: maer seer zijn sy misleydt die geleert worden *ui* gelijck ey te pronuncieeren.

uo is gehoort in *quoth*: als *quoth I* seg Ick / *quoth he* seght hy.

Triphthongs ofte Dryklanckers zijn alleenlijck dese weynige.

eau. ieu. iew.

eau wordt gevonden in *beauty* schoonheyt.

ieu in *adieu* vaart wel / *Lieutenant* Luytenant.

iew in *jewel* juweel / *view* besien.

Nota 1. Alwaar in de handelinge van dese voorgeschrevene Diphthongen geen mentie gemaeckt wordt van eenige veranderinge des geluyts, daer wordense gepronuncieert even als in de *Nederduytsche* taal.

Nota 2: Daer is seer veel aen gelegen aen de rechte kennisse en 't gebruyck deser Diphthongen, alsoo men sonder die de *Engelsche Taal* niet perfect kan uytspreken: en daarom is de Leere der selve wat langer gevallen.

III. AFDEELINGE.

Van de dobbelde Letteren, voornamentlijck *samengevoegde Consonanten.*

CH te samen gestelt wort als *tsh* ofte *tzh* gesproken: soo in 't begin of midden van een woort: *cha, che, chi, cho, chu*, is *tzha, tzhe, tzhi, tzho, tzhu*, ende in gelijcke manier in 't eynde: als
each, ech, ich och, uch
Moeten gepronuncieert worden als
eatsh, etsh, itsh, otsh, utsh.

Nota. Dese moeten gesproken worden, met de tongh hart tegen het gehemelte van de mont aan te slaan. De Exempelen volgen:

Chamber, tzhamber kamer / *check, tsheck* berispen / *child* & *children, tzhildren* kint & kinderen / *chosen, tshosen* gekooren / *church tzhurtsh* kerck.

Soo *thatch* dack / *each* elck / *teach* onderwijsen / *breach* breuck / *fetch* halen / *which* welcke / to *broach* opsteecken / *such* sulck / leest *eatzh, teatzh, breatsh* &c.

Uytgenomen de woorden die van 't *Griecks* komen, de welcke men spreeckt ofte behoort te spreken gelijck *k*: als

Character merck-teycken / *Archangel* Aerts-Engel / *Chronicle* Kronijck / *Melchizedech*, leest *Karacter, Arkandzhel, Melkisedek*: want wie anders leest, leest niet recht.

G H t'samen gestelt zijnde, de *H* in 't begin van een Syllabe is als of het gesmolten was in de pronuntiatie: als in *ghost* geest: en even soo is de *G* in 't eynde van een Syllabe: als in *light* licht *night* nacht / *nigh* na-by / the *thigh* de dye / *rough* rugh /

a *draught*

a *draught* een dronck / *laugh* lacchen / *cough* hoest / *daughter* doghter &c. welcke woorden worden gemeenlijck aldus uytgesproken *lijt, nijt, nij, rouh, lauh, couh*, &c.

Th t'samen-gevoeght moeten met de tongh tusschen de tanden gesproken worden: en om dat die soo dickwils in 't gebruyck komen, en om dat de pronunciatie soo seer swaer valt voor een *Hollander*, soo is 't noodigh verscheyden Exempelen daer van hier by te brengen: als

thatch or *thack*	dack
thank	danck
that	dat
thaw	dooyen ofte ontvriesen
the	de ofte het
thee	die ofte u
then	dan
thence	van daer
there	daer
therefore	daerom
thereof	daer van
thick	dick
thief	dief
thigh	dye
thimble	vinger-hoedt
thing	dingh
think	dencken
third	derde
thirsty	dorstigh
this	dit ofte dese
thistle	distel
thither	derwaerts
thou	du ofte ghy

thorn

thorn	doorn
Thorſday	donderdagh
though or *although*	hoewel/ ofte al is 't.
thouſand	duyſent
thraldom	dienſtbaerheyt
thread	draedt
three	drie ofte dry.
thresh	dorſſchen
threshold	een dorpel
thrift	ſpaerſaemheyt
to *thrive*	voorſpoedigh zijn
throat	ſtrot ofte gorgel
throne	throon
to *throng*	dringen
to *throttle*	worgen
a *throw*	een werp
a *thrush*	een Lijſter
to *thruſt*	ſteken
thumb	duym
a *thump*	een ſlagh
thunder	donder
thwarting	tegenwerpinge.

Nota. 't Is hier te mercken, dat in veel woorden alwaer de *Duytſche D* gebruycken, *d'Engelſche* hebben *TH* in plaets daer van: gelijck verder blijcken ſal door een volgende *Regel.*

Siet oock eenige Exempelen van *th* in 't eynde van woorden van gelijcke ſwaarigheyt in de pronunciatie: als

faith	geloove
breath	aadem
death	doot
tooth	tant

teeth	tanden
birth	geboorte
oath	eedt
cloth	laaken
youth	jeugde
with	met

WH heeft niet veel minder swarigheyt in desselfs pronunciatie; een voortdrijvende aedem eysschende: als blijckt in de volgende Exempelen:

Whale	Walvisch
Wharl	een Wervel
what	wat
a *wheal*	een puystken
Wheat	Tarwe
Wheel	een Wiel
Whelp	een jongh Hondeken
when	wanneer
whence	van waer ofte waer van daen
where	waer
a *Wherry*	een Vaer-schuytjen
a *Whetstone*	een Slijp-steen
which	welcke
while	terwijle
to *whine*	schreyen
a *whip*	een geessel
whirlwind	een draey-windt
to *whisper*	luysteren
Whistle	een Fluyt
white	wit
who	wie
whole	gesondt
whom	wien

a *Whore*

a Whore een Hoer
whose wiens
why and wherefore } waerom.
whither waer na toe?

By dese Consonanten kan men *Ti* voegen, waer van dit te aenmercken staat:

Dat die voor een Vocael staende, meest gepronuncieert werden als *si*, gelijck in 't *Duytsch*: als *Action* Actie &c.

Uytgenomen in dese twee voorvallen:

1. Wanneer *x* ofte *s* voor *ti* staan; als in *mixtion* een menginge/ *Fustian* Bombazijn/ *combustion* verbrandinge / *Christian* Christelicke/ *question* vrage.

2. Wanneer tot een woordt, dat met *ti* eyndight, een andere Syllabe achter by-gevoeght wordt: als wanneer tot *pity* ontferminge *ous* bygevoeght wordt dat woort *pitious* ontfermhertigh makende, soo behoudt het sijn eygentlicke kracht van *ti*: gelijck oock in *loftier* hoovaerdiger / *mightier* machtiger / *weightier* wichtiger: en dit heeft oock plaats in *Courtier* een Hovelingh.

II. CAPITTEL.

Van de Syllaben.

I. AFDEELINGE.

Van de Beduydinge der Syllaben.

EEn Syllabe ofte Sylleb (in 't *Engelsch* a *Syllable*) afkomstigh van een t'samen-gevoegd *Griecksch*

Grieckſch woort συλλαμβάνω ick begrijpe onder-een / is de verſamelinge ofte ſamen-pronuncieeringe van ſoo veel Letteren, als in eenen aaſem uytgeſproken zijnde, een geheel, ofte een deel van een woort uytmaakt: als *man* man / *hand* handt / *right* recht / *righ-te-ous* rechtveerdigh / *fol-low-ing* volgende / *la-ment-a-ble* beklaagelick.

II. AFDEELINGE.

Van de Partitie ofte Verdeelinge van Syllaben in een woort.

Regel I. Als een enckele Conſonant in 't midden van een woort tuſſchen 2 Vocalen komt, ſoo gaetſe ordinaris met de volgende Syllabe: als in *bo-neſt* broome / *Ro-man* Romeyn / *a-bun-dance* overbloedt / to *di-rect* aanwijſen ofte onderrichten.

II. Wanneer een dobbelde Conſonant ofte 2 Conſonanten in 't midden van een woort gevonden worden, de eerſte behoort meeſtendeel tot de voorige, en de tweede tot de volgende Syllabe: als *er-rour* dwaalinge / *ac-com-mo-date* gerieben / *Con-ſo-nant* Mede-klincker.

III. Maer by aldien twee ofte meer Medeklinckers, die te ſamen konnen gepronuncieert werden, en een woort bequaemlijck konnen beginnen, in 't midden van een woort by malkander komen te ſtaan, als dan ſal men die aan de leſte ſyllabe koppelen: als *chil-dren* kinderen / *ab-bre-vi-ate* verkorten / *re-ſtrain* bedwingen / *in-cline* genegen zijn / *in-creas* vermeerderen / *For-treß* een Schans.

Nochtans gebeurt het dickwils dat *s* ende *t* te ſamen

ſamen ſtaande verdeelt worden : als in *juſ-tice* rechtveerdigheyt/ *chaſ-ti-tie* kuyſcheyt.

Nota. 't Is een abuys in Schrijvers en Druckers, die willen dat *s* en *t* altoos de Syllaben moeten beginnen, niet onderſcheydende wanneer het ſoo behoort te zijn, ofte niet: als voor Exempel: in *ſub-ſtance* ſubſtantie / *Sub-ſti-tute* Subſtituyt / *ſt* moeten de tweede Syllabe beginnen; maer in *chaſ-tiſe* kaſtijden / de *s* ſoude met de voorige ſyllabe gaen; hier geen reden zijnde om de tweede Regel in deſe *Afdeelinge* te breken.

Desgelijcks ſegh' ick, van *ct*, *pt*, ende *mn*: want deſe woorden behoorden aldus geſpelt te worden, *cor-rec-ti-on* tuchtinge/ *op-ta-tiv* wenſchende/ *omni-ſci-ent* al-wetende.

IV. Wanneer twee woorden in d'*Engelſche Taal* by malkander gekoppelt zijn als een woort, in 't midden twee ofte drie Conſonanten by-een brengende, moeten die Conſonanten, die tot het eerſte woort behoorden, by de eerſte ſyllabe blijven, al ſchoon een Vocaal volgde: niet tegenſtaende, dat volgens de gemeene Regel, de eerſte Conſonant tot de voorige, en de tweede tot de volgende Syllabe behoorden te kleeven: want alle de andere Regelen moeten aen deſe voor de meeſte part plaets geven: als *un-der-ſtand-ing* verſtant / *cleav-ing* kleevende / *de-fend-ed* beſchermt / *hous-hold-er* huys-houder / a *Preach-er* een Predikant/ *per-form-ance* voldoeninge / *without* ſonder/ &c. niet *underſtan-ding*; *Prea-cher*, &c. om dat *underſtand* & *preach* zijn volkomen woorden van haer ſelven; ende ſoo is'et met de andere.

(III. AF-

III. AFDEELINGE.

Particulier Exempelen van-de Spellinge der Syllaben.

TOt gerief van de kinderen, zijn hier eenige Exempelen geſtelt van ſulcke Syllaben die alleenlijck Deelen van woorden zijn: als

Ab, eb, ib, ob, ub
Ac, ec, ic, oc, uc
Ad, ed, id, od, ud
Af, ef, if, of, uf
Ag, eg, ig, og, ug
As, es, is, os, us
Ba, be, bi, bo, bu
Ca, ce, ci, co, cu
Fa, fe, fi, fo, fu
Ga, ge, gi, go, gu
Ja, je, ji, jo, ju
Sa, ſe, ſi, ſo, ſu
Va, ve, vi, vo, vu
Wa, we, wi, wo, wu

Qua, que, qui, quo, quu
Ach, ech, ich, och, uch
Ath, eth, ith, oth, uth
Atch, etch, itch, otch, uteh
Bag, beg, big, bog, bug
Bla, ble, bli, blo, blu
Brad, bred, brid, brod, brud
Dag, deg, dig, dog, dug
Gag, geg, gig, gog, gug
Hag, heg, hig, hog, hug
Jag, jeg, jig, jog, jug
Glad, bled, flid, chod, chud.
Crag, leg, pig, log, mug
Migh, righ, ſigh, tigh
Phar, quer, rir, tor, zur
Shal, shel, shew, shun
Shra, shre, shri, shro, shru
Squa, ſquib, ſquad, ſquat
Wra, wrap, wren, wrig, wril, wrot

Shla,

Shla, shle, shli, shlo, shlu
Skra, skre, skli, sklo
Dragl, ſtragl, wragl
Shrank, shrink, shrunk
Thrash, thresh, thrush
Catch, ſcratch, watch, itch, witch, belch, wretch.

Met veel meer, die over-al in andere boecken te vinden zijn.

Exempelen van woorden van een Syllabe.

A	Een
to *Act*	Doen
to *Add*	By-doen
Age	Eeuw
Aw	Ontſagh
the *Breaſt*	Borſt
Croſs	Kruys
Death	Doot
Earl	Graaf
a *Fool*	Geck
Grave	Graf
Hay	Hoy
Ink	Inckt
a *Knife*	een Mes
to *Leap*	Springen
Malt	Mout
a *Nail*	Nagel ofte Spijker
an *Oak*	Eyken-boom
to *Pay*	Betalen
a *Queen*	Koningin
to *Reſt*	Ruſten
Seed	Saat
to *Take*	Nemen
a *Voice*	een Stem

War

War	Oorlogh
Yarn	Garen
Zeal	Yver.

Woorden van twee Syllaben.

to Ac-cept	Aan te nemen
to Ba-nish	te Bannen
Cel-lar	Kelder
Drop-ſy	Waterſucht
to Em-brace	t'Omhelſen
to For-ſake	te Verlaten
Gar-lick	Loock
to Heark-en	te Luyſteren
to Im-part	Mede te deelen
Kind-neſs	Vriendelijckheyt
La-bour	Arbeydt
a Mer-chant	een Koopman
a Nap-kin	een Servette
to Obey	te Gehoorſamen
a Pea-cock	een Paeuw
to Quick-en	Levendigh te maken
to Re-ſtore	Herſtellen
a Ser-pent	een Slang
a Ta-ble	Tafel
to Va-nish	Verdwijnen
to U-nite	Vereenigen
Weep-ing	Geſchrey
Yel-low	Geel
Zeal-ous	Yverigh.

Woorden van drie Syllaben.

Ac-know-ledge	Erkennen
Be-liev-ers	Geloovigen
Chang-a-ble	Veranderlijck

Du-ti-full	Onderdanige
to En-a-ble	Bekrachtigen
Func-ti-on	Ampt-bediening
Glut-to-ny	Gulsighept
Hor-ri-ble	Schrickelick
Im-pro-per	Oneygen
Knav-ish-ly	Boefachtighlijck
La-zi-ness	Luyighept
to Mul-ti-ply	te Vermeerderen
No-vel-ty	Nieuwighept
to O-ver-cast	t'Overleggen
Phan-ta-sy	Inbeelding
Quan-ti-ty	Veelhept
Re-gis-ter	Bladt-wijser
Sen-si-ble	Gevoeligh
Tra-vel-ler	Reysenaer
Va-ni-ty	Ydelhept
Un-faith-full	Ontrouw
Wan-ton-ness	Dertelhept
Yes-ter-day	Gisteren
Zo-di-ack.	Zonnen-cirkel.

Woorden van vier Syllaben.

A-bi-li-ty	Vermogenhept
Be-ne-fac-tor	Weldoender
Ca-la-mi-ty	Ellende
De-scrip-ti-on	Beschrijvinge
E-qua-li-ty	Effenhept / gelijckhept
Fi-de-li-tie	Getrouwighept
Hó-nour-a-ble	Eerwaerdigh
I-do-la-try	Afgoderye
Le-gi-ti-mate	Wettigh
Me-lan-cho-ly	Swaermoedighept
Na-ti-vi-ty	Geboorte

O-be-

O-be-di-ence	Gehoorsaemheyt
Pe-ti-ti-on	Begeerte
Re-demp-ti-on	Verlossinge
Se-ve-ri-ty	Gestrengheyt
Tes-ti-mo-ny	Getuygenisse
Vir-gi-ni-ty	Maeghdom
Un-for-tun-ate	Ongeluckigh.

Vijf-ledige Woorden.

Ad-mi-ra-ti-on	Verwonderingh
Be-ne-fi-ci-all	Profijtelick
Cir-cum-spec-ti-on	Omsichtigheyt
Dis-o-be-di-ent	Ongehoorsaem
Ex-po-si-ti-on	Uytlegginge
For-ni-ca-ti-on	Hoererey
Hæ-re-di-ta-ry	Erflick
In-tol-le-ra-ble	Onverdraeghlick
La-sci-vi-ous-ness	Geylheyt
Mo-de-ra-ti-on	Matigheyt
Op-por-tu-ni-ty	Gelegentheyt
Pro-ba-bi-li-ty	Waerschijnlickheyt
Re-sur-rec-ti-on	Weder-opstandinge
Su-per-sti-ti-on	Superstitie
Vi-si-ta-ti-on	Besoeckinge

Ses-ledige Woorden.

Ac-com-mo-da-ti-on	Gerydinge
Com-me-mo-ra-ti-on	Gedenckenis
Dis-si-mu-la-ti-on	Geveynstheyt
Ec-cle-si-as-ti-call	Kerckelicke
For-ti-fi-ca-ti-on	Sterckte/ Bolwerck
In-con-ve-ni-en-cy	Ongelegentheyt
Ma-ni-fes-ta-ti-on	Openbaringe

Pu-ri-fi-ca-ti-on	Reyniginge
Su-pe-ri-o-ri-ty	Overheyt
Un-re-con-cil-a-ble	Onversoenelijck.

Tot verdere Exempelen van 't recht gebruyck der Syllaben en Woorden, soo neemt het 20. Capittel *Exodi*, de 17 eerste Versen: waer in de X. Geboden begrepen zijn.

AND God spake all these words, say-ing,
I *am the Lord thy God, which have brought thee out of the land of E-gypt, out of the house of bond-age:*

Thou shalt have no o-ther Gods be-fore me.

Thou shalt not make un-to thee a-ny grav-en i-mage, or a-ny like-ness of a-ny thing *that is in hea-ven a-bove, or that is in the earth be-neath, or that is in the wa-ter un-der the earth.*

Thou shalt not bow down thy self to them, nor serve them: for I the Lord thy God am *a jea-lous God, vi-sit-ing the in-i-qui-ty of the fa-thers up-on the child-ren, un-to the third and fourth* ge-ne-ra-ti-on *of them that hate me:*

And shew-ing mer-cy un-to thou-sands, of them that love me, and keep my com-mand-ments.

Thou shalt not take the Name of the Lord thy God in vain; for the Lord will not hold him guilt-less that tak-eth his Name in vain.

Re-mem-ber the Sab-bath day, to keep it ho-ly.

Six

Six days shalt thou la-bour, and do all thy work.

But the se-venth day is *the Sab-bath of the Lord thy* God : in it *thou shalt not do a-ny work, thou, nor thy son, nor thy daughter, thy man-serv-ant, nor thy maid-serv-ant, nor thy cat-tell, nor thy strang-er that is with-in thy gates.*

For in six days the Lord made hea-ven and earth, the sea, and all that in them is, and rest-ed the se-venth day: where-fore the Lord bles-sed the Sab-bath-day, and hal-low-ed it.

Ho-nour thy fa-ther and thy mo-ther, that thy days may be long up-on the land, which the Lord thy God giveth thee.

Thou shalt not kill.

Thou shalt not com-mit a-dul-te-ry.

Thou shalt not steal.

Thou shalt not bear false wit-ness against thy neigh-bour.

Thou shalt not co-vet thy neigh-bours house, thou shalt not co-vet thy neigh-bours wife, nor his man-serv-ant, nor his maid serv-ant, nor his ox, nor his ass, nor a-ny thing that is thy neigh-bours.

III. CAPITTEL.

Advertissementen nopende het recht verstaan, formeeren en pronuncieren van Engelsche Syllaben en Woorden te samen.

IN dit Capittel is het nootwendigh dat men twee saken doe:

1. Dat men toone hoe de volgende woorden behoorden gepronuncieert te werden, *te weten*, wat uytgesprooken, en wat verswegen moet werden.

2. Dat men verscheyde Regelen geve om d'overeenkomste ofte't onderscheyt tusschen de *Engelsche* en *Nederduytsche* woorden aan te wijsen, also niets tot bevorderinge van de kennisse der Engelsche Taal voor de Nederlanders soo dienstigh is, dan wanneer hy een overvloet van woorden, welckers beduydinge en gebruyck hy te vooren kende, in 't *Engelsch* vinden sal.

Derhalven sal men in de twee volgende *Afdeelingen* van dese twee saken handelen.

I. AFDEELINGE.

Van soodanige Syllaben en Woorden als de Letteren begrijpen die men schrijven moet, maer niet pronuncieren.

Nota. DAer is seer veel aen de kennisse hier van gelegen: sonder dewelcke geen Duytsman, die gewent is yeder letter te pronuncieeren, ooyt d'Engelsche Taal met goet verstant sal konnen uyten.

Men sal bevinden dat andere *Meesters* verabuseert zijn geweest in de *Engelsche* Taal te beswaren met soo veel *overtollige* Letteren: door dien sulcks ontstaet oft uyt haer eygen verkeert gebruyck in 't schrijven, en by-doen van Letteren, daerse niet behooren te zijn; oft uyt hare onwetentheyt van de ware oorsaak, waarom dat veele

Lette-

Letteren die geen geluyt geven, niet-te-min behouden moeten worden. Tot ware onderrichtinge hier van ſoo merckt

Eerſte Aanm. Dat het niet waar is, dat d'*Engelſche*, die grondelijck verſtaen wat ſy ſchrijven, de Letter *e* voegen daar die overtolligh en onnodigh is achter aan 't eynde eens woorts; maer het is een verdorven gebruyck onder haar die alſoo doen.

Alſoo nu het gebruyck van de Letter *e* in 't eynde van een woort, van ſoo groot belang is, dat het recht uytſpreeken van veele woorden daar aan hanght; ſoo is 't nootwendigh deſſelfs recht gebruyck aan te wijſen, als volght:

1. *E* wort niet te recht aan 't eynde van eenige Deelnemige woorden gevoeght, die eyndigen in *ing*, (gelijck by Sommigen gebruyckt is geweeſt) in *loving* beminnende / *teaching* onderwijſende; nochte in eenige woorden die eyndigen in *ng* als *King* Coningh / *thing* dingh: nochte in eenige diergelijcke.

2. Het is oock veel beter deſelve uyt te laten als de woorden eyndigen in *ld*, als *child* kint / *wild* wilt &c. gelijck oock in die gene die eyndigen in *nd* als *wind* windt / *to find* te vinden. &c.

3. Het is geheel valſch dat *e* gebruyckt ſoude werden na *dd* gelijck in *add* by-voegen / ofte *ff* als in *chaff* kaf; daar zijn oock geen woorden, die eyndigen (gelijck by Anderen voorgegeven wort) in gge, noch in *dde*, noch in *dd* (behalven *add* by-voegen) noch oock in *ffe*: oock ſoo en ſchrijft men *e* niet behoorlijck na *mn* als in *hymn* een lof-ſangh ofte diergelijcke: nochte en behoort *nne* niet geſchreven te worden als in *pen* een pen:

het is oock gantsch onhebbelick om *e* na *ss* te setten, als in *bless* zegenen / *business* affairen. &c.

4. Het soude seer wel voegen dat *e* uytgelaten wiert achter een Syllabe, waar in een Diphtonge is: als in *griev* bedroeft zijn / *leav* verlaten / *believ* gelooven / *deceiv* bedriegen / &c. om dat de Diphtonge de Syllabe genoeghsaem schijnt te verlangen sonder *e* aan 't eynde; indien het niet een oude Regel ware dat de Letteren *e* en de Consonant *v* noyt de leste letteren van een woort souden zijn: derhalven wort het hier, niet sonder reden, in des Lesers believen gestelt, om *e* te gebruycken ofte niet: het is oock even al eens wanneer *s* op een Diphthong volgt; maar wanneer eenige andere consonanten volgen, behoort *e* niet geschreven te werden: als in *dead* dood / *deaf* doof / *break* breeken / *prevail* te boven komen / *room* ruymte / *moon* maan / *creep* kruypen / *swear* zweeren / *sweat* zweeten. &c. *e* in 't eynd van *else* anders / magh ofte geschreven ofte uytgelaten worden.

5. *E* wort behouden in 't eynde van sommige woorden om die te onderscheyden van anderen van 't selfde geluyt, maar verschilt in beduydenisse: gelijck in *haste* spoed / *hast* hebt / *bowe* boog / *bow* buygen / a *course* een loop / *cours* grof / *seethe* kooken / *seeth* siet / to *breathe* aessem halen / *breath* aadem / &c.

6. *E* in 't eynde van de woorden *come* komen / en *some* weynige moet aldaer blijven, alhoewel niet gepronuncieert wordt, niet alleenlick om het oud, en (in sommige saken) onveranderlijck gebruyck, maer oock om dat sulcks de woorden een recht geluyt geeft, en niet als of die slechts *som*

en

en *com* waren, het welcke klaar blijckt in woorden daar uyt t'samen gevoeght.

Het veelvoudige gebruyck van *e* in 't eynde der woorden is om de Syllabe daar die aan behoort in 't uytspreken *te verlangen*, 't welck anders en korter soude zijn, en een geheel differente beduydinge hebben: gelijck te sien is in dese volgende Exempelen

a *Cape* de kap van een mantel	a *Cap* een muts
a *Dame* een Madam	a *Dam* een Dam
a *Duke* een Hertogh	a *Duck* een End-vogel
a *Fire* een vuur	a *Fir* (tree) vuuren-hout
Gape gaapen	a *Gap* een bresse
Here hier	*Her* haar
Hide verbergen	*Hid* verborgen
Hope hoop	*Hop* hinckelen
Like gelijck	*Lick* licken
Made gemaackt	*Mad* dol
Mane (paarts-) maanen	*Man* man
a *Mile* een *mijl*	a *Mil* een Molen
to *Pine* Verdwijnen	a *Pin* een spelt
to *Spare* sparen	a *Spar* een sparre
Spite spijt	a *Spit* een spit
a *Tune* een toon (in 't singen)	a *Tun* een vat
Wine wijn	to *Win* winnen.

Leest *daam, duuk, maad, maan, pijn*, &c.

Wanneer een woort in *c* eyndigt, moet *e* altoos daar achter gevoegt worden, maar niet uytgesproken worden; *e* somtijts de syll. verlangende, als in

Grace gratie / *face* aansicht / *lice* luysen / *race* een loop (baan) *price* de prijs.

Alsoo oock in *whence* waar van daan / *thence* daar van daan / *justice* rechtveerdigheyt / *malice* boosheyt. &c.

E werdt in 't eynde van soodanige woorden als van 't *Grieckſch* af-komstigh zijn, uytgesproken; gelijck in *e-pi-to-me* een kort begrijp / ofte in eygen Namen, als in *Ies-se Phœ-be Pe-ne-lo-pe.*

10. *E* in 't eynde van een Syllabe in 't midden van een woort wordt niet gepronuncieert, wanneer de Syllabe waar toe dit behoort, van sich self een compleet woort is, als in *safety* seeckerheyt / *peaceable* vreedsaam / *times* tijden / &c. leest *saafty, peasable, tijms*; om dat *safe* seecker / *peace* vreden / *time* tijdt van sich selven woorden zijn.

11. *E* na *u* in 't eynde van een woort verlangt de Syllabe, en wordt niet apart uytgesproocken, maar gelijck een Diphthongus: als in dese woorden *true* waar / *rue* wijn-ruyt / *due* behoorlick / *ensue* volgen / *pursue* vervolgen: die men pronuncieeren moet als *trew, rew,* &c.

12. Wanneer *e* na *g* volght in 't eynde van een woort, maackt het dat *g* als *dsh* uytgesproken wort: als in *language* taal leest *languaadsh*; voornamentlijck, als het op *dg* ofte *ng* volght; als *hedge hedsh* hegge / *knowledge* kennisse / *revenge revendsh* wraack / *fringe frindsh* franje / *strange straandsh* vreemt: anders is 't et gelijck g in Duyts als *long* lang: het onderscheyd blijckt in dit woort *swinge swindsh* geesselen ende *swing* zwaepen.

Aanm. II. Altemet komt een dobbelde Consonant

sonant op 't eynde van een woort van eene Syllabe, deselve is niet overtolligh, maar oorsaackt het verharden van de pronunciatie, en onderscheyt tusschen andere woorden, als *an Inn* een herbergh om te onderscheyden van *in* in / *add* bijvoegen / *odd* oneffen / *all* al / *ill* quaet / *wall* walle / *shall* sal; maar *sin* sonde en *son* een soon moeten niet met *nn*; veel minder met *nne* geschreven worden.

Aanm. III. Veele Letteren die andere *overtolligh* noemen, zijn soo niet, maar zijn van groot belangh, en moeten geschreven worden, alhoewel men die niet pronuncieert, *te weten*, in sulcke woorden die afkomstigh zijn van 't *Latijn*, als in 't begin der woorden, *h* in *honour* eer / *heir* erfgenaam heeft weynigh geluyt: alsoo oock *host* een Waerdt ende een krijghs-heyr. In 't midden van de volgende woorden, *Doubt* twijfelen / *debt* schult / *debtor* schuldenaar / van 't *Latijns dubito* & *debeo*, leest *dout*, *dett*, *dettor*, gelijck oock in *feign* veynsen / a *sign* een teecken / an *Ensign* een Vaandrager / *reign* regeeren / leest *faan*, *sijn*, *ensijn*, *raan*, om die reden wordt *e* in *George* Joris / en *o* in *people* volck / en *s* in *Isle* ofte *Island* Eylandt / uytgelaten: als mede *ue* in *League* een Verbondt / *plague* de pest / *rogue* schelm / *prologue* voor-reden / *Synagogue* Synagoge / *Hague* den Haagh / *Prague* Praag leest *leag*, *plaag* &c. als oock *tongue* de tongh / *tongues* tongen leest *tung* en *tungs*; die werden alsoo geschreven om 't onderscheyt tusschen *tongs* tangen: gelijckerwijs *acquiesce* gerust zijn moet *acqui-ess* gepronuncieert worden. *Catholique* Katolijck / *publique* publijck / *cinque* vijf werden

gepronunciceert en dickwils geschreven als *Catholick, publick, cinck.* &c.

Moneth een maant van outs met *e* geschreven, kan men nu met of sonder *e* schrijven, en wordt *month* uytgesproken.

B na *m* maghmen pronuncieeren of uyt laten, zijnde indifferent, als in *comb* kam / *dumb* stom / *lamb* lam / *thumb* duym / *womb* baarmoeder.

Aanm. V. De pronunciatie van *eye* een oogh en *eyes* oogen is wat kluchtigh, want beyde de *ee* werden als uytgelaten, leest *ii*, en *iis*.

II. AFDEELINGE.

Regelen noopende 't over-een-komen en onderscheyt tusschen Engelsche *en* Duytsche *Woorden.*

Regel I. ALwaar de *Duytsche sch* gebruycken, hebben de *Engelsche* alleenlijck *sh*: gelijck in

beschaemt	*ashamed*
geschapen	*shaped*
schaduw	*shadow*
schaap	*sheep*
schel	*shel*
scheren	*to shear* ofte *shave*
scherp	*sharp*
schijnen	*to shine*
schip	*ship*
schoe of schoen	*shoe*
schouder	*shoulder.*

Regel II.

Regel II. *F* wordt gemeenlijck in plaats van V. Consonant gebruyckt: als in

Vader *Father*	visch *fish*
vallen *to fall*	vlamme *flame*
vàren *to fare*	vlas *flax*
valsch *false*	vleesch *flesh*
varen *fern*	vloet *floud*
vast *fast*	voet *foot*
veder *feather*	vol *full*
veen *fen*	volck *folk*
velt *field*	voor *for*
verder *farther*	voor *before*
versch *fresh*	vorck *fork*
vet *fat*	vriendt *friend*
vijge *fig*	vrolick *frolick*
vinden *to find*	vuyl *foul*
vinger *finger*	vyer *fire*

Regel 3. In plaats van *D* gebruycken d'*Engelsche* de twee letteren *TH*: als in

Dat *that*	dan *then* ende *than*
de *the*	daar *there*
dacken *to thatch*	dick *thick*
dancken *to thank*	drie *three*
dijn *thine*	donder *thunder*
ding *thing.*	duym *thumb*
dencken *to think*	broeder *brother*
derde the *third*	vader *father*
dese *these*	moeder *mother*
dief *thief*	padt *path.*

Regel 4. In veele woorden, daar de *Duytsche w* gebruycken, hebben de *Engelsche wh*: gelijck

waar *where*	wanneer *when*
wat *what*	welcke *which*
een werf a *wharf*	een wijle a *while*
een wiel a *wheel*	wit *white*
wey *whey*	

Regel 5. Woorden die in 't *Duytsch* eyndigen in schap eyndigen in 't *Engelsch* in *ship*:

Apostelschap	*Apostleship*
Heerschap	*Lordship*
Koninghschap	*Kingship.*

Regel 6. De helpwoorden in lijck eyndigen in *ly*: als

Klaarlijck	*Clearly*
zwaarlijck	*heavily*
waarlijck	*truly*
verstandelijck	*understandingly*
Goddelijck	*Divinely.*

Regel 7. Veele *Duytsche* woorden die in 't Duytsch eyndigen met heyt hebben in 't *Engelsch Ness*: als

goetheyt	*goodness*
gerechtigheyt	*Uprightness*
Godtsaligheyt	*Godliness*
twijffelachtigheyt	*doubtfulness*
manierlickheyt	*mannerliness*
klaarheyt	*clearness.*

Regel 8.

Regel 8. Daer de *Duytsche* **loos** gebruycken in 't eynde van vele woorden, hebben de *Engelsche less*: gelijck

sorgeloos	*careless*
vaderloos	*fatherless*
godtloos	*godless*
schadeloos	*harmless*
moederloos	*motherless*
sinneloos	*sensless.*

Regel 9. Waar de *Duytsche* woorden eyndigen in **el**/ keeren de *Engelsche* die om, en schrijven *le*: gelijck in

Appel	*Apple*
Apostel	*Apostle*
artijckel	*article*
Bybel	*Bible*
bobbel	*bubble*
bundel	*bundle*
cabel	*cable*
capabel	*capable*
Carbonckel	*Carbuncle*
Kasteel	*Castle*
charitabel	*charitable*
circkel	*circle*
Discipel	*Disciple*
luttel	*little*
mirakel	*miracle*
tytel	*tittle*
sickel	*sickle*
Tabernakel	*Tabernacle.*

Nota. Alhier moet aangemerckt werden, dat *le* in het eynde van een woort; en somtijdts in 't mid-

't midden, niet gepronuncieert werdt als in andere Taalen, indien een andere Consonant voor de *l* gaet: maer moet dan liever gelijck *el* uytgespro-ken werden; als in *visible* sichtbaar / *able* machtigh / *nimble* snel / of licht / *troublesom* moeyelick &c. Evenwel heeft dit *le* ofte *el* soo volkomen geluydt niet als in het woort bel; maar 't geluydt van *e* werdt (by maniere van spreken) ingeswolgen; gelijck of het mogelick ware *bl, cl, dl, fl, gl, pl,* &c. sonder *e* te pronuncieeren: als in dit woort *Earl* Graaf en in *Pearl* Peerl gebruycklick is.

Regel 10. Te in 't *Duytsch* wanneer voor een werck-woort in de onbepaalde wijse staat, is in 't *Engelsch to*, welcke *to* men in 't Engelsch altoos ofte meestendeel voor de onbepaalde wijse der werck-woorden stelt: als

koopen	*to buy*
eten	*to eet*
spreecken	*to speak*
betalen	*to pay.* &c.

Maar wanneer te een teecken is van een vergelijckige Trap is het *too* in 't Engels: als

te veel	*too much*
te wijdt	*too wide*
te groot	*too great*
te hoogh	*too high.*

Regel 11. Verscheyde *Engelsche* en *Duytsche* woorden zijn ofte al eens ofte seer gelijck, ofte in 't schrijven ofte pronuncieeren; gelijck uyt volgende Exempelen blijckt.

Nota. Door dien alle woorden ofte van een Syllabe zijn als *Man* Man *right* recht / ofte van meer Syllaben als *manhood* mannelickheyt / *righteousness* rechtveerdigheyt: soo neemt *voor eerst* een reeckenschap van d'over-een-komste der *Engelsche* woorden van *een Syllabe* met die van de *Duytsche* Taal, deselve ingevoert zijnde door de *Saxische* en eenige *Deenen*, dewelcke het Landt wel by de 600. jaren hebben bewoont.

Exempelen van soodanige woorden als van 't selfde geluydt zijn, alhoewel sommige daar van een weynigh in 't schrijven mochten komen te verschillen.

I. Woorden van een Syllabe.

een Aap an *Ape*
al *all*
een Arck an *Ark*
arm *arm*
een bal a *ball*
een balck a *balck*
bandt *band*
bedt *bed*
een Beer a Bear
Beest *Beast*
best *best*
een Bie a Bee
Bier Beer
bindt *bindt*
blindt *blind*
by *by*
bloedt *blood*
een Boot a Boat
een Boeck a Book

een block a *block*
een Bock a Buck
een Bul a Bull
kaf *chaff*
Calf *Calf*
kalm *calm*
kan *can*
een kap a *cap*
caerdt *card*
(wol- *wool-*
caerdt / *card*)
koel *cool*
kat *cat*
klauw a *claw*
cool *coal*
koord *cord*
kooren *corn*
kost *cost*

Koe *Cow*
Krab a *Crab*.
kramp *cramp*
diep *deep*
Dier *Dear* ende a *Deer*
fy *fie*
fijn *fine*
gal *gall*
gift *gift*
glas *glaſs*
Godt *God*
gom *gum*
gras *graſs*
hadt *had*
hayr *hair*
half *half*
handt *hand*
hardt *hard*
harp *harp*
een Hart a *Hart*
haeſt *haſte*.
Hert *heart*
hiel *heel*
Hell *Hel*
help *help*
een Hen a *Hen*
hier *here*
een hoep a *hoop*
Hop (een kruyt) *Hop*
hoop *hope*
hoorn *horn*
hoe *how*
in *in*
inckt *ink*
is *is*
ys *ice*
een kanne a *cann*
Kerck *Kirk* ofte *Church*
een Klerck a *Clerck*
knie *knee*
korck *cork*
Lam *lamb*
lamp *lamp*
Landt *Land*
laat *late*
light *light*
lijm *lime*
een lijn a *line*
lip *lip*
lot *lot*
luſt *luſt*
Man. *Man*
een marck a *mark*
een Maſt a *Maſt*
een Maet a *Mate*
een Matte a *Mat*
Meel *Meal*
een mijl a *mile*
mijn *mine*
een Mijn a *Mine*
milt *milt*
een miſt a *miſt*
naackt *nak'd*
naam *name*
een neſt a *neſt*
een Net a *Net*
nieuw *new*
noen *noon*

op *up*
een paar *a pair*
een Pan ofte Panne *a Pan*
een pap *a pap*
een parck *a park*
part *part*
een Peer *a Pear*
een Peerl *a Pearl*
een Penne *a Pen*
pest *pest* ofte *plague*
een Pijk *a Pike*
een Pijp *a Pipe*
pisse *piss*
een Planck *a Plank*
Plant *Plant*
een Ploegh *a Plough*
een Pluym *a Plume* of *Feathers*
een Pomp *a Pump*
Post *Post*
een pot *a pot*
een Prijs *a Price*
Prins *Prince*
een riet *a reed*
de rest *the rest*
een ribbe *a rib*
rijp *ripe*
rijs *rice*
een Roos *a Rose*
een sack *a sack*
salve *salve*
sandt *sand*
sap *sap*
een schaal *a scale*
School *School*
sitte *sit*
sit-stil *sit-still*
slijm *slime*
snot *snot*
een sock *a sock*
Son *Sun*
soo *soo*
sool *sole*
de sool van de voet *the sole of the foot*
een soorte *a sort*
een sop *a sop*
een Sot *a Sot*
een span *a span*
spin *spin*
een spit *a spit*
spijt *spite*
een staf *a staf*
stil *still*
een stoel *a stool*
storm *storm*
een stove *a stove*
stout *stout*
sweet *sweat*
swel *swell*
swim ofte swem *swim*
een Swijn *a Swine*
een Tente *a Tent*
Throon *Throon*
tijdt *tide*
tol *tol*
een top *a top*

Turf

Turf *Turf*
een veers a *verse*
warm *warm*
was *was*
een Webbe a *Web*.
een weeck of weecke a *week*
wel *well*
west *west*
wieck (van een kaers) *week*
wildt *wild*
Wijf *Wife*
Wijdt *Wide*
windt *wind*
Wijn *Wine*
wijs *wise*
Wol *woll*
een Wolf a *Wolf*
Worm of Werm *Worm*
Zee *Sea*
een zijde a *side*.

2. Voorbeelden van woorden van een ofte meer Syllaben, welcke wel met malkander over-een-komen; doch met een weynigh meer verschil als de voorgaande:

Accoort	*Accord*
een Adder	an *Adder*
advijs	*advice*
alreede	*already*
anckel of enckel	*ancle*
Ancker	*Ancker* ofte *Ancher*
Angelaar	*Angler*
appel	*apple*
Backer	B*aker*
ballast	*ballast*
Banier	B*anner*
Bancket	B*anket* of B*anquet*
Barbier	B*arber*
Bastaert	B*astard*
een beginninge	a *beginning*
beter	*better*
Bever	B*ever*
Bibel	B*ible*

bin-

bindinge	*binding*
bijtinge	*biting*
bitter	*bitter*
bloeſem	*bloſſom*
boeſem	*boſom*
Bolwerck	*Bulwark*
boren	to *bore*
Bottel	*Bottle*
breecken	to Br*eak*
brengen	to *bring*
een bobbel	a *bubble*
Braſelet	*Bracelet*
brouwen	to *brew*
Bruydt	*Bride*
Bruydegom	*Bridegroom*
een bundel	a *bundle*
Butter of Boter	*Butter*
Chriſtus	*Chriſt*
Chriſtendom	*Chriſtendom*
Cijffer	*Cipher*
Cancker	*Canker*
Civet	*Civet*
cley	*clay*
een Kock	a *Cook*
Colijck	*Colick*
Capoen	*Capon*
coleur	*colour*
Couſijn	*Coſen*
Convoy	*Convoy*
Coper	*Copper*
Coſtuym	*Cuſtom*
Cryſtal	*Cryſtal*
Croon	*Crown*
Circkel	*Circle*

Cuſ-

Cuſſens	Cushions
couragie	courage
Dagh	Day
divers	diverſe
dobbel	doubble
dozijn	dozen
Drincker	drinker
droncken	druncken
drijven	to drive
Dochter	Daughter
Duyvel	Divel
Eccho	Eccho
Engel	Angel
ernſtelijck	earneſtly
even	even
eeten	to eat
eynd	end
Figuyr	Figure
Fonteyn	Fountain
Galdery	Gallery
een Gaper	a Gaper
gevinge	giving
giſſinge	gueſsing
genoegh	enough
gelijck	like
geluck	luck
graveel	gravel
glorie	glory
handel	handle
haten	to hate
hamer	hammer
hadde	had
hanginge	hanging
honger	hunger

Haa-

haaſten	*to haſten*
Hoer	a *Whore*
Honingh	*Honey*
Huys	*Houſe*
Jeſus	*Ieſus*
Jaar	*Year*
Juweel	*Jewell*
een Kop	a *Cup*
Ketel	*Kettle*
klevinge	*cleaving*
kneuckel	*knuckle*
kome	*come*
koſtelijck	*coſtly*
Lam	*Lame*
Lanteern	*Lantern*
een lat	a *lat* of *lath*
letter	*letter*
luſten	*to luſt*
luttel	*little*
Latijn	*Latin*
Maker	*Maker*
manier	*manner*
machtigh	*mighty*
Marckt	*Market*
Meeſter	*Maſter*
Metaal	*Metal*
Munt	*Mint*
Muſijck	*Muſick*
Moſtert	*Muſtard*
Myrrhe	*Myrrhe*
Nabuur	*Neighbour*
Nacht	*night*
natuur	*nature*
navel	*navel*

offeren	*to offer*
Oester	*Oister*
Oliven	*Olives*
opwaarts	*opwards*
open	*open*
oproer	*uproar*
order	*order*
Os	*Ox*
oven	*Oven*
over	*over*
een Pack	a *Pack*
Packhuys	*Packhouse*
Peper	*Pepper*
Persoon	*Person*
Pilaar	*Pillar*
padt	*path*
een Pille	a *Pil*
Ploegh	*Plough*
plaats	*place*
playster	*playster*
Poeder	*Pouder*
Plunderen	to *Plunder*
een Prenter	a *Printer*
Pocken	*Pocks*
een pondt	a *pound*
profijt	*profit*
Propheet	*Prophet*
Put	*Pit*
Pelgrim	*Pilgrim*
Pistool	*Pistol*
quijt	*quit*
Rasijn	*Rasin*
Ribbe	*Rib*
Rijder	a *Rider*

Reeck-

Reeckening	*Reckoning*
Rivier	a *River*
een Rolle	a *Roll*
Ront	*Round*
Ruſt	*Reſt*
Sabbath	*Sabbath*
Sabel	*Sable*
Sadel	a *Saddle*
Saffraan	*Saffran* ofte *Saffron*
Satan	*Satan*
Satijn	*Sattin*
Sauſijs	*Sauſage*
Sayſoen	*Seaſon*
Scepter	*Scepter*
Schaduwe	*Shadow*
Schaep	*Sheep*
Schelling	*Shilling*
Scherpen	*Sharpen*
Schip	*Ship*
Schouder	*Shoulder*
Schriftuur	*Scripture*
Schuym	*Scum*
Secreet	*Secret*
Senuwe	*Sinew*
Seve ofte ſifte	a *Sive*
Selden	*Seldom*
Serpent	*Serpent*
Serjant	*Sergeant* ende *Serjeant*
Sieck	*Sick*
Signet	*Signet*
Sien	*See*
Sickel	*Sickle*
Silver	*Silver*
Simpel	*Simple*

Singinge	*Singing*
Siroop	*Syrup*
Sittinge	*Sitting*
Smert	*Smart*
Smijten	*Smite*
Spreecken	*Speak*
Spreydt	*Spread*
Spongie	*Spunge*
Slaap	*Sleep*
Sober	*Sober*
Somer	*Summer*
Sonne	*Sun*
Soon	*Son*
Smit	*Smith*
Soorten	*Soorts*
Sprenkel	*Sprinkle*
Spellen	to *Spell*
Staal	*Steel*
Staan	*Stand*
Stap	*Step*
Steelen	*Steal*
Sterre	*Star*
Stincken	to *Stink*
Straat	*Street*
Stroo	*Straw*
Swaart	*Sword*
Tafel	*Table*
Tam	*Tame*
een Tapster	a *Tapster*
Teer	*Tar*
Tombe	*Tomb*
Tonge	*Tongue*
Treeden	to *Tread*
Tribuyt	*Tribute*

Trompet	*Trumpet*
Vastinge	*Fasting*
Veersen	*Verses*
Vlam	*Flame*
Vloer	*Floor*
Vol	*Full*
Volck	*Folk*
Vriesen	*Frees*
Wacht	*Watch* (wait)
Wafel	*Wafer*
Wagen	*Waggon*
Wapens	*Weapons*
Was	*Wax*
Wasschen	*Wash*
Weduwe	*Widow*
Welkom	*Welcom*
Wesp	*Wasp*
Wever	*Weaver*
Werckman	*Workman*
Winter	*Winter*
Wringing	*Wringing*
Wondt	*Wound*
Woort	*Word*
Ydel	*Idle*
Zeyl	*Sail.*

Nota 1. In de bovenstaande voorbeelden zijn *C* en *K* dickwils d'een voor d'ander gebruyckt.

Nota 2. Dese Voorbeelden zijn soo veel na de naeuwkeurighste Regelen en gebruyck gestelt als wel wesen kan, alhoewel men geen gewisse seeckerheyt hierin voor-schrijven kan; om dat (gelijck in alle andere Landen) de lenghte van tijdt veranderingh maackt; en dat veele woorden voor een dingh gebruyckt worden; en daar zijn ver-

ſcheyde maniere van pronnutiatien in de verſchey-de Gedeeltens van *Engelandt*, gelijck in de *Nederlandtſche Provintien*.

Nota. 3. Door dien men aangemerckt heeft dat de Inwoonderen van 't *Noorder* Gedeelte van *Engelant* (alwaar de *Deenen* langſt gebleven zijn) als mede de *Scotten* naarder over-een-komen in de pronunciatie van ſommige woorden met de *Duytſche* manier, als die in andere Geweſten van *Engelandt*: ſoo zijn hier eenige woorden daar van neergeſtelt.

een Brugh	a *Brig*
Mande	*Maund*
Kiſt	*Kiſt*
Gewoonte	*Woont*
Hoeſt	*Hooſt*
Deur	Deur
Wooninge	*Woning*
Elck een	*Elk een*
Gaan	*Ga*
Liggen	*Lig*
Leggen	*Leg*
Licht	*Licht*
Langh	*Lang*
Weet	*Weet*
Ken	*Ken*
Melck	*Melk*
Pick	*Pick*
Liever	*Liever*
Sneeuw	*Snaw*
Stal	*Stal*
Maagh	*Maagh*
Tangen	*Tangs* & *Tengs*

Coffer

Coffer	*Coffer*
Twee	*Twee*
Werk	*Wark*
Belangen	*Belang*
een Rundt	a *Runt*
Blijde	*Blithe*
Deck	Deck
Craagh	*Craigh* (oock de keel)
Fel	*Fel*
Wist	*Wist*
Haver	*Haver*
Bleeck	*Bleak*
Schotel	*Skuttle*
Blijven	*Blive*
Wreecken	*Wreak*
Stijf	*Stife*
Sterck	*Stark*
Tappen	*Tap.*

En oock soodanige Woorden, als by de Oude *Hollanders* met *L* geschreven waren, en nu sonder *L* gebruyckt worden, zijn alsoo oock by de *Noortse Engelsche* en *Scotten*: als

Goudt	*Goud*
Coudt	*Coud*
Woude	*Woudt*
Oudt	*Oud*
Sout	*Sout*
Soude	*Soud*
Schouder	*Shouder*
Houden	*Houd.*

Nota. Men soude veel meer Exempelen van gelijckigheyt van de *Duytsche* en *Engelsche* Woorden

 den

den konnen by brengen, maar om dat de *Duytſche* haar Werck-woorden in de onbepaalde wijſe noemen, en de Engelſche deſelve in de Eerſte Perſoon van de Tegenwoordige Tijdt der Toonende Wijſe noemen; daar door wat meer verſchil ſchijnt te zijn: als **Arreſteeren**/ in 't Engelſch *Arreſt*, ſchijnt ſoo veel gelijckigheyt niet te hebben, hoewel dat het een en 't ſelfde woort is: alſoo in **tempteeren** *tempt*, en een meenighte diergelijcke woorden.

4. Het ſal oock veel by brengen tot nut van de Leerling, wanneer hy bevint dat daar veel woorden haaſt deſelve zijn door 't omkeeren van *e* in *o* en (*vice verſâ*) van *o* in *e*, gelijck in deſe en meer andere woorden te ſien is:

Alleen	*Alone*
Alleenlijck	*Onely*
een **Boon**	a *Bean*
het Bloeden	*Bleeding*
een **Been**	a *Bone*
Broodt	*Bread*
Brouwer	a *Brewer*
Broeden	to *Breed*
Breedt	*Broad*
Doof	*Deaf*
Droom	*Dream*
Een	*One*
Eens	*Once*
Eedt	*Oath*
Geeſt	*Ghoſt*
Groot	*Great*
Groen	*Green*
Groetinge	*Greeting*

een Hoop	a *Heap*
Hoor	*Hear*
Heet	*Hot*
Loot	*Lead*
Meer	*More*
Meest	*Most*
Noot	*Need*
Niet	*Not*
Oor	*Ear*
Oost	*East*
Roodt	*Red*
Zoom	*Seam*
Soeck	*Seek*
Seep	*Sope*
Seer	*Sore*
Spoet	*Speed*
een Steen	a St*one*
Wee	*Wo*
de Werelt	the *World.*

5. Exempelen van soodanige woorden, als beyde de *Natien* verkregen hebben van 't *Latijn* ofte *Frans*, alleenlijck verschillende in 't verplaatsen van de Toon, en dat de *Engelsche* de woorden in 't eynde soo niet af-korten gelijck de *Duytsche*, maar breedt uytspreecken, gelijck de *Fransse*, als voor Pronunciatie seggen sy *Pronunciation.* &c.

Absent	*Absent*
Abuys	*Abuse*
Accent	*Accent*
Acces	*Access*
Accident	*Accident*
Acte	*Act*

Actie	*Action*
Admiraal	*Admiral*
Advocaat	*Advocate*
Adieu	*Adieu*
Affaires	*Affairs*
Anatomie	*Anátomie*
Antichrist	*Antichrist*
Appetijt	*Appetite*
Approchien	*Approaches*
Aerts-Bisschop	*Arch-Bishop*
Argument	*Argument*
Artillerye	*Artillery*
Autheur	*Author*
Beneficie	*Bénefice*
Cabinet	*Cábinet*
Catholijck	*Cátholick*
Civiel	*Cívil*
Cardinaal	*Cárdinal*
Ceremonie	*Céremonie*
Cordiaal	*Córdial*
Consent	*Consent*
Comedie	*Cómedie*
Doctoor	*Dóctor*
Financie ofte Inkomst	*Financie*
Exact	*Exact*
Excellentie	*Excellency*
Generaal	*Géneral*
Interest	*Interest*
Liberaal	*Líberal*
Magistraat	*Mágistrate*
Medicijn	*Médicin*
Memorie	*Mémorie*
Merite	*Mérit*

Musick

Musijck	*Músick*
Officie	*Office*
Opinie	*Opinion*
Ordinantie	*Ordinance*
Pastoor	*Pástor*
Perfect	*Pérfect*
Politie	*Pólicie*
Principaal	*Príncipal*
Professie	*Profeßion*
Reputatie	*Reputation*
Studieus	*Stúdious*
Superstitie	*Superstition.*
Visioen	*Víſion*

Veel diergelijcke meer sullen mogelijck hier na in een ander Werck apart getoont werden.

Volgen hier de Namen der *Getallen*, en *Dagen* des *Weecks* en *Maanden*; malkanderen oock zeer gelijck zijnde.

De Getallen zijn

Een	*One*
Twee	*Two*
Dry	*Three*
Vier	*Four*
Vijf	*Five*
Ses	*Six*
Seven	*Seaven* ofte *Seven*
Acht	*Eight*
Negen	*Nine*
Tien	*Ten*
Elf	*Eleven*
Twaalf	*Twelv*
Dertien	*Thirteen*

Veertien	*Fourteen*
Vijftien	*Fifteen*
Sestien	*Sixteen*
Seventien	*Seaventeen*
Achtien	*Eighteen*
Negentien	*Nineteen*
Twintigh	*Twenty*
Een en t'wintigh	*One and twenty*
Twee en t'wintigh	*Two and twenty*
Dertigh	*Thirty*
Veertigh	*Forty*
Vijftigh	*Fifty*
Sestigh	*Sixty*
Seventigh	*Seventy*
Tachentigh	*Eighty*
Negentigh	*Ninety*
een Hondert	a *Hundred*
een Duysent	a *Thousand*
een Millioen	a *Million.*

De Figuuren der Getallen van 1 tot 1000000 zijn de selfde met de *Duytsche*, ende alsoo zijn oock desselfs Afbeeldingen door de Letteren al eens als I voor een / V voor vijf / X voor tien / L voor vijftigh / C voor hondert / D voor vijf-hondert / M voor duysent.

den Eerste	the *First*
Twe-en	*Twain*
de Tweede	the *Second*
de Derde	the *Third*
de Vierde	the *Fourth*
de Vijfde	the *Fifth*
de Seste	the *Sixth*

de Se-

de Sevende	the *Seventh*
de Achtste	the *Eighth*
de Negenste	the *Ninth*
de Tiende	the *Tenth*
de Elfste ofte elfde	the *Eleventh*
de Twaalfste	the *Twelfth*
de Dertienste	the *Thirteenth*
de Veertienste	the *Fourteenth*
de Vijftienste	the *Fifteenth*
de Sestienste	the *Sixteenth*
de Seventienste	the *Seaventeenth*
de Achtienste	the *Eighteenth*
de Negentienste	the *Nineteenth*
de Twintighste	the *Twentieth*
de Hondertste	the *Hundredth*
de Duysentste	the *Thousandth*
Eens ofte eenmaal	*Once*
Tweemaal	*Twice*
Driemaal	*Thrice* ofte *Three times*
Viermaal	*Four times*

Volgen *Hulpwoorden* van *Order*.	*Here follow* Adverbs *of* Order.
ten Eersten	*Firstly*
ten Tweeden	*Secondly*
ten Derden	*Thirdly*
ten Vierden	*Fourthly*
ten Laatsten	*Lastly* ofte *Finally*.

Woorden der *Getal* die in 't *Duytsch* eyndigen in voudigh / eyndigen in 't *Engelsch* in *fold*: als dobbel ofte tweevoudigh *double* ofte *twofold*.

Drievoudigh	*Threefold* ofte *Triple*
Viervoudigh	*Fourfold*

Tienvoudigh	*Tenfold*
Hondertvoudigh	*Hundred-fold*
Duysentvoudigh	*Thousandfold*
Menighvoudigh	*Manifold.*

Van de Dagen des Weecks, *Of the Days of the Week.*

Alhoewel Eenige die noemen en reeckenen de eerste / tweede / derde &c. the *first*, *second*, *third* &c. nochtans worden de Heydensche Namen gemeenelijck behouden: als

Sondagh	*Sunday*
Maandagh	*Moonday*
Dinghsdagh	*Tuesday*
Woensdagh	*Weddensday*
Donderdagh	*Thorsday*
Vrydagh	*Fryday*
Saterdagh	*Saturnday.*

Volgen de Namen der Maanden *The Names of the* Moneths *follow.*

Januarius	*Ianuary*
Februarius	*February*
Martius	*March*
Aprilis	*April*
Mayus	*May*
Junius	*Iune*
Julius	*Iuly*
Augustus	*August*
September	*September*
October	*October*
November	*November*
December	*December.*

CAPIT.

CAPITTEL IV.

Van de gelijckheyt en ongelijckheyt van Engelsche *Woorden.*

DIt kan getoont werden in veelderley manieren, *te weten:*

I. Daar zijn veel Woorden die bykans een en 't selfde geluydt hebben, maar verschillen in 't schrijven en zin: als

Accompt } Reeckeningh { Reeckeningh
Account } { Achtinge.

Ail Schortingh ofte gebreck
Ale een soort van Bier

Air Lucht
Are Zijn
an *Heir* een Erfgenaam.

All Al
Awl een Elsen.

Altar Autaar
Alter Veranderen.

Ascent Opvaert ofte Opklimminge
Assent Toestemminge.

Ball Bal
Bawl Schreeuwen.

Be Zijn (in de onbepaalde tijdt)
Bee een Bie

Bear een Beer ofte Beyr
Beer Bier
Bier ofte *Beer* een Doodt-bare ofte Bare.

Bow Buygen
Bowe een Booge
Bough een tack van een Boom.

Buy Koopen
B *y* B

Choler Gramschap
Collar een Kraagh / een Halster of Halsbant.

Decent Betamelick
Descent Nederdalinge.

Desart Woestijne
Desert een Verdienste ofte merite.

Dew Dauw
Due Schuldigh / Behoorlick / Debit.

Die Sterven
Dye Verwen.

Nota. Dat *Die* Sterven in het Woort *Dying* Stervende moet oock met *y* geschreven worden, om de volgende *i* in het Deelwoort van de Tegenwoordige tijdt.

Done Gedaan
Dun Doncker van coleur

Ear

Ear Ooꝛ
Ere Eer ofte Vꝛoeger.

Fair Schoon
Fare Voedt

---

a *Floor* een Vloer
Flour of *meal* Bloeme van meel
a *Flower* een Bloem der kruyden.

Fool een Geck
Foul Vuyl
a *Fowl* een Vogel

Frieſe Gebꝛiſeerde Laken
Freez Vꝛieſen.

Gilt Vergult
Guilt Schult / fout.

Hair Hayꝛ
a *Hare* een Haas.

---

a *Hart* een Herte
Heart het Hert

Hear Hooꝛ
Here Here.

Hoar Gꝛijs / verſchimmelt ende de rijp
Whore een Hoere.

---

an *Hole* een Gat
Whole Geheel.

Hollo

Hollo Luyde roepen
Hollow Hol.

Hour een Uur
Our Onse.

In In
Inn een Herbergh.

Insight Insicht ofte kennisse
Incite Verwecken.

I Ick
Eye Oogh.

---

a *Kan* een Kan
Can Kan ofte mogen.

Least Kleynst
Lest Op dat niet (een woort van hoede.)

Lose Verliesen
Loose Los.

Meat Spijse
to *Mete* Meten
Meet Bequaam
to *Meet* Ontmoeten.

Naught Quaat
Nought Niets.

Nay Neen
Neigh Neyen als een Paart.

---

an *Oar* een Riem
Ore Ongesuyvert Gout ofte Silver.
O're Over.

---

of Van
off Af.

One Een
Own Eygen.

O ende *Oh* O / Och
Ow Schuldigh te zijn.

---

a *Pair* een Paar
to *Pare* Besnijden / schillen

---

a *Parson* een soort van Predikanten
a *Person* een Persoon.

Pence Penningen
Pens Pennen.

Poor Arm
to *Pour* Gieten
Power Macht.

---

to *Rain* Regenen
to *Reign* Regeeren.

---

to *Raise* Opwecken
Rays Sonnestralen.

Receit Ontfang of Quitancie
Receipt Recept van Medicijn.

Right Recht
a *Rite* een Gebruyk ofte Costuym.

---

a *Ring* een Ring
to *Ring* Luyen.

Sale een Verkoop
a *Sail* een Seyl.

Saw Sagh
to *Saw* Zaagen.

So Soo
Sow Zayen
a *Sow* een Sogh/ een Vercken
to *Sow* ofte *sew* Naeyen.

---

a *Sole* een Sole van een Voet ofte Schoen/ oock de Visch Tong genoemt
Soul Ziel.

Some Sommige / Eenige
a *Summ* een Somma.

Son Soon
the *Sun* Zonne.

Streight ofte *strait* Recht / oprecht
Straight ofte *strait* Enge / nauw / benauwt.

Sound Gesont
to *Swound* Swijmen ofte in swijm vallen.

Tail een Steert
Tale een Vertelling.

To

To Tot / aan / te / na
Toe Teen
Too Te / oock
Two Twee
Tow Touw / Werck van Vlas.

Their Haarer
There Daar.

Through Door
Throw Gooijen / werpen / smijten.

Tongues Tongen en Taalen
Tongs Tangen.

---

a *Vail* een Sluyer
Vale een Dal.

Vain Ydel en vergeefs
a *Vain* een Ader / Bloedt-Ader.

---

to U*se* Gebruycken
Ews Oyen / jonge Lammeren.

---

to W*ait* Wachten
a W*aight* een Gewicht.

W*ay* Wegh
to W*eigh* Weegen.

W*aste* Verquisten
W*ast* Waert.

Wear Dragen / en verslijten
Were (we) Waren (wy.)

Wo Wee
to *Woo* Vryen.

---

to *Wrap* Vouwen ofte winden
to *Rap* Sachjens slaan.

---

a *Wright* een Timmer-man
Write Schrijven.

Wrought Gewerckt
Wrote Schreef.

Nota 1. Dat de Woorden *Accompt* en *Recept* moeten als *Account* en *Receit* uytgesproocken werden.

Nota 2. Veel van de boven-gemelde Woorden komen slechts in de klanck over een naar het gemeene gebruyck ; maar de meeste na de rechte aart van spellinge.

2. Sommige Woorden over-een-komende in schrijven en Pronunciatie hebben nochtans tweederley beduydinge : als

Bad Quaat
he *Bad* Hy heeft geboden.

Bare Bloot
he *Bare* hy Droegh.

Bark de Baſt van een Boom
to *Bark* Blaffen of baſſen als een hont.

Bear een Beyr ofte Beer
Bear Dragen en verdragen
Bear a child Swanger zijn ofte Baren
Bear ſway het opperſte geſagh voeren.

---

a *Courſe* een Loop
Cours Grof.

---

a *Crab* een Krabbe-viſch
a *Crab* een ſuur Appel.

Crack Beroemen
Crack Kraken.

Deſért Verdienſt
to Deſért Verlaten

Ear Oor
Ear Kooren-ayr.

---

to *Fare* Varen
Fare Welſtant
Fare Spijſe.

---

to *Handle* Handelen
to *Handle* Voelen
an *Handl e* een Handt-vat.

Hoſt een Weerdt ofte Hoſpes
Hoſt een Krijghs-heyr.

Ioynt een Lidt
Ioynt Geſamentlijck.

Laſt

Last de Leste ofte laatste
to *Last* Duuren
a *Last* een Schoenmakers Liest
a *Last* een Last ofte Pack.

Let Toe-laten
Let Beletten ofte verhinderen.

---

a *Lie* Lixivium ofte water en assche gemenght
to *Lie* Liegen
to *Lie* Liggen
a *Lie* een Leugen.

Maar men schrijft *Lying* Liegende / ende *Lying* Leggende.

Light Licht
Light Licht van gewicht
Light ras/ snel/ licht
Light Lichtvaerdigh.

Mine Mijn
a *Mine* een Mijn.

Mint Munte (het kruydt)
the *Mint* de Munt.

Pike een Spiesse ofte Pieck
Pike een Snoeck-visch.

Sack Seck-(wijn)
Sack een Sack
to *Sack* (a citie) te Plonderen (een Stadt)

Sole

Sole Alleen
Sole Sool van een Voet of schoen
Sole Tonge of Schol (een Visch)

---

to *Stand* Staan
a *Stand* een Vat met Bier.

Tender Teeder
to *Tender* Aanbieden.

Week het Lemmet van een Keersse
Week een Weeck.

Well Wel
Well een Put.

En veel meer diergelijcke.

En hier uyt is 't te mercken, dat een en 't selve woort heeft veel en verscheyde beduydinge.

3. Oock zijnder veel en verscheyde woorden die een en 't selfde dingh beduyden: als

Bad
Ill } Quaet
Naught

Behold
Lo } Siet
See

---

to *Last*
Continue
Endure } Continueeren.
Abide

Account

Account *Reckoning*	Reeckeningh.
Awl *Elsing*	Elsen.
Carpenter *Wright*	Timmerman.
Favour *Friendship* *Kindness*	Vrientschap.

En veel meer.

Het woort *Use*, alhoewel altoos soo geschreven, is somtijts wat harder gepronuncieert, als U*us*, en als dan beduydt het 't gebruyck en Costuym; anders is 'et sachter uytgesprocken als of het *Yuwz* ware; en soo *to Use* is te gebruycken.

Eyndelijck, *Noteert*. Dat vermits *be* zijn / niet wert met een dobbelde *e* (die altoos als i of ie in 't D*uyts* luydt) geschreven om te verscheyden van *Bee* een Bie; als oock *the* de in gelijcke manier, om tusschen *thee* u of ghy onderscheyt te maken, daarom isset oock in gewoonte geworden alle die andere kleyne voornoemlicke woorden soo kort te schrijven, *he* hy / *me* my / *she* sy/ *we* wy / *ye* ghy; maar die werden meest gelesen als *hi*, *mi*, *shi*, *wi*, *yi* in 't D*uyts* gepronuncieert zijn.

CAPIT-

CAPITTEL V.

*Van d'*ACCENTEN *ofte Toonen der Woorden.*

MEn kan 't geluyt der woorden niet krachtigh genoegh uytdrucken ofte af beelden, dan alleen door 't opstellen van dusdanige [′] kenteecken (ofte *acute Accent* by de *Griecken* genoemt) aanwijsen welke Syllabe hardt uytgesproken moet werden: waar toe de volgende Regulen in plaats van *Prosodia* konnen dienen.

Nota. De Syllaben in de volgende Voorbeelden die dit [′] merck boven haar hebben, moeten heel langh en hardt uytgesproocken werden.

Aanm. 1. In 't *Engelsch* zijnder bykans ontallijcke veel woorden van een Syllabe, waar in de leere van Toonen geen plaats heeft.

Aanm. 2. Wanneer een Syllabe in een, twee of drie-leedigh woort een Diphtongus maackt, doet dat die Syllabe daar de Diphtongus in is, hardst uytgesproocken worden, als *Heáven* Hemel/ *heávenly* Hemelsch / *redeém* uyt-koopen ofte verlossen / *reliév* te hulpe komen/ &c.

Aanm. 3. Wanneer een Vocaal voor twee Mede-klinckers komt, soo is die Syllabe langh als *fórmer* de voorgaande / a *Létter* een Letter.

Aanm. 4. De Syllaben *ship*, *dom*, *less*, *ness*, *ly* en *tie* wanneer in 't eynde der woorden staan, werden noyt langh gepronuncieert; gelijck in *Másтership* Meesterschap / *Cáreless* sorgeloos / *Eárldom* Graafschap / *Gódliness* Godtsaligheyt/ *Wórthily* Waardighlijck / *Púritie* Suyverheyt.

L Ge-

Gelijck oock alle vreemde woorden die eyndigen in *ion* ofte *ous* als *satisfáction* voldoeninge / *dángerous* gevaarlijck / *advantâgious* profijtelijck &c.

Dese Syllaben *ble*, *cle*, *gle*, *ple* zijn oock altoos kort. Gelijck in *táble* tafel / *próbable* waarschijnelijck / *spéctacle* een brille / *wrángle* krackeelen / *Témple* Tempel / *Exámple* voorbeelt &c.

Aanm. 5. Woorden van twee Syllaben hebben 't Accènt (ofte Toon) in d'eerste Syllabe als *Fáther* Vader / *wáter* water.

Maar Woorden van meer Syllaben voeren 't Accent in de laatste Syllabe op twee na *liberty* vryheyt / *deliberátion* overweginge &c.

Aanm. 6. Dese ledekens, *A*, *ab*, *ad*, *be*, *con*, *de*, *dis*, *en*, *for*, *fore*, *in*, *mis*, *per*, *pro*, *re*, *sub*, *sur*, *sus*, *over*, *un*, *up*, *under*, *with*, in t'samenvoeginge voor aan een woort gestelt zijnde, maken dat de volgende Syllabe hardt en langh uytgesproocken wordt, gelijck in

Abáte	Verminderen
Abóminable	Verfoeyelijck
Adhére	Aankleven
Belíe	Beliegen
Consíst	Bestaan
Depénd	Aanhangen
Dispérs	Verstroyen
Endúre	Volharden
Forbíd	Verbieden
Forewárn	Verwittigen
Inclúde	Insluyten
Mispénd	Qualijck besteden
Perfórm	Volbrengen
Propóse	Voorstellen

Re-

Recánt	Her-roepen
Subſcríbe	Onderteeckenen
Survíve	Overleven
Suspénd	Ophouden
Overtáke	Achterhalen
U*ntáught*	Ongeleert
U*nderſtánd*	Verſtaan
U*phóld*	Onderſteunen
W*ithhóld*	Onthouden

Aanm. 7. Woorden die de *Engelſche* met andere Taalen gemeen zijn, hebben 't Accent in d'eerſte Syllabe: als in

Cónſeqnent	Vervolgh
Cónſort	Vergeſelſchappen
Cóntrary	Contrarie
éxcellent	Excellent
Fámily	Huyshoudinge
Hiſtory	Hiſtorie
Múſick	Muſijck
Pérfect	Perfect
Pérſon	Perſoon
Próphet	Propheet. &c.

Aanm. 8. d'Accent ofte Toon onderſcheyt de Naam-woorden van de Werck-woorden: als volght

Naam-woorden.

a *Cónvert*	een die bekeert is
an *óverthrow*	een Nederlaagh
Tórment	Pijne
a *Préſent*	een Geſchenck.

Werck-woorden.

to *Convért*	Bekeeren
to *Overthrów*	Overwinnen
to *Tormént*	Pijnigen
to *Presént*	Vereeren.

Nota. Maar in *Gedichten* werden dese Regulen altemet gecontrarieert, door een vryheyt die de *Poëten* sich toematigen.

Nu dese weynige Voorbeelden konnen dienen om eenigh licht in de kennisse der *Engelsche* Taale te geven ; tot dat de Harmonie ofte gelijckheyt van alle Taalen klaarder en openbaarder werdt door de kennisse des *Algemeyne Characters.*

Ende hier mede koomen wy tot het EYNDE van het Eerste Deel van de

GRAMMATICA.

HET

HET TWEEDE DEEL

Van de Grammatica.

Van d'ETYMOLOGY,

OFTE

Oorspronck der Woorden.

ETYMOLOGY *wijst d'af-komste, als mede het onderscheyt der woorden; ende begrijpt alle de Deelen des Spraacks.*

Eerste CAPITTEL.

Van de Af-komste der Engelsche *Woorden.*

Hier magh men veele moeyte sparen, die men gemeenelijck besteet in 't ondersoecken van d'oorspronck der woorden in andere Taalen, als in 't *Hebreeuws*, *Griecks*, &c. Noch oock kan het den Leerlingh veel nuts toebrengen, om daar langh over te blijven: maar hy kan dit volgende weynighje aanmercken.

Raackende de particuliere af-komst van Naam-woorden, werck-woorden, deel-woorden, en hulp-woorden sal in 't verhandelen van hare particuliere Hooft-stucken gesproocken worden.

Van woorden in 't generaal valt dit volgende te seggen:

1. Dat

1. Dat de woorden van eene Syllabe werden meest *Teutonische* woorden, en soo even eens met de *Hooghduytsche* Taal, die, sonder twijffel, ouder is als de *Latijnsche*, en sommige van die uyt de *Griecksche* getrocken: als van ἔρα *era* de aardt komt *earth*, van δαμάω *damao* temmen ofte tam te maken *tame*, van ἀξίνη *axine* een axe ofte bijl an *ax*, van μήνη *mene* de maan the *moon*, van πάτος *patos* een padt a *path* &c.

2. Dat de meeste *Engelsche* woorden van meer Syllaben als een, die niet uyt een Syllabe geformeert zijn, zijn van de *Latijnse* af-komstigh; veel waar van de *Franse* van de *Latijnse* geleent hebben, en d'*Engelse* van haar (daar onder oock eenige woorden van een Syllabe) als uyt het *Latijn* komen dese:

Audácious	Stout
Clémency	Goedertierenthe yt
Face	Aangesicht
Fate	Noot-lot
Glory	Glorie
Grace	Genade
Hónour	Eer
Image	Beeldt
Infants	Kinderkens
Ingénious	Vernuftigh
Líberal	Mildt
Májesty	Majesteyt
Múltitude	Meenighte
Náture	Natuur
órnament	Vercieringe
Prúdent	Wijs ofte wetende
Póssible	Moogelick
Vice	Ondeugentheyt.

Ende

Ende bykans een ontelbaar getal diergelijck.

De oorspronckelijcke woorden in het *Latijn* zijnde *Facies*, *Clementia*, *Multitudo*, *Natura*, *Ornamentum*, *Vitium* &c.

Nota. Hier staat te mercken, dat voor de meeste part de woorden die aldus uyt het *Latijn* spruyten, worden in't eynde wat verkort, als van *Ornamentum* an *Ornament* een **Cieraat** / *Facies* the *Face* 't **Aangesichte** / *severus*, *severe* **streng** &c. behalven de Naam-woorden die eyndigen in *io*, tot dewelke, volgens de *Franse* manier, *n* achter by gevoeght wort: als *Religio Religion* **Godtsdienst**/ *Oratio Oration* een **Reden** / *Creatio Creation* **Scheppinge** &c.

VVanneer daar een grooter en meerder onderscheyt is, soo werden wel woorden van de *Franse* geformeert na dat de *Franse* die van de *Latijnse* genomen hebben: als uyt de F*ranse* *bonté*, *lion*, *almosner*, *temps*, *aigre*, *estrange*, *fountain*, komen dese *Engelse* woorden *bounty* **mildadighеyt**/ *Lion* **Leeuw** / *Almoner* **Almoesenier** / *tense* **tijdt** / *eager* **suur** en **heftigh** / *strange* **vreemt** / *fountain* **fonteyn**.

3. Daar zijn oock sommige andere woorden die suyver F*rans* zijn, en niet uyt het *Latijn* gesproten, die men in d'*Engelsche* Taal gebruyckt, gelijck G*arden* een **Tuyn** / *garter* een **kousse-bandt** / *buckler* een **schilt** / *to advance* **voortsetten** / to *plead* **pleyten** &c. komende van de F*ranse* woorden *jardin*, *jartier*, *bouclier*, *avancer*, *plaider* &c.

4. Veele *Engelsche* woorden af-komstigh uyt het *Latijn* hebben haar grootste verschil hier in dat sy met de F*ranse* de Letteren *b* & *d* in 't midden

van de woorden invoegen: gelijck van *Camera, cinis, humilis, simulo, similis, tener, tremulus* geformeert wierden dese woorden

Chambre ofte *Chamber*	een Kamer
Cindre ofte *Cinder*	Doode-kool (Assche)
Humble	Ootmoedigh
Dissemble	Veynsen
Resemble	Gelijck zijn
Tender	Teeder
Tremble	Beven.

Gelijck de *Franse* die schrijven *Chambre, cenre, humble, tendre,* &c.

Nota. Sommige *Engelsche* woorden die van de *Franse* komen, werden na die manier geschreven, als

Sepulchre	een Graf
Rescontre	een Rencontcr (bejegening)
Ancre	een Ancker.

En veel meer.

Maar worden altoos uytgesprooken als of se eyndighden in *er* als *sepulcher, rescontер, Ancher,* &c.

5. VVoorden af-komstigh of t'samen-gevoegt van anderen zijn te considereeren, of by t'samenvoeginge van twee woorden, of by de voor-stellinge van sommige Ledetjens: door beyde welcke manieren die te onderscheyden zijn van haar voorige Beduydingen.

1. Exempelen van twee VVoorden van verscheyde beduydingen te samen gevoeght:

All-

All-mighty	Almachtigh
Clear-sighted	Claarsichtigh
Hous-holder	Huyshouder
Omnipotent	Almoogende
Rain-water	Regenwater
Unicorn	Eenhoorn
VVater-mill	Water-moolen &c.

2. De Ledetjes die men gemenelijck voor een woort voeght, zijn dese, *dis*, *mis*, *in*, *inter*, *en*, *un*, *di* ende *de*: welcke meest oorspronckelijck *Latijn* of *Frans* zijn, gevende de woorden daar die aangevoeght zijn een heel verscheyde beduydinge: als

Un, in 't *Duyts* on / beduydt altoos een weygeringe ofte ontkenninge, en beteeckent soo veel als niet: als *unwise* niet wijs ofte onwijs / *unprofitable* onprofijtelijck / *unhealthfull* ongesont / en veel meer.

In wert oock voor de meeste part gelijck *un* gebruyckt; maar niet anders als in woorden dewelcke haar oorspronck nemen uyt *Latijn*: als

Impatient Ongeduldigh / *impossible* onmooglijck: alwaar *im* & *in* onderscheydentlijck in de samen gevoeghde woorden gebruyckt worden.

Maar in sommige woorden heeft *In* dessels eygen en ware beteeckeningh: gelijck hier in *intelligence* kondschap / *indeed* in der daad / *inrich* ofte *enrich* verrijcken: En het ware wenschelijck dat alle woorden waar *In* voorgestelt wort, en de ware beteeckeningh dessels niet verlaat, dat men aldaar in plaats van *In*, *En* soude schrijven, als voor *indure*, *endure*, duren en volharden / voor *ingender*, *engender* genereeren / voor *in-*

grave, *engrave* insnijden / voor *implant*, *emplant* inplanten: op dat de onwetende Leser niet verabuseert magh worden, door dien *In* altemets *In* beduydt, en altemets niet wanneer by woorden gevoeght wordt.

Dis en *mis* beduyden een ontkenninge soo wel als *in* ofte *un*, en noch meer, want *dis* geeft het woort daar 't voorgevoeght wordt een recht contrarie meeninge: als *honour* eer / *dishonour* oneer / *like* gelijck / *dislike* ongelijck / (ofte in 't minste niet gelijck) *grace* genade / *disgrace* ongenade / *honest* eerlijck / *dishonest* oneerlijck &c.

En *mis* is daar en boven een teecken van dwalinge, als *take* nemen / vatten / *mistake* een misslagh hebben / *deed* een daadt / *misdeed* een misdaadt / *chance* geval / *mischance*, *mishap*, *misfortune* ongeval.

De, *di* en *inter* hebben de selfde significatie als in 't *Latijn*, gelijck oock *dis* in sommige weynige woorden: als *detain* onthouden / *divide* verdeelen / *interdict* verbieden / *intervene* tusschen-komen / *distinguish* onderscheyden.

II. CAPITTEL.

Van het Onderscheyt (Difference) *der VVoorden, ofte Deelen des Spraaks.*

DAar zijn in 't *Engels* gelijck in 't *Latijn* *Acht* *Deelen des Spraaks* ofte verscheydentheden van woorden: die men aldus noemt,

Noun Naam-woort
Pronoun Voornaam
Verb Werck-woort

Par-

Participle	Deel-woort
Adverb	Hulp-woort
Conjunction	t'Samenvoeginge
Præpoſition	Voorſettinge
Interjection	Tuſſchenwerpinge.

Nota. De *Engelſche* hebben, behalven deſe *Acht Deelen der Spraack*, oock Ledetjens ofte ſtucken der woorden, (die ſy *Particles* noemen) en gebruycken deſelve tot onderſcheydinge der gevallen van *Naam-Woorden* en der *Trappen van vergelijckinge* en der *Wijſen* en *Tijden van Werckwoorden*: gelijck onder hare particuliere Hooftſtucken getoont ſal worden.

III. CAPITTEL.

Van Naam-Woorden.

NAam-Woorden, in 't *Engels*, *Nouns*, zijn woorden waar door alle Perſoonen en ſaaken genoemt worden, en daar door haarer Hoedanigheden te kennen gegeven en onderſcheyden worden: als a *Tree* een boom / *fair* ſchoon.

Nota. Raackende de *Naam-Woorden*, als mede andere *Deelen der Spraak* valt 'er weynigh te aanmercken; derhalven kan men de *Engelſche* Taal in ſoo veel te korter tijdt, en met meerder gemack leeren: om dat in de buyginge haarer Woorden de uytgangen der ſelve minder veranderingen hebben als de Andere *Europæiſche* Taalen: want in de *ſelf-ſtandige Naam-Woorden* zijn 'er maar twee veranderingen, *te weten*, Een in 't *Enckel*

en een in 't *Meerder Getal*, daar in 't *Latijn* en 't *Griecks* wel over de 50 zijn: de *Byvoeghlijcke Naam-Woorden* hebben geen Buyginge, en derhalven oock maar een uytgangh, daar de *Latijnse* en *Grieckſche* wel omtrent de 30 hebben: alle de *Buygingen* der *Engelſche Werck-Woorden* kan men uytdrucken met 3 of 4 terminatien ofte uytgangen, ſoo wel als der *Latijnſche* met omtrent 600 en de *Grieckſche* met omtrent ſoo veel *Duyſenden*: noch oock en werden de *Engelſche Self-ſtandige Naam-Woorden* onderſcheyden door *Geſlachten* en *Gevallen*, noch oock en worden *Byvoeghlijcke Naam-Woorden* of daar door ofte door *Getallen* verandert. Derhalven kan men veel tijt ſparen in dit Gedeelte van de *Grammatica*, die men anders in andere *Taalen* ſoude moeten beſteden.

I. AFDEELINGE.

Van de Onderſcheydinge en Natuur der Naam-Woorden.

ALle *Naam-Woorden* zijn of *Selfſtandige* of *Byvoeghelicke*:

Selfſtandige zijn Naam-woorden die van ſich ſelven konnen beſtaan, en werden derhalven ſelfſtandige genoemt, in 't *Engels*, *Nouns Subſtantivs*, de genoemde ſaack volkomentlijck beduydende, ſonder hulp van eenigh ander woort.

Deſe zijn of Eygen (*Proper*) behoorende tot een eenigh dingh: als de Namen der Menſchen, Lantſchappen, Steden, particuliere koſtelijcke Geſteentens &c, gelijck *Edward* Eduart / *Daniel*, *London*,

London, *York*, *Vienna* Weenen / a *Diamond* een Diamant / a *Carbuncle* een Carbonckel / the *Thames* de Teems. &c.

O: Gemeyn (*Common*) die aan alle dingen gemeen zijn, om des gemeene Natuurs wille, als een Mensch a *Man*, een Stadt a *City*, een Rivier a *River*.

Byvoeghlicke Naam-Woorden, in 't *Engels*, *Nouns Adjectivs*, zijn soodanige als van haar selven niet konnen bestaan, maar moeten by *Selfstandige Naam-woorden* gevoeght werden; en als dan toonense de Gedaante ofte hoedanigheyt van de *Selfstandige*, gelijck *valiant*, *strong*, *high*, beduyden van sich selven niet, dan wanneer by *Selfstandige* gevoeght werden, en dan makense een volkomen sin: als a *valiant Soldjer* een kloeck Soldaat / a *strong Horse* een sterck Paart / a *high hill* een hoogh heuvel &c.

II. AFDEELINGE.

Van 't geen aan te mercken is nopende de Selfstandige Naam-woorden, en wat daar noch meer toebehoort.

1. *Aanm.* VEele Selfstandige Naam-woorden zijn af-komstigh van anderen, en hebben verscheyden terminatien ofte Uytgangen.

I. Namen van Konst eyndigen in *ick*, als *Logick* Logica / *Rhetorick* Rhetorica / *Musick* Musijck.

II. De Oude Oprechte *Engelsche* Woorden eyndigen meest in *dise* ofte *ness*, als

Cowardise	Bloohertigheyt
Carelesness	Onachtsaamheyt
Whiteness	Witheyt
Hardness	Hardigheyt
Badness	Quaatheyt
Greatness	Grootheyt
Foolishness	Zottigheyt
Madness	Dolligheyt.

Alle welcke geformeert zijn van de Byvoeghelijcke Namen

Coward	Bloohertigh
Careless	Onachtsaam
VVhite	Wit
Hard	Hard
Bad	Quaat
Great	Groot
Foolish	Zotachtigh
Mad	Dol.

III. Van sommige Selfstandige Namen werden andere geformeert, die eyndigen in *hood* en *head*; als van

a *Man* een Man	*Manhood* Manbaarheyt
a *Brother* een Broeder	*Brotherhood* Broederschap
a *VVidow* een Weduwe	*VViddowhood* Weduwschap
Child Kint	*Childhood* Kintsheyt.

Gelijck oock

False Vals	*Falshood* Valsheyt
God Godt	*Godhead* Godtheyt
Maiden een Maaght	*Maidenhead* Maagdom.

IV. Som-

IV. Sommige *Selfstandige Namen* werden afkomstigh van *Selfstandige* door 't aannemen van *r*, *er*, *yer* en *ster* als *Love* Liefde / *Lover* Liefhebber.

Fish een Visch	a *Fisher* een Visscher
a *Game* een Spel	a *Gamester* een Speelder
a *Glove* een Handtschoen	a *Glover* een Handtschoenmaker
a *Garden* een Tuyn	a *Gardener* een Tuynier
a *Gun* een Geschut	a *Gunner* een Busschieter
a *Hat* een Hoet	a *Hatmaker* een Hoedemaker
a *Law* een Wet	a *Lawyer* een Rechtsgeleerde
a *Pot* een Pot	a *Potter* een Pottebacker
a *Seam* een Naat ofte Zoom	a *Seamster* een Naeyster.

V. Van *Selfstandige* komen *Selfstandige Namen* die eyndigen in *dom*, als van

Christ Christus	*Christendom* Christendom
a *King* een Koningh	*Kingdom* Koninckrijck
a *Duke* een Hertogh	*Dukedom* Hertoghdom
an *Earl* een Graaf	*Earldom* Graafschap
a *Rule* een Regel	*Ruledom* Regeeringe.

Gelijck oock van de Byvoeghlijcke

Wise Wijs	*Wisdom* Wijsheyt.

Hier

Hier toe behooren oock de Namen van Officien die eyndigen in *ick*: als van

Bishop	een Bisschop	*Bishoprick*	Bisdom
Bayliff	een Baljuw	*Bailywick*	een Baljuwswijck.

VI. Veele *Selfstandige Namen* die eyndigen in *th* zijn af-komstigh van *Byvoeghlijcke* met weynigh veranderingh: gelijck van

Broad	Breed	*Breadth*	Breette
Long	Langh	*Length*	Lenghte
Deep	Diep	*Depth*	Diepte
VVarm	Warm	*VVarmth*	Warmte
Dear	Dier	*Dearth*	Dierte
Slow	Traagh	*Sloth*	Traagheyt
VVeal	Goedt	*VVealth*	Rijckdom.

Als oock van de *Selfstandige*,

Moon	Maan	*Moneth*	een Maant.

Alsoo oock van Sommige VVerck-woorden komen *Selfstandige Naam-woorden* uytgaande in *th*: als van

to *Grow*	Groeyen	*Growth*	Wasdom
to *Steal*	Steelen	*Stealth*	Dief-stal.

Eenige VVoorden die in *ment* en *age* eyndigen, zijn uyt de *Franse* Taal af-komstigh: als

Commándment	Gebodt
Témperament	Matigheyt
Márriage	Huwelijck
Tútorage	Vooghtschap.

Meest

Meeſt de VVoorden die eyndigen in *ty*, *tie*, ofte *our* komen uyt het *Latijn*, als

Cháſtity	Kuyſheyt
Piety	Godtſaligheyt
Púrity	Reynigheyt
Chárity	Charitaat
Hónour	Eere
Lábour	Arbeydt
Fávour	Gunſt &c.

II. *Aanm.* Dat *Selfſtandige Naam-woorden* niet verandert worden ten aanſien van harer *Geſlachten*; alſoo dat geen enckel woort van beyde *Geſlachten* kan zijn: maar wanneer men die noemen wil in beyde de *Geſlachten*, dan moet men

1. Of andere woorden te hulp nemen, gelijck

a *Man* een Man	a *VVoman* een Vrouw
a *Boy* een Jongen	a *Girl* een Meyſjen
a *Hors* een Paart	a *Mair* een Merry
a *Gander* een (Gent, Manneken) Gans	a *Goos* een (Wijfken Gans
a *Buck* een Hert	a *Doe* een Rhee.

2. Of anders wert een *Voor-naem* van 't *Mannelick* ofte *Vrouwelick Geſlachte* geſtelt, om de woorden in de *Geſlachten* te onderſcheyden: als

a *he Friend* een Vrient	a *she Friend* een Vrindinne
a *he-Goat* een Bock	a *she-Goat* een Geyt
a *he-Cat* een Cater	a *she-Cat* een Cat.

3. Ofte anders werdt *eſs* achter aan 't woort gevoeght: als

a *Lyon*

a *Lyon* een Leeuw	a *Lyoneſs* een Leeuwinne
a P*rince* een Prince	a *Princeſs* een Princes.

III. *Aanm.* Selfſtandige Namen hebben 2 *Getallen*, te weten, het *Enckel*, waar in men ſpreeckt van een eenige ſaack, en niet van meer: als a *ſtool* een stoel / a *ſtone* een steen: en het *Meerder Getal* waar in men van meer als een ſpreeckt, als *ſtools* stoelen / *ſtones* stenen.

Het *Meerder Getal* werdt geformeert

1. Gemeenelijck door 't byvoegen van *s*, achter 't *Enckel Getal* (gelijck n ofte en in 't *Duyts*) als

a *Book* een Boeck	*Books* Boecken
a *Hand* een Handt	*Hands* Handen.

2. Wanneer een Woort eyndight met *s*, *x*, *ch*, ofte *sh* in 't *Enckel* Getal, ſoo doet in 't *Meerder* *es* achter by: als

a K*iſs* een Soen	K*iſſes* soenen ofte soentjes
a *Witneſs* een Getuyge	*Witneſſes* Getuygen
a *Box* een Doos	*Boxes* Doosen
a *Fox* een Vos	*Foxes* Vossen
a C*hurch* een Kerck	*Churches* Kercken
a *Dish* een Vis ofte Schotel	*Dishes* Vissen
a *Fish* een Vis	*Fishes* Vissen.

3. Indien het Enckel Getal eyndight in *f* ofte *fe*, ſoo werdt de *f* in 't Meerder *Getal* in *v* verandert, en *s* wordt daar achter bygevoeght: als

Beef

Beef	Os (vleesch)	*Beevs*	Ossen
Calf	Kalf	*Calvs*	Kalveren
Kn*ife*	een Mes	Kn*ives*	Messen
Life	Leven	*Lives*	Levens
Loaf	een Broodt	*Loavs*	Brooden
Self	Self	*Selvs*	Selven
Staf	een Stock	*Staves*	Stocken
Thief	een Dief	*Thievs*	Dieven
Wife	Wijf	*Wives*	Wijven
W*olf*	Wolf	W*olvs*	Wolven.

Sommige werden van dese Regels uytgesondert, gelijck

1. Sommige Selfstandige Naam-woorden hebben geen *Enkel Getal*, als

Affairs	Affairen
Cates	Leckere Spijsen
Bowels	Ingewanden
Ashes	Asschen
Bellows	Blaasbalgh
Entrals	Ingewanden
Dregs	Droessem
Oats	Haver
Shambles	de Vleesch-hal
Sissers	Schaaren
Shears	Schaaren
Tongs	Tangen.

2. Daar zijn oock woorden die geen *Meerder Getal* hebben; als

1. de Eyge Namen *Peter, London, Euphrates*, &c.

2. Van gelijcken, de Namen van Ouderdom, als *Infancy*, eens Kints ouderdom als het noch niet spreecken kan / *Childhood* Kintsheyt / *Youth* Jonckheyt &c.

3. Soo

Soo oock meest alle de Naamen van Metalen, als Gold Gout / *Silver* Silver / *Iron* Yzer &c.

4. Veele Namen van dingen die uytter Aarde groeyen, als

Parsley	Petersselie
Sage	Salie ofte Savie
Corn	Koorn
Barly	Gerst
Wheat	Tarw
Saffran ofte *Saffron*	Saffraan
Sugar	Suycker
Pepper	Peeper
Grass	Gras
Hay	Hoy
Bread	Broodt.

5. Sommige Namen van dingen die dun zijn: als

Milk	Melck
Vineger	Azijn
Butter	Boter
Pitch	Pick
Tar	Teer
Greas	Smeer
Glue	Lime. &c.

Door de kennisse van soodanige woorden in de *Duytsche* Taal sal men wel ten naasten by konnen weten wat woorden in 't *Engels* geen Enckel ofte Meerder Getal hebben.

3. Daar zijn andere Woorden die wel beyde de Getallen hebben, doch werden niet geformeert volgens de twee voorgaande Regelen, maar zijn ongeregelde Namen: gelijck

Brother

Brother Broeder	*Brethren* Broeders
Child Kint	*Children* Kinderen
Cow Koe	K*ine* Koeyen
Foot Voet	*Feet* Voeten
Lous Luys	*Lice* Luysen
Man Man	*Men* Mannen
W*oman* Vrouw	W*omen* (W*emen* ofte W*eomen*) Vrouwen
Mous Muys	*Mice* Muysen
Ox Os	*Oxen* Ossen
Chick Kiecken	*Chicken* Kieckens
a *Die* Dobbelsteen	*Dice* Dobbelsteenen
P*enie* Stuyver	P*ence* Stuyvers
S*ow* Vercken	S*wine* Verckens
Tooth Tandt	*Teeth* Tanden.

Doch ſommige van deſe woorden hebben oock haar *Meerder* G*etal* volgens de Regel; als B*rothers*, *Cows*, S*ows*.

Chicken en *Swine* konnen in beyde Getallen gebruyckt werden, als oock *Hoſe* Koussen.

IV. *Aanm.* De Selfſtandige Naam-woorden hebben wel 6. G*evallen* (in 't *Engels*, *Caſes*) doch worden ſelve niet gebuyght, maar deſſelfs verſcheyde Gevallen worden onderſcheyden door de veranderinge van de L*edekens* ofte *Voorſtellingen*, gelijck uyt de volgende *Afdeelinge* blijckt.

III. AFDEELINGE.

Van de L*edekens*, *en* B*uyginge der* Selfſtandige Namen, *met harer* Voorſtellingen.

DE *Naam-woorden* werden door de L*edekens* bekent, en door de *Voorſtelling en* gebuyght.

De

De Ledekens zijn *a* of *an* ende *the*. *A* en *an* beduyden soo veel als een in 't *Duyts*: dit onderscheyt is'er tusschen *a* en *an*, dat *a* voor woorden staat die met Consonanten beginnen, en *an* voor woorden, die met Vocalen beginnen: gelijck a *bed* een bedt / a *root* een wortel / an *arm* een arm / an *Ass* een Ezel / an *Eel* een Aal.

The beduydt het selfde als de Ledetjens *de*, *den*, en *het* in *Duyts*, alsoo gebruyckt werdende: gelijck

the *Air*	de Lucht
the *Heaven*	den Hemel
the VV*ater*	het Water.

Nota. Dat verscheyde *Selfstandige Naam-woorden* sonder dese *Ledekens* gebruyckt worden; doch dies aangaande behoeft men geen moeyte te nemen, want de selfde woorden die in 't *Duyts* die *Ledetjens* ontbreecken, hebben oock geen in 't *Engels*.

De ses *Gevallen*, (*Cases*) beyde in 't Enkel en 't Meerder getal, worden aldus genoemt

Noemelijcke	*Nominativ*
Baarlijcke	*Genitiv*
Geevelijcke	*Dativ*
Aanklaaghlijcke	*Accusativ*
Roepelijcke	*Vocativ*
Afneemlijcke	*Abl'ativ.*

't Gebruyck van dese sal door de volgende Exempelen getoont worden.

Voorstellingen dienende tot de verscheyde *Gevallen* van de *Naam-woorden* zijn dese, *of*, *to*, *in*, *with*, *from*, *through*, *by*, *out* ofte *out of*, *with-*

out

out (en *than* achter de *vergelijckige Trap.*)

De *Noemelicke* en *Aanklaaghlicke Gevallen,* (*Nominativ* en *Accusativ Cases*) hebben geen V*oorstellingen.* De Baarlicke (*Genitiv*) is bekent door *of* van / als *of the Heaven* van den Hemel / *of the Earth* van de Aarde: *to* aan en *for* voor dienen op de Geeflicke Geval (*Dativ Case* ;) als *to the Citie* aan de Stadt / *to* ofte *for the Man* aan ofte voor de Man: De Afneemlicke Geval (*Ablativ Case*) heeft voor sich verscheyde V*oorstellingen*; en werdt nooyt gebruyckt sonder dat een van de volgende daar by gevoegt ofte onder verstaan wort, te weten, *in, with, from, through, by, out,* ofte *out of, without* (en *than* als achter de *vergelijckige Trap*) als *in, with, from, through, by, out of, without the hand* in / met / van / door / by / uyt / sonder de handt ; ende *He is taller than Thomas* Hy is langer als Thomas ; de Roepende Vocativ heeft geen Voorstellinge, dan alleen de *Roepende Tusschenwerpinge* O!

Hier volght een Voorbeelt van de Buyginge der Voorstellingen en Ledekens met de Naam-woorden.

Singular Number		Enckel Getal.	
Nom.	*an Angel*	Noem.	een Engel
Gen.	*of an Engel*	Baarlic.	van een Engel
Dat.	*to an Angel*	Gev.	aan een Engel
Accus.	*an Angel*	Aankl.	een Engel
Vocat.	*O Angel.*	Roep.	O Engel
Ablat.	*from an Angel*	Af.	van den Engel.

Plural.

Plural,		Meerder	
N.	*Angels*	N.	Engelen
G.	*of Angels*	B.	van Engelen
D.	*to Angels*	G.	aan Engelen
Ac.	*Angels*	A.	Engelen
V.	*O Angels*	R.	O Engelen
Ab.	*from Angels*	Af.	van Engelen

Singular.		Enkel.	
N.	*the Tree*	N.	de Boom
G.	*of the Tree*	B.	van de Boom
D.	*to the Tree*	G.	aan den Boom
Ac.	*the Tree*	A.	de Boom
Ab.	*from the Tree*	Af.	van den Boom.

Plural.		Meerder.	
N.	*the Trees*	N.	de Boomen
G.	*of the Trees*	B.	van de Boomen
D.	*to the Trees.*	G.	aan de Boomen
Ac.	*the Trees*	A.	de Boomen
Ab.	*from the Trees.*	Af.	van de Boomen.

Nota 1. Dat in plaats van *of* voor den Baarlicke Gevallen *s* dickwils is achter 't woort gestelt, en *of* uytgelaten, als *the Childrens Bread* het Broodt der Kinderen ofte van de Kinderen.

Nota. 2. De Voorstellinge *to* aan is dickwils uytgelaten als men de Gevelicke Gevallen gebruyckt: als *I gave it him* Ick gaf het hem / dat is *to* aan hem.

Nota 3. De Voorstellinge in in de *Duytsche* Taal is in 't *Engels* somtijts *in* en somtijts *into:* als I *dwell in the Citie* ick woon in de Stadt / *he came* into *the Citie* hy quam in tot (ofte, tot in) de Stadt.

Stadt. *There is money* in *the sack or bag* daar is gelt in de sack / *he threw money* into *the sack* hy wierp gelt in de sack; alwaar 't woort dat volght op *into* gereeckent wort d' *Aanklagende Gevalle* te zijn.

Volght een korte reden waar in men een voorbeeldt geeft van alle *Voorstellingen* en *Ledetjens* met harer gebruyck in de verscheyde Gevallen waar op die sien:

There is a *Bible* of *my Fathers which I give* to *my Friend* in *England* with *my hand*, *having got it* by *subtilty* from *my Brother* out of *the chamber*, without *my Fathers knowledge*, *because he shall give me a better* than *it*. Daar is een Bybel van mijn Vader / dewelcke ick aan mijn Vrient in Engelandt geve met mijn handt / die gekregen hebbende door loosheyt van mijn Broeder uyt de kamer / sonder mijn Vaders kennisse; om dat hy my een beter als die geven sal.

Het geene meer tot de Leere der *Engelsche Naam-Woorden* behoort; is oock in 't Gebruyck onder de *Duytsche*, en derhalven is het niet noodigh den Leerlingh met onnutte Aanmerckingen op te houden.

IV. AFDEELINGE.

Van Byvoeghelicke Naam-Woorden.

OM dat de Byvoeghlicke van alle *Geslachten*, *Getallen* en *Gevallen* zijn, gelijck de Selfstandige daar die by gevoeght werden, ofte, om duydelicker te seggen, buyten de Selfstandige, hebbense geen Geslachten, Getallen, Gevallen ofte

veranderinge in terminatien ofte uytgangen, en daarom valt 'er weynigh aangaande die aan te mercken. Alleenlijck neemt dese twee dingen in acht (1) der selver *Stellingen* ofte rechte formeeringe; (2) de *Trappen* van *Vergelijckinge*.

I. *Staat te mercken*, dat sy meest uyt de Selfstandige geformeert zijn, als hier onder blijckt.

I. Exempelen van *Byvoeghelicke* woorden die een volheyt beteeckenen, door het by-doen van *full* **vol** in 't eynd van de *Selfstandige*:

Beautifull	Schoon
Bountifull	Mildadigh
Carefull	Sorghvuldigh
Deceitfull	Bedriegelick
Disdainfull	Versmadelick
Dreadfull	Schrickelick
Fruitfull	Vruchtbaar
Faithfull	Getrouw
Hurtfull	Schadelick
Joyfull	Vrolick
Mindfull	Aandachtigh
Painfull	Pijnlick
Plentifull	Overvloedigh
Powerfull	Machtigh
Wilfull	Moetwilligh.

Van

Beauty	Schoonheyt
Bounty	Mildadigheyt
Care	Sorge
Deceit	Bedrogh
Disdain	Versmaetheyt
Dread	Vrees en schrick
Fruit	Vrucht

Faith

Faith	Geloof
Hurt	Schaadt
Joy	Blijdſchap
Mind	Sin
Pain	Pijn
Plenty	Overvloet
Power	Macht
Will	Wille.

2. Oock om de ſin van de Selfſtandige yets te vermeerderen, wordt *ſome* yets / yet-wes ofte eenige aan 't eynd van de Byvoegelicke altemets geſtelt: als van

Delight	Luſt ofte playſier
Games	Spelen
Hand	Handt
Light	Licht
Burden	Laſt
Trouble	Moeyte

Zijn geformeert

Burdenſom	Laſtigh
Delighſom	Vermakelick
Gameſom	Speelachtigh
Handſom	Fraey gemaeckt
Lightſom	Lichtvaerdigh
Troubleſom	Onruſtigh ofte moeyelick.

3. *Byvoeghelijcke* in *y* eyndigende, toonen een weynigh vermeerderinge met een mede-deelinge van een Selfſtandigh woort: als van

Air	Lucht	*Airy*	Luchtigh
Bloud	Bloet	*Bloudy*	Bloetachtigh

Earth Aardt	*Earthy* Aartsch
Fire Vyer	*Fiery* Vierigh
Flesh Vleesch	*Fleshy* Vleeschlick
Hair Hayr	*Hairy* Hayrigh
Health Gesontheyt	*Healthy* Gesont
Heart Hert.	*Hearty* Hertigh
Lowse een Luys	Low*sy* Luysigh ofte Luysachtigh
Might Macht	*Mighty* Machtigh
Wit Vernuft	*Witty* Verstandigh / Vernuftigh
Wind Wint	*Windy* Windigh
Wood Hout	*Woody* Houtachtigh.

4. Die in *ly* eyndigen, toonen eenige gelijckheyt met de Selfstandige: gelijck van

Brother Broeder	*Brotherly* Broederlick
a *Gyant* een Reus	*Gyantly* (Gyant-like) Reusachtigh
Earth Aardt	*Earthly* Aartsche
Heaven Hemel	*Heavenly* Hemelsche
God Godt	*Godly* Godtsaligh
Good Goet	*Goodly* Schoon ofte heerlick
Body Lichaam	*Bodily* Lichamelick
Love Liefde	Love*ly* Lieflick
Order Order ofte Regel	Order*ly* Geregelt ofte Ordentelijck

Oock *Soldier-like* Soldaat-gelijck / *Man-like* Manne-lijck.

5. By-voeglicke uyt Selfstandige die materie ofte stoffe (gelijck Metalen &c.) beduyden, spruytende, eyndigen in *en*: als

Gold

Gold Gout	*Golden* Goude
Brass Kooper	*Brazen* ofte *Brasen* Koperigh
Lead Loot	*Leaden* Loodtachtigh
Wood Hout	*Wooden* Houtachtigh
Wool Wol	*Wollen* Wollen.

6. Byvoeghelicke in *less* eyndigende, zijn van een verminderende aart: als van

Beard Baart	*Beardless* Baardeloos ofte sonder Baart
Father Vader	*Fatherless* Vaderloos
Friend Vriend	*Friendless* Vriendeloos
Quæstion Vrage	*Quæstionless* Sonder twijffel
Grace Genade ofte gratie	*Graceless* sonder Genade
Care Sorge	*Careless* Sorgeloos
Comfort Troost	*Comfortless* Troosteloos.

7. Dit zijn oock eenighsins van de selfde aart, welcke in *ish* eyndigen: als van

Ague Koorts	*Aguish* Koortsich
Fool Sot	*Foolish* Sotachtigh
Water Water	*Waterish* Waterachtig
Child Kint	*Childish* Kinderachtigh
Whore Hoer	*Whorish* Hoerachtigh
Green Groen	*Greenish* Groenachtigh
Thief Dief	*Theevish* Genegen om te steelen ofte diefachtigh
White Witte	*Whitish* Witachtigh
Sweet Soet	*Sweetish* Soetachtigh
Soft Sacht	*Softish* Sachtachtigh.

Nota. In de vier laatst-gemelde Exempelen wort een Byvoegelicke Naam-woort uyt een ander gemaackt.

8. Daar zijn noch Byvoeghlicke in *ble* eyndigende: als

Saleable } Bequaam om te verkoopen.
Vendible
Palpable Klaarblijckelick / tastelick.
Poßible Moogelick
Peaceable Vreedsaam van *Peace* Vreede
Seasonable Tijdelick van *Season* Tijdt
Notable Merckelick van *Note* Merck
Profitable Profijtelick van *Profit* Voordeel
Answerable Antwoordelick van *Answer* Antwoort
Changeable Veranderlick van *Change* Veranderinq ende Wissel.

9. Hier by voegen, dat Byvoegelicke woorden eyndigen dickwils in *ous*: als van

Danger	Gevaar	*Dangerous*	Gevaarlick
Courage	Moed	*Couragious*	Moedigh
Zeal	Yver	*Zealous*	Yverigh
Vertue	Deught	*Vertuous*	Deughdelick
Marvel	Wonder	*Marvellous*	Wonderlick
Plenty	Overvloet	*Plenteous*	Overvloedig.

10. *Eyndelijck*, Selfstandige Konst-woorden op het eynde van de Byvoeghlicke maken *al*, *cal*, *ical*: als

Logick

Lógick Bewijs-konst | *Logical* Bewijs-konstigh
Rhétorick Redeneer-konst ofte de konst van Welspreeckentheyt | *Rhetórical* Redenrijck-konstigh
Músick Sangh-konst/ Musijck | *Musical* Sang-konstigh ofte Wel-luydende
Angel Engel | *Angelical* Engelsch
Canon Regel | *Canonical* Regelmatig.

II. *Aanm.* De Byvoeghelicke Naam-woorden hebben Trappen ofte Graden van Vergelijckinge en Vermeerderinge: want boven de *stellende* ofte *Positief* (*Positive* genoemt) hebben sy noch twee Trappen de Vergelijckende (*Comparative*) ende de *Overtreffende* ofte *Uytnemende* (*Superlative*)

Die na de Regel zijn aldus geformeert:

1. De *Stellinge Positief* (*Positive*) stelt het woort slechts gelijck het is: als *great* groot / *mad* dol / *sweet* soet.

2. De *Vergelijkent* ofte *Comparatief* (*Comparative*) vermeerdert ofte verheft de hoedanigheyt door 't aannemen van *er* in 't eynde; ofte door 't voorstellen van het *Ledeken more*: gelijck *soft* sacht/ *softer* ofte *more soft* sachter / *wise* wijs / *wiser* ofte *more wise* wijser / *light* licht / *lighter* ofte *more light* lichter / *black* zwart / *blacker* ofte *more black* zwarter &c.

3. De *Overtreffende* of *Superlatief Trap* (*Superlative*) verhooght de saack soo veel, dat niets de selve overtreffen kan, en wert geformeert door *est* achter 't woort, ofte 't Ledetjen *most* voor 't woort van de Eerste Stellinge te setten, gelijck *great* groot/

greatest or *most great* grootst / *cruel* fel / *cruellest* ofte *most cruell* allerfelst / *poor* arm / *poorest* ofte *most poor* armst / *rich* rijck / *richest* ofte *most rich* rijckst.

2. De Regelstrijdige zijn dese;

Good, *Better*, *Best*
Goet / Beter / Best
Bad } *worse*, *worst* (voor *wors'st*)
Ill ofte *Naught* } quaat / quader / ofte erger / quaatste / erghste
Much } veel *more* (ofte *moe*) *most*
Many } meerder meest
Little, *less* (oneygentlijck *lesser*) *lest* (voor *les'st*)
weynigh / minder / minst
ende kleyn / kleynder / kleynst.

Nota. In 't schrijven van 't woort *lest* valt 'er wat verschil; Sommige willen liever *least* schrijven, om te onderscheyden van *lest* op dat niet een *t'samenvoeginge* zijnde: maar 't is best geoordeelt dat het soude *lest* voor minst ofte kleynst geschreeven werden, en de t'samen-voeginge sou *least* wesen.

3. Sommige zijn vergeleken met de Ledekens *less* en *lest*: als

Able	Machtigh
less Able	minder Machtigh
lest Able	minst Machtigh.
Sorrowfull	Droevigh
less Sorrowfull	minder Droevigh
lest Sorrowfull	minst droevigh.

4. Op de selfde manier met de Byvoeghlijcke Naam-woorden kan men oock eenige Hulp-woorden en Voorstellingen vergelijcken, even als of sy Byvoeghlicke waren: als

Early, *Earlier*, *Earliest*
Vroegh / Vroeger / Vroeghst
Honestly Eerbaarlijck
more Honestly Eerbaarlijcker
most Honestly aller-Eerbaarlijckst
Up, *Upper*, *Uppermost*
Op / Opper / Opperste
Beneath, *Nether*, *Nethermost*
Onder / Lager / Laaghste
Before, *Former*, *Foremost* ofte *first of all*
Voor / Eerder / Eerst / Allereerste
Nigh } Nearer, Nearest & *next*
Near }
Dicht-by / Dichter / nader ofte naarder / Naast of aller-naast
Behind, *more behind* ofte *hinder*, *hindermost* ofte *aftermost*
Achter / meer achter / aller-achterste.

5. Daar zijn sommige *Byvoeghlijcke Namen* die de *Trappen der Vergelijckinge* niet konnen deelachtigh zijn: als

1. Alle Namen van Getal, gelijck *one*, *two*, *three*, *four* een / twee / drie / vier &c.

2. Oock dese volgende woorden, *any* eenige / *no* ofte *none* niemant ofte geen / *each* yder / *another* een ander / *all* al / *own* eygen / *both* beyde / *such* sulck.

IV, CAPITTEL.

Van Voor-*Namen* (*Pronouns.*)

EEn Voor-naam is een Deel des Spraacks, een Naam-woort seer gelijck, en wordt altemets in plaats daar van gestelt, en beduydt soo veel als een Naam-woort, meest gebruyckt wordende in het vertoonen, verhalen, herhalen ofte uytspreken van eenige redenen, en voorstellingen van Vragen.

I. AFDEELINGE.

V*an de* Namen, *en 't onderscheyt der* Voor-Namen.

DE V*oor-namen* (P*ronouns*) zijn Enckel ofte Dubbelt, en t'samen-gevoeght: Oock *Self-standige* ofte *Byvoeghelijcke*; als mede Personeele en Impersoneele.

De Enckele Self-standige zijn dese, *I* ick / *me* my / *we* wy / *us* onse / *thou* du ofte ghy / *thee* u / *ye* ofte *you* uw / *he* hy / *she* sy / *him* hem / *her* haar / *it* het / *they* sy ofte zy / *them* haarluy.

De Enckele Byvoeghelicke zijn dese: *My* ofte *mine* mijn / *thy* ofte *thine* dijn / *your* ende *yours* uwe ofte uwen / *his* sijne / *hers* hare / *our* ende *ours* onse / *this* dit / *that* dat / *these* dese / *those* die / *their* haarluy / *which* welcke / *who* wie / *whom* wien / *whose* wiens / *what* wat.

De t'samen-gevoeghde worden meest geformeert uyt de byvoeginge van *self* en *selfs* aan andere Voor-namen: gelijck volght

I my self	Ick self ofte ick mijn self
Your selvs	U selven
You your self	Ghy self
Himself	Hem self ofte selve
Herself	Heur ofte haar self
Thy self	Dijn self ofte u self
He himself	Hy selfs ofte selven
That same ofte *selfsame*	Die self / dat selve ofte dat gene
She herself	Sy self ofte selven
Themselvs	Haar selven
We our selvs	Wy selven
Whoso / *Whereso* / *Whatso* } *ever it be*	Wie / Waar / Wat } het oock zy
The same ofte *selfsame*	De selve ofte de gene
This same	Dese selve ofte de gene
The which	De welcke
Owr own selvs	Ons eygen selven
My own self	Mijn eygen self
They them selvs	Sy haar selven
His own self	Sijn eygen selfs
Their own selvs	Haar eygen selve
Those which	De welcke
That which	Het welcke.

Nota. De Voor-naam *their* harer / ende het hulp-woort *there* daar / hebben geen onderscheyt in het uytspreecken, maar werden verscheydentlijck geschreven, waar op men wel letten moet.

I ick / *thou* du u ofte ghy / *he* hy / *we* wy / *you* ghy-lieden / *they* sy-lieden / en die daar uyt geformeert worden, zijn alleen *Personeele*, en de andere *Impersoneele*.

II. AFDEELINGE.

Van de Hoedaanigheyt, ende Beteeckening van de Voor-Namen.

1. IN Voor-namen zijnder *drie Persoonen* in beyde Getallen, die de Naam-woorden niet en hebben: als

1. *I* ick / *we* wy / de persoonen zijnde die spreecken ofte doen: als *I write* ick schrijve / *we eat* wy eeten.

2. *Thou* du ofte ghy / *you* ghy-lieden tot wien wy spreecken: als *thou readest* ghy leest / *you play* ghy-lieden speelt.

3. *He* hy / *she* sy / *it* het / *they* sy-lieden / van de welcken wy spreecken: als *he loveth* hy bemint / *she heareth* sy hoort / *it is done* het is gedaan / *they work* sy-lieden wercken.

Ende dese zijn alle *oorspronckelicke* (*Primitive*) nevens *me* my / *thee* uw / *him* hem / *her* haar / *us* ons / *them* hun / die in de buyginge van de voorgaande gevonden werden.

2. De Tweede soort zijn van desen *Afkomstigh* (*Derivative*:) als *mine* mijn en mijnen / van *I* en *me*; *thine* dijn van *thou* en *thee*; *your* uw' uwe van *you*; *his* sijn / sijne van *he*; *hers* en *theirs* hare van *she, her, they*.

Dese Besittelicke (*Possessivs*) zijn, die een Eygenschap in yets beteeckenen.

3. *This*

3. *This* ende *that* dit/ dese ende dat met *I, thou, he,* zijn *Bewijselijcke (Demonstrativ)* Voor-namen genoemt; om dat sy een persoon ofte saack toonen: als *thou art the man* ghy zijt de man/ *this is the cause* dit ofte dese is de oorsaack.

4. *Opsichtigh* (*Relative*) *Voor-namen*, die tot yets dat nu even is voor-gegaan behooren, zijn *who* die ofte wie/ *whom* wien en dien/ *what* wat/ *which* het welcke/ *whose* wiens/ *whereof* waar van: als *he is now my friend, who before was my enemy* hy is nu mijn vriendt/ die te vooren mijn vyandt was: *I shall let you know who hath said that* ick sal u laten weten wie dat geseyt heeft: *they are ill natur'd people which are irreconcilable* sy zijn quaat-aardige lieden dewelcke onversoenelick zijn: *it was a poor man whom he helped* het was een arm mensch dien hy geholpen heeft: *A kind neighbour whose love I acknowledge* een vriendelick buurman/ wiens liefde ick erkenne: *it was a just cause whereof he spake* de saack was rechtvaardigh waar van hy sprack.

5. De *Vragende* ofte *Eysschende* (*Interrogativs*) zijnde Voorstellingen van Vragen, zijn de selfde met de voorgenoemde opsichtige, alleenlijck onderscheyden door het achter stellen van dit teecken [?] soo *who is there*? wie is daar? *which is best*? welcke is het beste? *what is that*? wat is dat?

Nota. Veel die onder de Voor-namen gereeckent werden, zijn eygentlijck Byvoeglicke Naamwoorden: Maar alle oprechte Voor-namen werden begrepen in het volgende Voorbeelt.

		Voornamen Oorspr. — Recht.	Voornamen Oorspr. — Gebuyghde.	Haarer Besittelicken. — Met Selfstandige.	Haarer Besittelicken. — Sonder Selfstandige.
Persoon 1.	Enck.	*I*	*me*	*my*	*mine*
	Meerd.	*We*	*us*	*our*	*ours*
Persoon 2.	Enck.	*Thou*	*thee*	*thy*	*thine*
	Meerd.	*Ye*	*you*	*your*	*yours*
Pers. 3 Enk.	Mann.	*He*	*him*	*his*	
	Vrouw.	*She*	*her*	*her*	*hers*
	Geen.	*It*		*Its*	
Pers. 3	Meerder.	*They*	*them*	*their*	*theirs*
Vraag.	Persoonen.	*Who*	*whom*	*whose*	
	Saken.	*what*		*whereof*	

III. AFDEELINGE.

Van de Geslachten (Genders) Getallen (Numbers) en Buyginge (Declension) der Voor-namen.

DE Voornamen hebben, gelijck de Naam-woorden, drie *Geslachten*, en twee *Getallen*: Alle de Voor-namen konnen gebruyckt worden in alle Geslachten door de Getallen daar sy van zijn, ende Persoonen daar se toe behooren, sonder verandering in de uytgangen: Gelijck *I* ick / *thou* ghy / *he* hy in 't Enkel Getal, en *we* wy / *ye* ghy-l. *they* sy-l. in 't Meerder Getal, zijn van dat Geslachte als die gene die spreeckt, ofte aan ofte van wien men spreeckt, uytgenomen alleenlijck *he* hy / en *she* sy die niet als van 't Mannelick ofte Vrouwelick Geslachte konnen zijn.

Sommige Voor-namen hebben geen *Roepelijcke Gevallen*, anders hebbense alle de Gevallen gelijck een Naam-woort, doch verschillen wat van de gemeene manier van de Buyginge der Naam-woorden: gelijck voornamentlijck te sien is in de volgende Exempelen van de Voor-namen *I*, *thou*, *he*, *she*, *this*, *who*, *my* ofte *mine*, *I my self*.

	I	Ick
	Singular.	Enkel.
No.	*I*	Ick
Gen. (Baar.)	*of me*	Van my
Dat. (Gev.)	*To me*	aan my
Ac. (Aank.)	*Me*	my
Abl. (Af.)	*From me*	Van my

Plural.

Plural.		Meerder
No.	We	Wy
Gen. (Baar.)	Of us	Onser ofte van ons.
Dat. (Gev.)	To us	Aan ons
Ac. (Aank.)	Us	Ons
Ab. (Af.)	From us	Van ons

Thou Du ofte ghy.

Singular.		Enkel.
N.	Thou	Du ofte ghy
G.	Of thee	Van du ofte van u
D.	To thee	Aan u
Ac.	Thee	U
Ab.	From thee	Van u.

Plural.		Meerder.
N.	Ye ofte you	Ghy-lieden
G.	Of you	Van u-l.
D.	To you	Aan u-l.
Ac.	You	U-lieden
Ab.	From you	Van u-lieden.

He Hy

Sing.		Enk.
N.	He	Hy
G.	His ofte of him	Sijns ofte van hem
D.	To him	Aan hem
Ac.	Him	Sich ofte hem
Ab.	From him	Van hem

Plural.		Meerd.
N.	They	Sy-lieden
G.	Of them ofte theirs	Harer ofte hunner
D.	To them	Aan haar-lieden
Ac.	Them	Hen-lieden
Ab.	From them	Van hen-lieden.

She Sy

Sing.		Enk.
N.	*She*	Sy
G.	*Hers* ofte *of her*	Haares ofte heurs
D.	*to Her*	aan Haar
Ac.	*Her*	Haar
Ab.	*From her*	Van haar.

Nota. Het *Meerder Getal* van *he* hy en *she* sy is even eens.

This Dese / en *That* Dat.

Sing.		Enk.
N.	*This* Dese / en *That*	Dat
G.	*Of this* en *that*	Van dese en dat
D.	*To this* en *that*	Aan dese en dat
Ac.	*This* en *that*	Dese en dat
Ab.	*From this* en *that*	van dese en dat.

Plur.		Meerd.
N.	*These*	Dese
G.	*Of these*	Van dese
D.	*To these*	Aan dese
A.	*These*	Dese
Ab.	*From these*	Van dese.

Nota. *That* heeft geen meerder getal.

W*ho* Wie.

Sing.		Enk.
N.	*Who*	Wie ofte wien
G.	*Of whom*	Van wien
D.	*To whom*	Aan wien
Ac.	W*hom*	Wien
Ab.	*From whom*	Van wien.

Nota. Het *Meerder Getal* van *who* is gelijck het *Enkel.*

Hier volght een Voorbeelt van een *besitteli cke Voor-naam* by een *Selfstandige Naam-woort* gevoeght.

Sing.		Enk.
N.	*my Garden*	mijn Tuyn
G.	*of my Garden*	van mijn Tuyn
D.	*to my Garden*	aan mijn Tuyn
Ac.	*my Garden*	mijn Tuyn
Ab.	*from my Garden*	van mijn Tuyn.

Plural.		Meerd.
N.	*my Gardens*	mijn Tuynen
G,	*of my Gardens*	van mijn Tuynen
D.	*to my Gardens*	aan mijn Tuynen
Ac.	*my Gardens*	mijn Tuynen
Ab.	*from my Gardens*	van mijn Tuynen.

I my self Ick selfs.

Sing.		Enk.
N.	*I my self*	Ick self
G.	*Of me my self*	Van mijn selven
D,	*to me My self*	Aan mijn selven
Ac.	*Me my self*	Mijn selven
Ab.	*From me my self*	Van mijn selven.

Plural.		Meerder.
N.	*We ourselvs*	Wy selven
G.	*Of us ourselvs*	Van ons selven
D.	*To us ourselvs*	Aan ons selven
Ac.	*Ourselvs*	Ons selven
Ab.	*From us ourselvs*	Van ons selven.

Nota. Aldus kan men oock *you your* self/ ghy selfs/ en *he his* ofte *himself* hy selfs buygen &c.

Nota. *My* en *mine* zijn een en 't selve; alleenlijck is 'er dat onderscheyt, dat *my* gebruyckt wert als het volgende woort met een Consonant begint: gelijck *my table* mijn tafel: ende *mine* als een Vocaal volght; als *mine adversary* mijn tegenparty: oock, dat men *my* niet gebruycken en kan sonder een Selfstandige Naam-woort: maar *mine* kan wel alleen staan: als blijckt wanneer men een Vraage beantwoorden sal, als *whose writing is this*? wiens schrift is dit? het antwoort is, *mine*. Diergelijck kan geseyt worden van *thy* en *thine*.

Nota. *Voor-namen* en *werck-woorden* worden meest te samen gebruyckt, om de sin gesamentlijck volkomender te maken.

V. CAPITTEL.

Van Werck-woorden (Verbs.)

EEn Werck-woort (a *Verb*), is een deel des Spraacks dat men buygen kan door *wijsen* ofte manieren ende *Tijden*, en beduydt *wesen*, *doen* ofte *lijden*: als *I am* ick ben/ *I give* ick geve/ *I am beaten* ick ben geslagen.

Werck-woorden zijn of *Persooneelicke* of *onpersooneelicke*; de Persoonélicke worden in de buyginge verandert door 3 *Persoonen* in beyde *Getallen*: gelijck *I hear*, *thou hearest*, *he heareth* / ick hoor/ ghy hoort/ hy hoort; *we hear*, *ye hear*, *they hear*, wy hooren/ ghy-l. hooret/ sy-l. hooren.

De *Onpersonélicke* Werck-woorden worden soo niet verandert, alleenlijck een Persoon behoudende:

de: als *it raineth* het regent: &c. gelijck hier na in 't particulier breeder sal verhandelt worden.

Werck-woorden worden geconsidereert in hunner Geslachten en Buygingen.

I AFDEELINGE.

Van de Geslachten der Personlicke Werck-woorden.

DE Personelicke Werck-woorden, *Verbs Personal*) zijn werckende, lijdende en onzijdige *Activ Paßiv* en *Neuters.*

De werckende (*Activs*) beteeckenen alle een doeninge, overgaande ofte geschiedende aan een persoon ofte saack, en om de werckende persoon te onderscheyden, worden hunner eygen Voornamen gelijck oock de Naam-woorden daar voor gestelt: als *I teach the young man* ick onderwijse den jongelingh. *Thou persecutest the righteous* ghy vervolght de Rechtveerdige. *He feedeth the poor* hy voedt den Arme. *The Soldjers ruin the Citie* de Soldaten vernielen de Stadt.

De *Lijdende* (*Paßiv*) beteekenen alle een lijden: en konnen niet uytgedruckt werden sonder het Selfstandige werck-woort, (alsoo genoemt) *I am* ick ben / als *I am despised* ick ben veracht / *they were instructed* sy wierden onderwesen / *we were amended* wy wierden gebetert.

De *Onsijdige* (*Neutral*) zijn eygentlijck noch werckende noch lijdende: als *I flourish* ick bloeye: doch soo als die meer na de eene kant ofte de andere hellen, soo werden daar toe soodanige *behulpsame*

same werck-woorden gevoeght als daar noodighst toe zijn; gelijck sommige beduyden een losse doeninge, als *I stand* ick staa / *I come* ick kome / *I walk* ick wandele / tot dese behoort *have* hebben / en *doe* doen / als *I stood* ofte *did stand* ick stondt / *I have stood* ick heb gestaan.

Sommige beteeckenen een lijden, en die nemen wel tot haar een *helpende lijdende werck-woort* (*an Auxiliary Verb*) *to be* zijn: gelijck *I am weary* ick ben moede: *he is foolish* hy is mal.

II. AFDEELINGE.

Van de Wijsen (Moods) en Tijden (Tenses) waar door de Werck-woorden gebuyght worden.

1. DE *Werck-woorden* worden geseyt 6 wijsen ofte manieren (*moods*) te hebben, maar het is onnoodigh om meer als 3 te reeckenen, *te weten*, 1. de *Toonende wijse* (*Indicativ Mood*) waar door men yets te kennen geeft: als *I write* ick schrijve.

2. De *Gebiedende* (*Imperativ*) waar door men yets gebiedt ofte belast, als *write thou* schrijft ghy.

3. De *Onbepaalde* ofte *Oneyndige* wijse (*Infinitiv mood*) waar in men van een sake spreeckt sonder eenige palen van tijdt ofte yets anders; en tot dese wijse, in plaats van het achterstellen van en in *Duyts*, werdt het Ledeken *to* te voor het woort gestelt, als *to write* (te) schrijven.

Die men de *VVenschende*, *Vermoogende* en *Ondervoeghlijcke* wijse noemt, verschillen weynigh ofte

ofte niet van de *Tonende* wijſe; dan alleen dat voor de *wenſchende* (*Optativ*) het hulp-woort ofte tuſſchen-werpinge van roepinge, *oh that!* och of! geſtelt wordt.

En dat de *Vermoogende* (*Potential*) deſe woorden voor ſich heeft *might* mochte / *could* konde &c. dewelcke gebuyght worden, en het werck-woort ſelver niet.

En om dat de *Ondervoeghlicke* wijſe (*Subjunctiv mood*) het help-woort *when* wanneer / ofte *that* op dat / voor ſich heeft.

In 't *Duyts* noemt men de Onbepaalde wijſe het VVortel-woort, en ſoo oock in 't *Engels*: doch van de eerſte Perſoon van de tegenwoordige tijdt der Toonende VVijſe, werden andere VVijſen en Tijden gemaackt.

II. De *Tijden* werden gereeckent deſe 5. te zijn:

1. De *Tegenwoordige* Tijdt (*Preſent* Tenſe) dewelcke ſpreeckt van de ſaack die nu is, verhandelt ofte gedaan wordt: als *I labour* ick arbeyde.

2. De *Onvolkomen* (*Præterimperfect*) die van yets ſpreeckt, 't geen noch niet volkomen voorby is: deſe Tijdt wordt gemeenelijck gemaackt van de Tegenwoordige door 't achter by voegen van *d* ofte *ed*; ofte anders door *did* te ſtellen voor de eerſte Perſoon van de Tegenwoordige Tijdt: als *I laboured* ofte *did labour* ick arbeydede.

3. De *Volkomen* (*Præterperfect*) dewelcke van de tijdt ſpreeckt die volkomen voorby is: deſe tijdt werdt geformeert door 't voorſtellen van het helpende woort *have* hebbe voor de eerſte Perſoon van de Onvolkomen tijdt, maar niet door 't voor-

ſetten

setten van ge of een soodanige Syllabe gelijck in 't *Duyts* ofte *Griecks*: als *I have laboured* ick hebbe gewerckt.

4. De *Meer als Voorleden* (*Præterpluperfect*) die handelt van de tijdt die meer als voorleden is: dese tijdt werdt geformeert door 't byvoegen van het helpende woort *had* hadde voor de eerste Persoon van de Onvolkomen Tijdt: als *I had laboured* ick hadde gearbeydt.

5. De *Toekomende* (*Future*) handelt van de tijdt die noch te komen staat: en werdt geformeert door 't voorstellen van *shall* sal ofte *will* wil voor de *eerste Persoon van de* Tegen*woordige tijdt*: als *I shall* ofte *will labour* ick sal ofte wil arbeyden.

III. AFDEELINGE.

Van saacken die te mercken zijn omtrent de Buyginge der werck-woorden.

DE Vervoegingen (ofte *Buyginge*) in 't *Engels*, *Conjugations*, zijn de veranderingen der werck-woorden, welcke door *Wijsen* ofte *Manieren*, *Tijden*, *Gevallen* ende *Persoonen* geschieden.

Van de *Wijsen* en *Tijden* heeft men in de voorige *Afdeelinge* gesproocken: door alle Wijsen en Tijden zijnder drie Persoonen in beyde Getallen; behalven in de Gebiedende wijse, die geen eerste Persoon in 't Enckel Getal heeft, en oock d'Oneyndige wijse, die geen Getallen of Persoonen heeft.

Het onderscheyt is alleenlijck in de tweede en derde Persoon van het Enckel Getal; alwaar in de

Toonen-

T*oonende* en *Ondervoeghelijcke* wijsen, en de *Tegenwoordige* Tijdt de tweede Persoon eyndight in *st*, ende de derde in *th*, ofte, om de lichter uytspraack, in *s*: ende in den *Onvolkomen* Tijdt, in *dst*: en in 't Meerder Getal eyndigen alle de Persoonen gelijck de eerste in 't Enckel Getal: als *I beat* ick slaa / *thou beatest* ghy slaat / *he beateth* ofte *beats* hy slaat: Meerd. *we beat* wy slaan / *ye beat* ghy-lieden slaat / *they beat* sy-lieden slaan. In de *Onvolkomen* Tijdt: *I beat* ofte *did beat* ick sloegh / *thou beatedst*, *beatst* ofte *didst beat* ghy sloeght / ende soo voort: sonder veranderinge van de eerste Persoon.

Daar zijn vier vervoeginge, in de welcke de voornaamste veranderinge gevonden wordt in den *Onvolkomen* Tijdt.

De *Eerste Vervoeginge* is: als men tot het werckwoort van de *Onbepaalde maniere* d ofte *ed* by voeght, soo heeft men een woort dat den *Onvolkomen* ende den *Voorleden* Tijt uytdruckt: als *I love* ick bemin / *I loved* ick beminne / van *to love* beminnen.

Hier volgen eenige werck-woorden, welcke onder de *eerste vervoeginge* behooren:

to banish bannen *banished* gebant
to beguil bedriegen *beguiled*
to boast pochen *boasted*
to bridle temmen *bridled*
to brush borstelen *brushed*
to delight vermaken *delighted*
to maintain onderhouden *maintained*
to moderate matigen *moderated*
to signify beteeckenen *signifyed*
to strengthen versterken *strengthned* &c.

De

De *Tweede Vervoeginge* is als men aan de *Onbepaalde Wijse* een klincker nalaat, en een *t* achter aan stelt, soo heeft men een woort, dat den *Onvolkomen tijdt*, en oock den *Voorleden* uytdruckt. als van *to sweep* vegen / *I swept* ick veeghde / *I have swept* ick hebbe geveeght.

Onder dese *Vervoeginge* behooren de navolgende de Werck-woorden.

to feel voelen *felt* gevoelt
to keep bewaren *kept*
to leav verlaten *left*
to sleep slapen *slept*
to creep kruypen *crept*
to weep weenen *wept* &c.

De *Derde Vervoeginge* is als men van het woort der *Onbepaalde maniere* een klincker uytlaat, soo heeft men een woort dat den *Onvolkomen* en *Voorleden tijdt* uytdruckt, als van *to bleed* bloeden / *I bled* ick bloedde / *I have bled* ick hebbe gebloedt.

Onder dese *Vervoeginge* behooren de volgende Werck-woorden.

to breed broeden *bred* gebroedt
to lead lijden *led* ofte *lead*
to feed voeden *fed*
to spread spreyden *spred*
to speed haasten *sped* &c.

De *Vierde Vervoeginge* neemt *i* uyt de leste Syllabe van de *Onbepaalde manier*, ende stelt *ou* in plaats daar van, en dan soo heeft men de *Onvolkomen* en *Voorleden Tijdt*: als

N *to grind*

to grind slijpen *ground* geslepen
to bind binden *bound*
to find vinden *found*
to wind winden *wound* &c.

IV. AFDEELINGE.

Van de Buyginge der Helpende Woorden.

DE Helpende Werck-woorden zijn *have* hebben / *doe* doen / en *am* ben / *let* laat met der selver af-komelingen *had*, *did*, *shall* en *will* &c. gelijck blijckt door de navolgende buyginge der selver; en voor eerst van

I have Ick hebbe.

Indicativ mood Toonende wijse.

Præsent Tense Tegenwoordige Tijdt.

Singular.	Enkel.
I have	Ick hebbe
Thou hast	Ghy hebt
He hath	Hy heeft.
Plural.	Meerder
We have	Wy hebben
Ye have	Ghy-l. hebt
They have	Sy-l. hebben.

The Præterimperfect Onvolkomen Tijdt.

Singular.	Enkel.
I had	Ick hadde
Thou hadst	Ghy hadt
He had	Hy hadde.

Plural.

plural.	Meerder.
We had	Wy hadden
Ye had	Ghy-l. haddet
They had	Sy-l. hadden.
The Præterperfect	Volkomen Tijdt.
Sing.	Enk.
I have had	Ick hebbe gehadt
Thou hast had	Ghy hebt gehadt
He hath had	Hy heeft gehad.
Plural.	Meerd.
We have had	Wy hebben gehadt
Ye have had	Ghy-l. hebt gehadt
They have had	Sy-l. hebben gehadt.
Præterpluperf.	Meer als voor.
Sing.	Enk.
I had had	Ick hadde gehadt
Thou hadst had	Ghy hadt gehadt
He had had	Hy hadde gehadt.
Plur.	Meerd.
We had had	Wy hadden gehadt
Ye had had	Ghy-l. haddet gehadt
They had had	Sy-l. hadden gehadt.
The Future	Toekomende.
Sing.	Enk.
I shall ofte will have	Ick sal hebben
Thou shalst ofte wilst have	Ghy sult hebben
He shall ofte will have	Hy sal hebben.

Plur. Meerd.

We shall ofte *will have*	Wy sullen hebben
Ye shall ofte *wil have*	Ghy-l. sult hebben
They shall ofte *will have*	Sy-l. sullen hebben.

The Imperat. mood Gebiedende Wijse.

Sing. Enk.

Have ofte *have thou*	Hebt ofte hebt ghy
Let him have	Laat hem hebben.

Plur. Meerd.

Have we ofte *let us have*	Hebben wy ofte laat ons hebben
Have ye	Hebbet ghy-l.
Let hem have	Hebben sy-l. ofte laat haar hebben.

The Optativ mood Wenschende wijse.

The Present *&* Imperfect *Tense* Den Tegenwoordigen en Onvolmaakten Tijdt.

Sing. Enk.

Oh that	*I had*	Och of	Ick hadde
	Thou hadst.		Ghy hadt.
	He had		Hy hadt.

Plur. Meerd.

Oh that	*We had*	Och of	Wy hadden
	Ye had		Gy-l. haddet
	They had		Sy-l. hadden.

De *Volkomen* en *Voorleden* Tijdt zijn al eens in dese als in de Toonende *Wijse*, dan alleen dat *oh that* och of daar voor staat.

In

In de *Ondervoeghlicke* en *Moogende Wijse* zijn oock alle de Tijden en Vervoegingen al eens, behalven dat voor de *Ondervoeghlicke Wijse* *when* als ofte *that* op dat / gestelt wort, en dat voor de Moogende wijse dese woorden staan, *might* mochte / *could* koude / en *would* woude / wekkers tweede Persoon in *st* eyndight, en daar door veroorsaackt dat het werck-woort altoos in de *Onbepaalde maniere* staat, om dat die gebuyght worden en 't woort niet: als

Sing.	Enk.
I might could ofte *would have*	Ick mochte/konde ofte woude hebben
Thou mightest, couldest ofte *wouldest have*	Ghy mocht / kond ofte woud hebben
He might could ofte *would have*	Hy mochte/ konde ofte woude hebben.
Plur.	Meerd.
We might, could, ofte *would have*	Wy mochten / konden ofte wouden hebben
Ye might, could ofte *would have*	Ghy-l. mochtet / kondet ofte woudet hebben
They might, could ofte *would have*	Sy-l. mochten / konden ofte wouden hebben.

The *Infinitiv mood* Onbepaalde Wijse.

Pre*sent* Te*nse* Tegenwoordige Tijdt.

to Have Hebben.

The *Præterperfect* Volkomen.

to Have had Gehadt hebben.

The *Participles* De Deelnemingen.

Present Tegenwoordigh.

Having Hebbende.

Præterperfect Volkomen.

Had Gehadt.

De buyginge van het *Helpende* (*Auxiliary*) werck-woort; ofte anders Selfstandige (*Substantive*) genoemt, *te weten*

I am Ick ben.

The *Indicative mood* Toonende wijse.

The *Present* Tense Tegenwoordige Tijdt.

Singul.	Enkel.
I am	Ick ben
Thou art	Ghy zijt
He is	Hy is.
Plur.	Meerd.
We are	Wy zijn
Ye are	Ghy-l. zijt
They are	Sy-l. zijn.

The *Præterimperfect* Onvolkomen.

Singul.	Enk.
I was	Ick was
Thou wast	Ghy waart
He was	Hy was.

Plur.

Plur.	Meerd.
We were	Wy waren
Ye were	Ghy-l. waart
They were	Sy-l. waren.

The *Præterperfect* Volkomen.

Sing.	Enk.
I have been	Ick hebbe geweest
Thou hast been	Ghy hebt geweest
He hath been	Hy heeft geweest.
Plur.	Meerd.
We have been	Wy hebben geweest
Ye have been	Ghy-l. hebt geweest
They have been	Sy-l. hebben geweest.

The *Præterpluperfect* Voorleden Tijdt.

Sing.	Enk.
I had been	Ick hadde geweest
Thou hadst been	Ghy hadt geweest
He had been	Hy hadde geweest.
Plur.	Meerd.
We had been	Wy hadden geweest
Ye had been	Ghy-l. haddet geweest
They had been	Sy-l. hadden geweest.

The *Future* Toekomende.

Sing.	Enk.
I shall ofte *will be*	Ick sal zijn ofte wesen
Thou shalst ofte *wilst be*	Ghy sult zijn
He shall ofte *will be*	Hy sal zijn.

Plur. Meerd.

We shall ofte *will be*	Wy sullen zijn
Ye shall ofte *will be*	Ghy-l. sult zijn
They shall ofte *will be*	Sy-l. sullen zijn.

The Imperativ mood Gebiedende Wijse.

Sing. Enk.

Be thou	Weest ghy
Let him be	Dat hy zy.

Plural. Meerder

Be we or *let us be*	Zijn wy ofte dat wy zijn
Be ye	Zijt ghy-lieden.
Let them be	Laat haar-l. zijn.

The Subjunctiv mood OnderVoeghelijcke manier.

Present Tense Tegenwoordige Tijdt.

Sing. Enk.

That { *I be* / *Thou beest* / *He be* } op dat { Jck zy / Ghy zijt / Hy zy.

Plural. Meerder.

That { *We be* / *Ye be* / *They be* } op dat { Wy zijn / Ghy-l. zijt / Sy-l. zijn.

The Imperfect Onvolkomen.

Sing. Enk.

That { *I were* / *Thou wert* / *He were* } op dat { Jck ware / Ghy waart / Hy ware.

Plur.

Plural.		Meerd.	
That	*We were* / *Ye were* / *They were*	op dat	Wy waren / Ghy-l. waret / Sy-l. waren.

The Præterperfect Volkomen.

Sing.		Enk.	
When	*I have been* / *Thou hast been* / *He hath been*	als	Ick geweest hebbe / Gy geweest hebt / Hy geweest heeft.
When	*We have been* / *Ye have been* / *They have been*	als	Wy geweest hebben / gy-l. geweest hebt / Sy-l. geweest hebben.

Præterpluperfect Meer als Voorleden.

Sing.	Enk.
If I were or *had been*	Indien ick hadde ofte ware geweest
If thou wast or *hadst been*	Indien ghy waart ofte haddet geweest
If he were or *had been*	Indien hy ware ofte hadde geweest.
Plur.	Meerd.
If we were or *had been*	Indien wy waren ofte hadden geweest
If ye were or *had been*	Indien ghy-l. waaret ofte haddet geweest
If they were or *had been*	Indien sy-l. waren ofte hadden geweest.

The Future Toekomende.

Sing.	Enk.
When I shall or *will be*	Als ick zijn sal
When thou shalt or *wilt be*	Als ghy zijn sult
When he shall or *will be*	Als hy zijn sal.
Plur.	Meerd.
When we shall or *will be*	Als wy zijn sullen
When ye shall or *will be*	Als ghy-l. zijn sult
When they shall or *will be*	Als sy-l. zijn sullen.

De *Wenschende* en *Moogende* Wijsen zijn ten naasten by al eens, behalven hunner Voorstellingen.

The Infinitiv mood De Oneyndige Wijse.

Present & Imperf. Tegenw. en Onvolkomen.

to Be	Wesen ofte zijn.

Præterperfect Volkomen.

to Have been	Geweest hebben.

Præterpluperf. Meer als Voorleden.

To have had been	Geweest hadden.

Participles Deelnemingen.

Present Tegenwoordigh.

Being	Zijnde.

Præ-

Præterp, Volkomen.

Been	Geweest.

Præterplu. Voorl.

Having been	Geweest hebbende.

Hier volght een Voorbeelt van de Buyginge van de *Tegenwoordige* en *Onvolmaakte* Tijden van 't helpende Werck-woort *I do* ick doe / want in de andere Tijden wort het niet gebruyckt als een Helpende Werck-woort, maar als *doen* ofte *maken* in 't *Duyts*.

The *Indicativ and Subjunctiv moods.*	De Toonende en Onderboeghlicke wijse.

Present Tense Tegenwoordige Tijdt.

Sing.	Enk.
I do	Ick doe
Thou dost	Ghy doet
He doth	Hy doet.
P*lur.*	Meerd.
We *do*	Wy doen
Ye do	Ghy-l. doet
They do	Sy-l. doen.

Imperfect Onvolkomen.

Sing.	Enk.
I did	Ick deede
Thou didst	Ghy deedet
He did	Hy deedet.

The Future Toekomende.

Sing.	Enk.
When I shall or *will be*	Als ick zijn ſal
When thou shalt or *wilt be*	Als ghy zijn ſult
When he shall or *will be*	Als hy zijn ſal.
Plur.	Meerd.
When we shall or *will be*	Als wy zijn ſullen
When ye shall or *will be*	Als ghy-l. zijn ſult
When they shall or *will be*	Als ſy-l. zijn ſullen.

De *Wenſchende* en *Moogende* Wijſen zijn ten naaſten by al eens, behalven hunner Voorſtellingen.

The Infinitiv mood De Oneyndige Wijſe.

Preſent & Imperf. Tegenw. en Onvolkomen.

to Be Weſen ofte zijn.

Præterperfect Volkomen.

to Have been Geweeſt hebben.

Præterpluperf. Meer als Voorleden.

To have had been Geweeſt hadden.

Participles Deelnemingen.

Preſent Tegenwoordigh.

Being Zijnde.

Præ-

Præterp, Volkomen.

Been	Geweest.

Præterplu. Voorl.

Having been	Geweest hebbende.

Hier volght een Voorbeelt van de Buyginge van de *Tegenwoordige* en *Onvolmaakte* Tijden van 't helpende Werck-woort *I do* ick doe / want in de andere Tijden wort het niet gebruyckt als een Helpende Werck-woort, maar als *doen* ofte *maken* in 't *Duyts*.

The *Indicativ and Subjunctiv moods.*	De Toonende en Onderboeghlicke wijse.
Present Tense	Tegenwoordige Tijdt.
Sing.	Enk.
I do	Ick doe
Thou dost	Ghy doet
He doth	Hy doet.
P*lur.*	Meerd.
We *do*	Wy doen
Ye do	Ghy-l. doet
They do	Sy-l. doen.
Imperfect	Onvolkomen.
Sing.	Enk.
I did	Ick deede
Thou didst	Ghy deedet
He did	Hy deedet.

Plur.	Meerd.
We did	Wy deden
Ye did	Ghy-l. deedet
They did	Sy-l. deden.

De Buyginge van *might* mochte / *could* konde / en *would* woude / kan de Leser vinden in de *Wenschende wijse* van de buyginge van *have* hebbe.

Dit zy nu genoegh geseyt van de Helpende Werck-woorden: dan alleen dese aanmerckinge op 't gebruyck der selve: *te weten:*

I do wordt gestelt voor den T*egenwoordigen* T*ijdt* van een Werck-woort.

I did staat voor den *Onvolmaackten Tijdt.*

I have voor den *Volkomen.*

I had voor den *Voorleden.*

I shall ofte *will* voor den T*oekomenden Tijdt* van 't *Werckende woort.*

I am met dessels Af-komstige T*ijden* voor het *Lijdende woort.*

Hier volght een Afbeeldinge van de buyginge van een Werckende en Lijdende Werck-woort, eerst van het werckende: als

I call Ick roepe.

The Indicativ mood Toonende wijse.

Pre*sent* Te*nse* Tegenwoordige Tijdt.

Sing.	Enk.
I call or *do call*	Ick roepe
Thou callest or *dost call*	Ghy roept
He calleth or *doth call*	Hy roept.

Plur.

Plur.	Meerd.
Wee call or *do call*	Wy roepen
Ye call or *do call*	Ghy-l. roepet
They call or *do call*	Sy-l. roepen.

The Imperfect De Onvolkomen.

Sing.	Enk.
I called or *did call*	Ick riep
Thou calledst or *didst call*	Ghy riept
He called or *did call*	Hy riep.
Plur.	Meerd.
We called or *did call*	Wy riepen
Ye called or *did call*	Ghy-l. riepet
They called or *did call*	Sy-l. riepen.

The Præterperfect De Volkomen.

Sing.	Enk.
I have called	Ick heb geroepen
Thou hast called	Ghy hebt geroepen
He hath called	Hy heeft geroepen.
Plur.	Meerd.
We have called	Wy hebben geroepen
Ye have called	Ghy-l. hebt geroepen
They have called	Sy-l. hebben geroepen.

The *Præterplu.*	De Voorleden.
Sing.	Enk.
I had called	Ick hadde geroepen
Thou hadst called	Ghy hadt geroepen
He had called	Hy hadde geroepen.
Plur.	Meerd.
We *had called*	Wy hadden geroepen
Ye had called	Ghy-l. haddet geroepen
They *had called*	Sy-l. hadden geroepen.

The *Future* Tense	Den Toekomenden Tijdt.
Sing.	Enk.
I shall call	Ick sal roepen
Thou *shalt call*	Ghy sult roepen
He shall call	Hy sal roepen.
Plur.	Meerd.
We *shall call*	Wy sullen roepen
Ye shall call	Ghy-l. sult roepen
They shall call	Sy-l. sullen roepen.

The *Imperativ mood*	Gebiedende wijse.
The Present Tense	Tegenwoordige Tijdt.
Sing.	Enk.
Call thou	Roept ghy
Let him call	Laat hem roepen.

Plur.

Plur.	Meerd.
Call we or *let us call*	Roepen wy
Call ye	Roept ghy-l.
Let them call	Dat sy-l. roepen

The Infinitiv mood Oneyndige Wijse.

Present Tegenwoordigh.

to Call	Roepen.

Perfect & *Pluperf.* Volkomen en Voorl.

to Have or *had call'd*	Geroepen hebben ofte hadden.

Participles Deelnemingen.

Præs. Tegenw.

Calling	Roepende.

Hier volght een Lijdende VVerck-woort,

I am called	Ick ben ofte worde geroepen.

The Indicativ mood Toonende Wijse.

Præsent Tense Tegenwoordige Tijdt.

Sing.	Enk.
I am called	Ick worde ofte ben geroepen
Thou art called	Ghy wordt geroepen
He is called	Hy wordt geroepen.
Plur.	Meerd.
We are called	Wy worden geroepen
Ye are called	Ghy-l. wordt geroepen
They are called	Sy-l. worden geroepen.

The

The *Imperf.* Onvolkomen.

Sing.	Enk.
I was called	Ick wierde geroepen
Thou wast called	Ghy wierdt geroepen
He was called	Hy wierde geroepen.
Plur.	Meerd.
We were called	Wy wierden geroepen
Ye were called	Ghy-l. wierdet geroe-pen
They were called	Sy-l. wierden geroe-pen.

Præterperf. Volkomen.

Sing.	Enk.
I have been called	Ick ben geroepen ge-weest
Thou hast been called	Ghy zijt geroepen ge-weest
He hath been called	Hy is geroepen ge-weest.
Plur.	Meerd.
VVe have been called	Wy zijn geroepen ge-weest
Ye have been called	Ghy-l. zijt geroepen geweest
They have been called	Sy-l. zijn geroepen ge-weest.

The

The Pluperfect De Voorleden.

Sing.	Enk.
I had been called	Ick hadde geroepen geweest
Thou hadst been called	Ghy hadt geroepen geweest
He had been called	Hy hadde geroepen geweest.
Plur.	Meerd.
VVe had been called	Wy hadden geroepen geweest
Ye had been called	Ghy-l. haddet geroepen geweest
They had been called	Sy-l. hadden geroepen geweest.

Future Toekomende.

Sing.	Enk.
I shall be called	Ick sal geroepen worden
Thou shalt be called	Ghy sult gheroepen worden
He shall be called	Hy sal geroepen worden.
Plur.	Meerd.
VVe shall be called	Wy sullen geroepen worden
Ye shall be called	Ghy-l. sult geroepen worden
They shall be called	Sy-l. sullen geroepen worden.

Im-

Imperat. mood Gebiedende wijse.

Pres. Tegenw.

Sing.	Enk.
Be thou called	Zijt ghy geroepen
Let him be called	Dat hy geroepen zy.
Plur.	Meerd.
Let us be called	Laat ons geroepen worden
Be ye called	Dat ghy-l. geroepen wordet
Let them be called	Laat haar-l. geroepen worden.

De *Ondervoeghelicke*, *VVenschelicke*, en *Moogende* VVijsen zijn al eens met de *Toonende* VVijse, behalven het kleyne onderscheyt van de Voorstellige woorden, waar van te vooren genoech gedacht is geweest.

The Infinitiv mood Onbepaalde Wijse.

Pres. Tegenw.

to Be called	Geroepen worden.

Perfect & *Pluperf.* Volkomen en Voorl.

to Have or *had been called*	Geroepen geweest hebben ofte hadden.

Participles Deelneminge.

Pres. Tegenw.

Being called	Geroepen zijnde.

Per-

V. AFDEELINGE.

Van de Onregelmatige Werck-woorden.

VOorbeelden van soodanige Werck-woorden die geheel ofte ten deele ongeregelt zijn, en worden in 't *Engels anomalous* genoemt, van 't *Griecks* ἀνόμως. Doch onder dese Ongeregelde kan men dese drie Aanmerckingen in acht nemen, *te weten*,

1. Dat Werck-woorden die eyndigen in *end*; hebben haarer Volkomen Tijdt ofte Deel-woort in *ent*, als

Bend	buygen	*bent*	gebuyght
Lend	leenen	*lent*	geleent
Rend	scheuren	*rent*	gescheurt
Send	senden	*sent*	gesonden
Spend	verteeren	*spent*	verteert.

2. Die in *ing* eyndigen, maken hunner Volkomen Tijdt en Deel-woort in *ung*; als

Ring	luyen	*rung*	geluyt
Sing	singen	*sung*	gesongen
Sling	slingeren	*slung*	geslingert
Spring	springen	*sprung*	gesprongen
Sting	steken	*stung*	gesteecken
Wring	wringen	*wrung*	gewrongen.

3. Die in *ow* eyndigen, hebben haren Onvolkomen Tijdt in *ew*, en haar Deel-woort in *own*: als

Blow

Blow *blew* *blown*
Blaasen blies geblasen
Crow *crew* *crow'n*
Kraepen kraepde gekraept
Grow *grew* *grown*
Wasschen groeyde gegroept
Know *knew* *known*
Weten wiste geweten
Throw *threw* *thrown*
Gopen smeet gesmeten.

Doch sommige woorden zijn soo ongeregelt, dat die tot geene regel gebracht kunnen werden, van welcke hier een Lijste volght.

De Tegenw. Tijdt ofte Onbepaalde Wijse. } Onvolkomen Tijdt ofte Deel-woort.

Abide *abode*
Verblijven verbleven
Arise *arose*
Opstaan opgestaan
Ask *askt*
Vragen gevraaght
Awake *awoke* ofte *awak't*
Ontwaken ontwaakt
Bear *bore* ofte *bare* *born*
Dragen droegh gedragen
Beat *beat* & *beaten*
Slaan geslagen
Beget *begot* & *begotten*
Teelen geteelt
Begin *begin* ofte *began*
Beginnen begonnen
Behold *beheld* ofte *beholden*
Aanschouwen aangeschouwt

Beseech

Beseech *besought*
Bidden gebeden
Bid *bad* en *bidden*
Gebieden bevolen
Bite *bit* , *bitten*
Bijten gebeten
Break *broke*
Breken gebroken
Bring *brought*
Brengen gebracht
Build *Built*
Bouwen gebouwt
Buy *bought*
Koopen gekocht
Can *could*
Ick kan ick konde
Cast *cast*
Smijten gesmeten
Catch *catcht* ofte *caught*
Vangen gevangen
Chide *chid* *chidden*
Bekijven bekeev bekeeven
Choose *chose* *chosen*
Kiesen koos gekooren
Cleav *cloven* en *cleft*
Klooven gekiooven
Climb *clomb* *climbed*
Klimmen klom geklommen
Come *came* *come*
Komen quam gekomen
Cut *cut*
Snijden gesneden
Dare *durst* *dared*
Dorven dorste gedorven

Do

Do *did* *don*
Doen deede gedaan
Drink *drank* en *drunken*
Drincken gedroncken
Drive *drove* *driven*
Drijven dreef gedreven
Eat *I ate* *eaten*
Eeten ick at gegeten
Fall *fel* *fallen*
Vallen viel gevallen
Fight *Fought*
Vechten gevochten
Flie *flew* *flown*
Vliegen vloogh gevloogen
Forsake *forsook* *forsaken*
Versaken versaackte versaackt
Frees *frose* *frosen*
Vriesen vroor gevroren
Get *got* *gotten*
Krijgen kreegh gekregen
Give *gave* *given*
Geven gaf gegeven
Go *went* *gone*
Gaan ging gegaan
Hang *hung* *hung*
Hangen hingh gehangen
Hide *hid* *hidden*
Bergen berghde geberght
Hit *hitt* *hitten*
Raken raackte geraackt
Hold *held* *holden*
Houden hield gehouden
Knit *knit* *knitted*
Breyden breydde en gebreeden

Knock

Knock *knokt*
Kloppen klopte en geklopt
Loſe *loſt*
Verlieſen verloor en verlooren
Ly *lay* *layn* en *laid*
Leggen lagh gelegen
Lie *lied* *lied*
Liegen loogh geloogen
Make *made*
Maken maakte en gemaackt
Mow *mow'd* *mown*
Maeyen maayde gemaayt
Ow *I ought*
Schuldigh zijn ick was ſchuldigh
P*ut* *put*
Stellen ſtelde en geſtelt
Ride *rode* ofte *rid* *ridden*
Rijden reede gereden
Riſe *I roſe* *riſen*
Opſtaan ick ſtond op opgeſtaan
Ring *rang* ofte *rung*
Luyen luyde en geluyen
Run *ran* *run*
Loopen liep geloopen
See *ſaw* *ſeen*
Sien ſagh geſien
ſeek *ſought*
Soecken ſochte en geſocht
ſeethe *ſod* *ſodden*
Koocken koockte gekoockt
ſell *ſold*
Verkoopen verkocht
ſhake *ſhoke* *ſhook* ofte *ſhaken*
Schudden ſchuddede geſchudt

shine

shine *shone* *shined*
Schijnen ſcheen geſchenen

shed *shed*
Stoꝛte ſtoꝛtede en geſtoꝛten

shoot *shot* *shott*
Schieten ſchoot geſchooten

shrink *shrunk* *shrunken*
Krimpen krimpte gekrompen

shut *shut*
Toedoen dede toe en toegedaan

ſink *ſank* ofte *ſunk* *ſunken*
Sincken ſonck geſoncken

ſit *ſat* *ſitten*
Sitten ſat gezeten

ſlay *I ſlew* *ſlain*
Doot ſlaan ick ſloegh doodt doodt geſlagen

ſlide *ſlid* ofte *ſlode* *ſlidden*
Glyden gleedde gegleen

ſmite *ſmote* ofte *ſmit* *ſmoten* ofte *ſmitten*
Slaan ſloegh geſlagen

ſpeak *ſpake* ofte *ſpoke* *ſpoken*
Spꝛeken ſpꝛack geſpꝛoken

ſpin *ſpan* *ſpun*
Spinnen ſpon geſponnen

ſpit *ſpat* *ſpitten*
Spitten ſpoogh geſpogen

ſpring *ſprang* *ſprung*
Uytſpꝛuyten uytſpꝛuytede uytgeſpꝛooten

ſtand *ſtood*
Staan ſting ofte ſtont en geſtaan

ſteal *ſtole* *ſtolen*
Steelen ſtal geſtoolen

ſtick *ſtuck* *ſtucken* ofte *ſtickt*
Steecken ſtack geſteecken

ſting

ſting *ſtung* *ſtinged*
Prickelen prickelt geprickelt
ſtride *ſtrode* *ſtridden*
Wijdt-ſtappen ſtapte geſtapt
ſtrive *ſtrove* *ſtriven*
Strijden ſtreedt geſtreden
ſtrike *ſtroke* *ſtrucken*
Slaan ſloegh geſlagen
ſwear *ſware* ofte *ſwore* *ſworn*
Sweeren ſweerde geſworen
ſwell *ſwel'd* *ſweld* ofte *ſwoln*
Swellen ſwol geſwollen
ſwim *ſwam* ofte *ſwom* *ſwom*
Swemmen ſwom geſwommen
Take *took* *taken*
Nemen nam genomen
Teach *taught*
Onderwijſen onderwees en onderweſen
Tear *tare* ofte *tore* *torn*
Scheuren ſcheurde geſcheurt
Tell *told*
Seggen/ vertellen/ vertelde en vertelt
Think *thought*
Dencken dachte en gedocht
Thrive *I throve* *thriven*
Welvaren ick vaarde wel gevaren
Tread *trode* *troden*
Treden tradt getreden
Wear *ware* ofte *wore* *worn*
Verſlijten verſleet verſleten
Weav *wove* *woven*
Weven weefde geweven
Whip *whipt*
Geeſſelen geeſſelde en gegeeſſelt

Will	*would*	
Willen	wilde	
W*in*	*wan* or *won*	*won*
Winnen	won	gewonnen
W*ork*	*wrought*	
Wercken	wrochte en gewerckt of gewrocht	
W*rite*	*wrote* or *writt*	*written*
Schrijven	schreef	geschreven.

VI. AFDEELINGE.

Van de over-een-komst der W*erck-woorden met Andere Deelen des Spraacks.*

HIer uyt kan men bespeuren van wat woorden veele *Engelsche* Werck-woorden uytspruyten, als mede hare gelijckigheyt met de selve.

Daar werden veele Naam-woorden, soo wel Byvoeghelicke als Selfstandige Werck-woorden gemaackt: het welck geschiet op tweederley manieren.

1. *Voor Eerst.* Door 't verlangen der Vocaal, en 't versachten van de Consonant: als van

a *House*	Huys	*to House*	in Huys nestelen
Brass	Kooper	to *Bráze*	Verkooperen
Glass	Glas	to *Gláze*	Verglasen
Grass	Gras	to *Gráze*	Weyden
Price	Prijs	to *Príze*	Waerdeeren
Breath	Adem	to *Bréathe*	Adem scheppen
shade / *shadow*	Schaduwe	to *shåde* / *shadow*	Beschaduwen
a *Fish*	een Visch	to *Fish*	Visschen

Oyl

Oyl Olie	to *Oyl* met Olie smeeren
a *Rule* een Regel	to *Rule* Regeeren
Love Liefde	to *Love* Beminnen
Life Leve	to *Live* Leven
Strife Strijdt	to *Strive* Strijden
Further / *Forward* Verder	to *Fúrther* / *Fórward* Verborderen
Hinder Achter	to *Hinder* Verhinderen ofte te beletten.

2. Door het Ledeken *en* in 't eynde by te voegen: als

Haste Spoedt	to *Hasten* Verspoeden
Length Langhte	to *Lengthen* Verlangen
Strength Stercktе	*to Strengthen* Versterckken
Short Kort	to *Shorten* Verkorten
Soft Sacht	to *Soften* Versachten
Fast Vast	to *Fasten* Vast maken
White Wit	to *Whiten* Wit maken
Black Swart	to *Blacken* Swart maken
Hard Hardt	to *Harden* Verharden.

En veel meer diergelijcke.

VII. AFDEELINGE.

Van d'Onpersonélicke Werck-woorden.

ONpersoonelicke Werck-woorden (in 't *Engels Verbs Impersonal*) zijn soodanige als geen persoonen hebben, maar staan altoos in de derde

persoon van 't Enckel Getal, behalven als *men* voorgaat, en dan staanse in de derde persoon van 't Meerder Getal: Sy worden verdeelt in *Werckende*, *Lijdende* en *Onsijdige*.

De *Werckende* hebben dese Ledekens voor haar, *men* ofte *one*: als

Men say	Men seyt
Men work	Men werckt
One writes	Men schrijft
One reades	Men leest.

De *Lijdende* hebben voor haar *there is*: als

There is much don	Daar is veel gedaan
There is wrought	Daar is gewrocht.

De *Onzijdige* volgen het Ledeken *it*: als

It raineth	Het regent
It blows	Het waayt
It pleaseth	Het behaaght
It delighteth	Het vermaackt
It behoveth	Het is van nooden.

Tot verder verklaring hier in, soo neemt een voorbeelt van de buyginge van eenige Onpersoonelicke Werck-woorden: als

Het VVerckende woort.

One saith	Men seyt
One said	Men seyde
One hath said	Men heeft geseyt
One had said	Men hadde geseyt
One shall say	Men sal seggen.

Het

Het Lijdende woort.

There is wrought	Daar wordt gewrocht
There was wrought	Daar wiert gewrocht
There hath been wrought	Daar is gewrocht geweest
There had been wrought	Daar had gewrocht geweest
There shall be wrought	Daar sal ghewrocht worden.

Het Onzijdige woort.

It pleaseth	Het behaaght
It pleased ofte *did please*	Het behaaghde
It hath pleased	Het heeft behaaght
It had pleased	Het hadde behaaght
It shall please	Het sal behagen
It may please	Het mach behagen
It might please	Het mochte behagen.

VI. CAPITTEL.

Van de Deel-woorden.

DEel-woorden (in 't *Engels*, *Participles*) zijn afkomstigh van VVerck-woorden, en worden gebruyckt gelijck Byvoeghelicke Naam-woorden, de saack die sy beteeckenen uytdruckende, nevens de tijdt daar die in geschiet.

De Deel-woorden zijn tweederley; het eene is van het *werckende* woort, handelende van saken in den Tegenwoordige Tijdt, en eyndight altoos in *ing*, als *wishing* wenschende / *reading* lesende / *hearing* hoorende / *teaching* leerende.

Het andere is van het *Lijdende* woort, hande-

lende van saken in den Volkomen Tijdt, en eyndight in *d*, *t*, ofte *n*: als *wished* gewenscht / *read* gelesen / *taught* geleert / *seen* gesien.

Nota 1. De *werckende Deel-woorden* die in *ing* eyndigen, konnen oock door het voorstellen van een Ledeken *a* ofte *an* ofte *the*, voor selfstandige Naam-woorden gerekent worden: als *seeing*, *hearing*, *feeling*, *tasting*, *smelling* zijn Deelwoorden, beduydende siende / hoorende / voelende / smakende / ruyckende; en wanneer *the* daar voor gestelt wordt, als *the seeing*, *the hearing* &c. beduydense het gesicht / het gehoor / het gevoel / de smaack / de reuck: en soo in meest alle andere woorden.

Nota 2. Door 't byvoegen van *r* ofte *er* in 't eynde van de Onbepaalde wijse der werck-woorden, heeft men een selfstandige Naam-woort, als *give* geven / *a giver* een gever / *teach* leeren / a *teacher* een leeraar / *love* beminnen / a *lover* een liefhebber &c. gelijck *ing* het *Deel-woort* maackt.

VII. CAPITTEL.

Van Help-woorden (*Adverbs.*)

EEn Help-woort ofte Bywoort (*an Adverb*) is een deel des Spraacks, dat niet gebuyght kan worden, gemeenelijck by een VVerck-woort staande, om desselfs hoedanigheyt meerder uyt te drucken: als *he seeth clearly* hy siet klaarlijck / *I ran speedily* ick liep spoedighlijck.

Daar zijn verscheyde *Bywoorden*, en die hebben oock verscheyde beduydinge, gelijck blijckt door hunner versamelinge: als volght

Sommige

Sommige zijn

1. Des Tijdts: als *to day* huyden / *now* nu / *immediately*, *presently*, *by and by*, *forthwith* dadelijck / stracks / flus / terstont / *ever* oyt / *nimmer* noyt / *seldom* selden / *quickly*, *speedily* snellijck / raschlijck / *yesterday* gisteren / *ereyesterday* eergisteren / *late* laat / *lately* onlangs / *heretofore* voormaals / *early* vroegh / *often* en *oftentimes* dickmaals / *to morrow* morgen / *hereafter* hier na / *when* wanneer / *then* dan / *finally* eyndelijck / *dayly* daaghelijcks / *allways* altijdt / *evermore* immermeer / *till that* tot dat / *ere* eer / *a little sooner* wat eerder / *after that* daar na / *somtimes* altemets / *before* voor / *many times* meenighmaal / *long ago* over lang / *at noon* 's middaghs &c.

2. Der plaatse (*Place*) als *here* hier / *there* daar / *where* waar / *somwhere* ergens / *nowhere* nergens / *besides* nessens / *everywhere* overal / *elswhere* elders / *whitherwards* werwaarts / *hitherwards* herwaarts / *hence* hier van daan / *thence* daar van daan / *within* binnen / *without* buyten / *nigh* naby / *neer* dichtby / *far* verre / *further* verder / *aside* ter zijde / *round about* rontom / *before* voor / *after* achter / *under* onder / *above* boven / *beneath* beneden / *inwards* binnewaarts / *yonder* ginder / *to and again* gins en weer.

3. Vragende (*asking*) als *wherefore* ofte *why* waarom? *how* hoe? *how so* hoe soo? *not* niet? *what* wat? *why not* waarom niet?

4. Toeseggende (*affirming*) als *surely*, *certainly* voorseecker / seeckerlijck / *truly*, *verily* waarlijck / *yea* ja / *indeed* inder daat / *so*

ofte *at least so* immers / *without doubt* sonder twijffel.

5. Ontkennende (*Denying*) als *no* neen / *not* niet / *in no wise* geensins / *not at all* in 't minste niet.

6. Des Getals (*Number*) als *once* eenmaal / *twice* tweemaal / *thrise* driemaal / &c. *so many times* soo meenighmaal / *firstly* eerstelijck / *secondly* ten anderen / *thirdly* ten derden &c.

7. Des Quantiteyts ofte veelheyt (*Quantity*) als *enough* genoegh / *abundantly* overvloedigh / *more* or *less* meer ofte min / *too much* te veel / *too little* te weynigh / *at least* ten minsten / *very much* seer veel.

Sommige zijn

8. Des Hoedanigheyt (*Quality:*) als *well* wel / *ill*, *evilly*, *badly* qualijck / *wisely* wijselijck / *poorly* armelijck / *honestly* vromelijck / *learnedly* geleerdelijck / *stoutly* stoutelijck / en veel meer *Byvoeghlicke Naamwoorden* die door 't aannemen van *ly* in 't eynde des woorts *Help-woorden* worden.

9. Van Gelijckenisse (*Likeness*) en Vergelijckinge (*Comparison*) als *so*, alsoo, *also* oock / *as like as* gelijck ofte als / *in like manner* desgelijcks / *unæqually* ongelijckelijck / *differently* verschepdentlijck / *according* volgens / *even so* even soo / *than* dan / *as well* als wel / *so well* soo wel / *how* hoe / *more* meer / *less* min / *better* beter / *wors* erger / *especially* voornamentlijck / hier toe soude men alle *Adjectiva* van de Vergelijckige Trap konnen brengen.

10. Aanmanende (*Exhorting;*) als *go to* wel

Sommige zijn

wel aan / *fall on* sa sa / *speedily* flucks / *couragiously* moedighlijck / *quickly*, *lively*, *nimbly* wacker aan / lustigh / gauw &c.

11. Vermanende (*Warning:*) als *look to it*, *take heed*, *beware*, siet toe / wacht u / hoed u.

12. Versachtende (*Asswaging:*) als *sweetly*, *softly*, *prettily* soetjens / sachtjens / fijntjes / *tenderly* teerkens / *scarcely* nauwelijcks.

13. Wenschende (*Wishing:*) als *oh if! oh that!* och of!

14. Twijffelende (*Doubting*) ofte by geval: als *perhaps* misschien / *likely*, *it may be*, mogelijck / *peradventure* by avontuur / *per chance* by geval.

15. Scheydende (*Parting:*) als *apart*, *asunder* ter zijden / van malkander / *otherwise* andersins / *particularly* besonderlijck / *distinctly* onderscheydentlijck / *before and after* voor en na / *hitherwards* and *thitherwards* herwaarts en derwaarts.

17. Uytsluytende (*Excluding:*) als *onely* alleenlijck / *not onely* niet alleenlijck / *but also* maar oock.

18. Van Toegevinge (*Permitting:*) als, *though* alhoewel / *all be it* al is 't / *notwithstanding* niet te min.

19. Verkiesende (*Choosing*) als, *rather than* liever dan / *better than* beter dan / *chiefly* voornamentlijck.

20. Van geen volle saack: als *almost* bykans / *well neer or nigh* by-na schier.

21. Toonende (*Shewing*) als *behold*, *lo*, *see*,

Sommige zijn { *see*, *look thither* siet / siet daar / &c.
22. Uyttreckende (*Extending*:) als *too much* te veel / *too far* te ver / *too long* te langh.
23. Roepende (*Calling*:) als *ho! sa how! hem! whoop!* heyla! hem! hou!

Nota. Het onderscheyt tusschen *than* en *then* is dit; *then* is een Helpwoort des Tijdts, en *than* is een teecken van de Vergelijckige Trap; daar men wel op letten moet.

VIII. CAPITTEL.

Van de Coppelingen (*Conjugations.*)

EEn Koppelinge is een Onbuyghlicke Deel des Spraacks, het welck bequamelijck woorden en sinnen by malkander voeght.

Dese zijn van verscheyde soorten en beduydingen: als

Sommige zijn { 1. Aanhechtende (*Copulativs*:) als *and* ende / *also* alsoo / *likewise* desgelijcks / *with* met / *herewith* hier mede / *consequently* vervolgens / *yet* noch / *further* voorts / *moreover* daar-en-boven / *besides* benevens.
2. Onderscheydende (*Adversativs*:) als *but* maar / *yet* doch / *but if* maar of / *although* schoon / hoewel / *the while* de wijle.
3. Scheydende (*Disjunctivs*:) als *nor*, *neither* nochte / *either* ofte / *at least* ten minsten / *otherwise*, *else* andersins.
4. Veroorsakende (*Causals*:) als *for* want / *because* om dat / *wherefore* waarom / *therefore*

Sommige zijn { *therefore* daarom / *for as much as* nadien dat / *ſith* aangeſien / *that* op dat &c.
5. Conditioneele (*Conditionals:*) als *if* indien / *if that* indien dat / *in caſe that* ingeval / *whilſt that* terwijl dat / *whether* ofte.
6. Uytkeurige (*Exceptivs:*) als *unleſs* ten zy / *except, ſaving* uytgenomen / *beſides that* behalven dat &c.

Nota. Veele Helpwoorden worden voor Koppelingen gereeckent. &c.

IX. CAPITTEL.

Van de Voorſettingen (*Præpoſitions*)

EEn *Voorſettinge* is een Onbuyghlijcke Deel des Spraacks, dienſtigh om de ſin der woorden wel te onderſcheyden, gemeenelijck voor het woort ſtaande, als *with my friend* met mijn vriend / ofte, wordt anders een Deel des Woorts, als *impudent* onbeſchaamt.

De Voorſtellingen zijn deſe:

To, unto	Aan / na
To ofte *at*	Tot
By, through	By / door
Towards	Toewaarts
For & before	Voor
Ere	Eer
Ere that	Eer dat
Ere then	Eer dan
About	Omtrent
For	Om
About, round about	Ront / rontom
Againſt	Tegen

Beyond	Ging/ verby
Besides that	Behalven
Within	Binnen
VVithout	Buyten
Betwixt en *Between*	Tusschen
Above	Boven
On high	Om hoogh
Beneath, below	Beneden
Besides	Nevens/ benevens
After, behind	Achter
VVithout	Sonder
Under, among	Onder
Nigh, near, hard-by	By/ naby / dicht-by
On behalf	Van wegen
According to	Na (volgens) dat
Untill, till that	Tot dat
VVith	Met/ mede
Out, out of	Uyt
Up, upon	Op
After	Na / naar
In into	In.

Op dat het gebruyck der *Voorsettinge* meer bekent mach worden, soo neemt dese volgende Voorbeelden tot hunner Verklaringe: als

To his Father Tot syn Vader
At London Tot Londen
Towards Leyden Na Leyden toe
By this By desen
By the way By den wegh
Through the Citie Door de Stadt
Before the time Voor den tijdt
Against an enemy Tegens een Vyandt
Next the street Naast de straat

Above

Above the air Boven de Lucht
According to the command Na 't gebodt
To the Heavens Aan de Hemelen
On the table Aan de Tafel
From ofte *with the whole heart* Van gantscher herte
Out of the house Uyt het huys.

X. CAPITTEL.

Van Tusschenwerpinge (*Interrogations.*)

EEn *Interjectie* ofte T*usschenwerpinge* is een Onbuyghelicke Deel des Spraacks, geen referentie hebbende aan de woorden die voor of achter staan; en is maar alleenlijck een uytroepinge des hertstochts: gelijck

Sommige zijn:

1. Van *Verwondering* (*Admiration:*) als *oh wonderfull* och wonderlijck! *is it possible?* is 't moogelijck? *how! how so* hoe! hoe dus!

2. Van *Verheuginge* (*Rejoycing:*) als *hey-da!* hey! *O brave!* o braaf!

3. Van *Droefheyt* (*Sorrow:*) als *alas* helaas! *ah me* ach my! *wo* wee! *wo is me* wee my!

4. Van *Verachtinge* (*Detestation:*) als *fie* foey / *fie for shame* foey schaamt u.

5. Van *Roepinge* (*Calling*) *hey! how! hem! hum!* *holla!* hem! &c.

6. Van *Stilswijginge* (*Silence:*) als *hush, mum, st. whist*, sus / stil &c.

XI. CAPITTEL.

Van de Overeenkomste der Uytspraack van de Oude Engelsche *woorden, met der selver Beduydinge.*

DEse Aanmerckinge mach uyt *dese kleyne Academie* niet uytgelaten worden, door dien die een voortreffelijckheyt des *Engelsen Tale* aanwijst, dewelcke in verscheyde andere T*aalen* soo fraey niet te vinden is: *te weten*, dat woorden van een Syllabe geformeert worden van soodanige Letters, dat die de sin en meeninge des Spreeckers natuurlijck beter uytdrucken, als in veel andere *Taalen* geschieden kan door een P*eriphrasis*, ofte een t'samen-vergaderinge van veele woorden.

De volgende Exempelen sullen klaarlijck de beweginge des gemoets toonen door het verscheyden geluyt der Letteren; waar van sommige stercker zijn, sommige sachter, sommige klaarder, sommige duysterder, sommige scherper &c. als

Str. Woorden die beginnen met *str* toonen van sich selven een groote kracht te willen beduyden: als, *strike* slaan / *strife* strijdt / *strain* forceeren / *strength* sterckte / *struggle* worstelen / *strut* ofte *strout* opgeblasen zijn / *stretch* uyt-trecken &c.

St. De Letteren *st* schijnen oock wat een hard geluydt te hebben, doch soo veel niet als *str*, als of dese het haare maar sochten te mainteneeren, liever als yets te willen ontrucken: als *stand* staan / *stay* blijven / *sturdy* en *stout* hertneckigh / *stick* steecken / *stiff* stijf / *stop* verhinderen / *still* verblijvende.

Thr

Thr schijnen een stercke beduydinge te hebben; als *throw* goeyen / *thrust* douwen / *throng* druck/ besigh / *through* door.

Wr schijnen eenige kromheyt ofte ontruckinge te beduyden: als, *wry* (ofte *awry*) krom/ scheef/ *wreath* omdraeyen / *wrest* met kracht wringen/ *wrestle* worstelen / *wrong* ongelijck / *wrinch* verstuycken / *wriggle* in order omdraeyen / *wrangle* krackeelen / a *wrinkle* een vouw in 't aangesicht/ *wrath* gramschap / *wrap* invouwen.

Sw beduydt een stille sachte beweginge: als *to bear sway* in zwang gaan / *swim* zwemmen/ *switch* een zweep / *swindge* geesselen / *swift* snel/ *sweet* soet.

Sm is gelijck *sw*, als in *smooth* gladt / *smile* sachtjens lachen / *smart* smert &c.

Cl beduydt een aanhechting aan malkanderen, als *cleav* kleven / *clay* pot-aarde / *cling* vast kleven / *climb* klimmen / *close* dicht / *to close* dicht maken.

Sp beduyd een verspreydinge: als, *spread* spreyden / *spring* opwasschen / *sprig*, *sprout*, een tack / *sprinckle* sprenckelen / *split* splijten / a *splinter* een splinter / *spill* storten / *spit* spouwen &c.

Sl beduyt een sachte beweginge die men qualijk bespeuren kan, als *slide* glyen / *slippery* slibberigh / *slime* slijm / a *slit* een spleet / *slow*, *slack* traagh &c.

(*Ash*) De woorden die in *ash* eyndigen; beduyden een klare en scherpe saack, als *rash* onbedacht / *crash* ruyschen / *gash* schielijck snijden / a *lash* een slagh / *plash* plotsen &c.

(U*sh*) De woorden in *ush* schijnen yets duysters te willen beduyden: als *crush* vermorselen /

push

push stooten / *brush* borstelen. &c.

(*Inkle*) Sommige woorden die in *inkle* eyndigen, beduyden een dickwils doeninge van een saack: als *tinkle* dickwils klinckende / *sprinkle* hier en daar sprenckelen / *twinkle* de oogen dickwils open en toe doen. &c.

XII. CAPITTEL.

Van het gebruyck van seeckere Figuuren, die de Engelsche *met andere gemeen hebben.*

TOt het *Etymologische* verhandelen der woorden, behooren oock de *Figuuren* in 't schrijven en spreecken, alhoewel die, uyt het *Griecks* gekomen zijnde, van 't gemeene Volck soo wel niet bekent zijn: en alle *Figuuren* worden in 't *Engels* niet gebruyckt, alleenlijck maar dese: *te weten*

1. P*rosthesis*, doet yets by in 't begin des woorts: als *arise arisen* voor *rise risen* opstaan: dit Figuur wordt selden gebruyckt.

2. *Aphæresis* neemt yets af van 't begin van 't woort, in plaats waar van altemets een *Apostrooph* ['] aldus gestelt wordt, doch niet altijdt: als *'t is* voor *it is* het is / *is't* voor *is it*? is het? *'gainst* voor *against* tegen / *'vested* voor *invested* bebestight.

3. *Syncope* neemt wegh uyt het midden, daar men altemets in plaats van een *Apostrooph* ['] gebruyckt, doch niet altijdt, en voornamentlijck, niet in woorden van gemeene gebruyck: als *hapned* voor *happened* gebeurde / *lov's* voor *loveth* bemint / *go's* voor *goeth* gaat / *giv's* geeft / *madd'st* voor *maddest* allerdolst / *Heav'n* voor *Heaven*

He-

Hemel / *desir'd* voor *desired* begeerde / *sennight* voor *sevennight* acht dagen / *fortnight* voor *fourteennight* veertien dagen / *o're* voor *over* over.

Nota. Sommige schrijven *honour*, *labour*, *favour* &c. sonder *u*, als *honor* &c. maar het is al eens, doch beter met *u*; als *honour* eere.

4. *Synæresis* ofte *Crasis* treckt twee woorden ofte syllaben in een: als *I'le* voor *I will* ick wil / *its* voor *it is* het is / a *horsman* voor *horse man* een Ruyter / *shant* voor *shall not* sal niet / *wi'not*, en in sommige plaatsen *woon't* voor *will not* wil niet / doch de twee laatste woorden worden uyt een onbehoorlicke verdorventheyt des Spraacks gebruyckt.

Apocope neemt yets af van 't eynde des woorts, en voornamentlijck (gelijck in 't *Duyts*) van *e* finaal, als *th'ablest* voor *the ablest* de machtighste / en veel diergelijcke: als mede *fet* voor *fetch* haalen.

XIII. CAPITTEL.

Van de Verkortinge van verscheyde woorden in 't-schrijven.

HEt is niet noodigh hier van soodanige Verkortingen te handelen, als men in andere Taalen heeft, gelijck *a* voor *am* ofte *an*, *&* voor *and* ende &c. voor *and so forth* en soo voort.

De Verkortingen alleen aan de *Engelsche* Taal eygen, zijn dese:

ye		*the* de
yt		*that* dat
yw ofte yu	voor	*you* ghy
or		*our* onse
yr ofte yor		*your* uwen
yr		*their* hunner
wt en wth	voor	*with* met
wch en wch		*which* welcke
mt voor *ment* als		*Commandmt* voor *commandment* gebodt
		Parliamt voor *Parliament.*

wn voor *when* wanneer.

Rt voor *right* recht.

pr	voor	*præ*
viz.		*to wit* te weten.

St	*Saint* een Sinte
Matie	*Majestie* Majesteyt
Bp	*Bishop* Bisschop
Dr	*Doctor* Doctoor
Ldpp	*Lordship* Heerschap
Lapp	*Ladyship* Mevrouschap
Honble	*Honourable* Erentfeste
Hd	*Honoured* Ge-eerde
Worpp en Worshp	*Worship* Achtbaarheyt
Worppll	*Worshipfull* Achtbare
Rd	*Reverend* Eerwaarde
Sr	*Sir* Sieur
Mr	*Mister, Master* mijn Heer
Kt ofte Knt	*Knight* Ridder
Esqr	*Esquire* Schiltknaap
Capt	*Captain* Capiteyn.

XIV. CAPITTEL.

Van de Distinctien ofte Punctatien die men in het schrijven gebruyckt.

HIer behoeft niet veel van geseyt te worden, om dat die al eens zijn in 't *Engels* als in 't *Duyts*.

Hunner gebruyck is oock wel genoegh bekent:

Een *Comma* (,) beduydt een kleyne spacie om adem te scheppen.

Een *Semi-Colon* (;) beduyt een weynigh meer tijdt.

Een *Colon* (:) beduydt noch een langer tijdt.

Een *Punctum* (.) wordt gestelt achter een eynde van een sin ofte meeninge.

Een Interrogatie *Interrogation* (?) beduydt een voorstellinge van een vrage.

Dit (!) is een teecken van *Verwondering* en *Uytroepinge*, en andere *Tusschen-werpingen.*

Een *Parenthesis* ( ) aldus gemaackt, is een merck, dat het gene daar tusschen staat, of behouden of uytgelaten kan werden, sonder de veranderinge des sins.

Dit merck (-) is een verdeelinge, en oock verbindinge van woorden aen malkanderen.

HET

HET DERDE DEEL.

Van de

GRAMMATICA.

Van de

SYNTAXIS.

SYNTAXIS is een ordentelicke aanhechtinge van woorden en sinnen by malkander.

Om dat de meeste regelen hier van bekent zijn door de *Latijnsche Grammatica*, en om dat dikwils de selfde manier van spreecken by de *Duytsche* gebruyckt worden als by de *Engelsche*, soo soude het al te overvloedigh zijn, en gantsch niet nootsaackelick om hier de regelen van de *Syntaxis* te hervatten: en derhalven sal dit Deel van de *Grammatica* wat kort vallen.

Doch nademaal daar eenige verplaatsingen van woorden zijn, en eygenschappen tot de *Engelsche* Taal alleen behoorende, en niet tot de *Duytsche*; derhalven sal het nootsaackelick zijn eenige bondige Aanmerckingen te stellen: gelijck

1. De *Noemelijcke Geval* staat voor het *Werck-woort*: als *the Tree grow's* de Boom groeyt / *the Man fall's* de Man valt &c.

2. De *Aanklagelijcke Geval* volght op het *Werck-woort*; alsoo dat het Werck-woort niet

left staat gelijck in 't *Duyts*; want men seyt in 't *Engels* niet, *the Iudge shall him punish*, maar *the Iudge shall punish him* de Rechter sal straffen hem; *I have written a letter* ick heb geschreven een brief; *He hath seen my Friend* hy heeft gesien mijn Vrient / en niet *He hath my Friend seen.*

In dese Regel is het grootste onderscheyt tusschen de *Duytsche* en *Engelsche* manier van 't verplaatsen der Werck-woorden.

Aanm. 3. Waar in de *Engelsche* Taal twee teeckenen van ontkenninge by malkander komen, beduyden die een toestemminge, contrarie tegen de *Duytse* manier: als *I have not no money*, dat is, *I have some money* ick heb wat gelt; *he hath not no bread*, ofte *he hath some bread* hy is niet sonder broodt.

Aanm. 4. De Namen der Getallen worden anders in 't *Engels* als in 't *Duyts* genoemt: gelijck

1. Men seyt *sixty five* sestigh vijf / niet *five and sixty* vijf en t'sestigh / en soo in alle andere Getallen die boven de twintigh zijn, gelijck *twenty six* twintigh ses &c.

2. Daar is oock een ander manier om twintigh te noemen, welcke is door *score*, als *a score* is 20, *threescore* is 60, *fourscore* is 80, *fourscore and ten* is 90 &c.

3. Men seyt in 't *Engels* niet *it is half twelv a clock* het is half twaalf / maar *it is half an hour past eleven* het is een half uur over elf / en soo in alle andere tijden des daaghs.

4. Daar de *Duytse* seggen, van daagh over acht dagen / seggen de *Engelsche*, *this day sennight*, dat is, dese dagh seven avonden / en oock *this day fortnight* dese dagh veertien avonden / in

plaats

plaats van van daagh over veertien dagen.

5. *Aanm.* Even wordt gestelt in plaats van *yea* ja ofte selfs / en *verily* waarlijck: als *who would not believe even this* wie wilde selfs dat niet geloovent *I had rather even die then loos all* ik had liever selfs te sterven / dan alles te verliesen; *even from my childhood* selfs van mijn kints beenen af &c.

6. *Aanm.* *A* wordt altemets in plaats van *to* te gebruyckt: als, *I go a board* ick ga aan boort / *I go a fishing* ick ga visschen / *I go a hunting* ick ga jagen. &c.

7. *Aanm.* Daar is een onderscheyt tusschen *of* en *off*; want *of* is een teecken van de *Baarlijcke Geval*, en *off* beduydt een scheydinge van yets: als, *half of the Soldjers fell off from their Captain* de helft van de Soldaten vielen af van haar Capiteyn/ *I saw him a farr off* ick sagh hem van verre.

8. *Aanm.* *Long* beduydt somwijlen een fout in yemant, ofte de oorsaack van yet quaats: als *it is long of you* het is uwe schult / *it shall not be long of me* het sal mijn schult niet zijn / ofte het sal aan my niet schorten.

Het verdere gebruyck van de *Syntaxis*, en vervoeginge der *Engelsche* woorden en sinnen by malkanderen, nevens eenige eygenschappen des *Engelsche* Taals, sal den Leser in de volgende *Oeffeninge* konnen vinden.

Een kleyne OEFFENING, Waar in alle de Veranderingen der Getijden, der Werck-woorden, en veele Vervoegingen der woorden en redenen duydelijck aangewesen worden.

A Small EXERCISE, *Wherein are significantly shown all the Alterations of the* Tenses *of* Verbs, *and many Connections of words and speeche.*

Indicativ mood. Present Tense.

De Toonende manier. Tegenwoordige Tijdt.

DEar friend, what do you do all the day? or the whole day?

LIeve Vrient / wat doet ghy al den dag? ofte den gantschen dagh?

I Exercise my self in things that do edify.

Ick oeffene mijn selven in stichtelijcke dingen.

And I, what do I at this hour?

Ende Ick / wat doe ick te deser uren?

Thou art in a good Moode when you have money.

Ghy zijt wel gesint als ghy Gelt hebt.

What doth your Brother *Adam* now at this time?

Wat doet u Broeder Adam nu ter tijdt?

He is jocund (*glad, chearful*) when he hath good Company.

Hy is lustigh/ als hy goet geselschap heeft.

What do ye now?

Wat doet ghy luyden nu?

We

We rejoyce, (are *merry*) and have peace, and plenty in our Countrey.

Wy zijn blijde/ ende hebben Vrede / ende overvloedt in ons Landt.

What think you that we do dayly?

Wat meent ghy dat wy dagelijcks doen?

Ye are Content when ye have sufficient of Gold, and Silver.

Ghy-l. zijt te vreden/ als ghy genoeghsaam Goudt ende Silver hebt.

What do those good *Companions*?

Wat doen die goede Maats?

They are (*or be*) pleasant, when they are busy about their work (or imployment.)

Sy zijn Vrolijck als sy besigh in 't werck zijn.

Denying. They be not.

Loochenende. Sy en zijn niet.

Affirming. But they be.

Bevestigende. Sy zijn immers.

The Preterimperfect tense.

Den Onvolkomen geleden Tijdt.

Worthy Brother, what did you almost?

Waarde Broeder / wat dede (ofte deedt) ghy schier?

I was Joyfull, and had it wholly according to my wish.

Ick was verheugt/ ende haddet heel na mijn wensch?

What think you I did there above?

Wat dunckt ghy Ick daar boven dede?

You were writing,

Ghy schreef (ofte waar 't schrijvende)

and

and hadst delight there-in.
ende hadt vermaack daar in.

Wat did *Bernard* below?
Wat deedt Bernaart om laagh / ofte beneden?

He was sick, and had a desire to die.
Hy was sieck / ende hadde lust te sterven.

What did ye together in the Garden?
Wat deedt ghy-l. t'samen in 't Hof?

We were sad (*sorrow-full*) and had heart-grief.
Wy waren droevig/ ende hadden hertzweer.

Gess (*reckon*) what we did in the kitchin?
Raadt wat wy in de Keucken deden?

Ye were weary, and had a desire to rest.
Ghy-l. waart moede / ende had lust te rusten.

VVhat did the Soul-diers in the field?
Wat deden de Krijgs-knechten in 't velt?

They were well, and had their pleasure.
Sy waren wel/ ende hadden haren lust.

In the Preter tense.
In den Geleden tijdt.

Loving Neighbour, what did you yesterday morn?
Beminde Buurman / wat deedt ghy gisteren ochtent?

I was welcome, and had what I desired.
Ick was wellekom/ ende hadt 't gene Ick begeerde.

Know you what I did at that same time?
Weet ghy wat ick te dier tijdt dede?

Thou wert provoked (*disturbed*) and hadst a great pain.
Gy waart verstoort/ ende had een grote pijn.

Wat dede Karel uw' Behouwt-sone gisteren?	VVat did your Son in law *Charles* yesterday?
Hy was uytgegaan/ ende had goet geselschap.	He was gon forth, and had good Company.
Wat deed ghy-l. eergisteren?	VVhat did ye the day before yesterday?
Wy waren blijde/ ende hadden 't voor de wint.	VVe were glad, and had it before the wind.
Weet ghy wat wy doen deden?	Know ye what we did then?
Ghy-l. waart qualijck / ende woud erger zijn.	Ye were ill, and would be worse.
Wat deden de Kooplupden lestent?	VVat did the Merchants the other day?
Sy waren alle verbaast / ende hadden groot gevaar.	They were all amazed, and had great perill, or danger.
In den Volkomen geleden tijdt.	*In the Preterperfect tense.*
Wat hebt ghy in den voorgaanden tijdt gedaan/ &c.	VVhat have you done in time past? or in former time? &c.
Ick hebbe geseyt/ ende gedaan wat ick vermocht.	I have said, and done what I was able.
Ghy hebt gevraagt/ ende geantwoort.	Thou hast questioned, and answered.
Hy heeft gegeten / ende gedroncken.	He hath eaten, and drunken.

She

She hath ſought, and found.	Sy heeft geſocht ende gevonden.
VVe have bought the Cloth, and paid for it.	Wy hebben het Laken gekocht / ende daar voor betaalt.
Ye have won the play, and loſt it.	Ghy-l. hebt het Spel gewonnen / ende verlooren.
They have delivered, and ſent the goods.	Sy-l. hebben 't goed gegeven / ende geſonden.
Querying, &c.	Vragende &c.
Have I ſaid, and done?	Heb ick geſeydt/ende gedaan?
Haſt thou gon, and returned?	Hebt ghy gegaan/ ende wederom gekeert?
Hath he ſaved his life with loſs of ſhip and goods?	Heeft hy ſijn leven behouden / met verlies van Schip ende goedt?
Denying, &c.	Ontkennende, &c.
I have not done, nor ſaid.	Ick en heb niet gedaan/ noch geſeyt.
Thou haſt not read, nor writ.	Ghy en hebt niet geleſen/ noch geſchreven.
He hath not loſt his ſhip, nor goods, &c.	Hy en heeft ſijn Schip / noch goet niet verlooren/ &c.
Queſtioning. &c.	Vragende &c.
Have not I done, & ſaid?	En heb ick niet gedaan/ en geſeydt?

En hebt ghy niet qualijck gedaan / uw eere / ende geloof (ofte Credijt) te verliesen? &c.

Hast not thou done ill, to lose thy honour, and Credit? &c.

In den meer. als volkomen geleden tijdt.

In the Preterpluperfect tense.

Wat hadt ghy gedaan / al eer ick quam?

What had you done ere (*or before*) I came?

Ick hadde gesprooken / ende geluystert.

I had spoken, and listened.

Ghy had ont-tornt / ofte ontmaackt / en 't hermaackt.

Thou hadst ript, or undone, and done, or made it again.

Hy hadde ontbeten / ende noenmaal gegeten.

He had broke his fast, and dyned.

Sy hadde geweten / ende versuymden dat.

She had known, and neglected it.

Wy hadden gelevert / ende ontfangen.

VVe had delivered, and received.

Ghy-l. had Gelt geleent / ende ontleent.

Ye had lent, and borrowed money.

Sy hadden gewacht / (gebeyd) ende gehoopt

They had waited, and hoped.

Vragende, &c.

Querying, &c.

Hadde ick gesprooken? ende geluystert?

Had I spoken? and listened?

Hadt ghy Gelt gekregen ende verquist?

Had you gotten money? and spent it?

De-

Denying, &c.	Loochenende, &c.
I had not heared nor spoken.	Jck en hadde niet gehoort / noch gesprooken.
Thou hadst not grieved, nor lamented, &c.	Ghy en hadt niet getreurt / noch gekermt / &c.
Questioning, &c.	Vragende, &c.
Had not I heard, nor spoken?	En hadde ick niet gehoort / noch gesprooken?
Hadst not thou? &c.	Hadt ghy niet? &c.
In the Future tense.	In den Toekomenden tijdt.
VVat will you do after dinner, (after-noon?)	Wat sult ghy na noenmaal / (middagh) doen?
I will, or shall be rich, and have abundance.	Jck sal Rijck zijn / ende overvloet hebben.
VVhat shall, or will I do anon, by and by, or almost?	Wat sal ick strakjens schier / ofte by kants doen?
You shall, or will be poor, and have nothing at all.	Ghy zult arm zijn / ende niet met allen hebben.
VVhat think you that *Nicolas* will do to morrow?	Wat meynt ghy / dat Nicolaas morgen doen sal?

Hy sal wijs zijn / ende eenen grooten Naam voeren.	He will be wise, and bear a great name.
Wat sult ghy over-morgen doen?	VVhat will ye do over to morrow?
Wy sullen wel ge-toeft worden / ende duysent voudt danck hebben.	VVe shall be wel entertained, and receive a thousand thanks, or receive thanks a 1000 fold.
Wat sullen wy de naast komende weeck doen?	VVhat will, or shall we do the next week that cometh in?
Ghy-l. sult geluc-kig zijn/ ende de Beur-se vol hebben.	Ye shall be happy, or prosperous; and have the purse full.
Wat sullen de Vro-me Luyden voortaan doen?	What shall the honest people do hence forward?
Sy sullen in vrede zijn/ende sullen vreugt/ ende ruste hebben in der eeuwigheyt.	They shall be in peace, and shall have joy and rest eternall.
De Ghebiedende manier. In den Tegenwoordigen, ende Toekomenden tijdt.	*The Imperative mood. In the Present, and Future tense.*
Weest lustigh ofte vrolijck / ende hebt goeden moed.	Be brisk, or frolick, and be of good Courage?

Tell

Tell *James*, that he be diligent, and vigilant.	Segt Jacobus dat hy neerstigh zy / ende 't ooge in 't Seyl hebbe/ (dat is wacker.)
Let us be prudent, or wise, and keep correspondence with the good.	Laat ons voorsichtigh wesen / ende t'samen handelingh met den goede hebben.
Be ye Courteous, and have an humble heart.	Weest ghy-l. goedertieren / ende hebt een ootmoedig herte.
Bid them, that they pray to the Almighty, and receive his gifts and benefits thankfully.	Seght hun dat sy den Almogenden bidden / ende sijn gaven en weldaden in danck ontfangen.
The Optative mood.	De wenschende manier.
Oh that I be wise, and I had my wish!	Och dat ick wijs zy/ ende mijnen wensch hadde!
Oh that thou wert rich, and hadst thy desire!	Och dat ghy rijck waart / en uwe begeerte haddet!
I would, he were modest, (*Civil, Courteous*) and had any Comliness, or pleasantness in gesture, and grace in Speech, and utterance!	Ick woude dat hy heusch ware / ende eenige bevallighept hadde!
Oh that we were wise! &c.	Och of wy wijs waren! &c.

De Ondervoegelijcke manier.

The Subjunctive mood.

Al is 't dat ick luttel Gelt hebbe / soo en heb ick geen kleynen moedt.

Although I have but little money, yet have I not a weak Courage.

Al is 't dat ghy een kleyn lichaam hebt/soo en hebt ghy geen kleyn herte.

Though you have a small body, yet hast thou not a little heart.

Hoewel hy veele woorden heeft / soo en heeft hy niet veele schone dagen / &c. Plural. &c.

Although he hath many words, yet hath be not many fair days, &c.

Doen ick de waarheyt seyde / doen was ick van elck een gehaat.

When I told the truth, then was I hated of every man.

Als ghy oorlof had/ soo en hielt ghy niet op van speelen.

When you had leave, then you ceased not from play.

Doen Isaac aan Tafel stondt / soo diende hy als Schencker / of Serviteur.

When *Isaac* stood at the Table, he served as a Skinker] (a *filler of wine*) or as a waiting man, &c.

Gemerckt dat ick t'uwent geweest heb / en heb ick mijn woort niet gehouden?

Considering that I have been at your house, have not I kept my word?

Though

Though you have eaten hony, yet you have not suckt the hony Combs.

Al schoon dat ghy Honigh gegeten hebt, nochtans en hebt ghy de Honigh-raten niet gesogen.

Now that *Andrew* hath gone to seek peace, he shall be blessed, &c.

Nu om dat Andries den vrede is gaan soecken / soo sal hy saligh wesen / &c.

Considering that I had toyl, and trouble, so ought I also to have some reward.

Gemerckt dat ick arbeydt gehadt hadde / en moeyte; soo behoorde ik oock eenigen loon te hebben.

Sith that (*for so much as*) thou hadst been at the Wedding (*marriage*) tou oughst also to go to the funeral.

Mits dat ghy ter Bruyloft geweest haddet / soo behoorde ghy oock ter Uyt-vaart te gaan.

Although that D. had come at day-break, yet should he not have been time enough, &c.

Al waart dat D. in de dageraat / (ofte in 't kriecken van den morgen) gekomen hadde / noch en soude hy niet tijdts genoegh geweest zijn / &c.

When I shall be sick, or ill, you shall then be my Phisition.

Als ick kranck ofte qualijck zijn sal / ghy sult dan mijnen Genees-meester / (Doctoor, of Arts) wesen.

When thou shalt have a long gown, then thou

Als ghy eenen langen Tabbaart sult hebben / dan soo sult ghy Medi-

cus, Medicijn-Meester/(of Artser) geacht worden.

Wanneer/ of als Zophyrus de Schilt-wacht houden sal/ soo sal hy dan de Stadt verraden. &c.

wilt be counted a Doctor.

When *Sophyrus* shall keep watch, he then will betray the City. &c.

De Onbepaalde Manier.

The Infinitive mood.

't Werck van eerlijcke luyden is/ om sulcken in achtingh/ (of waardeering) te hebben/ die de waarheyt na volgen.

The work of honest people is, to have such in esteem that follow the truth.

Uyterlijck te vasten/ met den mont te bidden/ ende aalmoessen in 't openbaar te doen/ om van de werelt gesien ende geprezen te worden/ is dit het leven der Hypocriten (huichelaars, schijn-heyligen, geveynsden) niet?

To fast outwardly, to pray with the mouth, to do Alms in publick, for to be seen and Commended of the world, is not this the life of Hypocrites and Dissemblers?

De Koophandel (of verhandeling) van rechte Koopluyden is meer te sien op 't (naa 't) gemeyn proffijt/ dan op eygen voordeel/ of baat.

The dealing of right Merchants is, to look more at the common profit, than at ones own (*self*,) advantage, or gain.

Not to have learned what is necessary, and meet for age, is much bewailed by old (*or Ancient*) men.

Niet geleert te hebben 't gene voor den Ouderdom noodig (of noodelick) ende bequaam is / wordt van den Ouden veel (ofte seer) beklaaght / ofte beweent.

Of Participles.

Van Deel-woorden, ofte Deel-nemingen.

In telling the truth, I render my self hateful.

De waarheyt seggende (bootschappende) maack ick my hatelick.

Living soberly and carefully, so N. waxed old.

Soberlijck / en besorgelijck levende / soo wordt N. out.

By gaining, and sparing, we become Lords of yearly Rents, and revenews.

Al winnende / en sparende worden wy Renteniers.

In resting, and ceasing from all work or labour, they grow lazy, and sluggish.

Van allen werck rustende / en aflatende / (ophoudende) soo worden sy-l. leuy / en veug.

Ruminating the H. Scriptures, so men become wise, civil (*or gentle*) composed, and dexterous, (*or quick of wit.*)

De H. Schrift herknauwende / soo wort men wijs / heusch / geschickt / ende behendig.

By bragging, bravading, vaunting, and

Al trotsende / pronkende / beroemende / ende

ende pochende sich aanstellen (ofte met Ostentatie al aan tredende) doen wy ons selven onnere ende schande aan.

Jesing in way of Ostentation, wee produce to our selves dishonour, and shame.

Boven ons staat/ ende graadt gaande/ zijn beyde de Godtvruchtige/ ende de wereldt oock/ daar door geargert.

In going above our estate or degree, both the godly, and the world too, are offended, or scandalized thereby.

't Quaat toe-latende/ende lijdende/maakt ghy u selfs schuldig/of straf-baar.

Permitttng, and suffering evil, you make your self guilty, or culpable.

Wel beginnende/en wel voleyndigende/ doet het werck prijsen.

Beginning well, and ending well, causeth the work to be commended, or *praised*.

Tusschen stickziende/ ende geheel blindt zijnde/ isser een wijdt ende breet onderschept/ of verscheydenheyt.

Between pur-blind, and being stark blind, their is a vast difference.

Onbedachtsaamlijk/ ofte roekeloos lijk spreekende/ mach een Nar sijn pijl dra geschoten worden.

A fools bolt may soon be shot, by speakking unadvisedly or inconsiderately.

't Werck beloonende/ versoetet den suuren arbeydt.

Rewarding the work sweeteneth the sowr or crabbed labour.

Imperſonals.	Onperſoonlijcken.
Yeſterday they aroſe (*or did ariſe*) and acted marvellouſly, To morrow they will do ſomething that's good, by the grace (*or helpe*) of God.	Giſteren ſtondt men op / en deden wonderbaarlijck / Morgen ſal men met Godts genade (of hulpe) wat goets doen.
It pleaſeth mee that they do warantable things, or els that they leav it undon.	Het behaagt my dat men geoorlofde dingen doe / oft dat men 't late ſtaan / (oft ongedaan.)
Men ſhould not do amiſs, to ſhew whither I pronounce wrong.	Men ſoude niet qualijck doen / te wijſen (ofte toonen) of ick qualijck pronuncieere / (ofte uytſpreke.)
I wiſh that men may get (*or draw*) advantage, and profit out of (*or by*) my writings.	Ick wenſche dat men uyt mijn ſchrijvens nut en profijt trecken mach.
Men get a hoarſe throat by ſpeaking ſhrill, and lowd.	Men krijght een heeſche keel door overſcherp / en luydt te ſpreken.
It breaketh my loyns a peeces.	Het breeckt mijn lendenen aan ſtucken.
It's our part to praiſe God for his Spirit and Truth. *Amen.*	Het ſtaat ons Godt te loven voor ſijn Geeſt en Waarheyt. Amen.

E Y N D E.

351

The English and Netherdutch

ACADEMY.

THE SECOND PART.

Wherein

Are Collected Certain usefull Sentences, Proverbiall Expressions, Dialogues, Letters, Bills of Exchange, and other things relating to Merchandise: whereby men may in a short time attain to the perfect knowledge of the

DUTCH LANGUAGE.

---

d'Engelsche ende Nederduytsche

ACADEMY.

HET TWEEDE DEEL.

Waar in

Vergadert zijn seeckere nutte Redenen / Proverbiale Spreucken / t'Samen-spreeckingen / Brieven / Wissel-brieven / en andere dingen nopende het stuck van Koopmanschap: waar door men in een korte tijdt geraacken kan tot de volkomen kennisse der

ENGELSCHE TAAL.

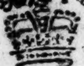

Tot AMSTERDAM.

Gedruckt by *Steven Swart*. 1676.

Certain Scripture places very useful for general Instruction, and for the practising the former Rules.

Sekere Schriftuur-plaatsen, seer dienstigh tot een algemeene Onderrichtinge, en tot het ghebruyck der voorgaande regelen.

Komt ghy kinderen/ hoort na my: Ick sal u de vreese des Heeren leeren. *Psal.* 34: 12.

Come ye Children, harken unto me: I will teach you the fear of the Lord. *Psal.* 34: 11.

Joan. cap. 3. vers 3.

Jesus antwoorde en seyde tot hem/ Voorwaar/ voorwaar segge ick u/ 't En zy dat yemandt wederom gebooren worde/ hy en kan het Koninckrijcke Godts niet sien.

John chap. 3. *vers* 3.

Jesus answered and said unto him, Verily, verily I say unto thee, Except a man be born again, he cannot see the Kingdom of God.

Ezechiel cap. 36. veers 25, 26, 27.

25. Dan sal ik reyn water op u sprengen/ ende ghy sult reyn worden: van alle uwe dreck-goden sal ick u reynigen.

26. Ende ick sal u een nieuwe herte ge-

Ezechiel chap. 36. *vers* 25, 26, 27.

35. Then will I sprinkle clear water upon you, and ye shall be clean: from all your filthiness, and from all your idols will I cleanse you.

26. A new heart also will I give you, and a new

new spirit will I put within you, and I will take away the stony heart out of your flesh, and I will give you a heart of flesh.

ven / ende sal eenen nieuwen geest geven in 't binnenste van u: ende ick sal het steenen herte uyt uw' vleesch nemen / ende ick sal u een vleeschen herte geven.

27. And I will put my spirit within you, and cause you to walk in my statutes: and ye shal, keep my judgements, and do them.

27. Ende ick sal mijnen Geest geven in 't binnenste van u: ende ick sal maken dat ghy in mijne insettingen sult wandelen.

The VI. CHAPTER *of* Matthew, *the first* 18. *Verses.*

Het VI. CAPITTEL *Matthæi*, de 18. eerste Veersen.

1. Take heed that you do not your alms before men, to be seen of them: otherwise ye have no reward of your Father which is in Heaven.

1. Hebt acht / dat ghy uwe aelmoesse niet en doet voor de menschen / om van haar gesien te worden: anders soo en hebt ghy geenen loon by uwen Vader / die in de Hemelen is.

2. Therefore, when thou doest thine alms, do not sound a trumpet before thee, as the hypocrites do, in the Synagogues, and in the

2. Wanneer ghy dan aalmoesse doet / soo en laat voor u niet trompetten / gelijck de geveynsde in de Synagogen / ende op de straten doen / op datse van de men

schen ge-eert mogen worden. Voorwaar segge Ick u/ sy hebben haren loon wegh.

3. Maar als ghy aalmoesse doet / soo en laat uwe slinke-[hant] niet weten / wat uwe rechte doet :

4. Op dat uwe aalmoesse in 't verborgen zy: ende uwe Vader/ die in 't verborgen siet/ die sal het u in 't openbaar vergelden.

5. Ende wanneer ghy bidt / soo en sult ghy niet zijn gelijck de geveynsde : want die plegen geerne in de Synagogen / ende op de hoecken der straten staande te bidden / op dat sy van den menschen mogen ghesien worden. Voorwaar Ick segge u / dat sy haren loon wech hebben.

6. Maar ghy/ wanneer ghy bidt / gaat in uwe binnen-kamer / ende uwe deure gesloten hebbende / bidt uwen Vader die in 't

streets ; that they may have glory of men. Verily, I say unto you, they have their reward.

3. But when thou doſt alms, let not thy left hand know what thy right hand doth:

4. That thine alms may be in secret : and thy Father which seeth in secret, himself shall reward thee openly.

5. And when thou prayest, thou shalt not be as the hypocrites are: for they love to pray standing in the Synagogues, and in the corners of the streets, that they may be seen of men. Verily, I say unto you, they have their reward.

6. But thou when thou prayest, enter into thy closet, and when thou hast shut thy door, pray to thy Father

which is in ſecret, and thy Father which ſeeth in ſecret, ſhall reward thee openly.

7. But when ye pray, uſe not vain repetitions, as the heathen do: for they think they ſhall be heard for their much ſpeaking.

8. Be not ye therefore like unto them: for your Father knoweth what things ye have need of, before ye ask him.

9. After this manner therefore pray ye: Our Father which art in Heaven, hallowed be thy Name.

10. Thy Kingdom come. Thy will be done in earth as it is in Heaven.

11. Give us this day our dayly bread.

12. And forgive us our

verborgen is/ ende uw' Vader die in 't verborgen ſiet/ ſal het u in 't openbaar vergelden.

7. Ende als ghy bidt/ ſoo en gebruyckt geen ydel verhaal van woorden/ gelijck de Heydenen: want ſy meynen dat ſy door hare veelheyt van woorden ſullen verhoort worden.

8. Wordet dan haar niet gelijck: want uw' Vader weet wat ghy van noode hebt/ eer ghy Hem biddet.

9. Ghy dan biddet aldus: Onſe Vader/ die in de Hemelen [zijt]/ Uwen Naam werde geheylight.

10. Uw' Koninckrijcke kome. Uwen wille geſchiede gelijck in den hemel [alſoo] oock op der aarden.

11. Onſ' dagelicks broodt geeft ons heden.

12. Ende vergeeft ons onſe ſchulden/ gelijck

lijck oock wy vergeven onſen ſchuldenaren.

debts, as we forgive our debtors.

13. Ende en leydt ons niet in verſoeckinge / maar verloſt ons van den booſen. Want Uw' is het Koninckrijcke / ende de kracht / ende de heerlickheyt in der eeuwigheyt/Amen.

13. And lead us not into temptation, but deliver us from evill: For thine is the Kingdom, and the power, and the glory for ever. Amen.

14. Want indien ghy den menſchen hare misdaden vergeeft / ſoo ſal uwe Hemelſche Vader oock u vergeven.

14. For if ye forgive men their treſpaſſes, your Heavenly Father will alſo forgive you.

15. Maar indien ghy den menſchen hare misdaden niet en vergeeft / ſoo en ſal oock uwe Vader uwe misdaden niet vergeven.

15. But if ye forgive not men their treſpaſſes, neither will your Father forgive your treſpaſſes.

16. Ende wanneer ghy vaſt / en toont geen droevigh geſichte / gelijck de geveynsde: want ſy mismaken hare aangeſichten / op dat ſy van de menſchen mogen geſien worden / als ſy vaſten. Voorwaar Ick ſegge u / dat ſy haren loon wech hebben.

16. Moreover, when ye faſt, be not as the hypocrites, of a ſad countenance: for they disfigure their faces, that they may appear unto men to faſt. Verily, I ſay unto you they have their reward.

17. Maar ghy / als

17. But thou, when thou

thou fastest, anoint thine head, and wash thy fa e.

18. That thou appear not unto men to fast, but unto thy Father which is in secret: and thy Father which seeth in secret, shall reward thee openly.

vast/ salft uw' hooft/ ende wascht uw' aangesichte.

18. Op dat het van de menschen niet gesien en werde als ghy vast/ maar uw' Vader/die in 't verborgen is: ende uw' Vader/ die in het verborgen siet/ sal het u in 't openbaar vergelden.

John chapt. 13. vers. 35.

By this shall all men know that ye are my Disciples, if ye have love one to another.

Joan. cap. 13. vers 35.

Hier aan sullen sy alle bekennen/ dat ghy mijne Discipelen zijt/ soo ghy liefde hebt onder malkanderen.

Matthew chapt. 7. vers 12, 13, 14.

12. Therefore all things whatsoever ye would that men should do to you, do ye even so to them: for this is Law and the Prophets.

13. Enter ye in at the strait gate, for wide is the gate, and broad is is the way that leadeth to destruction, and

Matt. cap. 7. vers 12, 13, 14.

12. Alle dingen dan die ghy wilt dat u de menschen souden doen/ doet ghy hen oock alsoo: Want dat is de Wet ende de Prophe-ten.

13. Gaat in door de enge poorte/ want wijdt is de poorte/ en breedt is de wegh/ die tot verderf leydt/ ende

vele

vele zijnder die door de-
selve ingaan,

14. Want de poorte
is enge / ende de weg is
naauwe die tot het eeu-
wige leven leyt / ende
weynige zijnder die den
selven vinden.

many there be which go
in thereat.

14. Because strait is
the gate, and narrow is
the way which leadeth
unto life, and few there
be that find it.

En zijt niemant yet
schuldigh/dan malkan-
deren lief te hebben:
Want die den anderen
lief heeft / die heeft de
Wet vervult. Rom. 13.
vers 8.

Ow nothing unto any
man but to love one
another: for he that lov-
eth another hath fullfil-
led the Law. *Rom.* 13:8.

Bewaart uwe ton-
ghe van 't quaade /
ende uwe lippen van
bedrogh te spreken. Ps.
34: 14.

Keep thy tongue from
evil, and thy lips from
speaking guil. Ps. 34: 13.

Welgeluckfaligh is
hy / wiens overtredin-
ge vergeven / wiens
sonde bedeckt is. Wel
geluckfalig is de Men-
sche / dien de Heere
d'ongerechtigheyt niet
toe en rekent / ende in
wiens geest geen be-
drogh en is. Ps. 32: 1, 2.

Blessed is he whose
transgression is forgiven,
whose sin is covered.
Blessed is the man, to
whom the Lord doth
not impute unrigh-
teousness, and in whose
spirit there is no guil.
Psal. 32: 1, 2.

Eenige uytstekende Spreuken, genomen uyt het Hant-boecksken *van* Epictetus *den Philosooph.*

I.

Since there are so many things that you may desire, remember that you be not too eagerly set upon them, but quite to cast aside some of them, and to defer your desire towards others for the present: But if you desire to be great and rich at the same time, perhaps you may miss of being either, because of those other things that you desired: however, you shall assuredly miss of those things, wherein happiness and Libertie do consist.

Some excellent Sayings taken out of the *Enchiridion* of *Epictetus* the Philosopher.

I.

Nu ghy soo groote saacken voor hebt / gedenckt dat ghy niet en moet u selven begeven om die te gaan soecken / daar aan vallende met onbedachte begeerlijkheyt ende lust beweegt zijnde: maar dat ghy sommige dingen gants laten moet / sommige voor als nu eenen tijdt lang uyt stellen. Want indien ghy dusdanige dingen begeert / oock gebodt over u Stadt ofte Landt hebben / ende tot staat komen / heerschen ende rijck worden / ende oock al de gene die u aangaan / so helpen / dat sy alle welhebbende ende weeldrigh worden / ghy en sult / (soo mach het zijn) geen van alle dese saken

ſaken bekomen / om dieswille dat ghy na de andere ſoo ſeer tracht. Immers u en ſal als dan niet gewerden van al 't gene waar door alleenlijck de geluckſaligheyt ende vrydom te krijgen zijn.

2.

Wenſcht niet dat 't gene datter geſchiet/ ſoo geſchiede als ghy wilt/ maar begeert/ dat het gene datter gebeurt / ſoo ghebeure alſſet gebeurt : ende ghy ſult wel doen. De ſieckte is een beletſel van het lichaam / maar niet van ons voornemen / ten zy dat wy ſelfs willen. Kreupelheyt is beletſel der beenen / maar geen belet van ons voornemen. Ende ſoo ſegt van alle de voorvallende ſaken. Want ghy ſult bevinden dat ſulcks ymants anders beletſel is / het uwe geenſins niet.

2.

Deſire not thoſe things as happen to fall out as you would have them; but deſire ſuch things as happen to come to paſs even as they do; and you will be happy. A diſeaſe is an hinderance to the body, but not to the reſolution of the mind, unleſs we will make it ſo. Lameneſs is an hinderance to the foot, but not to the reſolution of the mind. And this conſider with yourſelf upon every event, for you will find that it is an hindrance to ſome other but not to you.

In

3.

In every thing that shall happen, remember to turn to your self, and enquire what vertue you have, which you must employ in the use of that thing. If you shall see a beautifull man or a beautifull woman, you will find the vertue against such things is *Continency*: If you must labour hard, or suffer torment, the vertue you will find against these is *Patience*: If you should be reproached and reviled, the vertue against this is *suffering of evils*; and thus external objects shall not surprize you, or hurry you away.

3.

In elcke voorvallende sake gedenckt dat ghy alles by u selven rijpelijck overpeynsende / ondersoeckt wat macht dat ghy hebt in het gebruyck van dien. Indien ghy yemant schoons aansiet / ('t zy onder de mans / 't zy onder de vrouwen) gy sult vinden in u selven een macht in het ghebruyck van dat sien / te weten / de kuysheyt. Is ser eenige smert te overkomen / gebruyckt Geduldigheyt. En als dus gewoon geworden zijnde / sullen de quade gesichten u niet stooren.

4.

If you will make any progress in Philosophy, cast off all such thoughts as these: if I shall neglect my busyness, I shall not have whereon to live: if I shall not pu-

4.

Wilt ghy in 't leeren voorts gaan / laat alle dusdanighe gissingen varen: Draagh ick geen sorge voor mijn eygen dingen / ick en sal niet hebben waar by te

te leven: Straf ick mijnen jongen niet/ hy sal een booswicht worden. Want het is beter van honger te sterven/ sonder vreese oft bekommering wesende: dan in overvloet te leven met beroerten des herten: Het is noch beter dat uwen knaap quaat is/ dan dat ghy om sijnent wil ongeluckigh soudt wesen.

nish my servant he will be good, for nothing: for it is better to perish with hunger griefless and fearless, then to live in abundance and plenty of all things, melancholy and troubled; and it is better that your servant should be good for nothing then you unhappy.

5.

Soo begint van alle de kleyne oft slechtste saken eerst. Wordt u olyken gestort? Wort u wijnken gestolen? Seght daar op: Soo dier koop ick mijn gerustigheyt: soo dier staat my mijne onberoerlijckheyt oft onbeweeghlijckheyt. Men kan doch niet om niet bekomen. Maar als gy uwen jongen roept/ denckt dat hy misschien niet by der handt is/ ofte indien hy u hoort/ niet te min qualijck

5.

Begin from small matters; is thy oyl spilt, or thy wine stolen away? say to thy self, that, to be free from passion will cost so much, and so much, not to be disturbed: and nothing is to be had for nought. And when you shal call your servant, think that he may not hear, and if he do hear, not do what you would have him; and let it not be so well with him as to be in his power to disturb you.

8.

If you would profit in wisdom, bear it, in respect of outward things, to seem a fool and a silly fellow; and not to be willing to know any thing; and if you seem to some men to be some body, distrust yourself: or know, that it is not easy, to keep that resolution of mind which is agreeable to nature, and to mind outward things: but it must needs be that he that will mind the one must neglect the other.

doen sal / het gene dat ghy hem belast: ende en latet met hem soo wel niet gaan / dat het in sijne macht gelegen zy / dat ghy bedroeght worde.

6.

Wildy noch hooger gaan in het leeren / verdraeght by de lieden / aengaende u uytwendige saken / verstandeloos te schijnen: ende en wilt niet schijnen veel te weten. Maer in soo verre ghy by eenige gemeyne lieden yet wat schijnt te wesen / mistrouwt u selven. Want ghy moet weten / dattet u niet gemackelijck en is / u voornemen dat ghy hebt / wel te bewaren / ende te samen ooch op eenen tijdt de uytwendige saacken wel te betrachten: Maer het is gantschlijck noodig / dat den genen die het een van dese dingen soeckt te verkrijgen / in

het ander sorgheloos zy.

7.

Sulck is heer van alles / die de macht heeft om 't gene dat den selven begeert / oft niet en begeert / hem te doen ontfangen ofte af te nemen. Daerom wie dat vry wesen wil / en begeere niet / noch en vliede oft en schouwe niet met allen van al het gene dat in een anders macht is: soo niet / hy is noodsakelijcken slaaf.

7.

He is Lord of every thing, who hath power in those things, that are desired or not desired by him, either to acquire them or to deprive himself of them: whosoever therefore will be a Freeman, let him neither covet, nor decline any thing, that is in anothers power, otherwise he must necessarily be a slave.

8.

Als ghy yemanden siet schreyen over eenen dooden / oft als zijn kindt verre uytten lande gereyst is / als oft hy yet van 't zijne verlooren heeft / wacht u dat het eerste beduncken oft schijnsel u niet mede en treck oft verhoere / als oft hy daar yerechtelijck seer qualijck aan waar: nochtans

8.

When you see a man weeping either for ones death or for his Son that was travelling, or for things that he hath lost let not that sight carry you to think that this man is in a sad condition becaus of these outward things; but presently distinguish with yourself, and be ready to say, That it is not that

that which hath hapned, that troubleth this man, for it doth not trouble another; but his opinion concerning those things; and scruple not to help him as farr as your words may serve; nay, and if occasion shall be, groan with him: but take heed least inwardly you groan with him.

tans so moet ghy by u selven terstont een onderschepdt maacken / gereet zijnde om te seggen dat sulck een gequelt is / niet om het gene datter gebeurt is / (want het en ontstelt een ander niet) maar alleenlijck dat hy sich selven inbeeldt dat die geschiedenisse quaat is. Daarom soo verre als de troostelijcke woorden strecken / en weest niet traagh / om met den selven medodoogen te hebben: ende komtet te passe / ghy sult hem oock helpen steenen: Maar siet wel toe / en wacht u / dat ghy inwendighlijck met hem niet en steent.

9.

You shall be invincible if you never strive for any prize which is not in your own power to win.

9.

Ghy sult altijts onverwinnelijck blijven / is 't dat ghy nimmermeer eenigen strijdt oft gevecht aan en neemt / waar af de overhandt oft verwinningh / in u macht niet gelegē en is.

10.

Weest gedachtigh / dat de gene die u lastert ofte slaat / u geen ongelijck en doet : maer 't gene dat u in die sake lastigh valt / is de quade oft droeve inbeeldinge die ghy in u gemoet aangenomen hebt / van dat hy u ongelijck doet / Soo wanneer u dan yemant terght / weet dat hy u gemoet heeft willen versoeken. Daarom soo moet ghy voor alle dingen u beste doen / om u wel te hoeden / dat ghy van u eygen inbeeldinge niet wech gedreven wordt. Want is 't dat ghy u selven niet eens wat tijdts ende uytstels geeft / soo suldy u bedriegelijcke inbeeldingen niet lichtelijck konnen verdrijven.

10.

Remember, that he that reproacheth or beateth you, injures you not, but your opinion concerning such things that they do injure you, when therefore any shall provoke you, know that your own opinion hath provoked you: therefore in the first place, do your endeavour not to be suddenly carryed away with such objects as you meet with, for if you but once get time and leasure, you will more easily be master of your self, or overcome your self.

11.

De doodt / het ballingschap / ende alle dingen die seer schij-

11.

Death and banishment and such things as seem terrible, let them be

be dayly before your eyes, but especially death, and you shall not have any low thoughts, nor eagerly long after any thing.

nen / sulcx u selven beghelijcks voor oogen stellen: maar voor allen meest de doodt. Want aldus doende / soo en sulcx nimmermeer met slechte ende verworpen ghedachtenissen bekommert zijn in u gemoet: noch ghy en sult ooch na geen dingh ter werelt grootelijcks verlangen oft belust worden.

12.

Do you desire to undertake the study of wisdom? prepare yourself forthwith to be laughed at and sneared at by many: to have men say, he is come to us suddenly a Philosopher, and whence this lofty look? but you, do not you look loftily: but yet so hold those things that appear best unto you, as if you were set by God in this station: and remember that if you continue jn them they that before laughed at you

12.

Hebt gy grote begeerte om wijsheyt te verkrijgen / bereydt u van stonden aan om begeckt / ende van velen berispt te worden / die aldus van u seggen: Siet hoe schielijck is ons desen Philosooph voor den dagh gekomen! ende van waar komt ons dit doncker / statigh ende treffelijck aansicht? Dan ghy en sult geen doncker noch stuur gesicht aannemen; maar ghy sult u selven alleenlijken houden

den aan 't gene dat u best dunckt te zijn / gelijck als oft ghy van Godt in sulcken staat gestelt waart. Dus weest gedachtigh / by soo verre ghy in dat goet voornemen stantvastighlijck volherdet / dat de gene die u met den eersten begeckten / hun van u ten laatsten verwonderen sullen / Maar is 't dat ghy wijckt / ende u selven laat verwinnen door hunne woorden / soo sult gy tweemaal meer begeckt worden.

you, will afterwards admire you, but if you fail of them, you shall be doubly laughed at.

13.

Ten eersten gewent u meest te swijgen / oft spreeckt alleenlijck 't gene dat nootsakelijck is / ende dat met korte woorden. Dan somtijts / doch heel selden / alst te passe komt / sullen wy ons begeven om wat te seggen; maar nochtans van geen slechte oft gemeyne dingen / noch van

13.

For the most part, keep silence, or speak things needfull, and in few words: and seldom and seasonably, let us come to speak, but not of trivial matters; not of duels; not of horsraces, not of wrastlers, not of meats and drinks, things by every one talked of; and especially, if you can avoid it, not

not of men, either praising, or judging them.

van schermers / noch van tournoyers oft renners / noch van worstelaars / noch ook van spijse oft dranck: van welke dingen men tot allen plaatse pleegt te spreecken. Boven allen / soo moeten wy ons wachten / dat wy van geen menschen niet en seggen / die noch prijsende / noch oordeelende.

14.

Laugh not much, nor for too many things, nor too loud.

14.

Lacht niet veel / noch om veelderley saken / noch oock niet al te luydt.

15.

If you can, wholly avoid an Oath at all times, if not, as much as you can.

15.

Wacht u geheelijken van zweeren / ist u mogelick: soo niet / mijd het soo veel als ghy kund.

19.

Make use of such things as serve for the body, so far as they are usefull to the mind; as meat, drinck, clothing,

16.

De dingen die het lichaam aangaan gelijck het eten / ende den dranck / de kleederen / het Huys / dienst-boden

den ende huysgesin; die mogen wy wel besorgen / doch niet verder dan sy de ziele behulpelijck zijn: maer is 't gene dat alleenlijck ken dient tot pracht ofte leckerny / wilt dat gantsch verworpen.

house, servants: but refuse whatsoever is for ostentation or deliciousness,

17.

In de gemeyne t'samensprekingen der menschen moet een gender sich wel wachten / dat hy syn eygen daden oft tegenspoeden niet al te veel ende boven maten lanck en verhaalt. Want al ist u seer aangenaam is / om u eygen saacken die ghy gedaan oft geleden hebt / te verhalen; nochtans soo en sullen de andere de selve so geerne niet hooren / als ghyse wel geerne vertelt.

17.

In company of your acquaintance never make a long or often commemoration of your own doings or dangers, for others take not the same pleasure in hearing what hath befaln you as you your self do willingly relate it.

18.

De eygen gestaltenis ende het merck van een on-erbaren Mensch /

18.

The condition and character of a vulgar man is, that he never

expects

pects profit or hurt from himself, but from other things without. But the condition and express character of a Philosopher is, that he expecteth all profit and hurt from himself.

is/ dat hy nimmermeer van sich selven eenigh baat oft schade en verwacht / maar van de uytwendige saacken. Maar het merck ende gestaltenis eens Philosoophs /is/ alle nuttigheyt ende verlies van sich selven alleen te verwachten.

19.

The signs of a Proficient are, that he praiseth no man dispraiseth no man, accuseth no man; he saith nothing of himself, as if he were some great man, or that knew any thing: when he is hindered or prohibited in any business, then he accuseth himself. And though one should praise him, he laugheth within himself at him that praiseth him, although he dispraised him, he makes no Apology for himself: but go's about after the manner, of sick men Beginning to recover,

19.

De kenteekenen van den genen die gevoordert is / zijn dese: Hy en prijst noch en laacht niemanden: hy en beschuldight niemanden: noch hy en seydt niet met allen van sich selven al oft hy yet bysonders ware / ende al oft hy yet wist: als hem yet belet oft verboden wordt / dan klaaght hy over sich selven: Ende als hem yemanden prijst / dan lacht hy by sich selven om den genen die hem geprezen heeft: is 't dat hy misprezen wordt / dan en bedight hy hem selven

niet: maar hy treet al sachtelick / gelijck de siecke lieden / die eer sy hun eerste gesontheyt ten vollen weder gekregen hebben / altijdts sorgende dat sy yet ontstellen souden / waar door in heur oude sieckte wederom vallen souden mogen. Hy behoudt het gebied over alle sijn begeerlijckheden: ende bewijst sijn schouwighept oft afkeerighept alleenlijck in 't gene dat tegen den aart is der saacken die in onse macht gelegen zijn. Hy gaat tot allen dingen met langsamen moede. Wordt hy voor sot oft ongeleert gehouden / daar en past hy niet op. Met eenen woorde / hy wacht sich selven soo sorghvuldiglijken / als sijnen vyant en verrader.

fearing to unsettle his present condition, before it be confirmed, & strengthened. He hath command over all the appetite or concupiscence that comes out of himself: he hath translated his hatred or aversation to those things which are contrary to the Nature of the things that are in our power: He doth moderately pursue all things: whether he be accounted a fool or unlearned he careth not. In a word, he watcheth him self carefully as an enemy and Traytor.

20.

Lijdt ende Mijdt.

20.

Bear and Forbear.

Cer-

Certain Moral Sayings and Proverbs usefull for learning both the Languages.

Seekere stichtelijke Redenen en Spreeckwoorden dienstig om beyde de *Taalen* te leeren.

KNow thy self.
Kent u selven.
Hard jogs (shakings) teach well.
Harde schocken leeren wel.
A burnt child dreads the fire.
Een verbrant kindt vreest het vyer.
The twig must be bent while it is tender.
Terwijl het rijs zwack is moet men het buygen.
't Is ill leading old dogs in a string.
't Is quaat oude honden aan banden te leggen.
Custome is a second nature.
Gewoonte is de tweede natuur.
Correction bringeth fruit.
Tucht baart vrucht.
What one in youth well learn can,
That hangs him all his life time on.
Wat heeft geleert de jonger man /
Dat hanght hem al sijn leven an.
What is bred in the bone will not out of the flesh.
Dat in 't gebeente gegroeyt is / wil uyt het vleesch niet.
The higher the mountain, the lower the vale;
The greater the tree, the harder the fall.
Hoe hooger Bergh / hoe lager Dal:
Hoe grooter Boom / hoe zwaarder val.
Lowlie set, and richly warm.
Laegh geseten en rijckelijcken warm.

A miser doth no good, but when he dieth.
Een gierigaart doet niet goets/ dan als hy sterft.
Great fishes tear the net.
Groote visschen scheuren 't net.
Hired horses make short miles.
Gehuurde paarden maken korte mijlen.
It 's easy to make a good fire of an others turf.
't Is licht goet vuur maken van een anders turf.
It 's good cutting large girths of another mans leather.
't Is goet breede riemen snijden uyt een ander mans leer.
He that hunteth two hares at once gets neither.
Die twee Hasen gelijck jaaght/ krijght geen van beyden.
Fathom much, but gather little.
Veel om-vamen/ weynigh versamen.
Spite gapes wide.
Spijt gaapt wijt.
When love is turn'd to hate, it keeps no state.
Als liefde keert in haat:
Dan gaatse buyten maat.
Who so prospereth well, is envyed.
Wie wel gedijd / die wordt benijdt.
In prosperity think of adversity.
In voorspoet denckt op tegenspoet.
A little pot is soon hot.
Een kleyne pot werdt haast heet.
The pitcher goeth so long to the water, till at last it breaks.
De kruyck gaat soo langh te water / tot datse eens breecht.

He that the candle too deep doth cut,
Blowes lightly all her luster out.
Wie de keers te diepe snuyt/
Bluft wel licht haar luyster uyt.
The full soul loatheth an honey-comb.
Wanneer men is versaat/
Dan smaackt geen honigh-raat.
Enough is as good as a feast.
Genoegh is even soo goet als een Feest.
Too much of one thing is good for nothing.
Te veel van eenen dingh is niet weers nut toe.
Who so drinks without thirst,
And eats without hunger,
He dieth the younger.
Wie drinckt sonder dorst/
En eet sonder honger/
Die sterft te jonger.
An evil man is the worst beast.
Een quaat mensch is 't alderslimste beest.
Beware of bad company.
Wacht u voor quaat geselschap.
If thou touchest pitch thou shalt be defiled.
Handelt ghy peck/ ghy krijght een vleck.
Among wolvs and owls, men learn to howl.
By Wolven en Uylen/ daar leert men huylen.
One scabbed sheep spoils the whole flock.
Een schurft schaap bederft de heele kudde.
One fool makes many.
Een geck maackt 'er veel.
He that dwelleth whith cripples, learneth to limp.
Die by de kreupelen woont/ leert hincken.

Who so hunteth with cats,
Catcheth nought save rats.
Die jaaght met katten /
En vanght maar ratten.

It's ill working with bad tools.
Met quaat tuygh is 't quaat wercken.
Better alone, than with bad company.
Beter alleen als qualijck verselt.
Men lock up no bread from friends.
Men sluyt geen broodt voor de vrienden.
Hear much, but speak little.
Hoort veel/ maar spreeckt weynigh.
Many things befall him that speaketh much.
Die veel kalt/ die veel ontvalt.
A word to the wise is enough.
Een woort is voor de Geleerde genoegh.
Evill words corrupt good manners.
Boose reden/ bederven goede zeden.
Little said soon amended.
Weynigh geseyt is haast verbetert.

He that would always live at rest,
Must hear, and see, and say the best.
Die syn tijdt in rust wil leven /
Moet hooren en sien/ en 't beste spreken.

Silence and thought can hurt no body.
Swijgen en dencken/ kan niemant krencken.
They are empty vessels which make the greatest sound.
't Zijn ledige vaten/ die meest bommen.
Still waters have deep bottoms.
Stille waters/ hebben diepe gronden.
Full vessels sound not.
Volle vaten bommen niet.

A man

A man that ſpeaks not, and a dog that barks not,
must at all times be moſt narrowly look'd to.
Een menſch die niet en ſpreeckt/
Een hondt die niet en baſt/
Daar dient tot aller tijdt
Ten naauwſten opgepaſt.
Fools will firſt give their judgement.
Dwaſen willen eerſt oordeelen.
The cripple will be firſt in the daunce.
De kreupel wil eerſt aan den dans.
The worſe carpenter, the more chips.
Hoe ſlimmer Timmerman/ hoe meerder ſpaanders.
The worſe wheel, the more it craks.
Hoe ſlimmer Wiel/ hoe meerder het kraacht.
Great boaſt, little roaſt.
Groot roemen/ weynigh gebraat.
Great talkers not great doers.
Groot ſprekers zijn geen groot daders.
The gooſe bloweth indeed, but biteth not.
De Gans blaaſt wel/ maar en bijt niet.
They do not all bite, that ſhew their teeth.
Sy en bijten niet al/ die haar tanden laten ſien.
A Cat that meweth much, catcheth but few mice.
Mauwende Kat vanght noyt veel Muyſen.
Threateners fight not.
Dreygers en vechten niet.
When theevs fall out true men come to their
goods.
Wanneer dieven kijven / bekomen vrome lieden hare goederen.
Cowardly dogs bark much.
Bloode honden baſſen veel.

Scabbed sheep bleat most.
Schurfde Schapen bleeten meest.
Still Sowes eat up all the draff.
Stille Seugen eten al het draf op.
A threatened man liveth seaven years, (or long.)
Een gedreyght man leeft seven jaar lanck.
Long of tongue, short of hand.
Lange tonge/ kort van handt.
The more love, the less speech
Hoe meerder liefde/ hoe minder spraack.
Ful ears of corn hang lowest.
De volle koren-ayren hangen laaghst.
Fowl mouths fowl bottoms.
Vuyle monden vuyle gronden.
Speak none evil of any one behind his back.
En spreeckt geen quaat van yemant achter sijn rugge.
He must rise betimes who will please every body.
Hy moet vroegh op staan die alle man believen wil.
None among men is wise at all times.
Niemant onder de menschen is t'aller uuren wijs.
Light gain makes a heavy purse.
Licht gewin maackt zware beursen.
Great house, great crosse.
Groot huys/ groot kruys.
Little ship, little sail.
Kleyn schip/ kleyn zeyl.
Little house, little care.
Kleyn huys/ kleyn sorgh.
Many Cowes, much trouble.
Veel koeyen/ veel moeyen.

A little hearth, though cold (is good)
That hath alone but little wood.
Een kleynen heert (is goet) al is hy kout/
Die heeft alleen maar weynigh hout.
A young Courtier, an old begger.
Jongh Hovelingh/ oudt schovelingh.
He that nothing wanteth is rich:
Although he dwelleth on the ditch.
Wie niet ontbreeckt is rijck:
Al woont hy aan den dijck.
Little with honour, what need you more?
Weynigh met eer/ wat hoefje meer?
Every one knoweth where the shoe wrings him.
Elck weet waar hem de schoen wringht.
All is not gold that glisters.
Een is geen gout al watter blinckt.
No happiness, without adversity.
Geen geluck/ sonder bruck.
What glistereth that wringeth.
Wat blinckt/ dat wringht.
Even there where men it can not see,
Will often times great sorrow be.
Ook daar men 't niet en siet/
Is dickmaal groot verdriet.
Men deal ill with him with whom it goes ill.
Men misdeelt die 't misgaat.
What smarteth teacheth.
Wat verseert/ dat leert.
What costs nothings is good for nothing.
Wat niet en kost en deught niet.
After sowr comes the sweet.
Na het suure komt het soet.

One that hath all after his wish (or will)
Accompt him an unhappy man (still.)
Een die 't al heeft na sijnen wensch/
Acht dien een ongeluckigh mensch.
Men can bear all things, except good days.
Alle dagen kan men dragen/
Uytgesondert goede dagen.
When prosperity smileth on thee, stand then on thy watch.
Als 't geluck u lacht:
Staat dan op de wacht.
It 's good steering before wind and tide.
Voor wind en stroom is goet stieren.
Set thy expence according to thy trade.
Set u teeringe/ na u neeringe.
Cut your cloak according to your cloth.
Snijt u Mantel naar u Laacken.
Spoiling is a bad custom, Sparing is a sure revenue.
Spillen is een qua gewente:
Sparen is een wisse rente.
Green wood, hot bread, and new wine, can not be profitable for the house.
Groen hout/ heet broot/ en nieuwe wijn/
En kan voor 't Huys niet dienstigh zijn.
The throat costs much.
De keel kost veel.
Small fish, sweet fish.
Kleyn visje/ soet visje.
Little gain brings in wealth.
Kleyn gewin/ brenght rijckdom in.
Many hands make light work.
Veele handen maken licht werck.
Many littles make a mickle.
Veel kleyntjes maken een groot.

Soft and fair goeth far.
Sachtgens en soetgens gaat verre.
Of idlenes cometh no goodness.
Luyigheyt is de wegh na 't Gasthuys.
An idle person is the divils pellow.
Een ledigh mensch is duyvels oorkussen.
Idlenes is famins mother.
And of theft (it is) full brother.
Ledigheyt is hongers moeder/
En van dieste volle broeder.
Rest makes rustie.
Rust maackt roest.
A plough that worketh, glistereth:
But the still water stinketh.
Een ploegh die werckt/ blinckt:
Maar 't stille water stinckt.
It 's ill jesting with edged tools.
'T Is quaat gecken met scherp gereetschap.
A scabbed head fears the comb.
Een schurft hooft ontsiet de kam.
Touch a gald horse and he will kick.
Raackt een beseert paert aan/ en hy sal slaan.
Claw me, and I'le claw thee.
Kraauwt my/ en ick kraauw dy.
He is wise that is always wise.
Hy is wijs/ die altijdt wijs is.
He is a good gunner who always hits the mark.
'T Is een goet Schutter die altijdt het wit raackt.
So gotten, so spent.
Soo gewonnen/ soo verteert.
The time that 's past, cometh not again.
De tijdt die voorby is/ en komt niet weer.

The cat will eat fish, but she will not touch the water.

De Kat wil vischeten / maar sy wil het water niet raken.

East, west, at home is best.

Oost / west / t'huys is best.

A rolling stone gathereth no moss.

Een rollende steen wordt met geen groen bewassen.

Concord (or agreement) maketh strong.

Eendracht maackt macht.

Shew me a lyar, and I'le shew thee a thief.

Wijst my een leugenaar / en ick wijse u een dief.

A lyar must have a good memorie.

Een leugenaar moet een goede memorie hebben.

A woman fair and wine that 's sweet
Are full of poyson (though) secret.
Een schoone Vrouw' en soete Wijn /
Die zijn vol heymelijck fenijn.

Married in hast repented at leasure.

Haast getrouwt / langh berouwt.

They who with loves dart pierced be,
Can neither spot nor defect see.
Die van de liefde zijn gesteken /
En sien noch vlecken noch gebreken.

In love is no lack.

In liefde en is geen gebreck.

Love is blind, and cannot see.

Liefde is blindt / ende en kan niet sien.

Hast maketh wast.

Haast verquist.

Hastie questions must have slow answers.

Op haastige vragen dient traagh geantwoort.

An

An honeſt man is as good as his word.
Een eerlijck man is ſoo goet als ſijn woort.
A friend in need is a friend in deed.
Een vrient in noot is een vrient in der daat.
Before thou truſt a friend, eat a peck of ſalt with him.

Al eer dat ghy een vrient betrouwt /
Soo eet met hem een mudde ſout.

That cometh to light at laſt that laid hidden under the ſnow.

Het komt ten leſten aan den dagh /
Wat in de ſneeuw verholen lagh.

Neceſſity hath no law.
Noot heeft geen wet.
Need driveth.
Noot ſtoot.
Hunger eats through ſtone walls.
Honger eet door ſteene mueren.
He that doth well, ſhal find well.
Die wel doet / die wel vint.
Home is home though never ſo homely.
't Huys is 't huys / al is 't noch ſoo ſlecht.

Travail eaſt or travail weſt,
A mans own houſe is ſtill the beſt.
Vaart ghy van ooſt / of vaarje weſt.
Eens eygen huys is alderbeſt.

A man muſt not ride a free horſe to death.
Een willigh paart en moet men niet over rijden.
Like maſter, like ſervant.
Sulcke Heer / ſulcke knecht.
Birds of one feather will flie together.
Vogelen van eender veeren vliegen geern t'ſamen.

Men

Men know a mans	wisdom payment patience humility riches.	when hee is	an head trusted in need great dead.		
Men kent een mans	wijshept betalen gedult nederighept rijckdom	als hy	een hooft gelooft in noot groot doodt	is.	

The pastor and Sexton seldom agree.
Pastoor en Koster zijn selden eens.
After high floods (come) low ebs.
Na hooge vloeden diepe ebben.
Men hang the little theevs, and let the great ones escape.
De kleyne diefjens hanghtmen / de groote laat men loopen.
It's good fishing in troubled waters.
In troubel water is 't goet visschen.
Far fetch'd and dear bought is meat for Ladies.
Van verre gehaalt en dier gekocht / is eten voor Mevrouwen / (of edel-Jufffrouwen.)
There is nothing that sooner drieth up than a tear.
Daar is niet dat eerder opdroogt als een traan.
One mischance cometh not alone.
Een ongeluck komt niet alleen.
Many men have many minds.
Soo veel hoofden / soo veel sinnen.
What the eye sees not, the heart desires not.
Wat het ooge niet en siet /
Dat begeert het herte niet.

One bird in the hand is worth two in the bush.
Een vogel in de handt is beter als twee in 't Bosch.
Set a begger on horse-back and he will ride gallop.
Set een bedelaar te Paart/ en hy sal draven.
More hast than good speed.
Meer haast dan goeden spoet.
A cat may look upon a King.
Een kat siet wel op een Koningh.
Little meddling, great rest.
Luttel onderwins/ groote rust.

All that thou	seest hearest knowest canst	do not	judge beleeve speak do.	
Al dat ghy	siet hoort weet meugt	en	oordeelt gelooft seght doet	niet.

War with young, but advise with old.
Met jongen te krijgen/ maar met oude te raden.
Never esteem an enemy too small.
En acht geen vyandt ont te kleyn.
When every one sweeps before his own house, then are all streets clean.
Als elck voor syn huys veeght / soo worden alle straten schoon.
Where every one searcheth himself, no man is lost.
Daar elck hem selfs soeckt / gaat niemant verlooren.
Counsell before action
Raat voor daat.

Late repentance is ſeldom good repentance.
Laat berouw ſelden goet berouw.
Play, Women, and Wine undo men laughing.
Het ſpel/ de Vrouw/ en leckere Wijn/
Maken de Man al lachende kleyn.
An Ape's an Ape, a Varlet's a Varlet
Though they be clad in ſilk or ſcarlet.
Een Aap is een Aap / al is 't op een Paaſch-dagh.
A man of words and not of deeds
Is like a garden full of weeds.
Groot van woorden/ kleyn van daden/
Wordt by yder een verſmaat.
After rain comes fair weather.
Na den regen komt mooy weer.
Whet brings no let.
Wetten is geen letten.
A fool and his money are ſoon parted.
Als de Gecken te marckt komen / ſoo vliegen de ſchijven.
Patience is a good flower but groweth not in every, mans garden.
Patientie is een goet kruyt/
Maar is in yders Tuyn niet.
Where nothing is, the King loſeth his right.
Daar niet en is/ verlieſt de Keyſer ſijn recht.
When Adam delv'd and Eve ſpan,
Where was then a Gentilman?
Toen Adam ſpit en Eva ſpan/
Waar was doen den Edelman?
Who goes a borrowing,
Goes a ſorrowing.
Die gaat borgen/
Gaat ſorgen.

A living

A living dog is better then a dead lion.
Een levendige Hondt is beter als een doode Leeuw.
The purse is never so full but can hold a penny more.
Noyt is de sack soo vol / of daar mach noch wel een graantjen in.
Out of sight out of mind.
Uyt der oogen uyt der herten.
Princes favour is no inheritance.
's Heeren gunst is geen erve.
The gown makes no Doctor.
De kap maackt geen Monnick.
Never foul love, nor fair prison.
Noyt leelick lief / noch schoone gevanckenis.
A covetous man is never rich.
Een gierigh man is nimmer rijck.
Forbearance is no quittance.
Langh borgen is geen quijt schelden.
A man is known by his Companions.
Seght my met wien ghy leeft / ick sal u seggen hoe ghy leeft.
Comparisons are odious.
Alle vergelijckigheyt is hatelijck.
Once is no custome.
Eenmaal is geen gewoonte.
Hunger is the best sauce.
Honger is de beste saus.
Good wine needs no bush.
Goede wijn heeft geen krans van nooden.
He must reckon twice that reckons without his host.
Die sonder de Waart reeckent / moet tweemaal rekenen.

Opportunity makes a thief.
Gelegentheyt maackt den dief.
A Medicine againſt death grow's no where.
Daar is geen kruyt voor de doodt gewaſſchen.
New Lords new Laws.
Nieuwe Heeren nieuwe Keuren.
Marry to day, repent to morrow.
Huyden trouwen/ morgen rouwen.
Honour is the ſhadow of vertue.
Eer is de ſchaduwe des deughts.
Time and tide ſtay's for no man.
Tijdt en getye bijdt niemant.
Loſt honour Returns never.
Verlooren eer Keert nimmer weer.
There is much to be learned by froward maſters.
By moeyelijcke Heeren
Is veel te leeren.
Time bringeth forth roſes.
Den tijdt breught rooſen.
Beat the iron while it's hot.
Smeedt het yſer terwijl het heet is.
It's never too late to do well.
Het is nimmer te laat om goet te doen.
Make a vertue of neceſſity.
Men moet van de noot een deught maken.
Two eyes ſee more than one.
Twee oogen ſien meer als een.
The neerer the Church the farther from God.
Naby de Kerck wijdt van Godt.
He is as poor as Job.
Hy is ſoo arm als Job.
When the belly is full the bones would be at reſt.
Naar den eten aan den dans.

No

No ſmoke without fire.
Geen roock ſonder vuur.
To buy a pig in a poke.
Een kat in een ſack koopen.
All covet all loſe.
De gierigheyt bedrieght de wijsheyt.
A fools bolt is ſoon ſhot.
Een dwaas Rechter/ kort vonnis.
We muſt all once die.
Men moet doch eenmaal ſterven.
Man propoſeth, God diſpoſeth.
De Menſch ſchickt/ maar Godt beſchickt.
He ſeemeth a wiſe man with whom all things thrive.
Als 't Fortuym dient de Man/
't Is al eens wat hy kan.
One ought not to wrong the abſent or the dead.
Van de dooden nochte d'af-weſige moet men geen quaat ſeggen.
He who truſteth not, is not deceived.
Die niet vertrouwt/ wort niet bedrogen.
He that doeth a good turn looketh for a good turn.
D'eene vrientſchap is d'ander waart: d'eene min/ brenght d'ander in.
He who is healthfull is rich & not aware of it.
Geſontheyt is een onbekende rijckdom.

Here follow *Dialogues*, that is, discourses or conferences between two or more Persons, whereby both the Languages may become more familiar.

Hier volgen t'Samenspreeckingen ofte discoursen tusschen twee ofte meer Persoonen, waar door beyde de Taalen gemeynsamer mochte komen te worden.

Een Morgen-groetenisse tusschen *A. B.* ende *B. D.*

A morning Salutation between A. B. *and* B. D.

Ick wensch U. L. een goeden morgen Heer.

I Wish you good morrow, *Sir*.

Ende u van gelijcke/ mijn Heer, een goede morgen / ende een goet jaar.

And to you likewise, *Sir*, a good morrow, and a good year.

Goeden morghen Buurman.

Good morn, (*morrow*) Neighbour.

Ick bedancke U. E. mijn lieven naasten (gebuur.)

I thank you, my loving Neighbour.

Ick wensche u een goeden dagh/ Meester B.

I wish you a good day, Master *B*.

Ende u oock/ Mr. A.

And to you also, Mr. *A*.

Een goede/ ende een blijde dagh zy U. L.

A good, and a merry day be to you.

Monsieur, Ick bedancke U. E. seer ootmoedelijck.

Sir, I very humbly thank you.

Sir,

Sir, how do you fare this morning?
Mijn Heer, hoe vaart ghy desen ochtent?

Sir, ready to do you any service.
Seigneur, bereidt om U. E. eenigen dienst aan te doen/ (ofte te bewijsen.)

Sir, how goe's it with your health this morning-time?
Mijn Heer, hoe gaat het met uw' gesontheyt in desen ochtent-stont?

Sir, very well, at your Command.
Monsieur, seer wel/ tot uwen gebode.

Let this be a prosperous day to you, *Sir*.
U. moet desen dagh/ (Mijn Heer) een voorspoedige dagh zijn.

My *dear friend*, ô that it might not go ill with you also!
Och dat 'et oock met U. E. niet en mocht qualijck gaan! mijn waarde vrient.

How have you rested to night?
Hoe hebt ghy van desen nacht gerust?

Well, God be praised.
Wel/ Godt lof.

Sir, what do you up so early this morning, abroad in this cool weather, I pray you?
Seigneur, wat maakt U. E. desen morgenstont soo vroegh op/ buyten in dese koelte/ ofte 't koel weder/ ick bid u?

How, (*why*) is it not time to be up? and as concerning the weather, it is temperate, and tolerable.
Hoe/ is 't niet tijdt op te zijn? ende wat het weder belanght/het is tamelijck/ ende verdraaghlijck/ ofte verdraaghsaam.

Waarom staat ghy soo vroegh op?

Wherefore do you rise so soon?

's Morgens (ofte 's ochtens) vroegh op te staan is 't aldergesontste dingh van de gantsche Werelt.

To rise early (*or betimes*) a mornings, is the most wholesom thing of all the World.

Een Scheydinge in den Avondt-stondt, tusschen *G.* ende *H.*

A Farewel at the Evening-tide, between G. *and* H.

HOe laat is 'et? (hoe veel heeft de Klock) mijn Heer?

WHat a Clok is it, *Sir*?

Wat uure in (ofte van) der nacht is 't?

What time a night is it? (or what hour of the night may it be?)

Seigneur, wat uure is het nu?

What a Clock is it now *Sir*?

Het is tien uuren (ofte de Klock heeft tien) het is by tienen/ het heeft tien geslagen/ het is by na tien uren/ het is ontrent tien uren/ mijn Heer.

It is ten a Clock, it is nigh ten, it is well nigh ten, it hath struck ten, it is almost ten a Clock, it is about ten a Clock, *Sir*.

Ick en wist 'et niet/ Ick meene het soo laat niet en is/ my dunckt dat het so laat niet wesen kan.

I knew it not, I suppose it is not so late; me thinks it cannot be so late.

Behoudens uw' gunste/ het is toch/ het is immers/ het is in

With your favour, but it is, it is verily, it is so, indeed, it is truely, *Sir*,

Sir, I have heard it strike. der daadt alsoo / het is waarlijck (waaracht ig) mijn Heer, Ick hebt 't hooren slaan.

Sir, what hours be they there that strike? know you it? Monsieur, wat uuren zijn 't die daar slaan? weet je 't?

Eleven, Sir, it is Eleven a Clock. Elf / mijn Heer, het is elf uren.

Monsieur, what a Clock may it be? I pray. Mijn Heer, wat uur macht 't doch wesen? bid ick?

Sir, it cannot fail but it must be Eleven. Seigneur, het en kan niet mankeeren (ontbreken) maar het moet elf zijn.

Then it is time to go to bed: it is high time then to go sleep: we will then go to sleep: we must break off our discourse, and then depart, and go to our rest. Dan is het tijdt te bedde te gaan / het is als dan hoogh tijdt te gaan slapen: wy sullen dan gaan slapen: wy moeten van ons praatjen af-breken / ende dan scheyden / ende na onse ruste gaan.

I am not drowsy: I have at present no need of rest: I am not sleepy: I am wholly awake still. Ick ben niet vakerigh: Ick heb rechtevoort geen ruste van doen: Ick ben niet slaperigh: Ick ben noch heel wacker.

But I am very drowsy, my eye-lids are heavy of sleep (or *taken with* Maar ick ben doch heel vakerigh / mijn oogh-scheelen zijn al met

met vaack bevangen / rust is my seer noodig / (ofte Ick hebbe ruste seer noodigh van doen) Ick ben seer slaperig: Ick en kan mijne oogen niet langer open houden; Ick segh U. L. daarom goeden nacht / mijn Heer.

sleep) rest is very needful for me (or I *have great need of rest*) I am very sleepy: I cannot hold my eyes open any longer; I bid you therefore good night, *Sir*.

Gaat dan slapen / ende Godt beware U. L. Ick wensche U. E. eenen goeden nacht / laat dese nacht U. L. voordeeligh zijn / ick wensche dat dese nacht U. L. mach heylsaam (gesondelijk) zijn: Ick wensche van herten / dat ghy onbesorght (ofte onbekommert) dees' geheele nacht door moogt slapen.

Go to sleep then, and God keep you, I wish you a good night, let this night be beneficial unto you, I wish this night might be salubrious to you, I wish from my heart, that you may sleep soundly *(or without Incumbrance)* this whole night.

Om te leeren koopen, ende verkoopen.

To learn how to buy, and sell.

GOeden dag / Heer, ende uw' Maatschap.

GOod morrow, *Sir*, and your Company.

Ende u oock / Meesteresse.

And you likewise, Mistris.

Wat maackt ghy al-

What do you here in the

the cold ſo ſoon, have you been here long?

hier ſoo vroegh in de kouwe/ hebje hier lang geweeſt?

About an hour.

Ontrent een uure.

Have you ſold any thing to day?

Hebt ghy van daagh wat verkocht?

What ſhould I have ſold already? I have not ſo much as taken handſel.

Wat ſoude ick alreedts verkocht hebben? ick en heb ſo veel niet als handtgift ontfangen.

Nor I.

Noch ick.

Be of good courage, God will ſend us ſome Chapmen, or *Merchants*, I hope.

Zijt goets moets ick verhoope dat Godt ons eenige Kallauten/ ofte Kooplup ſenden ſal.

I hope ſo too, here come's one, he will come hither.

Ick hoop'et oock/ hier komter een/ hy ſal hier komen.

Friend, what lack you, what will you buy? Come hither, doth it pleaſe you to buy ought? look and ſee, If I have not that likes you, that ſerves your (*turn.*)

Vrient/ wat ontbreeckt u/ wat wilje koopen/ komt hier/ belieft u yets te koopen/ aanſchout ende ſiet/ of ick niet en heb dat u aanſtaat/ dat u dient.

Come in, I have here good Cloth, good linnen of all ſorts, and of all prices, good Silks, Chamblet, Damask, Velvet; likewiſe I have

Komt binnen/ ick hebbe hier goet Laken/ goet Lijn-waat van allerley ſoorten/ en van alle prijſen/ goede Zijde-lakenen/ Kamelot/

lot / Damast / Fluweel: Ick heb oock goet Vleesch / goede Visch / en goeden Haring: Hier is goede Boter / ende goede Kaas / Edamsche / Tergousche / &c.

good Flesh, good Fish, and good Herrings: Here is good Butter, and also good Cheese; Edams, Ter-gow's: *and so forth.*

Wilje een goet Spaans Leer / ofte Satijnen Muts koopen? een goeden Hoet / ofte Kastoor / ofte goede Boeken in't Frans / Engelsch / Nederduytsch / Latijn / ofte Italiaans? ofte wilje een Schrijf-boeck? koopt doch wat / besiet wat u dient / ende wat u gerieven mach / ick sal u goeden koop geven: vraaght naar wat u belieft / ick sal 't U. l. laten sien / 't gesichte en sal u niets kosten / dan uw eygen moeyte.

Will you buy a good Spanish Leather, or Sattin Cap? a good hat; or good Books in French, English, Low-dutch, Latin, or in Italian? or desire you a writing Book? buy somwhat, look what will serve you, & what may be for your turn, I will give you good cheap: ask for what you please, I'll let you see it, the sight shall cost you nothing, but your own pains.

Hoe veel sal ick voor d'Elle van dit Laken betalen?

How much shall I pay for th'ell of this Cloth?

Ghy sult 'er vijf schellingen voor betalen.

You shall pay five Shillings for it.

How

How much must an Ell of this piece of Linnen cost me?

Hoe veel moet my een elle van dit stuck Lijnwaat kosten?

It shall cost you a dollar.

Het sal u eenen daalder kosten.

How much the pound of this Cheese?

Hoe veel gelt het pont van dese Kase?

The pound I rate at five groats.

Het pont gelt / ofte waardeere ick op vijf groot.

What cost the kan of this Wine?

Wat gelt de kan van dese Wijn?

The kan must yield me five stivers.

De kan moet vijf stuyvers gelden.

How much do you rate the piece at?

Hoe veel loosje 't stuck?

I rate it at seaven gilders, and ten stivers, at a word.

Ick waardeer't et/met een woort/seven gulden tien stuyvers.

What shall I give for that? but do not over-prise it to me, I pray.

Wat sal ick daar voor geven? maar en over-lovet my doch niet / bid ick.

Not I surely: I will not over-rate it you, I'le tell it you at a word, you shall pay for it twenty and seaven stivers, and a half; if it please you, that is *in sooth* not dear.

Neen ick zeeker: Ick en sal 't u niet over-loven / ick sal 't u met een woort seggen/ ghy sult 'er voor betalen seven-en-twintigh stuyvers / ende een halve / als 't u belieft / dat is immers niet duur.

It is much too much.

Het is veel te veel.

Voorwaar 't en is niet ; hoe veel biedt ghy my ? biedt wat: Ick en sal 't u niet geven voor 't gene ghy my biedt / biedt my wat.

In sooth it is not; how much do you bid me? bid somthing: I will not give it you for that which you proffer me, bid me somwhat.

Wat soude ick daar op bieden ?

What should I bid upon that?

Ghy hebt 'et my al te hoogh gelooft.

You have set it me at too high a price.

Ick heb niet: maar 't is niet geseyt / dat ick 't niet voor minder verkoopen en sal / als ick 'et wel gewaardeert hebbe: seght my wat ghy 'er voor geven wilt.

I have not: but it is not said, that I will not sell it for less, then I have raed it at: tell me what you will give for it.

Ick sal 'er twee-en-twintig stuyvers voor geven / en niet een duyt meer.

I will give twenty and two stivers for it, and not a doit more.

Voor dien prijs en is 't niet te koop / ghy bied my verlies / ghy bied my al te weynig; Ick heb hier wel wat / dat Ick u voor dien prijs verkoopen kan / maar 't en is soo goet niet / neen niet te vergelijcken / het en ghenaackt 'et niet by een

For that price it is not to be sold, you proffer me loss, you bid me too little; I have some here, which I can sell you for that price: but it is not so good, no not to be compared, it does not come neer it by a good way, I will shew it you: look, this

I will

I will ſell you for leſs price; but the leaſt price is not always good to be ſought: can you do better then buy that which is good? If you were my Brother, I could not give you a better.

goet ſtuck weeghs: Ick ſal 'et u toonen; Ziet / dit wil ick u wel verkoopen om minder prijs; doch de minſte prijs en is niet altijdts goet geſocht: kanje beter doen dan te koopen 't gene dat goet is? alwaarje mijn Broeder / ick en ſoude u geen beter konnen geven.

Will you take my money?

Wilt ghy mijn gelt aannemen?

Not ſo.

Alſoo niet.

You ſhall have yet two ſtivers, and a half more.

Ghy ſult noch eenen ſtooter meer hebben.

I cannot: I ſhould ſtill be a looſer by it: I let it you as neer as I may, I have ſet you the loweſt, and uttermoſt price: what ſhould one make many words about it?

Ick kan niet: Ick ſoud'er noch een verlieſer aan zijn: Ick verlaat het u ſoo deun als ik mach / ick hebbe u de laaghſte / en de uyterſte prijs geſtelt / wat ſoud' men daar aan veele woorden maken?

I may give no more.

Ick en magh niet meer geven.

Well, God guide you: go, and try elſewhere: if you can buy

Wel / God geleyde u: gaat / ende onderſoeckt ergens op een ander:

ander: soje beter koop kundt koopen / ghy sult 'et voor eenen stuyver hebben: ghy kund 'et nergens bekomen voor de prijs dieje my biedt / ende al sulcke waeren; Ik ben machtigh om alsoo goeden koop te verkoopen als een ander man / als yemant in de Stadt / maar ick en wil 'et te verlies niet verkoopen; Ick verlaat het u by na voor de selfde prijs / dat 'et my gekost heeft / Ik moet wat winnen / Ick en sit hier niet om niet met al te winnen / soo ick 'et afwenden kan: want ick moet'er af leven / ghy weet wel genoegh dat alles heel duur is / d'een moet nootsakelijck d'ander volgen. Soo u belieft my de ses-en-twintigh stuyvers te geven / ghy sult 'et hebben / anders sins ick en kan U. L. niet helpen / gy valt my al te hardt om mede te handelen.

cheaper, you shall have it for a stiver: you can get it no where for the price you bid me, and such ware; I am able to sell it as cheap as any other man, as any in the City, but I will not sel it to loss; I offer it you very neer for the same price, that it hath cost me, I must gain somwhat, I sit not here to gain nothing, if I can shift it; for I must live by it, you know well enough that every thing is very dear, th'one must needs follow the other. If you please to give me the twenty and six stivers, you shall have it, otherwise I cannot help you; you fall to hard for me to deal with.

For-

Forſooth, that I am; men can gain nothing by you; if every one were as parcimonious as you, I might ſhut up my ſhop; for I ſhould not get bread to eat.

Dat ben ick / voorwaar: men kan aan U. L. niet winnen: dat yder een ſoo vroedt ware / als ghy / ick ſoud' mijn Winckel moeten toe ſluyten; want ick en ſou het broodt niet krijgen om te eten.

It pleaſeth you to ſay ſo.

Het belieft u alſoo te ſeggen.

It is true indeed.

't Is in der daad waar.

Now, hear me a word.

Nu / hoort my een woort.

Well, ſpeak ſomewhat to the purpoſe.

Wel / ſeght wat te degen.

I will give you the other ſtiver, and not a mite more. I may beſtow no more, I ſhould be chidden.

Ick ſal u d'ander ſtuyver geven / ende niet een ſier meer / Ick en mach niet meer beſte'en / Ick ſoude bekeven zijn.

That were a ſmall matter, I likewiſe ſhould get and obtain diſpleaſure, if I let it go for leſs, are you within a ſtiver? it is a ſhame that you ſhould vex a woman ſo long for one ſtiver, what may a ſtiver or two avail you?

Dat ware een kleyne ſake / Ick ſoude oock onluſt behalen / ende verkrijgen / ſoo ick 'et om minder liet gaan: zijt ghy binnen een ſtuyver? 't is ſchande datje een Vrouwmenſch om een ſtuyver ſoo lange tempteert / wat

wat magh u een stuy-ver of twee baten?	
Ja / ghy seght wel / eenen stuyver hier / ende eenen stuyver daar / maken wel twee: Wel aan / sal Ick 't et niet hebben?	Yea, you say well, here a stiver, and there a stiver, will make two: Well, shall I not have it?
Om dien prijs niet / Sr.	Not for that price, *Sir*.
Adieu dan / Ick wil gaan / allwaar ick be-ter onthaal ontmoeten sal.	Farewell then: I'll go where I shall meet with better usage.
Ghy zijt welkom: Nu / komt hier / neemt het / Ick en mach geen handt-gift ontseggen: 't is al te goe koop.	You are well come: Now, come hither, take it, I may not refuse handsel: It is too good cheap.
Dat wilje seggen: maar ick segge / 't al te duur is / ghy hebt my bedrogen / ende ver-voordeelt / ghy hebt my bekocht.	You will say so: but I say, it is too dear, you have beguiled, and de-frauded me, you have over-sold it me.
Ick schelde het u quijt / is 't sake datje u selven ongenoeght be-vindt.	I release you of it, if that you find your self agrieved (or malecon-tent.)
Alsoo te doen / 't sou-de my een schande zijn; hou / daar is u geldt: hoe veel moet ghy heb-ben?	That would be a shame for me, to do so: hold, there is your money; how much must you have?

You know that well enough, fifteen pounds, and ten ſhillings: is it not ſo, is it not right?

Dat weet ghy wel genoegh / vijftien ponden / ende tien ſchellingen: is 't niet alſoo / is 't niet te dege?

Wel, ſee there, and give me ten ſtivers back again.

Wel / ſiet daar / ende geeft my tien ſtuyvers we'erom.

I have no ſmall change, for how much do you give me this?

Ick en heb geen kleyn gelt / voor hoe veel geeft ghy my dit?

For eight ſhillings, and ſix groats.

Voor acht ſchellingen / ende ſes groot.

I will not take it at that price, it is not worth ſo much, you rate it too high.

Voor dien prijs en wil ick 'et niet ontfangen / 't en is ſoo veel niet waart / ghy ſchat het al te hoogh.

But it is, ask ſomebody elſe, I pray.

't Is doch / vraagt 'et liever yemant anders.

Give me other money, I ſhould not be able to put off this.

Geeft my ander geldt / Ick en ſoud' dit niet konnen uyt geven.

You may ſufficiently well, I will make it good; if it do not go: if you cannot put it away, bring it me again, and I will give you other money: hold, there is an other for to pleaſe you.

Ghy moogt wel genoeghſamelijck / Ick wil 't goet doen / ſoo 't niet en gaat: als je 't niet en kunt weg ſchicken / brenght 'et my wederom / ende ick ſal u ander gelt geven: houdt / daar is een ander

der stuck / om u te vre-
den te stellen.

Nu ben ick te vre-
den: wilt ghy 't gedra-
gen hebben / Ick sal
't voor u doen dragen;
ghy Jongen! neemt
dit / ende gaat met den
Edelman.

I am now content:
will you have it carryed,
I will cause it to be car-
ryed for you; thou
boy! take this, go with
the Gentleman.

't Is niet van noo-
de / ick kan 't selfs wel
dragen: Adieu Mee-
stresse.

It is needless, I can
carry it well my self:
farewell, Mistris.

Ick heb U. L. her-
telijck te bedancken /
mijn vrient: als ghy
yetwets van doen
hebt / komt wederom
by my / Ick sal U. L.
soo goeden koop ge-
ven / als eenig mensch /
soo wel sonder als met
gelt / komt wanneer gy
wilt / ende ondersoeckt
het / komt stout'lijck.

I thank you heartily,
my friend: when you
have need of any thing.
I will afford you as
good a penny-worth
as any man, as well
without as with
money; come when
you will, and make
tryal of it, come bodly.

Wel / Meestresse /
Ick sal 't seer vrypos-
tighlijck / ende geerne
doen: Nu / zijt Godt
bevolen.

Well, Mistris, I will
do it very freely, and
willingly: Now, be you
commended to God.

Grooten danck /
Seigneur.

Great thanks to you,
Sir.

Een

Een t'Samen-ſpraack tuſſchen een Koopman en ſijne Dienaren.

A Dialogue between a Merchant and his Servants.

Mr. SUſanna where are the Boys.

S. *Sir* they are not yet up.

Mr. What ſhame is that? go waken them.

S. See there comes *Abraham* from above.

Mr. It is troubleſome for you to get out of bed.

Ab. My Maſter forgive it me.

Mr. Go open the ſhop.

Ab. I am going.

Mr. How comes it that your Comrades do not get up?

Ab. They ſhall come preſently.

Mr. As ſoon as you have opened the ſhop, write out the Account for *Maſter T. S.*

Ab. I ſhall do it *Sir.*

Mr. SUſanna waar zijn de Jongens.

S. Mijn Heer / ſy zijn noch niet op.

Mr. Wat ſchande is dat? gaat maackt haar wacker.

S. Ziet daar komt Abraham van boven.

Mr. Het valt u wel moeyelijck uyt het bedt te komen.

Ab. Mijn Meeſter vergeeft het my.

Mr. Gaat doet de winckel open.

Ab. Ick ga.

Mr. Hoe komt het dat u Mackers niet opſtaan?

Ab. Sy ſullen terſtont komen.

Mr. Soo ras als ghy de winckel hebt open gedaan / ſchrijft de Reeckeningh uyt voor Mijn Heer T. S.

Ab. Ick ſal het doen mijn Heer.

Mr. Ick ga binnen.	*Mr.* I am going in.
Ab. Ho Benjamin zijt ghy daar?	*Ab.* Ha *Benjamin* are you there?
B. Wat seyde de Meester aan u?	*B.* What said the Master to you?
Ab. Hy was moeielijck dat wy soo lang sliepen.	*Ab.* He was troubled that we slept so long.
B. Het is noch vroegh genoeg om een quaden dagh te hebben.	*B.* It is yet time enough to have a bad day.
Ab. Dat is waar.	*Ab.* That is true.
B. Cornelius slaapt noch.	*B.* *Cornelius* is yet a sleep.
Ab. Indien de Meester hem niet in de winckel vindt / sal hy seer quaat zijn.	*Ab.* If the Master doth not find him in the shop, he will be very angry.
B. Ick sal hem gaan roepen.	*B.* I shall go and call him.
Ab. Dat is goet.	*Ab.* That is good.
B. Cornelius wilt ghy den heelen dagh slapen?	*B.* *Cornelius* wil you sleep the whole day?
Cor. Ick niet / gaat beneden / ick sal u terstont volgen.	*Cor.* Not I, go down, I shall immediately follow you.
B. Haast u dan.	*B.* Make haste then.
Mr. Hoort ghy / jongen / ick wil dat ghy alle morgen te ses uuren opstaat: Gaat sien of de Bode aan gekomen zy.	*Mr.* Do you hear, youth, I will that you gett up every morning at six of the clock: Go see whether the post be com'd on.

Cor. Very well, Maſter, I do go.	*Cor*. Seer wel/Meeſter/ick ga.
Mr. And you *Benjamin* diſpoſe me thoſe Merchandizes together.	*Mr*. En ghy Benjamin ſchickt my die Koopmanſchappen te ſamen.
B. Muſt we let thoſe bales ſtand there?	*B*. Moet men die baalen daar laten ſtaan?
Mr. No: draw them unto that corner.	*Mr*. Neen: treckt haar in dien hoeck.
B. And all thoſe packs?	*B*. En alle die packen?
Mr. You muſt bring them into the Warehouſe.	*Mr*. Ghy moet die in 't Packhuys brengen.
Ab. Maſter, there is the account which you demaund.	*Ab*. Meeſter/daar is de reeckeningh die ghy eyſcht.
Mr. You muſt go and carry it.	*Mr*. Ghy moet die gaan brengen.
Ab. At what hour?	*Ab*. Op wat uure?
Mr. Betwixt nine and ten; and ask whether he would that we ſhould bring him any goods from *Franckforts Mart*? (or Fair?)	*Mr*. Tuſſchen negen en tien: en vraagt hem of hy wilde dat men hem eenigh goedt van de Franckfortſe Miſſe ſoude brengen?
Ab. I ſhall well do it.	*Ab*. Ick ſal het wel doen.
Mr. *Benjamin* go not out of the ſhop: I muſt go out.	*Mr*. Benjamin gaat niet uyt de winckel: Ick moet uyt gaan.

Juf-

Iuffrouw N. N. Is de Meester in?	*Mistris N. N.* Is the Master within?
Ben. Neen / Juffrouw / hy is uytgegaan: belieft u yet te hebben?	*Ben.* No, Madam, he is gon out: do you pleas to have any thing?
Iuf. Ick soude wel een schoon stuck gestreept Taffetas willen hebben.	*Mrs.* I would well have a fine piece of striped Taffity.
B. Mejuffer / hebt ghy hier sin in?	*B.* Madam, have you a mind to this?
Iuf. Hebt ghy geen van een ander coleur?	*Mrs.* Have you none of another colour?
B. Van wat verwe dat het u belieft; wat seght ghy van dit?	*B.* Of what colour you please; what do you say of this?
Iuf. Dit is een beter: maar hoe sullen wy het stellen nopende de prijs?	*Mrs.* This is better: but how shall we do concerning the price?
B. Mejuffer / het is van vijf gulden de el.	*B.* Madam, it is of five gilders the ell.
Iuf. Ick kan dat op een ander beter koop krijgen.	*Mrs.* I can get it cheaper at another (place.)
B. Dat is de prijs met een woort; ghy kunt het nergens beter koop krijgen.	*B.* That is the price at a word, you can not any where get it cheaper.
Iuf. Hoe veel ellen is 'er aan dat stuck?	*Mrs.* How many ells are there in that piece?
B. Net vijf-en-twintigh.	*B.* Just twenty five.

Mrs. To how much doth that amount in all?	*Iuf.* Hoe veel beloopt het alles?
B. To an hundred and five and twenty gilders.	*B.* Tot hondert en vijf-en-twintigh gulden.
Mrs. There is your money, send it home by the porter.	*Iuf.* Daar is u gelt/ send het met de kruyer t'huys.
B. Very well, Madam, I thank you for your money; when you have need of any things, we shall give you them cheap.	*B.* Seer wel / Juffer / Ick bedanck uw voor u gelt / als ghy wat van doen hebt/ wy sullen u die goet koop geven.
Mrs. Farewell, a good day to you.	*Iuf.* Vaar wel / goeden dagh.
B. Madam, I am your Servant.	*B.* Mejuffer/ick ben u Dienaar.
Cor. Is the Master gon out?	*Cor.* Is de Meester uytgegaan?
B. Long since.	*B.* Al over langh.
Cor. The Post is not come.	*Cor.* De Post is niet gekomen.
B. Will you stay a little in the shop? I'le go to get my breakfast.	*B.* Wilt ghy wat in de winckel blijven? ick ga mijn ontbijt nemen.
Cor. I shall well keep the shop so long.	*Cor.* Ick sal soo langh wel op de winckel passen.
B. Go you now; I shall well attend the shop.	*B.* Gaat ghy nu; Ick sal de winckel wel waar nemen.
Cor. Have you got your breakfast so soon?	*Cor.* Hebt ghy soo ras ontbeten?

Iuffrouw N. N. Is de Meester in?	*Mistris N. N.* Is the Master within?
Ben. Neen / Juffrouw / hy is uytgegaan: belieft u yet te hebben?	*Ben.* No, Madam, he is gon out: do you pleas to have any thing?
Iuf. Ick soude wel een schoon stuck gestreept Taffetas willen hebben.	*Mrs.* I would well have a fine piece of striped Taffity.
B. Mejuffer / hebt ghy hier sin in?	*B.* Madam, have you a mind to this?
Iuf. Hebt ghy geen van een ander coleur?	*Mrs.* Have you none of another colour?
B. Van wat verwe dat het u belieft; wat seght ghy van dit?	*B.* Of what colour you please; what do you say of this?
Iuf. Dit is een beter: maar hoe sullen wy het stellen nopende de prijs?	*Mrs.* This is better: but how shall we do concerning the price?
B. Mejuffer / het is van vijf gulden de el.	*B.* Madam, it is of five gilders the ell.
Iuf. Ick kan dat op een ander beter koop krijgen.	*Mrs.* I can get it cheaper at another (place.)
B. Dat is de prijs met een woort; ghy kunt het nergens beter koop krijgen.	*B.* That is the price at a word, you can not any where get it cheaper.
Iuf. Hoe veel ellen is 'er aan dat stuck?	*Mrs.* How many ells are there in that piece?
B. Net vijf-en-twintigh.	*B.* Just twenty five.

Mrs. To how much doth that amount in all?

B. To an hundred and five and twenty gilders.

Mrs. There is your money, send it home by the porter.

B. Very well, Madam, I thank you for your money; when you have need of any things, we shall give you them cheap.

Mrs. Farewell, a good day to you.

B. Madam, I am your Servant.

Cor. Is the Master gon out?

B. Long since.

Cor. The Post is not come.

B. Will you stay a little in the shop? I'le go to get my breakfast.

Cor. I shall well keep the shop so long.

B. Go you now; I shall well attend the shop.

Cor. Have you got your breakfast so soon?

Iuf. Hoe veel beloopt het alles?

B. Tot hondert en vijf-en-twintigh gulden.

Iuf. Daar is u gelt/ send het met de kruyer t'huys.

B. Seer wel/ Juffer/ Ick bedanck uw voor u gelt/ als ghy wat van doen hebt/ wy sullen u die goet koop geven.

Iuf. Vaar wel/ goeden dagh.

B. Mejuffer/ick ben u Dienaar.

Cor. Is de Meester uytgegaan?

B. Al over langh.

Cor. De Post is niet gekomen.

B. Wilt ghy wat in de winckel blijven? ick ga mijn ontbijt nemen.

Cor. Ick sal soo langh wel op de winckel passen.

B. Gaat ghy nu; Ick sal de winckel wel waar nemen.

Cor. Hebt ghy soo ras ontbeten?

B. Ick maack soo veel beslagh niet.

Cor. Zijn'er brieven uyt te schrijven?

B. Dat moet ghy sien / eer de Meester te huys komt.

Cor. Ho! hier is veel werck voor my.

B. Wat voor brieven zijn 'er?

Cor. Spaanse brieven.

B. Ghy moet arbeyden.

Cor. Wy hebben noyt een uure ledigh tijt.

B. Wy moeten gedult hebben soo langh als wy knechten zijn.

Cor. Dat is onse eenige hoop / dat wy oock eens Meesters sullen worden.

B. Siet / daar komt de Meester.

Mr. Is Abr. noch niet t'huys gekomen?

Cor. Neen.

Mr. Weet ghy waar mijn Heer S.L. woont?

B. I do not make so great a doe.

Cor. Are there any letters to be written out?

B. That you must see before the Master comes home.

Cor, Ha! here is much work for me.

B. What letters are there?

Cor. Spanish Letters.

B. You must work.

Cor. We have never one hour leasurable time.

B. We must have patience as long as we are Apprentices.

Cor. That is our onely hope, that we shall once become Masters also.

B. Look, there cometh the Master.

Mr. Is not *Abr.* com'd home yet?

Cor. No.

Mr. Do you know where Master S. L. dwelleth?

Cor.

Cor. Yes.	*Cor.* Ja.
Mr. Carry him this bag of Duckatoons, and cause it to be told over before you.	*Mr.* Brenght hem dit sackje met Ducatons / en doet het voor u overtellen.
Cor. I shall do so.	B. Ick sal soo doen.
Mr. What a clock is it, *Benjamin*?	*Mr.* Hoe laat is het Benjamin?
B. Master, I beleeve that it is about noon.	B. Meester/ ick geloof dat het omtrent middagh is.
Mr. I must go to the the Exchange; hath any body been here?	*Mr.* Ick moet na de Beurs gaan; is hier yemant geweest?
B. A Gentilwoman hath been here to buy a piece of striped Taffity.	B. Een Juffer heeft hier een stuck gestreepte Taffetas wesen koopen.
Mr. What was she for a Gentilwoman?	*Mr.* Wat was sy voor een Juffer?
B. She dwelleth next to Mr. *I. W.*	B. Sy woont nessens den Heer J. W.
Mr. I do well know who it is. I go to the Exchange; send *Abr.* to me if he come presently.	*Mr.* Ick weet wel wie het is. Ick ga na de Beurs. Send my Abr. indien hy haast komt.
B. I shall do it.	B. Ick sal het doen.
B. Thou art no sooner com'd in, *Abraham*, but must go out again.	B. Abraham, gy zijt soo ras niet ingekoomen / of moet weder uyt gaan.
Ab. Wherefore?	*Ab.* Waarom?
B. To go and find	B. Om de Meester

op de Beurs te gaan vinden.

Ab. Dan sal Ick niet een oogenblick tijt hebben om een mont-vol te eten.

B. Het is te laat om te ontbijten / ghy sult te beter middagh-maal houden: haast u.

Ab. Ick ga dan.

B. Komt ghy soo ras weder van de Beurs?

Ab. Seker ja.

B. Hebt ghy de Meester gesien?

Ab. Ja / de Beurs is schier af.

B. De Meester sal dan wel haast weder komen.

Ab. Ick geloof ja.

B. Dies te beter sullen wy niet vertragen met te eeten.

Ab. Ja / indien het middagh-maal gereet is.

B. Is de Juffrou niet opgestaan?

A. Weet ghy niet dat sy wat sieckelijck is?

the Master upon the Exchange.

Ab. Then I shall not have a moments time to eat a mouth-full.

B. It is too late to take a breakfast: thou shalt have the better dinner: make hast.

Ab. I go then.

B. Do you come so soon again from the Exchange?

Ab Truly yes.

B. Have you seen the Master?

Ab. Yes, the Exchange is almost don.

B. The Master shall then soon come back.

Ab. I beleeve so.

B. So much the less shall we stay for dinner.

Ab. Yea, if dinner be ready.

B. Is not the Mistris got up.

A. Do you not know that she is somthing sickly?

B. That happeneth oftner.

A. Where have you been this whole morning?

B. That Mr. N. made me stay two hours.

A. That is too tedious.

B. I shall not come there again on a long time.

A. How do you know that?

B. It is because my things are made off with him.

A. Hath he given you money?

B. Did you not see that I brought it in with me?

A. That is well.

B. Lo it strikes there one of the clock.

A. I should well be willing that we should eat.

B. The Master doth not come so soon as I thought for.

A. Look there, he comes.

B. Dat gheheurt wel meer.

A. Waar hebt ghy desen heelen morgen geweest?

B. Dien Heer N. heeft my twee uuren doen wachten.

A. Dat is verdrietig.

B. Ick sal in langh daar niet weder komen.

A. Hoe weet gy dat?

B. Het is om dat mijn saken met hem afgedaan zijn?

A. Heeft hy u gelt gegeven?

B. Hebt ghy niet gesien dat ick het mede bracht?

A. Dat gaat wel.

B. Siet / het slaat daar een uur.

A. Ick soude wel willen dat wy al aten.

B. De Meester komt soo ras niet als ick geloofde.

A. Siet daar komt hy.

Mr. Lustigh Jongens / is het eeten gereet?

Mr. Come Boys, is the dinner ready?

Ab. Meester / ick ga het de Meyt vragen. Ja Mr. het is vaardigh.

Ab. Master, I go to ask the Maid. Yes Mr. it is ready.

Mr. Is mijn Vrouw gekleet?

Mr. Is my Wife dres't?

B. Ja.

B. Yes.

Mr. Laat ons gaan eten. Is Cornel. noch niet gekomen?

Mr. Let us go to dinner. Is *Cor.* not com'd yet?

Ab. Neen hy: maar ick geloove dat hy haast hier sal zijn.

Ab. No: but I beleeve that he shall be soon here.

Mr. Hebt ghy alle die Reeckeningen op order geleght?

Mr. Have you laid all those Reckonings in order?

B. Ja ick.

B. Yes.

Mr. Dat is wel.

Mr. That is well.

Here follow more Confabulations of diverse matters.

Hier volgen meer t'Samen-praatjes van verscheyde saken.

WElck is 't gebruyck van 't gevoelen?

WHich is the use of the Feeling?

Te onderscheyden het heet van 't koude / het vochtige van 't drooge / het harde van het weecke / het gladde van het rouwe / en het zware van het licht.

To distinguish the hot from the cold, the moist from the dry, the hard from the soft, the smooth from the rough, and the heavy from the light.

Which

Which is that of the Tast?

Welck is dat van de smaack?

To distinguish the sweet from the salt, the sour, and the bitter, the unripe from the ripe, the savourless, or that which hath no tast, from the sharp.

Te onderscheyden het soete van het soute/ het suure van het bittere/ het onrijpe van het rijpe/ het smakeloose van het scherpe.

Which is the use of the Smelling?

Welck is 't gebruyck van de Reuck?

To smell (*and so distinguish* the raw from the rosted, the fresh from the stinking.

Te ruycken het rauwe van 't gebraden/ het versche van het stinckende.

What is the use of the Hearing?

Wat is 't gebruyck van 't Gehoor?

To judge of the sound, the noise, the voice, the cry, and of silence.

Te oordeelen van 't geluydt/ het gerught/ de stem/ het geschreeu/ en van het stilzwijgen.

Which is the use of the Sight?

Welck is het ghebruyck van 't Gesicht?

To distinguish the colours (or things *dyed*) as the white, the black, the brown, the gray, the blew, the violet, the green, the red, and all other colours.

t'Onderscheyden de verwen/ als het wit/ het zwart/ het bruyn/ het grijse/ het blaeu/ het violet/ het groen/ het root/ en alle anders coleuren.

Where is it that the three inward Senses are placed?

Waar is 't dat de drie innerlijcke sinnen geseten zijn?

In the brains.

In de herssenen.

Mr. Lustigh Jongens / is het eeten gereet?

Ab. Meester / ick ga het de Meyt vragen. Ja Mr. het is vaardigh.

Mr. Is mijn Vrouw gekleet?

B. Ja.

Mr. Laat ons gaan eten. Is Cornel. noch niet gekomen?

Ab. Neen hy: maar ick geloove dat hy haast hier sal zijn.

Mr. Hebt ghy alle die Reeckeningen op order geleght?

B. Ja ick.

Mr. Dat is wel.

Mr. Come Boys, is the dinner ready?

Ab. Master, I go to ask the Maid. Yes Mr. it is ready.

Mr. Is my Wife dres't?

B. Yes.

Mr. Let us go to dinner. Is C*or*. not com'd yet?

Ab. No: but I beleeve that he shall be soon here.

Mr. Have you laid all those Reckonings in order?

B. Yes.

Mr. That is well.

Here follow more Confabulations of diverse matters.

Hier volgen meer t'Samen-praatjes van verscheyde saken.

WElck is't gebruyk van 't gevoelen?

Te onderscheyden het heet van 't koude/ het vochtige van 't drooge / het harde van het weecke / het gladde van het rouwe / en het zware van het licht.

WHich is the use of the Feeling?

To distinguish the hot from the cold, the moist from the dry, the hard from the soft, the smooth from the rough, and the heavy from the light.

Which

Which is that of the Tast?

To distinguish the sweet from the salt, the four, and the bitter, the unripe from the ripe, the savourless, or that which hath no tast, from the sharp.

Which is the use of the Smelling?

To smell (*and so distinguish* the raw from the rosted, the fresh from the stinking.

What is the use of the Hearing?

To judge of the sound, the noise, the voice, the cry, and of silence.

Which is the use of the Sight?

To distinguish the colours (or things *dyed*) as the white, the black, the brown, the gray, the blew, the violet, the green, the red, and all other colours.

Where is it that the three inward Senses are placed?

In the brains.

Welck is dat van de smaack?

Te onderscheyden het soete van het soute/ het suure van het bittere / het onrijpe van het rijpe/ het smakeloose van het scherpe.

Welck is 't gebruyk van de Reuck?

Te ruycken het rauwe van 't gebraden/ het versche van het stinckende.

Wat is 't gebruyck van 't Gehoor?

Te oordeelen van 't geluydt / het gerucht / de stem / het geschreeu/ en van het stilzwijgen.

Welck is het ghebruyck van 't Gesicht?

t'Onderscheyden de verwen / als het wit / het zwart / het bruyn/ het grijse / het blaeu / het violet / het groen/ het root / en alle andere coleuren.

Waar is 't dat de drie innerlijcke sinnen geseten zijn?

In de herssenen.

Welck is de gemeene ſin?

Which is the Common Senſe?

Die het beeldt aanneemt van een geſiene/ gehoorde/ ghevoelde/ geruyckte en geſmaakte ſaack/ en die door de dampen des ſlaaps bezeten zijnde ons in de ongevoeligheyt laat.

That which aſſumeth the image of a thing ſeen, heard, felt, ſmelled and taſted, and being poſſeſſed (or *exerciſed*) by the damps of ſleep, leaveth us in an unſenſibleneſs.

Welck is de ſin van de Inbeeldinge?

Which is the Senſe of the Imagination?

Die van 't verſchil der dingen oordeelt/ en de gedachten maackt.

That which judgeth of the difference of things, and makes the thoughts.

Welck is de ſin van de Geheugeniſſe?

Which is the Senſe of Memory?

Die de beelteniſſen der dingen opſluyt/aan welcken wy willen gedencken.

That which ſhutteth up the images of the things, on which we will think.

Wat is het onderſcheyt der werckingen van het waken en het ſlapen?

What is the difference of the operations of waking and ſleeping?

Dat drooght de herſſenen/ en dit bevochtight die.

That drieth the brains, and this moiſteneth them.

Wat beteeckent het geeuwen?

What betokeneth the yawning?

Luſt tot ſlapen.

Deſire to ſleep.

En het roncken?

And the ſnooring?

A true (or *sound*) sleeping?	Een waarlijck slapen.
When is it that men have hunger and thirst?	Wanneer is 't dat men honger en dorst heeft?
When the stomach is empty.	Als de maagh ledigh is?
From whence is it that men have the hicket (or *hik up*,) and do risp?	Waar van komt het dat men den hick heeft/ en rispt?
From that the stomach is full.	Van dat de maagh vol is.
And the loathing, *nauseating*, or *desire to vomit*?	En de walginge?
Becanse that It is raw and unable to digest.	Van dat die raauw en onmachtigh is te verteeren.
What doth paleness (*in the face*) betoken?	Wat beteeckent de bleeckheyt?
An evil constitution, and a weak state of health.	Een quade gesteltheyt / en een zwacke gesontheyt?
And faintness, or loosness (*of* Joints?)	En de slaphept?
A worn or tired out state of health.	Een afgematte gesontheyt.
What is the cause of tooth-ache or aking?	Welck is de oorsaak van tant-pijn?
The rottenness of the gums.	De verrottinge van het tant-vleesch.
What is it that præsignifyeth (or foreshewеth) blindness?	Wat is het teecken dat de blintheyt voorbeduydt?

S 5 Het

Het loopen der oogen?

The running of the eyes.

En dat van de doofheyt?

And that of deafness?

Het ruyssen der ooren.

The noise of (or *in*) the ears.

Wat is de snuf ofte sinckinge?

What is the Rheum?

Het af-vloeyen van vochtigheyt.

The flowing down or distillation of moisture.

En de Amborstigheyt?

And the Astma or short-windedness?

Het is een bezwaartheyt van adem te halen.

It is the difficulty of drawing the breath.

Wat hulp-middel is 'er tegen den huygh/ op dat die de amandelen van de keel niet te zeer benaauwen?

What remedy is there against the falling down of the uvula, or the Squinzy, that the Almonds of the throat (or *ears*) may not too much straiten it?

Dat is wel te gorgelen.

That is to gurgle well.

Wat is de raauwe Loop?

What is the Lientery, or Cœliac Passion?

Het is een afganck die uyt raauwigheyt komt / wanneer het voetsel of geheel of ten deele niet gekoockt afloopt.

It is a loosness or flux of the belly, which comes from indigestion, and rawness, when the the food comes away either whole or imperfectly decocted.

En de Buyck-loop?

And the Diarrhæa?

It

It is the simple and common loosness of the belly.

Dat is een gemeyne lossen afganck.

And the bloudy flux, or Dysenterie?

En de Roode Loop?

It is a running out of a bloudy excrement.

Dat is een Bloedt-gangh.

Which is the beginning of the gravel and of the stone?

Welck is het begin van het Grajveel / ende van Steen?

That is the Disury or difficulty of the Urin.

Dat is de koude pis.

What is the highest remedy against poyson?

Wat is het hooghste hulp-middel tegen vergif?

That is Treacle.

Dat is de Driakel.

What is the Gout?

Wat is het Flerecijn?

It is a flowing (or *running*) of a sharp humour which torments the joints of the members; and that on the hands is called Cheiragra (or *hand-gout*) and that on the foot, the Podagra, or foot-evil.

Het is een tusschenvloeyen van scherpe vochtigheyt / die de gewrichten der leden plaaght / en dat Hant-euvel genoemt wordt aan de handen / en Voet-euvel aan de voeten.

From whence comes the Dropsy?

Waar van komt de Water-sucht?

From a water that interposeth itself between the skin and flesh.

Van een water dat sich tusschen vel en vleesch zet.

Wat is the Epilepsy (or St. Johns evil,) and its maladie?

Wat is de St. Jans euvel/en de qualikheyt?

 Dat

Dat zijn sieckten/ weynigh verscheyden van de Vallende siekte.

That is a sickness that differs little from the Falling-sickness.

Wat is de Voorlooper van de Lamheyt en Beroertheyt?

What is the forerunner of Lameness, the Palsy and Apoplexy?

Dat is de Kramp en de Vertreckingh.

That is the Cramp and Convulsion.

Nota, Door de voorgaende t' Samen-praetjes/ ofte eenige andere in dit Boeckjen/ moet men niet dencken/ dat men daar door ymant tot een Philosoopħ ofte Medicus meynt te maken; men brengt dese Praatjes maer by/ volgens 't gemeene begrijp der menschen/ of om discours-halven/ en voornamentlijck/ maar tot onderwijsinge in de Talen/'t welck het ooghmerck van dit Boek is.

Nota. Men may not here understand by the foregoing Dialogues, or any other in this Book, that it is intended to make men exact Philosophers or Physitians; but these Confabulations are onely brought in, according to the vulgar apprehension, & for discourse sake; also, most especially, for information in the Languages, which is the design of this Book.

Van de Hooft-stoffen.

Of the Elements.

Daar zijn vier Hooft-stoffen (ofte Elementen) die de vier deelen deses onderste geschapene Werelts zijn/ waar uyt het geheel-Al

There are four Elements, which are the four parts of this inferiour created world, out of which the whole Universe is made (composed)

ed,) *to wit*, the Fire, the Water, the Air, and the Earth.	gemaackt is / te weten, het Vuur / de Lucht / het Water / en de Aarde.
What is the nature of the Fire?	Wat is den aart van het Vuur?
To be very fine (*or subtil*) but yet very hot, and very light or enlightening.	Seer fijn te wesen / maar noch seer heet / en seer lichtende.
And what is that of the Air?	En wat is die van de Lucht?
That is to be thin and transparant, or shining.	Die is / dun en doorschijnende te wesen.
And that of the Water?	Ende die des Waters?
To be cold, flowing or fluid, and fleeting or running.	Kout / vloeyend / en vlietend te zijn.
And that of the Earth?	En die van de Aarde?
That is to be very heavy and very fast.	Die is / seer zwaar en seer vast te wesen.
Is it then very certain that all the jointly composed bodies are made of these four Elements?	Is het dan seer zeker dat alle de t'samengestelde Lichamen van dese vier Hooft-stoffen gemaackt zijn?
They who busy themselvs with opening of things in their first principle, according to the common opinion, oblige us to believe it, by	Sy die sich bemoeyen met de dingen in haar eerste beginsel op te lossen / na de gemeene opinie / verplichten ons dat te gelooven / door

hare dagelijckse ervarentheyt: niet tegenstaande dat Sommige Sout / Swavel / en Quicksilver de Eerste Beginselen noemen.

their daily experience: notwithstanding that Some do call Salt, Sulphur (or *Brimstone*)) Quicksilver (or *Mercury*) the first principles.

Tot wat eynde zijn de Gesternten in de Vastigheyt des Hemels geschapen geworden?

To what end were the Stars created in the Firmament of Heaven?

Dat heeft geweest om de Werelt te verlichten / de donckerheden verdrijvende / en om de beurten der Tijden af te meten / ghedurigh omrollende.

That hath been to enlighten the World, dissipating (driving away) the darknesses, and to measure out the successions, or turns of times, continually rolling about.

Hoe veele Planeten telt men?

How many Planets do they reckon?

Seven / de Son / de Maan / Merkuur / Venus / Mars / Jupiter / Saturnus.

Seven, the Sun, the Moon, Mercury, Venus, Mars, Jupiter, Saturn.

Heeft de Maan haar aanwassen en af-wassen?

Hath the Moon her encrease and decrease?

Neen / maar sy schijnt dat te hebben / na dat sy sich aan onse oogen vertoont / en recht of van ter zijden tegen de Son is gestelt.

No, but it seemeth to have so, for that it show's itselfs so to our eyes, and is placed right over or obliquely against the Sun.

How

How come the day-break (or *Aurora*) and the Evening-tide?	Hoe komen de Dageraad en den Avondstont?
The one by the Setting of the Sun, and th'other by it's Rising.	D'eene door het ondergaan van de Son/ en d'ander door sijn opgaan.
Which is the cause of the change of Seasons?	Welck is de oorsaak van de verandering der Getijden?
That is the Sun; for it makes the Spring, the Summer, the Harvest (or *Autumn*) and the Winter, according to the places where it comes.	Dat is de Son; want die maackt de Lente/ de Somer/ de Herfst/ en de Winter/ na de plaatsen daar in hy sich vint.
How are the Eclypses made?	Hoe geschieden de Verduysteringen?
By the interposition of a third, and the opposition of two heavenly bodies.	Door tusschen-stellinge van een derde/ en de tegenstellingh van twee Hemelsche Lichamen.
Are there diverse sorts of Stars?	Zijn 'er verscheyde slagh van Sterren?
There are, the one greater than the other; and experience let's us see every night, that there are severall Wandring Stars, but infinitely more fixed.	Daar zijn 'er/ d'eene grooter als d'ander; en d'experience doet ons alle nachten sien/ dat 'er verscheyden Dwaal-sterren/ maar oneyndigh meer vaste zijn.

A Discourse concerning Bills of Exchange.	Een t'Samen-spraack nopende Wissel-Brieven.
M. Siet / daar zijn twee Wissel-brieven/die men moet doen aan-nemen / brenght haar die terstont.	M. Look, there are two Bills of Exchange, which we must procure (or *get*) to be accepted; bring them to them presently.
K. Op wien zijn sy?	K. On whom are they?
M. De een is op Mijn Heer N. en d'andere op Mijn Heer L.	Mr. One is on *Master N.* and the other on *Mr. L.*
K. Wanneer moet men die hebben?	K. When must we have them?
M. Morgen/ op dat wy bericht mochten konnen geven aan onse Vrienden of sy aangenomen zijn of niet.	M. To morrow, that we might be able to advise our Friends whether they be accepted or not.
K. Mijn Heer N. heeft het woort van aan-nemen gegeven/ maar Mijn Heer L. heeft het geweygert.	K. *Mr. N.* hath given his word for acceptance, but *Mr. L.* hath refus'd it.
M. Brenght die dan by een Notaris?	M. Carry it then to a Notarie Publick.
K. By wien?	K. To whom?
M. By mijn Heer D. en seght hem dat hy 't protest van dage veraerdige / want men	M. To *Mr. D.* and tell him that he make the protest ready to day, for we must send it

away

away by the Post to morrow.

M. Have you been this morning by *Mr. B.* to let this Bill be accepted, which we received yesternight from Antwerp?

K. He hath told me, that he had received no order about it, and that therefore we should stay till the next post.

M. We must keep the Bill therefore till that time, being there is no danger.

M. See there other Bills which are due, carry them to the persons on whom they reflect, that they may be written off in Bank; it is now already the fifth day since their bills were due.

K. *Mr. R.* hath told me that he would write it off this morning without fail.

M. We must give a

moet morgen met de Post dat wegh senden.

M. Hebt ghy desen morgen by mijn Heer B. geweest / om dese Brief te doen aannee-men / die wy gister-avont van Antwerpen ontfingen?

K. Hy heeft my gesept / dat hy geen last daar over ontfangen had / en dat men daar op moest wachten tot de naaste post.

M. Men moet de brief dan bewaren tot dien tijdt / dewijl daar geen gevaar is.

M. Siet daar andere Brieven die vervallen zijn / brenght die aan de Persoonen daar sy op luyden / dat sy in Banck af-geschreven werden; het is nu al den vijfden dagh na 't verval haarer brieven.

K. Mijn Heer R. heeft my gesept dat hy sonder missen van dese morgen die sou af-schrijven.

M. Men sal een schel-

schellingh moeten geven om dat te weten/ uyt vreese van ons schade te doen / en indien hy dat niet gedaan heeft / soo sal men sijnen brief moeten doen proteesteeren. Gaat dan na de Banck / siet of hy syne partye op ons reeckeningh geschreven heeft / en by gebreck van dat / soo mist niet een protest van sijn brief te doen lichten.

K. Mijn Heer, ick kome vernemen of de Wissel-brief / die ick gister u liet / goet is of niet?

A. Sy is goet / ick sal haar aannemen / komt na de middagh die weder halen.

B. Mijn Heer, siet / daar is een Wissel op u.

M. Laat ons die sien: Ick kan die als noch niet aannemen; ghy sult dat seggen aan mijn Heer T.

B. Mijn Heer, hy heeft geseght dat hy

shilling, to know it, for fear of loosing, and if he hath not done it, we shall be forc'd to protest his bill: Go then to the Bank, see whether he hath writ his Sum upon our account, and in case not, do not fail to cause a protest of his bill to be drawn.

K. *Sir*, I come to see (enquire) whether the bil of Exchange, I left you yesterday, be good or not.

A. It is good, I shall accept it, come in the after-noon to fetch it again.

B. *Sir*, Look you, there is a Bill upon you.

M. Let us see it: as yet I can not accept it; you may say so to *Mr. T.*

B. *Sir*, he hath said that he could not stay, and

and that he hath order to ſend it back accepted or proteſted.	niet kan wachten / en dat hy laſt heeft die weder te ſenden aangenomen of geproteſteert.
M. Well, tell him that I ſhall accept it under proteſt for the honour of the bill, and of him that endorsd it.	M. Wel / seght hem dat ick die ſal aannemen onder proteſt om den eere van den brief / en van die haar op den rugh heeft getekent.
K. Let us go to the Exchange, it is already begun.	K. Laat ons na de Beurs gaan / ſy heeft al aangevangen.
M. *Sr*, Do you any thing (by Exchange) to Leghorn?	M. Mijn Heer, doet ghy yet op Livorno?
G. Yes.	G. Ja ick.
M. At what rate is (the Exchange?)	M. Tot wat prijs doet men dat?
G. At 95.	G. Tot 95.
Have you good bills at that price?	Hebt ghy goede brieven tot die prijs?
Yea, I have the beſt of the Exchange.	Ja / ick heb de beſte van de Beurs.
I ſhall give 94.	Ick ſal 94 geven.
That cannot be: In caſe I can do it a 95, will you give that?	Dat kan niet zijn: Indien ick het kan doen tot 95 / ſult gy dat doen?
No, I will give no more than 94.	Neen / ick wil niet meer dan 94 geven.
Sr. Will you that I make this partie (ſum	Mijn Heer, tot 95 wilt ghy dat ick

dese partie make?	or parcel) at 95?
Neen.	No.
't Is dan onmogelik/ want de Wissel rijst.	It is then impossible, for the Exchang e riseth.
Rijst die?	Riseth it?
Ja zeker/mijn Heer.	Yea assuredly, *Sir*.
Daar is niet aan gelegen; ick geloof niet dat ghy meer soude konnen krijgen.	That is of no importance; I believe not that you could get more.
Indien men het quart gaf / soud' ghy dat konnen doen?	If we should give you a fourth (*quart*) would you do it?
Geensins minder dan ick geseyt heb.	By no means less than I have said.
Ick sal sien / maar ick sie geen gelegentheyt dat men het sou konnen vinden; en indien ick het vinde / wat somme sult gy nemen?	I shall see, but I see no opportunity to find it; and if I do find it, what sum will you take?
Tot op twee of drie duysent kroonen.	To about two or three thousand Crowns.
Mijn Heer, ick heb 2000 kroonen gedaan.	*Sr.* I have done (by Exchange) 2000 Crowns.
Tot wat prijs?	At what price?
Tot 96.	At 96.
Dat is wel; geeft de aanteeckeningh.	That is well; give me a note of it.
Siet daar is die.	Look there it is.
Ik sal die tot u'went brengen.	I shall carry it to your house.
Brenght die vroegh.	Bring it betimes.

At

At what a clock shall I go to fetch the bills?

Op wat uur sal ick de Wissel-brieven gaan halen?

At three or four a clock.

Ten drie of vier uuren.

Will you do another sum on Paris?

Wilt ghy noch een party doen op Parijs?

Yes I have yet about 800. to draw.

Ja ick heb noch omtrent 800 te trecken.

Well, will you do it at the same price?

Wel / wilt ghy die voor de selfde prijs?

I should have more; for the Exchange riseth.

Ick sou meer moeten hebben / want de Wissel rijst.

Pardon me, it falleth rather.

Vergeeft het my / sy daalt wel eer.

Do it then at the same price of the other.

Doet het dan op de selfde prijs van de andere.

I go to see if I can do it.

Ik ga sien of ick het kan doen.

That is done. What sum is there?

Dat is ghedaan. Wat Somme is 'er?

There shall be about 800, as I have told you.

Daar sal omtrent 800 wesen / gelijck ick u geseyt heb.

I shall presently go and fetch the note to your house.

Ick sal de aanteeckeningh terstont tot uwent gaan halen.

I have good bills upon *Leghorn* at a good price.

Ick heb goede brieven op Livorno tot goede prijs.

I have no more to give.

Ick heb niets meer te geven.

Mijn

Mijn Heer, ghy kond dat naar goet-duncken doen.	*Sr*. you can do that as you think good.
Laat ons sien wat prijs.	Let us see what price.
Het is wel hoogh / ghy noemt dat goede koop.	It is well high, you call that good cheap.
Dat is wel laagh.	That is well low.
Neemt het tot de prijs die ick u ghesegt heb.	Take it at the price of which I told you.
Dat is gedaan.	That is done.
Aan wien moet men de brieven doen betalen?	To whom must we cause the bills to be paid?
Aan my / ofte last van my geldende.	To me, or to my effectual order.
Hoe veel sult gy aan my nu geven / en ick sal dese selfde partye van Livorno intrecken?	How much will you now give me, and I shall draw in this same partie (summ) from Leghorn?
Ick sal u 91 doen geven.	I shall cause that 91 shall be given you.
Niet min dan 92. Wat voordeel sou daar zijn? Moet men geen dobbele Makelaardygelden daar van betalen?	Not less than 92. What profit should there be of that? Must we not pay for that double Brokeridge (or Brokers-money?)
Daar is niets te doen / men wil niet meer dan 91 geven.	There is nothing to do, men will not give more than 91.

Then

Then I shall keep it.	Ick sal dan die bewaren.
Praatjes van de Wisselbare Gerechtigheyt.	*Discourses of commutative (or interchangeable Iustice.)*
WHerein consists the mutuall justice which respects the trading and Merchandise?	WAar in bestaat de Wisselbare Gherechtigheyt die op den Handel en Koopmanschap siet?
In giving to every one his own.	In aan yder het syne te geven.
Must any one who hath negotiated ought with another, hold narrowly from point to point to what he hath promised and agreed?	Moet yemant die met een ander yets gehandelt heeft / van stip tot stip naauw houden 't gene hy belooft en bedongen heeft?
Yea without doubt; whether it be that he hath don it willingly and of himself, or that he hath been thereto moved by entreaties, and with some conditions or exceptions.	Ja sonder twijffel; 't zy hy dat vrywilligh en uyt syn selven ghedaan heeft / 't zy dat hy daar toe is bewogen geworden door gebeden / en met eenighe voorwaarden of uytbescheydingen.
Who is it that binds himself?	Wie is het die sich verbind?
He who gives his assent (or *promise*) to the Demandant.	Die syn toesegging aan den af-eysschende geeft.
How must a man do	Hoe moet men yet dat

dat sich vertrout is / mede doen?

Men moet dat weder geven / en dat niet verloochenen / ofte achter houden.

Is het geoorloft in gebruyck te nemen / en sich toe te eygenen 't geen andere toekomt buyten haar weten?

Geensins.

Wat sorg moet men hebben over 't gene men leent?

Men moet het selfde eygen weder geven sonder schade so naauw als mogelijck is; en indien het een saack is die men in de selfde standt niet kan weder geven / soo mach men wel een andere senden / maar die van gelijcke waardigheyt is.

Waarom is 't soo yemant leent / dat hy die uytleent / een hantschrift moet af-vorderen / of wel pand / of een gelt-borgh / of andere versekeringh?

with that wherewith he is entrusted?

He must give that again, and not deny it, or hold it back.

Is it allowable in practice to take and appropriate to onesself that which belongs to another without their knowledge?

In no wise.

What care must men have, touching that which they borrow?

They must restore the very same without dammage so near as is possible; and in case it be a thing which men cannot give back in the same substance (condition or state) then may they well send another of æqual worth (or value.)

Why is it that when any one borroweth, he who lendeth must demand a hand-writing (bond,) or pawn, or Suretie (Bondsman,) or other security?

That

That is for that there is need of taking heed, becauſe of the light (unconſtant) faith of men, and the uncertainty of the time of their death.

Dat is om dat 'er hoede van doen is / uyt oorſaack van de lichtveerdige trouwe der menſchen / en d'onzekerheyt van de tijdt hares doodts.

What happeneth to thoſe who overcharge themſelvs with debts?

That they do themſelvs injury, ſeeing they are conſtrained to borrow of one for to pay Another, or to ſet their goods to publick ſale, and to ſell them to thoſe who bid moſt; ſo that the advantage of the Debtor is, to pay his debts as ſoon as he can and to demand an acquittance thereupon, whereby it may appear that he is held (kept) free.

Wat gebeurt de gene die ſich met ſchulden over-laden?

Dat ſy haar ſelven ongelijck doen / aangeſien ſy gedrongen zijn van d'een te leenen om d'ander te betalen/ of wel haar goet in den af-ſlagh te leggen / en aan de meeſt-biedenden te verkoopen; ſoo dat het voordeel van de Schuldenaar is / zijn ſchulden ſoo ras te betalen als hy kan / en daar een quijtingh van te eyſſchen / waar door het mach blijcken dat hy vry gehouden is.

Raackende de Wetten.

Concerning the Laws.

BY what Laws is *England* governed?

They have ſeverall

DOor wat Wetten wort Engelant geregeert?

Sy hebben verſcheyden

den Wetten na den aart der saken / en de verschepdenhepdt der plaatsen.

Hoe worden sy onderschepden?

Sy worden genoemt het Gemeyne Recht / het Gestelde Recht / het Borgerlicke Recht; waar toe bygevoeght wordt de Canonnike (met Sommige / Geestelijke ofte Kerkelijke) Wet.

Wat is 't Gemeyne Recht?

Het is niet als de gemeyne gewoonten des Koninckrijcks / die door lankheyt des tijts de kracht der Wetten verkregen hebben.

En de Gesette Wetten?

Die zijn Wetten welcke door verschepde Koningen van Engelant ghemaackt zijn door den raat en bewilliging van alle de Heeren en Gemeynten van Engelandt, door hare Gedeputeerden in het Parlament.

Laws according to the the nature of affairs, and the diversitie of places.

How are they distinguished?

They are called the *Common* Law, the *Statute* Law, the *Civil* Law, to which is annexed the *Canon* (by Some, *Spiritual* or *Ecclesiastical*) Law.

What is the *Common* Law?

It is nothing else but the common customs of the Kingdom, which have by length of time obtained the force of Laws.

And the *Statute* Laws?

They are Laws made by severall *Kings of England* by the advice and consent of all the *Lords* and the *Commons* in *England*, by their Representativs in *Parliament*.

What

What is the *Civil* Law?

It is the written Law, wherein is to be found what all the greatest men in the world have devised by their own wisdom or reason, in the space of many hundred years, or have drawn from all the nations of the world.

Wat is 't Borger Recht?

Het is de geschreven Wet / waar in te vinden is al wat de grootste Mannen des Werelts bedacht hebben by haar eygen wijsheyt of reden / in den tijdt van veel hondert jaren / ofte getrocken hebben van alle Volkeren des Werelts.

Whereunto is it usefull?

It is a Law that may be consider'd as a production of the common reason of all men establisht both for the good of the people, and the conservation of the affairs of all Nations of the world.

Waar toe dient het?

Het is een Wet die betracht mach worden als een voortbrenginge van de gemeyne reden der menschen/opgericht beyde voor 't beste des Volcks / als mede tot bescherminge der saken van alle Natien der Werelt.

Then must this *Civil* Law take place also in the *Low Countries*.

Soo most dit Borgerlicke Recht oock plaats nemen in de Nederlanden.

Yea assuredly so it doth: The Inhabitants thereof acknowledge those Laws for their

Ja gewisselijck soo doet het. De Inwoonders daar van erkennen die Wetten voor de Regelen hunner

ner Regeeringhe.

Maar werden die geheel en al daer aan opgebonden?

Sy hebben voor etteliche hondert jaren / daer en boven een overvloet van Rechten / Municipalia genoemt / genoten / inhoudende diversche Privilegien / en Borger-toe-behoorselen / uyt kracht van dewelcke sy van menighten van verdruckingen bevrijdt worden.

Maar hoe konnen alle de Regelen van het Borger-Recht ghekent werden?

Die zijn by een gebracht geworden / en in 't kort begrepen in een Boeck door de Roomsche Keyser Justinianus omtrent het jaar Christi 527. het welcke Justiniani Codex genoemt zijnde / altoos nader-handt groot ontsagh in Europa gehadt heeft.

Hoe geraackten wy

Rules of Government.

But are they wholly and solely bound up to them?

They have for many hundred years enjoyed, besides these, abundance of municipall Laws, containing diverse priviledges and rights of the Citizens, by vertue whereof they are freed from multitudes of oppressions.

But how can all the Rules of the Civil Law be known?

They have been gathered together and summed up in one Book by the Roman Emperour *Iustinian*, about the year of *Christ* 527. which Book, called *Iustinians Codex*, hath ever since been of great Authority in *Europe*.

How came we by those

those *Canons* which are said to make up the *Canon* Laws?

aan die Canoenen (Regelen) uyt de welcke de Canonijcke Wetten gesegt worden te bestaan?

The *Romish* Priests pretending that the *Apostles* made certain *Canons* or standing Rules, besides what are contained in the New Testament, have assumed to themselvs an exorbitant power of overburdening the people with a vast number of those *Canons*; very many whereof serve onely to maintain their own pride and wordly dignity; which yet have been frequently confirmed to them by the Temporal Power.

De Roomsche Priesters / voorgevende dat de Apostelen zekere Canoenen ofte staande Regelen / behalven die in 't Nieuwe Testament begrepen zijn / gemaackt hadden / hebben een onregelmatige authoriteyt na sich getrocken / met het volck te bezwaren met een groot getal van die Canoenen, seer veel van dewelcke alleenlijk dienen om haar eygen hovaardye ende wereltsc eer te onderhouden; en dewelcke nochtans aan haar dickmalen bevestight zijn gheweest door kracht van de Magistraat.

Are the *Civill* and *Canon*-Laws generally in use in *England*?

Zijn de Borgerlijcke en Canonijcke Wetten gemeenelijck in 't gebruyck in Engelandt?

They are especially used in the Admirality-Court; because therein

Die worden voornamentlijck in 't Admiraliteyts Hof ghebruyckt/

bruyckt / om dat in het selve / de Saacken van de Vremdelingen met de Engelsche bepleyt en te recht gestelt werden: En ook in de Kerkelijke Hoven/so genoemt; die niet langer behoorde stant te houden/ dan voor soo lang als men de Bisschoppen het regeren wil toe staen.

the Affairs of Forreigners are pleaded and judged together with those of the *English*: And also in those Courts called Ecclesiastical; which ought to be of no longer continuance than whilst men are pleased to permit the Bishops to rule.

Hebben de Engelsche geen Stede-Rechten?

Have the *English* no Municipal Laws?

Ja / sy hebben vele/ die men By-Rechten noemen kan / oude gebruycken zijnde / die de Borgers / volgens hunner gelegentheden in hare respective Steden / sich toe-eygenen als hare Privilegien.

Yes, they have many, which may be called By-Laws, being ancient Customs which the Citizens according to their conveniences in their severall Cities do claim as their Right.

Wat is 't groote Privilegie van een Vrygeborene Engelsman?

What is the great Priviledge of a Free-born Englishman?

Dat hy niet overheerscht mach werden door eenige Tyrannische Macht: maar geregeert zy volgens de bekende Rechten/te weten, de Gemeyne ende Gestelde Wetten; ende

That he may not be tyrannized over by any Arbitrary power: but be ruled according to the known Laws, *viz.* the *Common* and *Statute* Laws, and especially by that called *MagnaCharta*, the

the *Great Charter*, or *open Writing*, in which are contained many Excellent Laws by which they ought to be preserved in safety both in their persons and estates.

voornamentlijck volgens die van Magna Charta, het Croote opene Geschrift, waar in veele uytstekende Wetten begreepen zijn/door de welcke sy in seeckerheyt beyde van hare Persoonen en goederen onderhouden behooren te worden.

What means is there to decide differences and contentions?

Wat middel is 'er om geschillen en twistsaken te beslissen?

Men must chuse a a third or an Arbitrator, for to acquiesce (rest) in his (good-finding) determination, after that he hath taken cognizance (knowledge) of the difference. Otherwise, men lay a plea by the way of justice, and they call the opposite party, (Antagonist) with assigning a day for pleading: and then they send for the Defendant at the request of the (Plaintiff) Complainant. If he deny the thing (*fact* or *business*) Witnesses are admitted, after the caus-

Men moet een derden ofte Scheydsman verkiesen/ om met sijn goetvinden gerust te zijn/ na dat hy kennisse van 't geschil heeft genoomen. Anders/ leght men een pleyting aan door middel van 't Gericht/ en men roept sijn Tegen-partyder/ met hem een dagh van pleyting aan te seggen; en dan ontbiet men den Verweerder op 't versoeck van den Aanklager. Indien hy de saak ontkent/ worden Getuygen toegelaten/ na

haar te hebben den eed laten doen.

ing them to take an oath.

Hoe zijn de Richters in de Hollandtse Steden genoemt?

How are the Judges in the *Hollands* Cities called?

Sy zijn Raats-Heeren ofte Schepenen.

They are Lords of the Council or Sheriffs.

Hoe is 't dat een Richter sich dragen moet?

How is it that a Judge must carry (or deport) himself?

Hy moet de voordeelen vlieden / sich niet laten omsetten door geschencken / noch hier of daar toe neygen; hy moet naacktelijck vonnissen volgens het blijk der bewesene saken / ten eynde de schuldige gedoemt / en d'onschuldige gerechtveerdight worden: want het is onbetamelijck besluyten en vast-stellingen te weder-roepen.

He must avoid prejudging (prejudice) not suffering himself to be turn'd about (*alter'd*) by bribes, nor to incline this way or that way; he must give sentence barely (nakedly) according to the evidence of the things demonstrated (or proved,) to the end that the guilty may be condemned, and the innocent may be justifyed: for it is unbecoming to recall conclusive sentences and determinations.

Of Medicin, or the Art of Healing.

Van de Genees-konst.

WElcke is de zekerste Genees-raat?

WHat is the surest medicin (or best means for health?)

That

That is the meaſure of eating and drinking, or moderate living, and forbearance (temperance) or faſting, with reſt.	Dat is de mate van eten en drincken / ofte levens-maat / en d'onthoudingh of het vaſten / met de ruſt.
Wherewithall can men ſoften (appeaſe, aſſwage) or ſtill pain?	Waar mede kan men de pijn verlichten / of ſtillen?
With frictions (rubbings) bathings, bloud-lettings (opening of a vein) cupping, plaiſters, and other things which they lay on outwardly; alſo by (Anodyns, or Narcoticks) ſleeping medicins.	Met wrijvingen / ſtovingen / ader-latingen / koppen / plaaſters / en andere dingen die men van buyten oplegt; oock met ſlaap-kruyden.
Which be the forciblest (moſt efficacious) Remedies, or means of health?	Welke zijn de krachtighſte heel-middelen?
Thoſe which cleanſe (purge) evacuate (make empty,) cauſe ſweat, and which ſtrengthen (cordials,) whether they be drinks or pills, or of other ſorts.	Die ſuyveren / ontledigen / doen zweeten / en die verſtercken / het zy van dranken of pilleken / of van andere ſoorten.
To what end ſerve the Antidotes or preſervativs (prophylacticks?)	Waar toe dienen de tegen-giften of verhoedingen?
For driving away poyſon or venime.	Tot het vergif of fenijn te verdrijven.

Welcke is de plicht der Kruyd-mengers en der Wond-heelers.

Which is the duty of Apothecaries (herb-minglers) and Chyrurgeons or Surgeons (wound healers?)

De voor-schriften der Genees-meesteren te volgen / en te bereyden en bewaren de Medecijnen / de siroopen / de balletjes / de koeckjes / de salvingen / en andere Drogeryen / die in kastjens / kofferen / en doosen opgesloten worden.

To follow the receipts (orders) of the Doctors, and to prepare and preserve the medicins, the syrups, the pils, the tablets or troches, the salvs, and other drugs, which are shut up in little chests, coffers, and boxes.

This that follow's shows how we should ask our necessary things.

Dit navolgende toont hoe wy onse noodige saken eysschen souden.

Ick bid u / geeft my wat voor mijn ontbijt.

I Pray, give me somthing for my breakfast.

Geeft my een stuck broodts / soo 't u belieft.

Give me a piece of bread, if you please.

Langt my dat witte broodt.

Reach me that white bread.

Snijt my wat van dat groot bruyn broot.

Cut me some of that great brown loaf.

Geeft my de korst / geeft hem de kruym.

Give me the crust, give him the crum.

Give

Give us ſome Bread and Butter.	Geeft ons wat Boter en Broot.
I would have ſtale bread.	Ick woude out backen broot hebben.
Buy us ſome wheaten bread.	Koop voor ons wat Terwen broot.
Let me taſt the Ry-bread.	Laat my het Roggen broot proeveu.
Let me have ſome meat.	Laat my wat ſpijs hebben.
I deſire ſome fleſh.	Ick verſoecke wat vleeſch.
A good diſh of ſtew'd meat.	Een goede ſchotel van geſtoofde ſpijs.
A piece of fat beef.	Een ſtuckje vet Oſſe-vleeſch.
Well ſalted (or powder'd) beef.	Wel-geſoute Oſſe-vleeſch.
Bring me a little bit of mutton.	Brenght my een kleyn beetje Schape-vleeſch.
I would rather have lean.	Ick woude liever mager hebben.
Let me have it either fryed, roſted, boyled, (ſodden) baked, or broiled.	Laat my het hebben 't zy ghefruyt / gebraden / gekoockt / ghebacken / of geroost.
Buy for me a ſhoulder, a neck, a breaſt or a leg of Lamb.	Koop voor my een ſchouder / hals / borſt ofte bout Lams-vleeſch.
Pleaſe to help me with a piece of that loin of Veal,	Gelieft U. E. my te helpen met een ſtuck van de Kalfs-lenden.

Een weynigh van de nier.	A little of the kidney.
Ick bidde / snijt my wat van de Venisoen-pasty voor.	I pray, carve me some of that Venison-pasty.
Ick verlangh na wat Appel-pasty.	I long for some of that Apple-py. (*tart.*)
Een paar versche Hoender Eyeren.	A couple of fresh hen Eggs.
Een Kalkoens Ey.	A Turkey Egg.
Brenght my een kop ofte kommetje koude Melck.	Bring me a cup or dish of cold milk.
Langht my een lepel om mijne ghekoockte Melck daar mede te eten.	Reach me a spoon for to eat my boild milk with.
Snijt my een stuck oude Kaas.	Cut me a piece of old cheese.
Brengt hier Peper/ Azijn/ Sout / en een Salaat.	Bring here Pepper, Vineger, Salt, and a Sallat.
Ick magh (wel) een Schotel Visch/ beyde Zee- en Rivier-visch.	I love a dish of fish, both Sea-and River-fish.
Jongen/ rept u / en geeft my een glas goet Bier/en een glas Wijn aan dien Heer.	Boy, make haste, and give me a glass of strong beer, and to this Gentilman a glass of wine.

Van de Gewichten en Maten, die men gemeynlijck in Engelant *gebruyckt.*

Of weights and measures commonly used in *England.*

THe most common weights used in *England*, are Troy and Avoir du pois; by the first is weighed Wheat, Bread, Gold, Silver, &c.

HEt gemeenste ghewicht dat men in Engelandt gebruyckt / is Troy en Avoir du pois; by 't voorste weeght men Tarwe / Broodt / Gout / Silver / &c.

Which Troy-weight contains in every pound twelve ounces, every ounce twenty peny-weight, and every peny weight twenty four grains, whereby a mark-weight ariseth just to eighty ounces.

Dat Troy-wicht heeft twaalf oncen in 't pont / elck ons twintig penningh-wichten / en elcke penningh-wicht vier-en-twintigh greynen / door het welcke een Marck-wicht opklimt effen tot tachtentigh oncen.

By the second and more common weight of Avoirdupois is weighed all kind of Grocery ware, physical drugs, all gross wares, as Rosin, Pitch, Hemp, &c. and all Iron, Copper, Tin, or other Metals. This weight hath sixteen oun-

Met het tweede en ghemeynder ghewicht van Avoir du pois werdt gewogen alderhande Kruydeniers Waeren / drooge Genees-kruyden / alle grove Waeren / als Hars / Peck / Hennip / &c. en Yser / Koper/

per / Tin / of andere Metalen. Dit ghewicht heeft sestien oncen in het pont / en werdt verdeylt in greynen / scrupels / dragma's/en oncen/ soo dat een pont Avoirdupois/ inhout 16. oncen / 128. dragma's / 384. scrupels en 7680. greyns.

ces to the pound, and is divided into grains, scruples, drams; a pound Avoirdupois contains 16 ounces, 128. drams, 384 scruples and 7680 grains.

Een aas wordt ghereeckent van 't gewicht van een gerste korentje.

A grain is accounted to be of the waight of a barley-corn.

20. Aasen maken een scrupulum.

20 Grains make a scruple.

3. Scrupuli maken een draghma.

3 Scruples make a dram.

8. Draghma maken een once.

8 Drams make an ounce.

How Ale and Beer is measured.

Hoe Aal en Bier werdt gemeten.

Dese twee soorten van Dranck werden gemeten by pinten / quarten / pottels / gallons / vierendeels / halfvaten en vaten; soo dat een vat Bier inhout twee half vaten / vier vierendeels / 32. gallons / 64. pottels / 128. quarten / en 256.

These two sorts of Liquor are measured by pints, quarts, pottles, gallons, firkins, kilderkins and barrels; so that a barrel of Beer contains two kilder' ens, four firkins, thirty two gallons, sixty four pottles, 128. quarts, and 256. pints, so that the Barrel of Ale is

is less than the Barrel of Beer by 32 pints, or 16. quarts.

pintjes / soo dat het vat Wal 32. pintjens / ofte 16. quarten kleynder is als het vat Bier.

De maten van Wijn, Oly, en Honigh.

The measure of Wine, Oyl, and Honey.

A Tun of Wine is two Pipes or Butts, three punchions, 4 Hogsheads, six Tierces, eight Barrels, fourteen Rundlets, 152. gallons, 504 Pottles, 1008 quarts, 2016 pints: and *note* that one gallon of Wine contains 8 pound of Troy weight.

Een Ton Wijn is twee pijpen / drie poinson / vier Orhoofden / ses Tierces / acht Vaten / veertien Rundlets / 152. Gallons / 504. Pottels / 1008. quarten / 2016. pintjes: merckt dat een Gallon Wijn inhoudt 8. pont Troy-wicht.

Maten van 't Koorn.

Measures of Grain.

All Kind of Grain is measured by Troy weight, of which eight pounds make a gallon, whereof are made pints, quarts, pottles, gallons, pecks, half Bushels, Bushels, Strikes, Cornooks, Quarters and Lasts: now a Last is ten quarters, twenty Cornooks, forty Strikes, eighty Bushels, 160 half

Alderhande Koorn werdt by Troy-wicht gemeten / van 't welck 8. pont een Gallon maken / daar van werden gemaackt pinten / quarten / pottels / Gallons / vierde-vaten / half schepels / schepels / mudden / sacken / quarteren en Lasten: nu een Last is tien quarteren / twintigh mudden / veertigh sac-

sacken / tachtentig schepels / 160. half schepels / 320. vierdevaten / 647. Gallons / 1280. pottels / 2560. quarts / en 5120. pintjes.

Bushels, 320. pecks, 647 gallons, 1280 potles, 2560 quarts, and 5120 pints.

Of Iron and Lead.

Van Yser en Loot.

Yser wordt gereeckent by de ponde.

Iron is counted by the pound.

Hondert Ton; van 't welck een Ton is 200. of 224. pont; Loot wordt gereeckent by de ponde / hondert / en voeder; een voeder is negentien hondert en een half / tot 122. in 't hondert; Tin / Koper / en Blik heeft 112. pont in 't hondert.

Hundred Tun; of which a Tun is 200. or 224 pound; Lead is reckoned by the pound, hundred, and Fodder; a Fodder is nineteen hundred and a half at a 122 to the hundred; Tin, Copper, and Latten have 112 pounds to the hundred.

Of Fish.

Van Vis.

Lenge Labberdaan / hebben 124. in 't hondert.

Ling, Cod, or Habardine have 124. to the hundred.

Haringen werden getelt by de honderden / duysenden en Lasten; een Last is 10000. elck duysent 1200. en elck hondert / 120. in 't hondert.

Herrings are counted by the hundreds, thouhands and Lasts; a Last is 10000. every thousand 1200. and every hundred, 120 to the hundred.

Van Pampier en Parkement.

A Bale of Paper is ten Ream, a Ream is twenty quires, and every quire twenty five sheets. A Roul of Parchment is five dozen, a dozen twelve skins.

Of Paper and Parchment.

Een Baal Pampier is tien Riem/ een Riem is twintigh boeck/ en elck boeck vijf-en-twintigh bladen. Een Rol Parkement is vijf dozijn/ een dozijn twaalf vellen.

Van Wolle.

A last of Wool is twelve sacks, a sack is two weys, a wey six Tod and a half; a Tod is two stone, a stone is fourteen pound, and a clear is half a stone; so that a last of Wooll contains 312. stone, or 156. Tods.

Of Wool.

Een last Wolle is twaalf sacken/ een sack is twee wagens/ een wagen ses Tod en een half; een Tod is twee steen/ een steen is veertien pont/ en een clear is een halven steen: soo dat een last Wollen inhoudt 312. steen/ of 156. Tods.

Hoe 't gelt getelt werdt in Engelant.

The lest piece of money, with them, is a farthing, whereof two make a half penny; four of them a penny, four pence make a groat, twelve

How money is numbred (*or* told) *in England.*

Het kleynste stuck gelt is een oortjen/ hier van maken de twee een halve penningh st. vier penningen maken een groot/ drie grooten zijn een

een Engelsche schelling: vijf schellingen een Kroon / ses schellingen en acht penningen een nobel / 2 nobels zijn een marck / en dry nobels een pont Sterlinghs.

of them a Shilling, five Shillings a Crown, six Shillings eight pence a noble, two nobles make a Mark, three nobles a pound sterling.

De vijf schellingen ofte Silveren Kroon weeght effen een ons Avoir du pois.

The five Shillings or Crown of Silver weigheth just an ounce Avoirdupois.

The measures of England.

De Maten van Engelant.

Drie Garsten-Korens maken een duym breet / t'waalf duym een voet / drie voet een yarde / vijf yarden en een half een perck / vier percken in de breette / en tien in de lengte / een Roede / en vier Roeden maken een Mergen.

Three Barly-corns make an inch, twelve inches a foot, three foot a yard, five yards and a half a pearch, four pearches in breadth, and ten in length, a Rood, and four Roods make an Acre.

Een Engelsche mijl is 8. furlonghs / 88. scoors / 320. percken / 1056. treden / 1408. ellen / 1760. yarden / 5280. voet / 63360. duym / en 190080. Garsten-Korens in de lenghte.

An English mile is 8. furlongs, 88. scores, 320. pearches, 1056. paces, 1408. ells, 1760. yards, 5280. feet, 63360. inches, and 190080. Barly-corns in length.

Van den Stijl des Jaars.

The *English* do not onely reckon their day of the month ten days later than the *Hollanders*; but they begin alſo the account of the year, two months and twenty five days later: for the *Hollanders* begin the year on the firſt of *January*, or New-years day: but the *English* not till the twenty fifth of *March* following. So that the twentieth day of *March* 1676. after the *Low-dutch* ſtile, is the tenth day of *March* 1675. after the old or *English* ſtile.

Of the Stile of the Year.

De Engelſche reeckenen niet alleen den dagh des maants tien dagen later als de Hollanders, maar ſy beginnen oock het getal des Jaars twee maanden en vijf-en-twintig dagen later: want de Hollanders beginnen het Jaar op den eerſten January, ofte Nieuw-Jaars-dagh: maar de Engelſche niet eerder dan den vijf-en-twintighſten Maart toekomende. Alſoo dat den twintighſten dagh van Maart 1676. volgens de Nederlandſche Stijl, is den tienden dag van Maart 1675. volgens de Oude ofte Engelſche Stijl.

Severall

Severall Letters.

Nortwick Octob. 9/19 1676.

MY loving Couſin,

I have underſtood that you ſhall come to be tabled with my Maſter, therefore I let you know how you muſt live here; Firſt, you muſt get up every morning at ſix a clock, and waſh your hands and face, then renſe your mouth, and rub your teeth, and then you muſt go into your chamber and pray; after that, you muſt come into the ſchool, and hear a chapter read, and learn your leſſon, then you go down again, and get for your breakfaſt a piece of bread and butter, and when you have eaten that, go again into the ſchool, and ſay your leſſon to the Maſter, and write till twelv a clock, when the Maid calls us down to dinner; after dinner you go into the ſchool again, and ſtay till half an hour paſt five, and then you play half an hour, and after that, you muſt come and read a chapter till the ſupper be ready, then half an hour after that, you muſt prepare you for bed: thus we live here, and I let you know this, to inform you thereof beforehand, out of the true love which I bear you, as being

Your affectionate Couſin

S. L.

Ver-

Verscheyde Brieven.

Noortwijck den $\frac{9}{19}$ October. 1676.

MYn lieve Neef/

Ick heb verstaan dat ghy hier by mijn Meester in de kost sult komen leggen/ soo sal ick u laten weten hoe ghy hier leven moet ; voor eerst/ ghy moet alle morgen te ses uuren op staan/ en wel uwe handen en aangesicht wassen/ als dan uwe mont spoelen/ en de tanden wrijven/ dan moet ghy in u kamer gaan/ en bidden/ daar na moet ghy op school komen/ en hooren een Capittel lesen/ en leeren uwen les/ dan gaat ghy weder beneden/ en krijght tot uwe ontbijt een stuck Boter en Broodt/ en als ghy die gegeten hebt/ gaat ghy weder op school/ en seght uwe les op aan de Meester/ en schrijft dan tot twaalf uuren/ wanneer de Meyt ons afroept om te komen eeten/ na de middagh komt ghy weder op school/ en blijft tot half ses/ en dan speelt ghy een half uur/ daar na moet ghy een Capittel komen lesen/tot dat het Avontmaal gereet is/ dan een half uur daar na moet gy u bereyden te bedt te gaan: Aldus leven wy hier/ en ick laat u dit weten/ om u van te vooren te verwittigen/ en uyt de oprechte liefde die ick u toedrage/ als zijnde

Uwe toegenege Neef

L. S.

Eer

EErwaardige Vader/

Na voorgaande aanbiedinge mijns schuldigen plichts/ bedancke ick U. E. hertelijck voor uwe tedere liefde tot my-waarts/ en groote sorge voor mijne opvoedinge. Ick verstoute my tegenwoordigh/ zekere kennisse in 't schrijven bekomen hebbende/ aan u te vertoonen dese weynige letteren/ zijnde de eerste vruchten van mijn arbeydt; en ick hoope in 't korte noch meer ervaren te zijn/ en u soodanige blijcken van mijn toenemen te geven/ welcke te kennen sullen geven dat ghy geen onkosten en arbeydt aan my te vergeefs gedaan hebt; Ondertusschen smeeck ick dit in danck te willen aan-nemen/ als uyt hem voortkomende/ die in alles sich beviijtight U. E. contentement te geven/ blijvende nu en altoos

Beverwijck den $\frac{10}{20}$
October, 1676.

U. E. onderdanige Soon

A. L.

Haarlem in Hollandt, Octob. $\frac{11}{21}$ 1676.

DIerbare Broeder:

De Voorsienigheyt onse Lichamen voor een tijdt afgescheyden hebbende/ wijst ons aan hoe wy ons over al daar wy komen te dragen hebben: en de kostelijcke tijdt/ die niet te herroepen is/ moet men met d'uyterste vlijt gebruycken. Onse gemoederen/ welcke noyt van den anderen konnen worden afgesondert/ moeten der-

HOnoured Father,

My humble duty unto you preſented, giving you hearty thanks for your tender love to me, and great care of my education; I make bold at this time, having gained a little ſkill in the art of writing, to preſent you with a few lines, being the firſt fruits of my labours; and I hope in a ſhort time to be better accompliſhed, and to give you ſuch an account of my proceedings as ſhall demonſtrate that your coſt and charges are not beſtowed on me in vain. Mean while I humbly crave your acceptance of this, as coming from him who in all things ſtudieth to give you content, being now and ever

Beverwyck
Octob. $^{10}_{20}$ 1676.

Your obedient Son

A. L.

Haarlem in Holland Octob. $^{11}_{21}$ 1676.

MY dear Brother,

Providence having ſeparated our bodies for a ſeaſon, directs us alſo how to improve in every place where we come: and precious time, which never can be recalled, is to be made uſe of with our utmoſt diligence. Our minds which never can be ſeparated, muſt therefore by our pens be conſtantly communicating to one another in ſuch

things

things, as may encreaſe our mutuall knowledge, and continue the teſtimonies of our reall affections to each other. You have the advantage of your native Countrey, a good air, great plenty of all things neceſſary, and eſpecially the conſtant advice of our vertuous Parents: I dwell in a neat and cleanly City, among very civil people, have a due freedom, am indifferently well ſupplyed, gain knowledge in Arithmetick and Book-keeping, am in a way of attaining the methods of merchandizing, and correſpondence in ſundry parts of the world, with many other advantages: but that which muſt make both our enjoyments proſperous to us, is the gracious temper of our minds, and the bleſſing of God thereupon, which I heartily wiſh for us both, and ſo reſt

Your moſt endeared Brother
D. B.

Utrecht, Octob. $\frac{11}{21}$ 1676.

Sir,

WHen I turn my thoughts and pen towards you, who have been my old Fellow-Student, in whoſe ſociety I have had ſo much complacence, and from whoſe affable deportment, and free communication, ſuch rare diſcoveries as might ſerve to enrich my mind above the trite and

common

derhalven door onse pennen geduurigh met malkanderen discoureeren van soodanige saken / die onse onderlinge kennisse mogen vermeerderen/ en de getuygenissen van onse oprechte genegentheden tot malkanderen continueeren. Ghy hebt het voordeel van uw' Vaderlandt / een gesonde lucht / groote overvloet van alle nootdruft / en voornaamlijck de geduurige heylsame raadt van onse vroome Ouders. Ick woone in een nette en reyne Stadt / onder veele Borgerlijcke Luyden ; geniete behoorlijcke vryheyt / worde redelijck wel onderhouden / neme toe in de kennisse van Cijffer-konst en Boeck-houden / ben nu op den wegh van een stijl van Koopmanschap te bekomen / en correspondentien in verscheyden Gewesten der Werelt / nevens veel andere voordeelen ; doch het gene onser beyde genot voorspoedigh moet maken / is de deughtsame gematigtheyt onser gemoederen/en Godts zegen daar op / 't welck ons beyde hertelijck toewenschende / blijve

Uwe geaffectioneerde Broeder

D. B.

Uytrecht Octob. $\frac{12}{22}$ 1676.

Mijn Heer,

SOo wanneer ick mijne gedachten en penne t'uwaarts wende / die mijn mede-Scholier zijt geweest / in wiens geselschap ick soo groot behagen hebbe geschept / mitsgaders dat lieftalligh comportement / en die openhertige mededeelinge van soodanige rare ontdeckingen/ welc-

ke dienen mochten tot verrijckinge van mijn gemoet boven den trant en d'algemeene notien der gener die slechts een gewoonlijcke professie doen: soo moet ick voorwaar bekennen / dat de ghedachtenissen uwer mijn rouwer genius met een frisse verwe overtrecken / en voor my zijn een versachtende dauw en aanghename reuck / waar door alle mijne sinnen verlieft en verquickt worden ; en ick sou met seer groot gemack / en soet-vloeyentheyt den gantschen dagh aan soodanigen Vriendt konnen schrijven / en oock mijne oogen bestraffen / by aldien datse in der nacht soo slaperigh mochten worden / dat daar door d'ommegangh met soo waarden Vriendt belet / ofte de genegentheden mijns gemoets van hem souden worden afgeweert. Och! hoe waarachtigh bevind ick nu dat uwe woorden zijn / te weten / dat de rechte Philosophie ofte Wijsgierigheyt boven all' het gout in Indiën te waardeeren is / en dat de edele deelen des gemoedts te verrijcken alle de cabinetten van Juweelen / en tonnen schats / daar de gemeene man sijn Godt van maackt / verre te boven gaat. Doch dese mijne beknopte Brief wordt / door de enghеyt ofte kortheyt des tijdts / die mijne werckelijcke gedachten gevangen neemt / binnen dese naauwe palen bepaalt / welcke my slechts toe laten U. E. bekent te maken dat de ydele ommegangh der meeste menschen alhier / en de verwertheyt der knibbelingen in de Schoolen / nevens de verheffinge van hunne Schoolgeleerde Godt-geleertheyt / en de bepalinge van de wijdtluftige en edele geest des menschen binnen

common Notions of Vulgar Pretenders, I must acknowledge, that the Remembrances of you are a fresh tincturing of my ruder Genius, a mollyfying dew & a gratefull odour, enamouring and delighting all my senses: and I could write all day to such a friend with the greatest facility and fluency, and blame my eyes also, if at night they should encline to such a drowsiness as should prevent my converse or restrain the motions of my mind from your dear self. Oh how true do I now find your words, that true Philosophy is to be preferrd before all the gold in the *Indies*! and the enriching of the noble parts of the mind superlativly exceeding all those cabinets of Jewels and tons of treasure which vulgar spirits make their God. But this short Epistle is, through the straits of time which imprison my active thoughts, to be confined within those narrow bounds, which onely permit me to tell you, that the vain conversation of most men here, and the confusedness of their janglings in the Schools, with their advanceing of their Scholastical Theology, and confining the

vast and noble spirit of man to an *Aristotelian* Philosophy, have rendred all my hoped-for advantages from the Academy unusefull and uncomfortable; (I wish, twere better with you in *England*) hereupon I betake myself to a more retired state, wherein my mind is transcending all those other seeming substances but reall shadows: Yet can I never live so abstractedly from other men and things, but that I must still retain in the more intimate recesses of my thoughts, your worthy self; to whom I am

Ever obliged
R. E.

Een Brief, tot recommandatie ofte aanprijsinge van d'oprechte Wijsgierigheyt, en noch speciaalder van de Spagyrische ofte Chymische wetenschap.

THat Arts and all things have their Vicissitude, Alienation, Death, and Renovation, daily Experience, and the Testimony of our Fore-Fathers clearly evidence. Their vicissitude, by time, and our unconstancy; their alienation by our Improvidence and Neglect; and their death by our corruptibility; but their Renovation from God, and nature, in raising up and qualifying one, or more, singular Man, or Men, who restore, and renovate what the Uunconstancy, neglect, and

nen de palen van een Aristotelische wijsgierigheyt alle mijne gewenschte verhoogingen in d'Academie onnut en troosteloos hebben gemaackt: (ick wensche dat het U. E. in Engelant beter ga/) hier op is het dat ick my tot eensamer staat begeve/ waar in mijn gemoet alle die andere schijnbare wesens/ doch wesentlijcke schaduwen/ overtreft: echter evenwel kan ick van andere menschen en dingen soo afgescheyden niet leven/ of ick moet noch in mijn aller-innerste eensame gedachten gestadigh behouden uwe eerwaardige Persoon/ wien ick altijdt verobligeert blijve.

R. E.

An Epistle in commendation of true Philosophy, and more especially of the Spagyrical (or Chymical) Science.

DAt niet alleen Konsten/ maar oock alle dingen hunne verwisselinge/ verbremdinge/ ondergangh ofte versterbinge en vernieuwinge hebben/ geven ons hier van klaar bewijs de dagelijckse onderbindinge/ en het getuygenis onser voor-Vaderen. Hare verwisselinge van wegen de tijdt/ en onse ongestadigheyt; hunne verbremdinge/ door onse onvoorsienigheyt en versuymi; en hare versterbinge/ door onse verganckllijckheyt: maar hare vernieuwinge van Godt en de Natuur/ in eenen Man ofte Mannen te verwecken en te begaven met bequaamheyt om te herstellen en vernieuwen 't geen d'ongestadighеyt/ versuymlickheyt/ en verganck-

lijckheyt hunner Voor-saten / verandert / omgekeert / en in vergetenheyt gebracht hebben. By aldien d'onseeckerheyt van Wereltse dingen soodanigh is / 't en is dan geen wonder dat het gene in d'eene eeuwe hoogh geacht wordt / in eenen anderen walgelick / verachtelick / en eyndelijck geheel en al verduystert worde ; alsoo gemeenlijck soo dra als eenige wetenschap uytgevonden en in 't werck gestelt wordt / de selve / gelijck oock wy / van stonden aan sich tot de veranderinge / verergeringe en vernietinghe schickt. Aldus is het gebeurt met de Spagyrische Konst / welcke / ten aansien van hare oudheyt / naauwlijcks eenige heeft te wijcken ; en die van wegen hare nuttigheyt en voordeel in 't stuck van de Medicijn / meest behoort gewaardeert te wordē: niet te min om dat d'Alchimie en oprechte Medicijn (als Pylades en Orestes) onscheydbaar waren / sonder dat d'eene van d'ander quame te scheyden / soo dra als de Hermetische Wetenschap in de eerste Genees-Meesters de geest gaf / wierde de Medicijne oock door een gelijcke noodlot uytgeblust ; want soo wanneer Bedriegers dese Konsten quamen t'aanveerden / en het oprecht en onverbastert gebruyck daar van te misbruycken / zijnse allengskens afgenomen / en van die tijdt af ontsenuwt en vergeten geworden ; invoegen dat soo wel het eene als het ander als verstorven zijn gebleven / en / soo noch in de Werelt / onbekent geweest / ofte in etlicke eeuwen niet ontdeckt geworden : tot dat die onvergelijckelijck-begaafde Natuur-kondige Theophrastus, die beyde in hun voorige luyster aan de Werelt vertoonde. Doch doe sy eerst ten voor-

and corruptibility of their Anceſtors, have altered perverted, and obliterated. If the Uncertainty of mundane things be ſuch; it is no wonder, that what in one Age is highly eſteemed, in an other becomes nauſeous, contemptible, and at length totally obſcured. For uſually, as ſoon as any ſcience is invented, and put in practiſe, it, as we, immediately tends to change, depravednes and annihilation. Thus hath it happened to the Spagyrick Art, which for Antiquity is ſcarcely inferiour to any, and for its uſe and benefit in the *Medicinal part* moſt worthy of eſteem: yet becauſe Alchimy, and true Medicine (like *Pylades* and *Oreſtes*) were inſeparable, without the diſſolution of either ſo ſoon as the Hermetick ſcience expired in the Primitive Phyſitians, that Medicine by a like fate was extinct alſo. For when Impoſtors aſſumed theſe Arts, and converted the true, and genuin uſe of them into abuſe, they ſucceſſively declined, and thenceforth were enervated, and forgot, ſo, as both the One and the Other remained as dead, and if in the World, were not known, or diſcovered for many Ages, until that incomparably guifted Naturaliſt *Theophraſtus*, preſented both in their priſtine beauty to the World. But at firſt ſight nei-

ther could find Acceptance, especially among the learned, who with tradition were so egregiously blinded, as between their judgement and the vulgar censure (which decries all for monstrous, that it self hath no knowledge of) was little or no difference: Yet, in succes of time, by the indefatigable Industry of their *Patron*, they were admitted by some: afterward, the necessity of that Time gave being to Experience, whereby, what was before censured, and condemned by all was then approved and received by many. Neverthelesss, as it happened in all ages, so at that time also, evill and corruption intruded, and mixed themselvs with those most noble sciences: and even in that very Age, the Contemporaries with *Paracelsus* were Pseudochimists, and egregious Apostates from the True Light by him discovered: the cause of their apostacy was filthy lucre; which hath been the utter ruine of all necessary disciplines unto this very day. Notwitstanding this, of his Disciples not a few, with great diligence followed their Masters footsteps, and although they could not arrive to so great an height of knowledge, in the unutterable Mysterys of God in Nature, as he did; yet with sincerity, and uprightness they pressed after so exact an imitation of him, as by God and Nature was permitted to them especially in the Medicinal part of his Doctrin. In which they could in no wise pro-

ceed

voorschijn quamen / konde geen van beyde een ingangh krijgen / insonderheyt onder de Geleerde / welckers oogen d'overleveringe soo dapper hadde verblindt / als dat 'er hun oordeel en dat van de gemeene Man (die alles / daar hy selve geen kennisse van heeft / voor wanschapen uytkrijt ;) dies niet te min wierdense met'er tijdt door d'onvermoeyelijcke neerstigheyt hunner Voor-stander / by sommige hoogh geacht ; naderhandt heeft de nootsaacklickheyt van die tijdt aan d'ondervindinge 't leven en ware wezen gegeven ; waar door / het gene te voren wiert gecensureert en veroordeelt van alle Man / by velen toen wiert voor goet gekeurt en aangenomen ; niet te min / gelijck in alle eeuwen is gebeurt / soo is oock op die tijdt het quade en de verdorventheyt ingesloopen / en sich onder dese aller-edelste Wetenschappen vermenght : en oock selfs in die eeuwe waren de Tijdt-genooten van Paracelsus valsche Alchymisten / en seer groote af-vallige van het ware licht door hem ontdeckt ; d'oorsaack hunner af-val was vuyl gewin ; 't welck de totale ruine is geweest van alle nootwendige leeringen tot op desen dagh ; dit niet tegenstaande hebben niet weynige van sijne Discipelen met groote vlijt hun Meesters voetstappen gevolght / en ofschoon de selve tot soo een hooghte van kennisse niet en konden geraken in d'onuytsprecklijcke verborgentheden Godts in de Natuur / als hy / nochtans hebben sy hem soo dicht op de hielen gevolght / voor soo veel als Godt en de Natuur haar toe-liet / voornamentlijck in het Medicinale deel sijner Leere ; waar in sy geensins rechtmatigh konden

voortvaren sonder kennisse van d'Alchymie in dessels manuale practijck ; hierom hebben sy hare handen eerst aan het werck geslagen / gelijck als Paracelsus selfs dede / en hebben naderhandt de Medicijne geoeffent ter eere Godts / en tot behoef van hun behoeftige Even-naasten.

Severall Letters and other things peculiary relating to Merchandize.

One friend counselleth another how to proceed well in merchandizing which he hath newly begun.

Het opschrift.

Aan mijn hooghgeachten en goeden vrundt Sr. B. L. Koopman tot Amsterdam.

MYn geliefde Vrient B. L. gehoort hebbende / dat ghy voor u selfs begonnen hebt te handelen / en dat ghy soo grooten en gewichtigen beroep aangenomen hebt / een Koopman avonturier te wesen / heb ick my als verbonden geacht / my als u. l. vrient uytgevende / in uwen staat te verblijden / en u. l. de beste raat te geven dat my mogelijck is / tot beter uytvoeringhe van uwen handel. Laat my U. L. dan in 't eerste raden / dat ghy u niet al te seer en spoet om rijck te worden / want Salomon seght / die sich haastet om rijck te worden, sal met 'er haast tot armoede vervallen. Siet ten eersten wel toe / dat ghy de vreese Godts hebt / hem sonder op-houden dach en nacht dienende / en laat oock

ceed aright without the Knowledge of *Alchimy* in its mannual Practise; therefore they first set their hands to the Work, as *Paracelsus* himself did; and afterward practiced Medicine to the glory of God, and for the good of their needy Neighbour.

Verscheyde Brieven en andere saacken, besonderlijck raackende 't stuck van Koopmanschap.

Eenen Vrient geeft den anderen raat, hoe hy in sijnen handel die hy eerst begonnen heeft, wel voort sal varen.

The superscription.

To my esteemed good Friend *Mr. B. L.* Merchant in *Amsterdam*.

MY dear Friend *B. L.* having heard that you have begun to trade for your self, and that you have taken upon you so great and weightie a calling as a merchant adventurer, I have thought my self bound as a professed Friend of yours, to congratulate you in your estate, and to give you the best advise I can for your better managing of your affairs. First therefore let me advise you, not to bee too hastie to be rich, for *Solomon* sayth, *he that hasteth to be rich shall suddainly come to povertie.* Be sure, in the first place, that you fear God, and serve him incessantly night

and day; and let not your cares for this life hinder you of doing any part of your duty to God. Be not too greedy of falling into much business: for great merchandize soon makes a man either rich or poor. Acquaint your self much with the uncertainty or fading condition of outward things, and be strong in faith and hope of eternall life: for Merchants run many hazards, fears, and aventures, and often undergo great losses; and if you have not a foundation laid up for the life to come, you may possibly meet somtimes with such changes here, as may make your heart to quake. Whatsoever you take in hand or do, be sure to deal justly with all men: for ill gotten goods seldom prosper long. Rob not the Prince of his customs: for many times a pound that way gotten costs ten. Trade not in deceitful, ummerchantable, and false wares. Keep just waights, equal ballances, and lawfull measures. Take good notice of all that you receive in, and pay out, in the way of your trade. Keep your books and accompts exact & in good order: for therein stands much the credit of a merchant. Be often perusing your books, acquaint your self well with your estate: for many through neglect of that have not onely been undone, but greatly disgraced. Adventure no more at any one time than what

oock de sorgen van dit leven van geen gedeelte der plicht die ghy Godt schuldigh zijt / beletten. Weest niet al te gierigh om al te veel te doen te hebben: want grooten koophandel veroorsaackt een mensche haast rijck of arm te worden. Van de onseeckerheyt en verganckelijckheyt van aartsche dingen sult ghy u verseeckeren / en sterck in den geloove en hoope van het eeuwige leven wesen: want Kooplieden loopen groote perijckelen / vreesen / en avonturen / en moeten dickwils groote verliesen dragen: en soo ghy dan geen fondament voor het toekomende leven geleydt hebt / waar 't mogelijck dat ghy hier al te mets sulcke veranderingen soude ontmoeten die u herte soude doen zidderen en beven. Wat ghy by der handt neemt of doet / weest verseeckert dat ghy alle menschen recht doet: want het beurt selden dat goederen met onrecht verkregen / langh voorspoedigh zijn. Ontrooft den Prince van sijn Tollen niet: want een pondt op die maniere gewonnen / kost dickwils wel tien. Handelt niet met bedrieghelijcke / valsche / of dat geen Koopmans waar en is. Houdt rechte gewichten / gelijcke wagen / en wettige maten. Neemt goede acht van al het gene ghy in uwen handel ontfanght en uyt-geeft. Houdt uwe boecken en reeckeningen bequaam en in goede order: want daar bestaat d'eere van een Koopman grootelijcks in. Over-siet uwe boecken dickwils / maackt dat ghy uwen staat wel kent / want door het versuym van dien / zijnder veele niet alleenlijck bedorven / maar in groote schande vervallen. Waaght op eenen tijdt niet meer / dan soo ghy het quaamt te verliesen / ghy door

Godes zegen soudt konnen dragen. Maackt dat het gene ghy avontuurt in veele gedeelten zy/ op dat soo d'eene quam te verongelucken / het andere de schade mogelijck soude konnen helpen dragen. Siet toe met wien ghy handelt / en wien ghy vertrouwt. Vertrouwt niemant / of proeft hem eerst. En tracht oock niet sonder groot gebreck van andere vertrouwt te worden: Want hoe vaster ghy in u eygen schoenen staat/ hoe minder sorge / en hoe meerder eere sult ghy hebben. Weest voor niemant lichtelijck borge; want veele lijden daar groote schade door: versoeckt oock lichtelick niemant borge voor u te blijven; want d'eene vrientschap eyscht den andere. Weest sorghvuldigh na te komen dat ghy eens belooft hebt: want Kooplieden lijden groote schade / door dien sy haar woort niet en houden. Daarom wanneer ghy eenige betalinge te doen hebt / versorght het in tijdt: de sommen en verval-dagen altijdt in u gedachten hebbende. Verlaat u tot op het lest op niemant wegens u betalinge: want daar door soudt ghy konnen bedrogen worden / en u eygen geloof breken. Weest soo sorghvuldigh als 't mogelick is / boven de streeck van u vermogen niet te handelen. Laat uwe dingen niet te veel op andere staan: maar hebt 'er selve een gestadige ooge op. Gaat in uwen dracht / noch boven uwen staat/ noch al te veel onder uwen staat: maar houdt su in de middel-wegh: op dat uwe conscientie niet gequetst en worde / indien ghy quaamt te failleren. Hebt u eere liever als rijckdom. Tracht niet voor soo veel vertrouwt te worden als ghy kond. Als ghy winste gedaan hebt/ looft Godt/ en

if you lose you can by Gods blessing bear. Make your adventures in many parcels; that if one should fail the other perhaps may help the loss. Take heed with whom you trade, and whom you trust. Trust no man but try him first. And seek not without great necessity to be credited of others: for the more you stand on your own feet the less care and more honour you have. Be not lightly surety for any; for many thereby suffer great damage: neither lightly desire any to be surety for you: for one good turn wil ask another. What you have once promised be careful to perform: for merchants suffer much by not keeping their word. When therefore you have payments to make, provide in time: have the soms and days in continuall remembrance. Relie on no other man to the last for your own payments: for so you may be deceived and crack your own credit. Be as carefull as may be not totrade above the compass of your stock. Leav not your busines too much to others but have a continuall oversight of it your self. Live not in fashion either above your rank, or too much inferiour to it: but keep in a middle way, so as your conscience may not be wounded if you should fail. Love more your honour than riches. Seek not to be credited for all that you can. When you have gained, praise God and remember the poor. Be

not

not prodigal, for that is wasting: nor yet niggardly, for that is base. Keep still a noble & generous mind guided by a good understanding. Shun by all means evill company, and among other things take heed of horses, wine, and women, which have been the overthrow of many young merchants. Have a certain time ordinarily of being at home, and miss no man if it be possible at time appointed. Frequent the Exchange and meeting places of merchants: for absence makes a man somtimes suspected. If you deal for others, do for them as for your self: you thereby gain friends and reputation. Be sure your advise be good, or have it altered, and when it is right follow it punctually. Reckon often with your Masters or Chapmen, for short reckoning makes long friends. There are many other things doubtless, which are needfull to be taken care of, which are not possible for me to think on: but time and experience will teach you them. And think it not strange if you learn somthing by shame and loss: for things so learned usually are best remembred. So hoping that mine advise to you herein shall not be altogether cast off, I leave you to God and rest,

Your faithfull Friend

D. C.

en gedenckt den armen. Weest niet overdadigh; want dat is verteerende: noch te gierigh; want dat is verachtelijck. Houd altijt een edel en doorluchtigh gemoet/ door een goet verstant geleyd zijnde. Schuwt quaat geselschap door alle middelen/ en onder andere dingen wacht u voor paarden/ wijn/ en vrouwen; de welcke veele jonge Koopliеden bedorven hebben. Stelt een seeckeren tijdt om gemeenelijck t'huys te wesen/ en soo 't moogelick is/ set niemant te leur op gesette tijden. Verkeert op de Beurse en andere plaatsen daar Kooplieden by een komen: want af-wesen veroorsaackt somtijts dat een mensche in twijffel getrocken wordt. Soo ghy voor anderen handelt/ doet voor haar als voor u selven: daar door verkrijght ghy vrienden en een goeden naam. Weest verseeckert dat uwen advijs goet is/ of dattet verandert worde: en wanneer 't recht is/ komt het sonder missen na. Reeckent veeltijts met u Meesters of Koopluyden: want korte rekeningen veroorsaacken lange vrientschap. Daar zijn ongetwijffelt veele andere dingen die noodigh zijn waar genomen te worden/ die my onmogelijck zijn te bedencken: maar tijdt en ervarentheyt sullen u die wel leeren. En denckt het niet vreemt te wesen/ dat ghy yets door schande en schade leert: want dingen op die wijse geleert/ werden best onthouden. Dus hopende dat mijnen raat aan U. L. in desen/ in 't geheel niet verworpen sal worden/ beveele ick U. L. den Heere/ en blijve

U. getrouwen Vrient

D. C.

Mijn

MYn Heer,

Ghy sult misschien vernoeght zijn van 'te verstaan / dat zedert eenige dagen in dese Stadt verscheyde Koopmanschappen gekomen zijn / die ghy over eenigen tijdt wenschte te hebben. Ghy weet sonder twijffel wat dat is. Schrijft my dan soo ghy daar toe genegen zijt / en oock hoe veel; maar doet dat sonder uytstel / om dat ick seer wel weet dat men alles beter koop hebben sal in het begin / dan in 't vervolgh van 't verkoopen / dat men daar van sal doen. Wat belanght de Koopmanschap die ghy my laatst aanboodt / ick heb overgeleyt dat ick dat in mijn reeckeningh niet sal vinden; maar ick wijse U. aan Mijn Heer N. die my betuyght heeft / dat hy deselve wenschte te hebben / ingeval ghy een ruylingh met hem wilt doen voor andere saacken die hy heeft / die seer wel verkocht worden. Siet hier alles wat ick u tegenwoordigh te seggen heb. Ick bid u met den eersten te antwoorden / en altijt van mijne Vrientschap verseeckert te zijn. Ick ben

Mijn Heer,

Uwen ootmoedigen en onderdanigen Dienaar.

Aan Sr. J. F. in Genoua.

MYn Heer,

In antwoort van U. E. aangename van den 21. passato dient desen / dat het kasje met $\frac{20}{2}$ Ps. Armozijne / ghenommert en ghemerckt S. S. No. 5. wel hebbe ontfangen; soo dra de selve

SIr,

It may perhaps yield you content to understand, that within a few days ſeveral Merchandizes are come into this Citie, which a while ſince you deſired to have. You do undoubtedly wel know what they be. Write me then if you have inclination there to: and alſo how much: but do it without delay, becauſe I do very well know, that men ſhall have all things cheaper in the beginning then in the ſequel (or *following part*) of the ſale, which men ſhal make thereof. As to the Merchandize which you laſt offerd me, I have (*conſulted*) laid it over, that I ſhall not, find my Account (or get what I aim'd at) therein: but I inform you of *Mr.* N. who hath confeſſed to me, that he wiſhed to have the ſame, in caſe you wil exchange with him for other goods which he hath, which do vend very wel. Here you ſee all that at preſent I have to ſay; I beſeech you to anſwer with the firſt, and always to be aſſur'd of my Friendſhip.

Sir,

Your moſt humble and moſt obedient Servant.

For Mr. J. F. *in Genoua.*

SIr,

Theſe ſerve for anſwer of your acceptable (*letter*) of the 21. paſt; that I have wel received the ſmall cheſt with $\frac{20}{2}$ Pieces of ſilk Taffity number'd and mark'd *S. S.* No. 5. as ſoon as ſhall have opened

ed the ſame, the vertue and quality thereof ſhal be adviſed you: ſhall omit no buyers; yet being the preſent heavy warr makes great Scarcity of money, I beleeve ſhall be forc'd to ſtay a longer time ere ſhall be able to do any good with the ſame; but you ſhall be adviſ'd of the ſucceſs.

The two Bills of exchange charged upon Mr. *B. L.* of 500. dald. of which you have communicated the Acceptance, are written off to me in bank in due time: for which I have credited you in your Reckoning courant for gilders 1301: 4:8. with the agio of Bank-money at 48. per cent: wherefore pleaſe to make me debitor, that we may agree in one. Further, in trading is there no alteration; refer to the encloſed Price Courant; if you ſee any profit therein, I am ready to concurr with you; wherewith, after cordial ſalutations, recommend you to God in mercy.

Amſterdam March the 15. 1676.

To Mr. P. C. *in Milain.*

Sir,

The above is copy of my laſt; ſince which have been without any of your acceptable Letters; wherefore they will come the ſooner: I will not doubt but you ſhall have had effected the orders for the buying in of the cheſt of gold-threed, which being don, pleaſe not to fail to ſend it me over

selve sal geopent hebben / werdt U. E. de deught en qualiteyt geadviseert / en sal geen Koopers versien. Doch alsoo den tegenwoordigen zwaren Oorlogh groote schaarsheydt van gelt maackt / soo vertrouw noch al lange tijt sal moeten wachten eer de selve sal konnen beneficeeren; 't succes werdt U. E. geadviseert.

De twee Wissel-brieven ten laste van Monsr. B. L. van 500. Daald. waar van U. E. de acceptatie hebbe gecommuniceert / zijn my ter behoorlijcke tijdt in Banco afgeschreven / waar van U. E. op sijn reeckening courant hebbe gecrediteert voor guldens 1301 : 4: 8. met de agio van Banckgelt a 48. per cento / waar voor mijn gelieft te debiteeren om d'accoort te konnen zijn. Voorders in Negotie geen veranderingh / mijn refereerende aan d'ingesloote Prijs-Courant / U. E. eenigh profijt daar in siende / ben bereydt met U. E. aan te gaan / waar mede na cordiale groetenis Godt in genade bevolen.

T. P.

In Amsterdam, den 15.
February.

Aan Sr. P. C. in Milaan.

MYn Heer,
't Bovenstaande is Copia van mijn laatste / t'sedert bevinde my sonder U. E. aangename Brieven dat dies te korter sal zijn: ick wil niet twijffelen of U. E. sal de ordres tot den Inkoop van het kasje Gout-draat geeffectueert hebben / 't welck geschiet zijnde / gelieft niet te manqueeren om my op het alder-spoedighste over te senden

over with the very first; being there is a great longing for it, and the sum thereof you may please to draw over Lyons with order on Paris upon Mr. *N. N.* where I have given the requisite orders for the honouring of your bills.

The Product of my cloth which is sold, that will now in a short time be due, please to bestow in a Bale of silk, ½ Tram and half organsin, at the price you last advised.

I will hope that you shall have sold the Russia Lether; if not, I desire you let no occasion, be neglected.

Your orders concerning the buying in of 10 Bales of Pepper, have not yet been able to effect; sith the same, contrary to all mens opinions, went higher in the Companys sale in the Respective Chambers of these Lands, than men had thought: but I beleeve that in 3 or 4 weeks the same shall be to be had at the limited price; wherein I shall let no opportunity slip.

The Convoy to *Cadix*, *Lighorn* and *Smirna* is granted against *ultimo Iuny*: if you have any thing to command I shall observe the same most diligently, Further it is in trading as you may see by the enclosed Price-courant; to which referr my self; wherewith &c.

G. S.

Amsterdam March the 12. 1676.

Lon-

den / alsoo daar groot verlangen na is / en 't beloop daar van kan U. E. sich prevaleeren te trecken over Lions, met ordre op Parijs in Sr. N. N. alwaar de noodige ordres gegeven hebbe om U. E. Brieven te honoreeren.

't Provenu van mijn verkofte Lakens / dat nu met den eersten staat te verballen / gelieft te besteden in een Baaltje Zijde ½ Tram / en half Organsin / ten prijse als U. E. laatst hebbe geadviseert.

De Juchten wil vertrouwen dat U. E. sal verkoft hebben / soo niet / versoecke geen occasie voorby te laten gaan.

De ordres nopende den Inkoop van 10. Ballen Peper hebbe voor als noch niet konnen effectueeren / alsoo (tegen alle opinie) de selve by de Compagnie in de respective Kameren van dese Landen hooger zijn geloopen als men gegist hadde; maar vertrouwe naar verloop van 3 a 4 weecken noch tot de gelimiteerde prijs sal konnen geraacken / daar in geen gelegentheyt sal laten voor by gaan.

't Convoy op Cadix, Livorno en Smirna is toegestaan tegens ultimo Juny, soo U. E. yets heeft te commandeeren / sal deselve op het alder naarstighste observeeren. Vorder in Negotie als by de ingesloote Prijs-Courant sal konnen sien / waar aan my refereere: waar mede &c.

G. S.

In Amsterdam, den
12. Maart, 1676.

Mijn

London, *Octob.* 17. 1676.

Sr,
Having finished my seven years Apprentiship, am now entring into the world for imployment for my self; and knowing my Trade depends upon acquaintance, make bold to renew former friendship with you; hoping, if it lies in your power, to do me any kindness therein, you will (for the love you bear to me) do your utmost to help me, and what you shall do therein shall be acceptable to

Your Servant to command

A. Q.

Leghorn 18. *April*, 1676.

To Mr. H. G. *at Amsterdam.*

Sr,
This servs for answer of your acceptable (letter) of the 20. March, that I would glady impart to you all the writings, and calculations of several commodities together with an account of the Coyns, Measures, and weights of several places, which all would yet be too heavy for to send with the post; I desire therefore that you would please to content yourself with this following.

150. pounds

London, ady den 17. Octob. 1676.

MYn Heer,

Mijn seven-jarigen dienst voleyndight hebbende / ben nu beginnende in de Werelt Negotie te doen voor mijn selven; en wetende dat mijn Neeringe veel op kennisse steunt / soo neme de stoutigheyt mijn voorige vriendtschap met U. E. te vernieuwen; verhoopende / indien het in U. E. macht is / my eenige vrientschap daar in te bewijsen / dat U. E. uw uyterste doen sult / (om de liefde die U. E. my toe draaght) om my te helpen / en het-gene U. E. daar in doen sult / sal aangenaam zijn aan

U. E. dienstwillige Dienaar

A. Q.

Aan d'Heer *H. G.* tot Amsterdam,

Livorno 18. April, 1676.

MYn Heer,

In antwoort van U. E. aangename van den 20. Maart, dient / dat ick gaarne U. E. soude mede deelen alle de Geschriften en Calculatien op veelderley Waeren / beneffens een notitie van Munte / Maten / en Gewicht op veelderley Plaatsen / dat al te zwaar sou zijn om met de Post te senden / versoecke derhalven dat U. E. sich gelieft te vernoegen met dit navolgende:

150. pont van Roma is 108. pont Genouees.

104. Genouees is 100. pont Milanees. 't Gewicht daar in Final is 2. per cento minder als 't Genouees.

1. Cantar tot Roma is 107. pont Amſterdams.

1 Carica of Laſt in Valenza is 10. Arubbia/ en een Arubbia is 36. pont.

100. pont in Baſſano is tot Genoua $107\frac{1}{3}$ en
tot Venetien - - - $113\frac{1}{9}$
tot London - - - - - $76\frac{1}{2}$
tot Vincenza - - 100
tot Antwerpen - - - 71
Bollogna - - - $95\frac{1}{4}$

100. ponden kleyn Gewicht van Genoua zijn tot Palermo en Meſſina kleyn gewicht 100

100. ponden kleyn Gewicht van Genoua zijn 87 pont in Bollogna.

134. pont van Livorno is tot Amſterdam 100 pont.

100. pont van Napels doen 107. pont in Venetie.

100. pont Hamborghs is 130. pont Livornees.

108. pont van Santen is 100. pont Amſterdams.

100. pont Amſterdams is 108. pont van Genoua.

100. pont Antwerps is 130. pont Bolonois.

1. pont Bollonois is 12. oncen/ en $15\frac{1}{2}$ once is een pont-Brabants.

100. pont van Ferraro is $73\frac{1}{2}$ pont Brabants.

126. pont Marſiliaans is 100. pont Hamburghs.

100. pont

150. pounds at Rome is 108. pounds at Genoa.

104. pounds of Genoa is 100. pounds Milans.

The weight in Final is 2. per cent leſs than the Genoa's.

1. Cantar at Rome is 107. pounds Amſterdam's.

1 Carica or Laſt in Valenza is 10. Arubbia; and one Arubbia is 36. pounds.

100. pounds at Baſſano is at Genoa $107\frac{1}{3}$ and

at Venice	-	-	-		$113\frac{1}{9}$
at London		-	-		$76\frac{1}{2}$
at Vincenza	-	-	-		100.
at Antwerp	-	-	-		71.
at Bolloign	-	-	-	-	$95\frac{1}{4}$

100. pounds ſmall weight of Genoa is at Palermo and Meſſina $100\frac{1}{2}$ pounds ſmall weight.

100. pounds ſmall weight of Genoa is 87. pounds in Bollognia.

134. pound Leghorns is at Amſterdam 100. pounds.

100. pound at Napels is 167. pounds in Venice.

100. pound Hamburgh's is 130. pounds Legorn's.

108. pound of Zante is 100. pounds Amſterdam's.

100. pound Amſterdams is 105. pounds of Genoa.

100. pound Antwerps is 130. pound Boloigns, 1. pound Bolloigns is 12. ounces: and $15\frac{1}{2}$ ounces is one pound Brabants.

100. pound of Feraro is $73\frac{1}{2}$ pounds Brabants.

126. pounds of Marſeilles is 100. pounds Hamburghs.

100. pound Lubeks is 97. pounds Amsterdams.

100. pound of Seville is 93. pounds at Amsterdam.

And at Bilboa the weight is as in Holland, and is weighed by the quintal of 155. pounds.

8. pound Amsterdams is 9. pound Dantzicks.

1. Rottel of Aleppo is 720. drams, and is 4. pounds 6. ounces Hollands.

1. ounce Amsterdams is 10. drams of Aleppo.

1. Cantar of Smirna is $7\frac{1}{2}$ Pataman.

1. Pataman is scarce $2\frac{5}{8}$ pounds Hollands.

96. Pikes in Smirna are 100. ells in Holland.

25. Ells of Linnen in Lions make in Genoa 10. Canes.

100. Palms of Genoa make in Cagliary in Sardinia 96. palms; and 1. Cane of Cagliary is there 12. palms.

29. Palms of Genoa are 10. ells Amsterdams.

1. Centener of 111. pounds in London is 108. pounds Brabants.

1. Fodder of Lead in London is $19\frac{1}{2}$ Centner or 1950. pounds.

103. pounds Amsterdams is 112. pounds at Dublin.

100. Ells Antwerps is in London 60. ells.

100. Ells English is $166\frac{2}{3}$ ells Antwerps.

146. Ells Brabants is a 100. yards.

118. Gallons make 1. pipe of Oil in London.

1. Catty in Banda is $5\frac{1}{2}$ pounds in Holland.

1. Baar of Pepper is 360. pounds.

1. Pickol is 120. pounds.

100. Catty is 1. Pikol.

1. Catty is $1\frac{1}{4}$ pounds.

In

100. pont Lubecks is 97. pont Amsterdams.
100. pont van Sivilia is 93. pont Amsterdams.
En tot Bilboa is 't Gewicht als in Hollant/ en werdt by 't quintaal gewogen van 155. pont.
8. pont Amsterdams is 9. pont Dantsicks.
1. Rottel van Aleppo is 720. draghmen / en is 4. pont 6. oncen Hollandts.
1. ons Amsterdams is 10. draghmen van Aleppo.
1. Cantar van Smirna is $7\frac{1}{2}$ Pataman.
1. Pataman is $2\frac{5}{8}$ pont Hollandts schaars.
96. Piecke in Smirna is 100. ellen Hollants.
25. Ellen van Lion in Lywaat doen in Genoua 10. Cane.
100. Palmen van Genoua doen tot Cagliary in Sardaigne 96. palmen; en 1. Cane van Cagliary doet 'er 12. palmen.
29. Palmen van Genoua zijn 10. el Amsterd.
1. Centener van 111. pont in Londen is 108. pont Brabants.
1. Voeder Loot in Londen is $19\frac{1}{2}$ Centner/ of 1950. pont.
103. pont Amsterdams is 112. pont tot Dublin.
100. Ellen Antwerps is in Londen 60. ellen.
100. Ellen Engels is in Antwerpen $166\frac{2}{3}$ el.
146. Ellen Brabants is 100. gaarden.
118. Gallons doet 1 pijp Oly in Londen.
1. Catty in Banda is $5\frac{1}{2}$ pont Hollants.
1. Baar Peper is 360. pont.
1. Pickol is 120. pont.
100. Catty is 1. Pickol.
1 Catty is $1\frac{1}{4}$ pont.

IN BENGALEN.

1. Man is 40. Cheer.
1. Cheer is $1\frac{1}{3}$ pont Amsterdams.
8. Maas is een Tijl.
100. Rottels van Messina is $184\frac{1}{2}$ kleyn Engels Gewicht.
1 Rottel van Napels is $33\frac{2}{3}$ once Engels.
100. Brazz Zijde maat in Florencen is $48\frac{1}{2}$ ellen of 60. gaerden tot London.
1. Canna is $2\frac{1}{2}$ Engels.
100. Brazz in Wol is 104. in Zijde.
110. pont / of een Quintaal is 114. a 115. Engels.
100. pont Livorrnees is $77\frac{3}{8}$. pont Engels.
1. Voeder Loot is 19^{1} Centener tot Londen/ en is 2872. pont Livornees.

Dit is / Mijn Heer, voor soo veel de tijdt toe laat / en goet gevonden hebbe om U. E. te communiceeren / ick hebbe anders noch stof genoeg om een heel boeck daar van te formeeren. Voorder yets van U. E. dienst wetende / gelieft maar te commandeeren / in haast.

S. M.

Aan den Heer *H. G.* in Amsterdam.

MYn Heer,

In antwoort van U. E. aangename van den 10. dito / dient desen / dat het my lief is U. E. soo wel heeft weten te oordeelen van de calculatie en het varieeren van de Maten en Gewichten: De oorsaak waarom verscheyde Luyden / die haar hebben bemoeyt van Munten en

1. Man is 40. cheer.
1. Cheer is $1\frac{11}{32}$ pounds Amsterdams.
100. Rottels of Messina are 184. pounds small weight English.
1. Rottel of Napels is $33\frac{1}{?}$ ounces English.
100. Brazz silk measure in Florence is $48\frac{1}{2}$ ells or 60. yards at London.
1. Canna is $2\frac{1}{2}$ English.
100. Brazz in Woll is 104. in Silk.
150. pound or a Quintal is 114 or 115. English.

100. pounds Leghorn's is $77\frac{3}{8}$ pounds English.
1. Fodder of Lead is $19\frac{1}{2}$ Cent. at London; and is 2872. pounds Leghorn's.

This is, *Sir*, as much as the Time permits, and I found good to communicate to you, otherwise I have yet stuff enough to frame a whole Book thereof: If you know any thing further for your service, please but to command, In hast,

S. M.

To Mr. H. G. *in Amsterdam.*

SR,
These serve for answer to your acceptable (Letter) of the 10. dito, that I am glad that you could know so well how to judge of the calculation and the differencing of measures and weights: The reason why several people, which have trou-

bled themſelvs about deſcribing coyns and meaſures and to judge thereof, have not attain'd to their end, is, becauſe they made no over-caſting or calculation of what you have written, nor of the large weighing of the Weigher: but made their calculation for the moſt part of the bare weighing of iron againſt iron, as if it was weigh'd in a weigh-skale one againſt the other, without conſidering that in the one Land are uſed Stilliatſen or Unſters (*that is,* inſtruments of weighing,) which do always vary from others: beſides that yet one ſort of commodities will always render leſs or more; becauſe they dry more or ſhrink more in; ſome commodities which are ſold by the meaſure are firſt ſoundly ſtretcht, and, coming to the deſigned Place, are put in water, and again made to ſhrink in; which then may differ 2. or 3. per cent; and if one be not better inſtructed beforehand through ones own experience, men may always judge amiſs of the reduction: and this is yet without conſideration of the ſeaſon of the year, which in the Winter is always moyſter, and by conſequence doth always make the commodities heavyer, whereof the Whale-bones (or Whales beards) do give us a lively example; and that the Climate of the Land, as *Italy*, where it is always dryer and warmer then in *Holland*, may make the goods weigh leſs, ſo that men ought always to take heed thereto. So that I would ſay this, that though this might come to differ from other Tables made of coyns, meaſures and weights, yet this ſame muſt be preferr'd, as being an experience

which

Maaten te beschrijven / en daar van te oordee-len / haar ooghwit niet hebben bereyckt / is / door dien sy geen overslagh ofte calculatie heb-ben gemaackt op het gene U. E. geschreven hebt / noch op het liberaal wegen van den We-ger / maar haar reductie is meest gemaackt naar het bloote Gewicht van Yser tegen Yser / als of het in een ballans tegens elkander ghewogen was / sonder haar gedachten te laten gaan / dat in 't eene Landt Stilliatsen ofte Unsters ghe-bruyckt worden / die altijdt van anderen ver-schillen ; behalven dat noch d'eene soorte van Waeren altijdt of minder of meerder sal rendee-ren / om datse meer verdrooght of wel meer in-krimpt. Sommige Waeren die by de Maten verkoft werden / werden eerst lustigh gereckt / en ter gedestineerde plaatse komende / in 't wa-ter gedaan / en weer laten inkrimpen / dat dan 2 a 3 per cento kan scheelen: en als men albe-voorens niet door een eygen ondervindingh beter onderricht is / oordeelt men altijdt abusive-lijck van de reductie ; en dit is noch buyten con-sideratie van 't saysoen van 't jaar / 't welck in de Winter altijdt vochtiger is / en by gevolgh de Waeren altijt doet bezwaren / daar ons de Wal-vis-baarden een levendige exempel van geven ; en dat 't Climaat van 't Landt / gelijck als Ita-lie, daar 't altijdt drooger en warmer is als in Hollandt, de Goederen minder doet wegen / soo dat men daar altijdt op dient te letten. Soo dat ick dit wil seggen / dat schoon dit soude mogen komen te differeren met andere Tafelen op Munten / Maten en Gewichten ghemaackt / deselve evenwel gepreferereert moet worden / als

zijnde een experientie / die in verscheyde voorval-len waarlijck ondervonden is / gelijck als uyt de volgende calculatie ghesien konnen worden / welcke U. E. tot een proef toegesonden werdt / met meeninge om soo dese U. E. behaaght / noch 5 a 600. andere te doen hebben. Eyndigende blijve

U. E. dienstwillige Dienaar.

S. M.

Calculatie over 4. Stucken *Bollonse* Taffen in *Amsterdam* ingekoft, en per Londen gesonden, en daar verkoft.

	guld.	st.	p.
4. Ps houdende Brazz 413. af voor de Reductie doen in Amsterdam 367. el a 35. stuyvers de el.	643:	2:	8
Af voor 12. per cento Rabat voor 18. maanden.	77:	16:	0.
	565:	6:	8.
Af 1. per cento voor prompte betalinge.	5:	13:	8.
	559:	13:	0.
Voor alle onkosten in Amsterdam tot aan voort toe	10:	12:	0.
	570:	5:	0.

Volght

which in ſeveral occaſions is found to be true; as may be ſeen out of theſe following calculations, which are ſent you for a proof, with intention, if this pleaſe you, to let you have 5 or 600. more. Concluding remain

Your Servant ready to ſerve you.

S. M.

Calculation of 4. *Pieces* Bolloigns *Taffity bought in* Amſterdam, *ſent to* London, *and ſold there.*

	gil.	ſt.	p.
4. Pieces containing Brazz 413. taken off 11. per cent for Reduction, make in *Amſterdam* 367. ells at 35. ſt. the ell.	643:	2:	8.
Taken off 12. per cent rebate for 18. moneths.	77:	16:	0.
	565:	6:	8.
Taken off 1. per cent for ready payment.	5:	13:	8.
	559:	3:	0.
For all charges in *Amſterdam* till on board.	10:	12:	0.
	570:	5:	0.

Followeth (here) the Sail at London.

4. Ps. Brazz 413. at 53¼ per cent			ℒ ß ₰
221¼ ells at ß 5¼ the ell.			58: 1: 6.
For fraight	2: 10: 0.		
For Brokeridge	0: 5: 8.		
Provision.	1: 3: 4.		3: 19: 0.
			54: 2: 6.

	gild. ſt. p.
a 38. ß per ℒ Sterl.	614: 0: 0
Taken off for the buying in	570: 0: 0
comes at 7¼ per cent gain to	44: 0: 0

en 3. per cent for agio of Bank mony.

Calculation made of a party Currans ordred to be bought at London *to be sold again in* Amsterdam.

	gil.	ſt.	p.
20. Centener in *London* ought to weigh here at 112. per centener			
2240 ℔ a 25. gild. per cent.	560:	0:	0:
for fraight from *London* hither.	5:	0:	0
for convoy and direction.	20:	7:	0
for unloading.	1:	0:	0
bringing in the Packhouse, and other small things	2:	0:	0
bringing to the weigh-house	1:	0:	0
for brokeridge.	1:	0:	0
for Provision I set	10:	13:	0
	519:	0:	0
advance of Bankmony 3 per cent	15:	10:	0
	503:	10:	0

Which

Volght den Verkoop in London.

4. Ps Brazz 413. a 53¼ per cento			£ ß ₰	
221 el a ß 5¼ d'el.			58: 1: 6.	
voor Vracht	2: 10: 00			
Cortagie.	0: 5: 8			
Provisie.	1: 3: 4.	3: 19: 0		
		54: 2: 6		
		gul. st. p.		
a 38. ß per £ Sterl.		614: 0: 0.		
af voor den Inkoop.		570: 0: 0		
komt a 7¾ per cento winst.		44: 0: 0		

en 3. per cento voor Agio van Banckgelt.

Calculatie gemaackt over een party Corenten, tot *London* te laten inkoopen, om tot *Amsterdam* weder te verkoopen.

20. Centener in London dienen hier te wegen a 112. per centener 2240 ℔ a 25. gul. 't hond.	gul. st. p.
	560: 0: 0
voor vracht van Londen herwaarts	5: 0: 0
voor Convoy en Directie	20: 7: 0
voor lossen	1: 0: 0
in 't Packhuys brengen / en andere kleynigheden.	2: 0: 0
na de Waagh brengen.	1: 0: 0
voor Makelaardy	1: 0: 0
voor provisie stelle.	10: 13: 0
	519: 0: 0
opgelt van Banckgelt 3. per cent.	15: 10: 0
	503: 10: 0

Welke gereduceert a ß 35¼ Sterlings doen in London	£	ß	₰
	46 :	14 :	3
Soo dat den Inkoop in London byy aan boort te leveren kost a ß 40 't Centener is	40 :	0 :	0
soo blijft 't minst	6 :	14 :	3

't welck 16½ per cento is.

London primo January, 177⅚.

Aan Mijn Heer Joan Brames te Hamburgh.

MYn Heer,

Voorleden weecke hebbe U. E. gesonden/ volgens uwe laatste sub dato den 4. passato, een party Stoffen/ de beste en bequaamste die ick heb konnen krijgen / te gelijck met een party Specery/ waar van de Reeckening ingeslooten is : daar voor hebbe U. E. £ 1451 : 10 : 0 gedebiteert/ en versoeck U. E. by de eerste occasie my omtrent 4 a 500 £ Sterlinghs te remitteeren op korte sight/ en ghy sult verobligeeren

U. E. toegenegene Vrient
Peter Sack.

Mon-

Which being reduced at ß 35¼ Sterl.	£	ß	ß
make in *London*	46:	14:	3
So if the buying in *London* and delivering free on ship-board which cost ß 40 per Centner, be	40:	0:	0
then the gain remaineth	6:	14:	3
which is 16½ per cent.			

London Ianuary the first 1675.

To *Mr. Iohn Brames* in *Hamburgh.*

SIr,

The last week I sent you according to your last *dated the 4th. past* a parcel of Stuffs the best and fittest that I could get, together with a parcel of Spices, whereof the account is inclosed: I have set you *debet* for them £ 1451: 10: 0 and desire you by the first occasion to remit me about 4 or 500. £ Sterling at short sight, and you will oblige

Your affectionate Friend

Peter Sack.

Mr. *Iohn Brames* debet for Goods following, shipt the 22. December, 1676.

	s d	l. s. d.
459 ells of Green Bays,	at 2: 5 the ell	055: 09: 03
987 ells of Dyed Canvas,	at 1: 5 the ell	069: 18: 03
876 ells of Holland Cloth,	at 4: 6 the ell	197: 02: 00
500 ps of fine Lawns,	at 11: 6 the ps	287: 10: 00
519 ells of Linnen Cloth,	at 2: 8 the ell	078: 10: 08
589 ps of Dyed Fustians,	at 19: 0 the end	559: 11: 00
189 ps of white Dito,	at 17: 6 the end	165: 07: 06
259 ells of narrow Cloth	at 1: 2 the ell	015: 02: 02
	Somma £	1428: 10: 10

Mr. *Iohn Brames* debet for the following Spices, shipt by order the 22. December, 1676.

	l.	s.	d.
One small box of Cinamon.	8:	8:	8
One barrel of New Raisins.	3:	3:	3
Two small parcels of Pepper.	2:	5:	7
Two Rolls of Virginia Tabacco.	1:	8:	6
Five Frails of Mallago Raisins	3:	3:	2
A box of Sugar-Candy weight 98 *l.* ½	4:	10:	0
Total Sum *l.*	22:	19:	2

Mon-

Monsieur *Ioan Brames* debet voor de volgende Goederen, gescheept den 22. December, 1676.

		ß g	£ ß g
459 el Groene Bayen	a 2: 5 d'el	055: 09: 03
987 el geverfde Canefas	a 1: 5 d'el	069: 18: 03
876 el Holl. Lywaat.	a 4: 6 d'el	197: 02: 00
500 ps fijne Camerd.	a 11: 6 per ps	287: 10: 00
519 el Lywaat	a 2: 8 d'el	078: 10: 08
589 ps geverf. Bomb.	a 19: 0 p. eind	559: 11: 00
189 ps witte dito	a 17: 6 p. eind	165: 07: 06
259 el naauwe Lywaat	a 1: 2 d'el	015: 02: 02
	Somma	£ 1428: 10: 10

Monsieur *Iohn Brames* voor de volgende Speceryen door sijn order gescheept den 22. December, 1676.

Een kleyn Doosje Caneel	8:	8:	8
Een Vaatjen Nieuwe Rozijnen.	3:	3:	3
Twee kleyne partyen Peper.	2:	5:	7
Twee Rollen Virginie Caback.	1:	8:	6
Vijf Korven Mallago Rozijnen.	3:	3:	3
Een doos Suycker-candy / weeght 98½ lb	4:	10:	0
Summa tota £	22:	19:	2

Extract uyt het Register van de Willekeuren der Stadt Amstelredamme, Gepubliceert den 31. Julii, 1660.

ALsoo mijne Heeren van den Gerechte in ervaringe komen dat de Willekeure van den 31. January 1656. rakende het protesteeren van de Wissel-brieven / hier ter Borse geslooten / ten regarde van de verscheydenheyt van 't gebruyck ende observantie van andere plaatsen / niet gevoeghlijck ende sonder inconvenienten onderhouden / achtervolght ende nagekomen kan werden; Dat oock verscheydene misverstanden van tijdt tot tijdt ontstaan / uyt dien dat de Acceptatien doorgaans ghescheiden met simpele ondertekeningh van Geaccepteert, of diergelijcke; sonder byvoeginge van tijdt / of ondertekeninge van naam of toenaam: SOO IS'T, dat Welgemelte mijne Heeren van den Gerechte / genegen zijnde daar inne soo veel als mogelijck is te voorsien / op nieuws geordonneert ende gewillekeurt hebben het gene volght.

I.

Dat van nu voortaan alle Wissel-brieven / hier ter Borse geslooten / by faute van betalinge geprotesteert sullen moeten werden na de Rechten / observantien ende costuymen van de plaatse / daar de betalinge is gedestineert: derogerende ende te niet doende ten dien fine het eerste Articul van de Willekeuren hier boven gementioneert.

II.

Dat voorts alle Wissel-brieven / van buyten komende / omme binnen dese Stadt betaalt te wor-

An Extract out of the Register of the Arbitrary-Laws of the City of Amstelredam, published the 31. *of July*, 1660.

WHereas the Lords of the Government find by experience that the By-law of the 31 of January 1656. concerning the protesting of Bills of Exchange concluded here on the Exchange, in regard of the diversity of uses and observances of other places, can not be duly and without inconveniences preserved, prosecuted and observed: that also several misunderstandings have arisen from time to time from hence, that the Accptances commonly are but don onely by underwriting *Accepted* or such like; without the adding of time or subscribing of name or sirname: THEREFORE, the foresaid Lords of the Government, having a desire, as much as is possible, to take care therein, have a new ordained and of their own will statuted the following:

I.

That henceforward all Bills of Exchange, concluded on here on the Exchange, by defect of payment must be protested according to the Rights, observations and customs of the place where the payment is appointed: derogating and annihilating, to that end, the first Article of the By-Law above mentioned.

II.

That henceforward the Bills of Exchange, coming from abroad, to be paid in this City, upon the

the non-performance must be protested at the longest within six days after the day they are due, Sundays and Holydays therein comprehended; and the day after the day of their falling due to be accounted the first: except it were that, because of the Exchange-Bank being shut, no payment could be made; In which case they must be protested within the second or at furthest the third day after the opening thereof, saving that, in all cases the sixth day after the day of falling due shall first be past.

III.

And lastly, that for the future all Acceptances shall be made by the subscribing of the names and sirnames of the Acceptants or their Authorizeds, with the expressions of their quality, and the addition of time; upon the pœnalty, that if otherwise, and by defect thereof, they shall be liable to be protested, on the behalf of the Holders of the Bills of Exchange for non-acceptance, in like manner as if the Acceptance was denied.

Thus ordered the 30. of July, 1660.

An Extract out of the Register of the Arbitrary Laws of the City of Amstelredam, published the 6. of February, 1663.

THe Honble the Lords of the Government, for the clearing of their Arbitrary-Law concerning the case of the Exchange given forth the 31. of July 1660, have further declared the following Articles.

First,

worden / by non voldoeninge ge-protesteert sullen moeten worden uytterlijk binnen den sesten dagh na de verval-dagh / de Sondagh of Heyligen dagen daar in begrepen / ende den dagh na de verval-dagh voor d'eerste dagh gerekent: 't En ware dat / ter oorsake van het sluyten van de Wissel-banck / geene betalinghe gedaan konde werden; In hoedanigen gevalle geprotesteert sal moeten worden binnen den tweeden of uyt-terlijck den derden dagh naar het openen van dien / behoudelijck dat in allen gevalle den sesten dagh na de verval-dagh verstreken sal wesen.

III.

Ende dat eyndelijck in toekomende alle Acceptatien sullen moeten ghe schieden met onder-teyckeninge van de namen ende toenamen van den Acceptanten / of der selver Gemachtigdens / met expressie van haar-luyder qualiteyt ende by-voeginge van tijdt / op peene van anders / ende by gebreke van dien / van wegen de Houders van de Wissel-brieven geprotesteert sal mogen wer-den van non acceptatie / in gelijcker voegen als of de acceptatie was geweygert.

Aldus gearresteert den 30. Julii 1660.

Extract uyt het Register van de Willekeuren der Stadt Amstelredam, Gepubli-ceert den 6. Februarii, 1663.

MYne E.E. Heeren van den Gerechte hebben tot elucidatie van hare Willekeure op het stuck van Wissel / ge-emaneert den 31. July / 1660. nader gedeclareert de volgende Articulen:

Eer-

I.

Eerstelijck / dat in gelegentheyt van Wissel
houdende te betalen eenige dagen sicht / of naar
sicht / ofte eenige dagen dato of naar dato / den
tijdt van soodanigh een Wissel-brief begint te
loopen van den volgenden dagh / als by exem-
pel / als soodanige Wissel-brief getoont of geda-
teert is den eersten May / te betalen drie dagen
sicht ofte naar sicht / drie dagen dato ofte naar
dato / in soodanigen cas den vierden dagh voor
den verval-dagh van deselve Wissel-brief sal ge-
houden worden / en by gevolge den tijdt om te
protesteeren sal beginnen te loopen op den vijf-
den dito / en eyndigen den tienden dito.

II.

Ten anderen / dat de tijdt om te protesteeren
naar het openen van de Banck / sal beginnen
den volgenden dagh naar deselve openingh / son-
der onderschept wat dagh het als dan soude mo-
gen zijn / als by exempel / als de Banck open
gaat op een Saturdagh / dat als dan de drie da-
gen sullen beginnen te loopen des Sondaghs
daar aan volgende / invoegen dat het protest up-
terlijck des Dinghsdaghs ghedaan sal moeten
worden.

III.

Ten derden / dat de Houders der Wissel-brie-
ven verballende voor het sluyten van de Banck /
(de ses dagen van te moeten protesteeren noch
niet in 't geheel verstreken zijnde) sullen vermo-
gen met protesteeren te wachten / tot twee a drie
dagen na het opgaan van de Banck / volgens
de Keure.

Actum den 5. February, 1663.

Ex-

I.

First, that in caſe of a Bill of tenure to be paid at ſome days ſight, or after ſight, or ſome days date, or after date, the time of ſuch a Bill of Exchange begins to run on the following day; as for example, if ſuch a Bill be ſhown or dated the firſt of May, to pay three days ſight or after ſight, three days date, or after date, in ſuch caſe, the fourth day ſhall be held for the day of it's being due, and by conſequence, the time to proteſt ſhall begin to run on upon the fifth dito, and end the tenth dito.

II.

Secondly, that the time to proteſt, after the opening of the Bank, ſhall begin the next day after the opening thereof without differencing what day it then might be on; as for example, when the Bank opens on a Saturnday, that then the three days ſhall begin to run on from Sunday following; in ſo much as the Proteſt muſt at the furtheſt be made on Tuesday.

III.

Thirdly, that the Holders of the Bills of Exchange being due before the ſhutting of the Bank, (the ſix days wherein the Proteſt ſhould be made not being wholly expired) may ſtay with the proteſt two or three days after the opening of the Bank, according to the Law.

Actum the 5. of February, 1663.

Ex-

Extract out of the Register of the Arbitrary Laws of the City of Amstelredam.

NOTIFICATION.

Published the 2. December ; 1664.

THe Hon:ble the Lords of the Government have understood and ordained, that in case the Acceptants of the Bills of Exchange should chance to refuse the paying of them when they are due, the aforesaid Bills of Exchange must be sent back with protest to the Drawers, to demand the payment, and if then the Drawers do not perform the same, but let them be return'd unpaid, the Holders thereof shall have as much right against the Acceptants as against the Drawers; namely, of Imprisonment of their persons, and Arresting of their Goods.

Actum the 13. of November, 1664.

BILLS OF EXCHANGE.

Exon the 1. December, 1676. for 300. pounds Sterling at 35. Shillings and 6. groat Flemish.

AT double usance pay this my first Bill of Exchange to Mr. *D. C.* or order, three hundred pounds Sterling at thirty five Shillings six groat Flemish for the value of Mr. *I. B.* and place it to mine accompt as per advice.

Your Friend

P. P.

To Mr. *H. A.* Merchant
in Amsterdam.

In

Extract uyt het Register van de Willekeuren der Stadt Amstelredamme.

NOTIFICATIE.

Gepubliceert den 2. December, 1664.

Myne E. E. Heeren van den Gerechte hebben verstaan ende geordonneert / dat / ingevalle de Acceptanten van de Wissel-brieven de betalinge van deselve ten verval-dagen komen te weygeren / de voorsz. Wissel-brieven met protest na de Treckers te rugge sullen werden gesonden om de betalinge te vorderen / ende indien de Treckers als dan deselve niet en voldoen / maar die onbetaalt laten keeren / sullen de houders tegens de Acceptanten soodanigh recht hebben / als tegens de Treckers; namentlijck / van Gyseling op haar Persoon / en Arrest op hare Goederen.

WISSEL-BRIEVEN.

Exon. ady 1. December 1676. voor 300. pont Sterling a 35. Schellingen en 6 groot Vlaams.

Op dubbel uso betaalt desen mijnen eersten Wissel-brief aan Sr. D. C. ofte ordere drie hondert ponden Sterlincks / a vijf en dertigh Schellingen / en ses groot Vlaams / de waarde van Sr. J.B. en stelt het op mijn reekening als per advijs /

U. E. Vrient

P. P.

Aan Sr. *A. H.* Koopman
tot Amsterdam.

In Amſterdam, the 5. of Iune, 1676. for 100. pounds Sterlings.

AT ten days ſight, not having my firſt, pay this my ſecond Bill of Exchange to Mr. *A. B.* or order, one hundred pounds Sterlings, the value received here of Maſter *N. H.* make good payment, and place it to accompt, as per adviſe,

Your loving Friend

E. M.

To Mr. G. A. *Merchant in Hamburgh.*

An Aßignation.

MR. *O. N.* be pleaſed to pay to Mr. *D. H.* or to the bearer (*ſhewer*) hereof, eight hundred and fifty gilders, and it will be as ſatisfactory as pay'd to my ſelf. (*or, and it will prove to you good payment againſt me*)

I. W.

In Middelburg, the 6. Iune, 1676.

Een Connoſſement (*A Bill of Loading*) na de Engelſche manier.

SHipped by the grace of God in good order, and well conditioned, by *Robert Merchant*, in and upon the good Ship, called the *Palm-Tree*, whereof is Maſter under God for this preſent voyage *William Goodman*, and now riding at anker in the *Maſe*

by

In Amsterdam, den 5. Junii, 1676. voor 100. pont sterlings.

T'Ssen dagen naar sicht / mijn eerste niet hebbende / betaalt dese mijnen tweede Wissel-Brief aan Sr. A. B. ofte ordere / hondert ponden sterlinghs / de waarde alhier ontfangen van Sr. N. H. doet goede betalinge / ende stelt het op reeckeninge / als per advijs /

U. E. beminde Vrient.

E. M.

Aan Sr. *G. A.* Koopman
tot Hamburgh.

Een Assignatie.

SR. O. N. U. E. gelieve aan Sr. D. H. ofte aan toonder deses / te betalen acht hondert en vijftigh guldens / ende het sal U. E. tegens my voor goede betalinge verstrecken.

I. W.

In Middelburgh, den 6.
Juny, 1676.

A Bill of loading (Connossement) *after the Dutch manner.*

ICk Willem Goetman van Dordrecht, Schipper naast Godt van mijnen Schepe / genaamt De Palm-Boom, als nu ter tijdt gereed leggende in de Maas by Rotterdam, om met den eersten goeden wint die Godt verleenen sal te zeylen na

Rouaan, alwaar mijn rechte ontladinge zijn sal/ oirkonde ende kenne dat ick ontfangen hebbe onder den Overloop van mijn voorsz. Schip van u Robbert Koopman, te weten: M: W: tien Balen Juchten/ al drooge ende wel geconditioneert/ ende gemerckt met dit voorstaande merck. Al het welcke ick beloove te leveren (indien my Godt behouden reyse verleent) met mijn voorn Schip tot Rouaan voorsz. aan den eersame Joannes Liever, ofte aan sijnen Facteur ofte Gedeputeerden/ mits my betalende voor mijn Vracht van dit voorsz. Goet vijf-en-twintigh guldens Hollandts gelt/ ende de averye na der usantien van der Zee. Ende om dit te voldoen dat voorsz. is/ soo verbinde ick my selven ende alle mijn goet/ ende mijn voorsz. Schip met alle sijn toebehooren. In kennisse der waarheyt/ soo hebbe ick drie Connossementen hier af onderteeckent met mijnen name/ of mijnen schrijvent van mijnent wegen/ al van eender inhoudt/ het eene voldaan/ de andere van geener waerden. Geschreven in Rotterdam, den 20. dagh van October 1676.

Willem Goetman.

A Dutch Bond or Obligation for money.

ICk ondergheschreven bekenne midts desen deughdelijck schuldigh te wesen aan den Heer H. Q. de somme van acht hondert gulden voor contant geldt/ by my R. V. tot mijn genoegen ontfangen/ welcke voorn. somme van acht hondert gulden ick aan hem ofte Thoonder deses beloo-

by *Rotterdam*, and by Gods grace bound for *Roan*, to ſay ⩕ : W : ten Bales of Ruſſia Leather, being marked and numbred as in the margent, and are to be delivered in the like good order, and well conditioned at the aforeſaid Port of R*oan* (the danger of the ſeas onely excepted) unto *Iohn Liever* or to his aſſigns, he or they paying fraight for the ſaid goods five and twenty Hollands gilders, with primage and avarage accuſtomed. In witneſs whereof the Maſter or Purſer of the ſaid Ship hath affirmed to three Bills of Loading, all of this tenor and date, the one of which three Bills being accompliſhed, the other two to ſtand void. And ſo God ſend the good Ship to her deſired Port in ſafety. Amen. *Dated in Rotterdam the* 20. *day of October*, 1676.

William Goodman.

Een Duytſe Obligatie voor Gelt.

I Underwritten do acknowledge by theſe, really to be indebted to *Mr. H. Q.* the ſum of eight hundred gilders, for ready money to my content received, by me *R. V.* which ſaid ſum of eight hundred gilders I do promiſe to pay to him or the Shower hereof without charges or dammages at the

end of twelve moneths, preciſely after the date hereof with the Intereſt of the ſame, according to four and a fourth part per cent in the year; untill the full payment. Hereto binding my perſon and all my goods, none excepted, ſetting the ſame open to the power of all Judges and Laws: In witneſs of the truth whereof I have ſigned the ſame with my own hand. Actum in *Amſterdam* the third of *November*, in the year ſixteen hundred ſeaventy ſix.

R. V.

A clearing of an accompt.

THis day the tenth of November 1676. have we *V. L.* and *B. H.* friendly agreed together, and have reckoned from the begining to the end for certain disburſed moneys, and other things, which *I. V. L.* demanded and he remained indebted to me by the end of the accompt for the ſumm of 194. gilders, which I acknowledge to have received; and herewith all our reckonings are dead and annihilated, and all that was ſtanding out between us ſatisfied. Acted in Amſterdam in the hous of *A. M.* in preſence of *A. B.* and *N. L.* as witneſſes, the tenth of November, 1676.

V. L. B. H.

Words

beloove kost en schadeloos te betalen over twaalf Maanden / naar dato deses precijs / met den Interest van dien / tegens vier en een quart per cento in 't jaar ; totte effectuele betalinge toe. Hier vooren verbindende mijn persoon ende alle mijne goederen / geen uytgesondert / stellende deselve tot bedwang van allen Rechteren ende rechten. In kennisse der waarheyt dit met mijn eygen handt onderteeckent. Actum in Amstelredamme den derden November, in 't jaar sestien hondert ses-en-t'seventigh.

R. V.

Een Af-reeckeningh.

OP huyden / den tienden November 1676. zijn wy V. L. ende B. H. minnelijck over een gekomen / ende van alles tot alles afgerekent voor verschote penningen / en andere saken / die ick V. L. was eysschende / ende hy my tot slot van reeckeninge schuldigh bleef / voor de somme van 194. guldens / welcke somme ick bekenne ontfangen te hebben / ende hier mede zijn alle onse reeckeningen doodt ende te niet / ende alles wat wy met malkanderen hadden uytstaan / voldaan. Aldus gedaan binnen Amsterdam / ten huyse van A. M. in de tegenwoordigheydt van A. B. ende N. L. als Getuygen / den tienden November / 1646.

V. L. B. H.

Woor-

Words of most use amongst the Merchants.	Woorden van meest gebruyck onder de Kooplieden.
Addresseeren.	*to* Addresſ
Agio.	l'Agio, advance of Bank-money.
Arbeytsloon.	Labourage.
Commissie.	Commiſſion.
Connossementen.	Bills of loading.
Consigneeren.	*to* Conſign.
Convoy.	Cuſtome.
Courtagie ofte Makelery.	Brokeridge.
Dito.	The ſaid.
Endosseeren.	*to* Endors.
Factuur.	Invoice.
Goverao.	Government.
Havery.	Loſs *or* dammage in a ſhip.
Herwisselen.	Charge *or* recharge.
Lichter-huur.	Lighter-hire.
Loots-gelt.	Pilot-money.
Op sicht.	At ſight.
Provisie.	Proviſion.
Schuyt-huur.	Boat-hire.
Tol.	Toll.
Vracht.	Fraight.
Uso.	Uſance *viz.* one moneths time to pay.
Waagh-gelt.	Weigh-money.
Wissel.	Change, Exchange.

FINIS.

163

The English and Netherdutch

ACADEMY.

THE THIRD PART,

Containing

A VOCABULAR

Of *English* with the *Netherdutch* Words annexed.

---

d'Engelsche en Nederduytsche

ACADEMY.

HET DERDE DEEL,

Inhoudende

Een VOCABULAAR

Van Engelsche met de Nederduytsche Woorden daar by gevoeght.

t'AMSTERDAM,

Gedruckt by *Steven Swart*, 1676.

A VOCABULAR.

Een WOORDEN-BOECK.

A ofte *An* werd by de *Engelsche* gebruyckt voor een voorstellige Artijckel, en beteeckent een; als *a Man* een Mensch; *an Arm* een Arm.

AB

to Abandon Verlaten.
to Abase Vernederen.
Abash't Verbaast.
to Abate Verminderen.
an Abbat *een* Abt.
to Abbreviate Verkorten.
to Abhor Verfoeyen.
to Abide Blijven/ verblijven.
Abject Verworpen.
to Abjure Verzweeren.
Ablative Af-nemer.
Able Machtigh.
to Abolish Te niete doen.
Abominable Afgrijsselijck.
Abortive Misboren.
Above Boven.
to Abound Overvloejen.
About Om/ omtrent.

AB

Abroad Buyten.
Abrogate Te niet doen.
Abrupt Afgebroken.
Absent Absent/ afwesende.
to Absolve Ontslaan.
Absolutely Absolutelijck.
to Abstain Onthouden.
an Abstract *een* Kort begrijp.
to Abstract Uyt-trecken.
Absurd Onbetamelijk.
Abundance Overvloet.
to Abuse Misbruycken.
to Accept Aannemen.
Acceptable Aanghenaam.
Access Toegangh/ acces.
an Accident *een* Toeval.
Acclamation Toeroepinge.

to Ac-

to Accomplish Volbrengen.
an Accord *een* Accoort/ over-eenkominge.
According to Volgens/ na.
to Account, accompt *or* esteem Achten.
an Account *een* Reeckeningh.
to Accuse Beschuldigen.
to Accustome Gewennen.
an Ache *or* pain Pijn. head-ache hooftpijn. tooth-ache tantpijn/ &c.
to Acknowledge Erkennen.
an Acorn *een* Aker.
to Acquaint Bekent maken.
Acquaintance Gemeynsame kennisse.
to Acquit Ontlasten.
an Acquittance *een* Quittancie.
an Acre *or* Aker *een* Acker ofte Morgen (Landts.)
an Act *een* Ordinantie.
to Act Doen.
an Action *een* Actie/ handelingh.
Acute Scherp/ subtijl.
to Add By-doen.
an Adder *een* Adder.
Addicted Begeven/ genegen.
Addition By-voeginge.
to Adhære Aankleven.
to Adjourn Uytstellen tot een sekere tijdt.
to Admire Verwonderen.
to Admit Toelaten.
to Admonish Vermanen.
to Adore Aanbidden.
to Adorn Vercieren.
to Advance Verheffen.
Advantage Voordeel/ avantagie.
to Adventure Aventureren.
an Adverb *een* Bywoort.
an Adversary *een* Tegen-party.
Adversity Tegenspoet.
Advice Raat/ advijs.
to Advise Beraden/ adviseeren.
Adultery Overspel.
Affable Beleeft/ spreeksaam.

Affection Ghenegentheyt.
Affinity Maagschap.
Affliction Verdruckinge/ quellinge.
to Afford Geven / toegeven.
to Affront Affronteeren.
Afore Voor.
Afraid Verbaart.
After Na/ achter.
Again Wederom.
Against Tegen.
Age Ouderdom.
an Age *een* Eeuw.
an Agent *een* Agent.
to Aggravate Bezwaren.
Ago *or* past Verleden/ geleden.
Agony Anghst / bangigheyt.
Agreeable Over-een-komende.
an Ague *een* Koorts.
Aid Hulpe/ onderstant.
what Ail you? wat Schort u?
an Aim *een* Wick / oogenmerck.
the Air de Lucht.
to Ake *or* ache Pijn hebben.

Alas Eylaas.
an Alien *een* Vremdeling.
Alike *or* like Gelijck.
Alive Levende.
All Al/ alle.
to Allay *or* mitigate Verlichten.
All be it Alhoewel.
to Alledge By-brengen.
Allegiance Onderdanigheyt.
an Alley *een* naauw Straatjen/ een gang.
Alliance Alliantie.
to Allow Toestaan/ toestemmen.
to Allot Opleggen.
to Allure Aanlocken.
an Almanack *een* Almanack.
Almighty Almachtig.
an Almond *een* Amandel.
Almost Bykans/ naasten by.
Alms Aalmoes.
Aloft Om hoogh.
Alone Alleen.
Aloof Van verre.
Aloud Luyd van stem.
Already Alreede.
Also Oock.

an Altar *een* Autaar.
to Alter Veranderen.
Although Hoewel.
Altitude Hooghte.
Altogether Altemaal.
Alum Aluyn.
Always Altijt.
I Am ick Ben.
to Amaze Verbaast maken.
Ambassador Ambassadeur.
Amber Amber/ brantsteen.
Ambiguous Twijffelachtigh.
Ambition Eergierigheyt.
Ambushment Embuscade.
to Amend Verbeteren.
Amiable Beminnelijk.
to do Amiss Qualijck doen.
Amity Vrientschap.
Among Onder/ ondertusschen.
to Amount *in reckoning* Bedragen.
Amourous Minnelijk.
Ample Breedt / wijdt.
Amplify Vermeerderen.
an Anabaptist *een* Mennonist ofte Mennist.
Ancestors Voor-Ouders.
an Anchor, ancre *or* anker *een* Ancker.
Anchjovies Ansiovis.
Ancient Oudt.
the Ancle-bone *den* Enckel-been.
And Ende.
an Andiron *een* Brantyser.
Anent Tegen.
Anew Van nieuws.
an Angel *een* Engel.
Anger Toorn / gramschap.
Angrie Grant.
to Angle Visschen met den Angel-roe.
Anguish Anghst / benautheyt.
Animadversion Aanmerckinge.
to Animate Moedt geven.
Animosity Grootmoedigheyt.
Annihilate Vernietigen.
to Anoint Salven.
to Annoy Beschadigen / beroeren.
Annual Jaarlicks.

Anon Terstont/straks.
Another Een ander.
an Answer *een* Antwoort.
an Ant *een* Mier/Emte.
Antichrist Antichrist.
to Anticipate Voorkomen.
Antidote Tegen-gift.
Antipathy Tegensin/tegen-passie.
Antiquity Oudheyt.
an Anvile *een* Aanbeelt.
Anxietie *siet* Anguish.
Any Eenige.
Anywhere Ergens.
Apace Met haast/haastelijck.
Apart Bysonder.
an Ape *een* Aap.
Apostacy Af-val.
Apostle Apostel.
an Apothecarie *een* Apoteker.
Apparent Klaar/openbaar.
Apparel Kleedinge.
an Apparition *een* Verschijninge.
to Appeal Appelleren/tot hooger Recht roepen.
to Appear Te voorschijn komen.
to Appease Te vreden stellen.
an Appendix *een* Aanhanghsel.
to Appertain Toebehooren.
an Appetite *een* Appetijt.
Applause Toejuychinge.
an Apple *een* Appel.
to Apply Toe-voegen/toe-passen.
to Appoint Ordineeren/toe-stellen/assigneren.
to Apprehend Aangrijpen/vangen/vatten.
an Apprentise *een* Koopmans knecht/een Leer-jongen.
to Approach Aannaderen.
to Appropriate Toe-eygenen.
to Approve Voor goet keuren/approbeeren.
an Apron *een* Schortel-kleedt.
Apt Bequaam.
Aptness Gheschicktheyt.
Aray (in battel) Slag-order.

Aray (in cloaths) Cieraat.
an Arbitrator *een* Scheydsman.
a (green) Arbour *een* (groen) Prieel.
an Arch-Duke *een* Eerts-Hertogh.
an Archer *een* Booghschieter.
Ardent Bernende/ yverigh.
to Argue Disputeeren.
an Argument *een* Argument.
to Arise Opstaan.
Arithmetick Cijffer-konst.
an Ark *een* Arcke.
an Arm *een* Arm ofte Erm.
to Arm Wapenen.
an Armourer *een* Wapen-maker.
Arms (weapons) Wapenen.
an Army *een* Leger.
to Arraign Door een Overschaar beschuldigen.
to Arrest Grijpen / aresteeren.
Arrived Aanghekoomen.
Arrogance Presumtie/ hovaardye.
an Arrow *een* Pijl.
Art Konste.
an Artechoke *een* Artesocke.
an Arterie *een* Slagh-ader.
an Article *een* Artijkel.
an Artificer *een* Konstenaar.
Artillerie Geschut/Artillerye.
As Als/ gelijck.
to Ascend Opklimmen.
to Ascertain Verseekeren.
to Ascribe Toe-schrijven.
Asham'd Beschaamt.
Ashes Assche.
an Ash-tree *een* Esschen-boom.
Aside Ter zijden.
to Ask Vragen.
an Asp *een* Aspick/ een Slangh.
an Aspiration Aanblasinge.
to Aspire Eersucht hebben.
Asquint Scheelachtig.
an Ass *een* Ezel.
to Assay Probeeren.

to Assail *or* assault Aanvallen.
to Assemble Versamelen.
to Assent Toe-stemmen.
an Assignation Assignatie.
to Assist By-staan.
Assistance Hulp.
to Associate Vergesellen.
to Assoil Ontbinden.
to Assure Verseeckeren.
to Aswage Versoeten.
to Astonish Verbaast maken.
Astonished Verbaast.
to go Astray Dwalen.
Asunder Apart.
At Tot.
to Attain Verkrijgen.
to Attempt Onderwinden.
to Attend Wachten.
Attire Kleedingh.
Attonement Versoeninge.
to Attract Aantreckien.
an Atturney *een* Procureur.
to Attribute Toe-reeckenen.
to Avail Nuttigh zijn.

Avarage Avary.
Avarice Gierigheyt.
Audience Gehoor.
to Avenge Wreecken.
to Averr Waar maken.
to Augment Vermeerderen.
an Aunt een Moeye / Meutje.
to Avouch Verseeckeren.
to Avoyd Mijden / vermijden.
Austere Grimmigh.
Authoritie Authoriteyt / Overigheyt.
Autumn Herfst.
Aw Ontsagh.
to Awake Ontwaken.
Aware Voorsiende / achtnemende.
Away Uyt de wegh.
an Awl *een* Elsen.
Awry Krom / scheef.
an Ax *een* Bijl.
an Axle-tree Wagen-assche.
Ay Eeuwighlijck.
Azure Hemels-blaau.

B.

to BAbble Praten / klappen.

a Babe

a Babe *een* Kleyn kint-je.
a Babie *een* Poppetje.
a Baboon *een* Babi-aen.
a Bachelor *een* Onge-trouwt man.
the Back *den* Rugh.
to Backbite Ymandt achter sijn rug quaet spreken.
the Back-bone *den* Rugh-graat.
to Backslide Te rugh glyen.
Backwards Rugghe-waarts.
Bacon Speck.
Bad Quaat.
a Badge *een* Teycken
a Badger *een* Das.
a Bag *een* Sackje.
Baggage Bagagie.
a Bag-pipe *een* Sack-pijp.
Bail Borge.
a Bailiff *een* Baljuw.
to Bait Pleysteren.
a Bait (*for fish*) Aas *voor visch.*
Baiz Bayen.
to Bake Backen.
Balass Ballast.
Bald Kaal.
a Bale *een* Baal.
a Balk *een* Balck.
a Ball *een* Bal.
a Ballance Ballance.
Balm Balsem.
Balsam Balsem.
a Band (of Soldiers) *een* Bende (Soldaten.)
a Band *een* Bandt.
a Band (for the neck) *een* Bef.
to Bang Slaan.
to Banish Bannen.
a Bank *or* bench *een* Banck.
a Bank (of the Sea) *een* Banck/ Dijck / ofte kant van de Zee.
a Bank *or* hillock *een* Heuvel.
a Bank (for Use-money) *een* Wissel-banck.
a Banker *een* Bankier.
a Bankrupt, bankrout *een* Banckeroetier.
a Banner *een* Vaan / Baniere.
a Banquet Banket.
to Baptise Doopen.
Baptism den Doop.
a Bar *or* lever *een* Hant-boom.
to Bar *or* bolt Grende-len.
a Barber *een* Barbier.

Bare Baar/naackt.
to Bargain Over-een-komen op een koop.
a Barge *een* Schipken met riemen.
to Bark (as a dog) Bassen/blaffen.
Bark (of a tree) Schors ofte bast van een Boom.
a Bark *een* kleyn Scheepsken.
Barley Gerste.
a Barn *een* Scheur.
a Barnacle *een* Capesson.
a Barrel Tonneken.
Barren Onvruchtbaar.
a Barrow (with wheels) Kruywagen.
Base Slecht/geringh.
Bashfull Schaamachtigh.
a Basket *een* Mande.
a Bason *een* Becken.
a Bastard *een* Bastaart.
a Bat *een* Vledermuys.
a Bat *or* club *een* Stok/kluppel.
a Bath *een* Bad-stove.
to Bathe Baden.
a Battail *or* battel Batalje ofte strijdt.
a Baud *een* Koppelster.
a Baudy-house *een* Hoer-huys.
to Bawl Schreeuwen.
to Bay Bassen.
a Bay-tree Laurier-boom.
to Be Zijn.
a Beacon *een* Baaken.
a Beadle *een* Bedel/Uytroeper.
Beads Kralen.
a Beak *een* Vogels bek.
a Beam *een* Balck.
a Beam (of the Sun) *een* Strale (der Sonne.)
a Bean *een* Boon.
to Bear Dragen.
to Bear *or* suffer Verdragen/lijden.
to Bear *or* bring forth Baren.
to Bear off Af-houden.
to Bear up Onderstutten.
to Bear sway Heerschen.
a Bear *een* Beyr.
a Beard *een* Baart.
a Bearer *een* Drager.
a Beast *een* Beest.
to Beat Slaan.
Beautie Schoonheyt.
Because Om dat.
to Beck *or* nod Knicken met het hooft.

it Be-

it Becometh | *het* Betaamt.
a Bed *een* bedt.
a Bed-ſtead een bedt-ſtede.
a Bed-fellow *een* byſlaap.
to Bedew bedauwen.
a Bee *een* Bye.
a Bee-hive *een* Byekorf.
Beef Oſſe-vleeſch.
Been Geweeſt.
Beer Bier.
a Beetle een beytel.
to Befall bevallen.
Before Te vooren.
to Beg bedelen.
to Beget Teelen.
to Begin beginnen.
Begotten Gegenereert.
to Beguil bedriegen.
Behalf Van wegen.
Behaviour Gedraaghſaamheyt.
to Behead Onthoofden.
Behind Achter/ na.
Behold Siet daar.
to Behold Aanſchouwen.
it Behoveth *het* behoort.
Being *het* Wezen.
to Belch Wint breken.
to Beleaguer belegeren.
Belief Geloof.
to Believe Gelooven.
a Bell *een* Klock/ ſchel.
the Bellie *den* buyck.
to Bellow Loeyen.
Bellows blaasbalck.
to Belong Toe-hooren.
Beloved bemindе.
Below Onder/ beneden.
a Belt *een* Gordel-riem.
a Belt (*for a ſword*) *een* Draagh-bant.
to Bely beliegen.
to Bemoan beklagen.
a Bench *een* banck.
to Bend buygen.
Beneath beneden.
Benediction Zegeninge.
Benefit Weldaad.
Beneficial Profijtelijck.
Benignitie Goedertierentheyt.
Bent Geboogen.
Benummed Slaperigh van Leden.
to Bequeath Na-laten by Teſtament.

to Beray Besmetten.
to Bereave Berooven.
a Berry *een* Besje.
to Beseech Smeeken.
it Beseemeth *het* Betaamt.
Besides Beneffens.
Besides himself Buyten westen.
Besides that Daar en boven.
to Besiege Belegeren.
to Besmear Besmeeren.
a Besom *een* Besem.
to Bespeak Bespreecken.
the Best *de* Beste.
to Bestow Uytgeven of schencken.
to Betake Begeven.
to Bethink Bedencken.
Betimes By-tijden / vroegh.
to Betoken Beteeckenen.
to Betray Verraden.
to Betroth Ondertrouwen.
Better beter.
Between Tusschen.
a Bever Bever / Castoor.
to Bewail beweenen.
to Beware behoeden.
to Bewitch betooveren.
to Bewray Ontdecken.
Beyond Over / aan de over zijde.
a Bib *een* Slabdoeck.
to Bib Dickmaals suypen.
the Bible *den* Bybel.
Bickering Kijvinge.
to Bid Gebieden.
to Bid Nooden.
Big Groot / buyckigh.
a Bill *een* bijl.
a Bill of Exchange *een* Wissel-brief.
a Billjard *een* Kleyne bal.
to Bind binden.
a Bird *een* Vogel.
a Bird-cage *een* Vogelkope.
Bird-lime Vogel-lijm.
Birth Geboorte.
Bishop Bisschop.
Bisket Biskuyt.
a Bit *een* Gebit / een toom.

a Bitch

a Bitch *een* Teeve.
to Bite Bijten.
Bitter Bitter.
Bitterneſs Bitterheyt.
to Blab Klappen.
Black Swart.
a Blackmore *een* Mo-riaan.
a Bladder *een* Blaas.
the Blade (of a ſword) *het* Lemmet (van een Degen.)
the ſhoulder - Blade Schouder-bladt.
a Blain *een* Puyſt.
Blame Schult.
Blameleſs Onſchuldig.
to Blanch De ſchorſſe af-doen.
a Blanket *een* Bedde-deckſel.
Blankiſh Witachtigh.
to Blaſpheme Godt-laſteren.
a Blaſt *een* Blaas.
to Blaſe Blaſen.
to Bleach bleycken.
Blear-eyed Die loopen-de oogen heeft.
to Bleat bleeten.
to Bleed bloeden.
a Blemiſh *een* Vlack.
Bleſſed Gezegent.
Blew blaauw.

Blind blint.
a Bliſter *een* Puyſte.
to Bloſſom bloeyen.
Blithe Vrolick.
a Block *een* block.
to Blot Kladden.
to Blot out Uytwiſ-ſchen.
Bloud bloet.
a Blow *een* Slagh.
to Blow blaſen.
Blunt Stomp.
Bluſh Schaamroot.
to Bluſter bulderen.
a Board *een* berdt.
to Boaſt Roemen.
a Boat *een* boot.
a Bobbin *een* Klos.
a Bodie *een* Lichaam.
ſome Bodie Yemant.
no Body Niemant.
a Bodkin *een* Priem.
to Boil Koocken.
Bold Stout.
a Bolſter *een* Hooft-kuſſen.
a Bolt (to ſhoot) *een* Pijl.
to Bolt Grendelen.
Thunder-bolt *een* Don-der-kloot.
Bondage Slaverny.
a Bone-fire *een* Victo-rie-vuur.

a Bond *een* Obligatie.
a Bone *een* been.
Bonelace Speldewerks kant.
a Bonet *een* Kap.
a Bon-grace *een* Santee.
a Book *een* boeck.
a Boot *een* Leers.
a Booth *or* tent *een* Kraam/ tent.
the Border *de* Kant.
the Borders of a Land *de* Landt-palen.
to Bore booren.
Born Gebooren.
to Borrow Leenen.
a Boſom *een* boeſem.
a Botch *een* Swellinge.
to Botch Slechtelijck verlappen.
Both beyde.
a Bottle *een* Fles.
the Bottom *den* bodem.
a Bough of a tree *een* Tak van een boom.
Bought Gekocht.
to Boul Rollen.
Bounds, limits Bepalinge.
Bound Gebonden.
Bounty Mildadigheyt.
to Bow buygen.
a Bowe *een* boogh.
a rain-Bow *een* Regen-boogh.
the Bowels *het* Ingewant.
to Bownſe Op-bonſen.
a Box *een* Doos.
Boxwood Palmhout.
a Boy *een* Jongen.
to Brabble kijven.
a Brace (in building) *een* haack/ geſp.
a Brace *or* couple *een* Paar.
a Bracelet *een* Braſelet.
Brackiſh brack.
to Brag Glorieeren.
Brains *de* Herſſenen.
Bramble *or* briar *een* Doorn.
Bran Semel.
a Branch *een* Tack.
a Brandiron *een* braat-yzer.
Braſs, Koper.
Brave braaf.
to Brawl brullen.
a Breach *een* breuck.
Bread broodt.
Breadth breette.
to Break breecken.
Break of day Het krieken van den dagh.
Break-faſt Ontbijt.
a Breaſt *een* borſt.

Breath

Breath Adem.
Breeches broecken.
to Breed broeden.
Brevity kortheyt.
to Brew brouwen.
to Bribe Met giften om koopen.
Brick Gebacken steen.
Brickle broos.
a Bride *een* bruydt.
a Bridegroom *een* bruydegom.
a Bridge *een* brugh.
a Bridle *een* Toom/ bit.
Briefly Voornamentlijck.
Bright Helder.
the Brim of a cup *den* boort van een beker.
Brimstone Swavel.
Brine Peeckel/ brijn.
to Bring brengen.
to Bring forth baren.
Brinck *de* kant van 't water.
Britain Brittagnie.
to Broach Opsteecken.
Broad breet.
to Broil braden / roosten.
a Broker *een* Makelaar.
a Brood *een* broedsel.
a Brook *een* Waterloop.
a Broom *een* besem.
Broth Sop.
a Brother *een* broeder.
a Brother in Law *een* Swager.
the Brow *het* Voorhooft.
the eye-Brows *de* Oogbraauwen.
Brown bruyn.
to Bruise Stooten.
a Brush *een* kleerborstel.
Brutish beestachtigh.
a Bubble *een* bobbel.
a Buck *een* Bock.
a Bucket *een* Emmer.
a Buckle *een* Gesp.
a Buckler *een* Schilt.
Buckram bockeraal.
a Bud *een* knop.
to Build bouwen.
a Bull *een* Stier.
a Bullet *een* kogel.
the Bulk of a man *de* borst van een man.
a Bullock *een* Jongen Os.
Bulrushes biesen.
a Bulwark *een* bolwerk.
a Bunch of grapes *een* bos druyven.

a Bundle

a Bundle een Pack.
a Bungler een Brodder.
a Bung-hole een Plugge-gat.
a Burden een Last.
a Burgess een Vrye Borger.
a Burial een begraaffenis.
to Burnish Vercieren.
to Burn branden.
a Burr een klis.
to Burst Scheuren.
a Bush een bos (hout.)
a Bushel een Mudde.
Busie besigh.
a Busk een Blansjet.
a But or mark een doelwerck/ een wit.
But Maar.
a But of Wine een Aam Wijns.
a Butcher een Vleeshouwer.
a Butler een Botte-lier.
Butter Boter.
a Butterie or Bouttelry een Spijs-kamer.
Buttermilk Karnmelk.
the Buttoks de Billen.
a Button een Knoop.
to Buy Koopen.
to Buz Hommelen als Byen.
By, hard by Dicht by.
By and by Datelijck.
a By-path een by-padt.

C.

the CAball 't Cabal.
Cabbage Kool.
a Cabinet een Cabinet.
a Cabin of a Ship een Kooy in 't Schip.
a Cable een Cabel.
a Cage een Voogelkoy.
a Cake een Koeck.
to Cackle as a hen Kakelen.
Calamity Ellendigheyt.
a Calendar een Daghrol.
to Calculate oprekenen.
a Calf een Kalf.
the Calf of the legg de Kuyt.
a Caliver een Roer.
to Call Roepen.
Calm Stil.
to Calumniate Valschelijck beschuldigen.

a Camel *een* Kemel.
the Camp *den* Heyr-Leger.
to pitch the Camp Leger slaan.
I Can ick kan.
to Cancel Te niet doen.
a Candel *een* Keers.
a Candlestick *een* Kandelaar.
a Candlesnuffer *een* Keers-snuyter.
a Cane *een* Riet.
a Sugar-cane *een* Suyker-riet.
the Canker *den* Kanker.
a Can *een* Kan.
a Canon *een* Stuck Geschuts.
Canons Canoenen / Wetten.
a Canon in a Cathedral Church *een* Dom-Heer.
a Canopie *een* Pavilloen.
Canvas Canefas.
a Cap *een* Muts.
Capable Bequaam.
a Cape of a cloak *de* Kap van een mantel.
to Caper *den* Caprichool maken.
Capers Kappers.
Capital Doodelijck.
Capitulate Capituleeren.
a Capon *een* Capoen.
a Captain *een* Capiteyn.
Captious Haast begrijpende.
Captivity Gevanghenisse.
a Carcase Caronje / doode lichaam.
a Card for woll *een* Kaarde.
a pack of Cards *een* Kaarte spel.
a Sea-card *een* Zee-kaart.
Care Sorgh.
Carefulness Sorghvuldigheyt.
Careless Sorgeloos.
Carnal Vleeschelick.
to Carp Misseggen.
a Carpenter *een* Timmerman.
a Carpet *een* Taaffel-kleet.
a Carrion *een* Krengh.
a Carrot *een* Geele wortel / *een* peen.
to Carry Dragen.
a Cart *een* Kar.

to Carve

to Carve in wood Snij-den/ graveeren.
to Carve meat Voor-snijden.
a Case *or* matter Oor-saack/ reden.
a Case to put somthing in een Koker.
a Case of a noun een Geval van een naam-woort.
a Casement een Open Venster/ tralie.
to Casheer Af-danken.
a Cask een Vaatje.
to Cast Werpen.
to Cast down Neder-werpen.
to Cast off *and* cast away Verwerpen.
to Cast accounts Cijffe-ren.
to Cast guns *or* mettals Geschut gieten.
to Cast *or* vomit Over-geven.
a Casting in Law Ver-oordeelinge.
a Castle een Kasteel.
Casual Toevalligh.
a Cat een Kat.
a Catarrh een Catarre.
to Catch Vangen.
to Catechize Catechi-seeren.

Cattel Vee.
a Caudle een Candeel.
a Cave een Hol.
a Cauldron een Ketel.
a Cause een Oorsaack.
a Caution een Behoe-dinge.
to Cease Ophouden.
Celestial Hemelsche.
a Cellar een Kelder.
to Censure Oordeelen.
the Center het Center/ middel-punt.
Certain Seecker.
Chaff Kaf.
a Chain een Keten.
a Chair een Stoel.
Chalk Krijt.
a Chamber een Kamer.
a Chamber-pot een Wa-ter-pot.
Chamlet Kamelot.
a Chandler een Keers-maker.
a Chanel een Canaal.
to Change Veranderen.
a Chapman een Koop-man.
a Chappel een Kapel.
a Chapter een Capittel.
Char-coal Houte-kool.
to Charge Ten laste leggen.
Charges Onkosten.

to Charm betooveren.
to Chase Jagen.
Chast kuysch.
to Chat Praten.
Chattels Goederen.
a Chauldron (*of coals*) *een* Mate (*colen*) van ses-en-dertigh Mudden.
to Chaw *or* chew Kauwen.
Cheap Goet koop.
to Cheapen Dingen.
Chearfull Vrolick.
to Cheat bedriegen.
to Check berispen.
a Cheek *een* Wangh.
Cheese Kaas.
to Cherish koesteren.
a Cherry *een* kersse.
Chess Schaack.
a Chest-nut *een* Castanie.
to Chew *siet* chaw.
Chicken kiecken.
to Chide kyven.
Chief Opperste.
Chill kout/ huyverigh.
a Child *een* kint.
to Chime Op de klocken speelen.
a Chimney *een* Schoorsteen.
the Chin *de* kin.
Chips Spaanders.
the Choice *de* keur.
to Choke Worgen.
Choler Gramschap.
to Chop kappen.
Christ Christus.
a Church *een* kerck.
to Chuse kiesen.
Cider Appel-dranck.
a Cickle *een* Sickel.
Cinamon Caneel.
a Cipher *een* Cyffer.
a Circle *een* Cirkel.
to Circumcise besnyden.
Circumspect Voorsichtigh.
Cisers Schaare.
a Citie *een* Stadt.
a Citizen *een* Borger.
a Cittern *een* Cyter.
Civil beleeft.
Clay kley.
to Claim (Toe-eygenen.
a Clasp *een* Gesp.
a Claw *een* klaauw.
Clean Reyn/ suyver.
Clear klaar.
to Cleave klieven.
to Climb klimmen.
to Clip Snippen.
a Clock *een* klock.
a Cloke *een* Mantel.
Cloth Laacken.
a Cloth *een* kleedt.

a Cloud

a Cloud *een* Wolck.
Cloves Kruydt-Nagelen.
a Clout *een* Doeksken.
a Clown *een* Boer.
a Coach *een* Koetse.
the Coast *de* Kust.
a Coat *een* Rock.
a wast-Coat *een* borst- ofte lijf-rock.
a Cobler *een* Schoenlapper.
a Cobweb *een* Spinnewebbe.
a Cock *een* Haan.
a Cocket *een* Zegel van den Tol ofte Costuym-huys.
a Codd (fish) *een* Kabeljauw.
a Coffin *een* Doot-kist.
to Coin Munten.
Cold Kout.
a Cole *een* Kool.
to Collect Vergaderen.
a Colledge *een* Collegie.
Collick Pijn in de darmen.
a Colonel *een* Collonel.
Colour Verwe.
a Column *een* Pylaar.
a Combat *een* Gevecht.
a Comb *een* Kam.
to Come Komen.
a Comet *een* Comeet.
Comfort Troost.
to Command Commandeeren.
a Commandment *een* gebodt.
to Commend Loven.
Commerce Koopmanschap.
Commission Commissie.
Common Gemeen.
Common-wealth *de* Republijck.
to Communicate Mede-deelen.
a Companie *een* Geselschap.
a Companion *een* Gesel.
to Compare Vergelijken.
a Compass *een* Passer.
a Computation *een* opreeckeningh.
to Conceive Verstaan.
to Conceive (a child) ontfangen.
to Conclude besluyten.
Concord Eendracht.
to Condemn Verdoemen.
to Confess bekennen.
to Confirm bevestigen.

to Con-

to Confiscate Confis-keeren.
to Confute Wederleggen.
a Congregation *een* Vergaderingh.
to Connive Door de vingeren sien.
to Conquer overwinnen.
the Conscience Conscientie/ gewisse.
to Consent Toestaan.
to Consider Overwegen.
to Consist Bestaan.
Constancie Stantvastighept.
to Constrain bedwingen.
to Consult beraden.
to Consume Verteeren.
to Contain behelsen.
to Contemn Verachten.
to Contend Twisten.
to Continue Geduren.
to Contradict Tegenspreecken.
to Contrive Overleggen.
Convenience bequaemhept.
to Convince Overtuygen.
a Cook *een* Kock.
to Cool Verkoelen.
a Cooper *een* Kupper.
a Copie *een* Coppie.
Copper Koper.
Coral Coraal.
a Cord *een* Koorde.
Cordial Hertelijck.
Cork Korck/ kulck.
Corn Koorn.
a Corner *een* Hoeck.
Corpulent Swaar-lijvigh.
to Correct Straffen.
to Corrupt bederven.
Costly Kostelijck.
Cotton Catoen.
a Covenant *een* Verbont.
to Cover bedecken.
to Covet begeeren.
the Cough *den* Hoest.
a Council *een* Raat.
to Counçel *te* Raden.
to Count Reeckenen.
the Countenance *het* Aangesicht.
Courage Moedt.
Course (not fine) Grof.
the Court *het* Hof.
Courteous beleeft.
a Cousin *een* Neef.
a Cow *een* Koe.
Coyf *een* Vrouws muts.

a Crab

a Crab *een* krabbe.
to Crack kraacken.
a Cradle *een* Wiegh.
Craft Listighept.
the Cramp *de* kramp.
a Crane (a bird) *een* kraan.
a Crain (to lift burdens) *een* kraan.
to Crave Ootmoedig-lijck bidden.
Cream Room.
to Create Scheppen.
to Creep kruppen.
to Crie krijten.
a Crime *een* Faut.
a Criple *een* kreupel.
Crooked krom.
to Crow kraapen.
a Crown *een* kroon.
Cruel Wreet.
a Cup *een* kop.
Curd Wrongel.
to Curl krullen.
Currans Corenten.
a Curtain *een* Gordijn.
a Cushion *een* kussen.
a Custome *een* Ghe-woonte.
to Cut Snijden.

D.

a DAgger *een* Pon-jaart.

Daintie Lecker.
Damask Damast.
a Dame *een* Vrouw.
Dammage Schade.
to Damn Doemen.
a Damp *een* Damp.
Danger Perijckel.
Dangerous gebaarlijk.
to Dare Durven.
Dark Doncker.
a Dart *een* Schicht.
to Dash (against) Sto-ten.
to Date Dateeren.
a Daughter *een* Doch-ter.
a Daughter in Law *een* Stief-dochter.
a Dance *een* Dans.
the Dawning of the day *den* Dageraat.
a Day *een* Dagh.
a Deacon *een* Diaken.
Dead Doodt.
Deaf Doof.
to Deal Handelen en deylen.
Dear Dierbare.
Dear Duur.
Death *den* Doodt.
a Debt *een* Schult.
to Decay Verballen.
Deceit bedrogh.
to Deceive bedriegen.

to De-

to Declare Verklaren.
to Decrease Afnemen.
to Decree besluyten.
a Deed *een* Daadt.
Deep Diep.
a Deer *een* Dier.
a Defeat *een* Nederlaagh.
a Defect *een* Ontbreekinge.
to Defend beschermen.
to Defile Verbuylen.
to Defraud bedriegen.
to Deject Nederwerpen.
to Delay Vertragen.
to Deliberate Raatslagen.
a Delight *een* Lust.
to Deliver Verlossen.
to Demand Eysschen.
to Demonstrate bewijsen.
to Denie Ontkennen.
to Depart Wech gaan.
to Depend Aanhangē.
to Deride Uytlachen.
to Descend Nederdalen.
to Describe beschrijven.
to Deserve Verdienen.
to Desire begeeren.
Desolate Eensaam / Verwoest.
to Despair Wanhopen.
to Despise Verachten.
to Destroy Verdestrueeren.
to Detain Onthouden.
to Detest Verfoeyen.
to Divide Verdeelen.
the Devil *den* Duyvel.
to Devour Verslinden.
Dew Dauw.
a Dial *een* Uurwijser.
a Dictionarie *een* Dictionarium / Woorden-boeck.
to Die Sterven.
to Differ Verschillen.
Difficultie Swarigheyt.
to Digest Verteeren.
to Dig Delven.
Dignitie Waardigheyt.
Diligent Naarstigh.
to Diminish Verminderen.
Dimm Duyster.
a Dinner *een* Middagmaal.
to Dip Indoopen.
to Disburse Verschietē.
to Discern Onderscheyden.
to Discharge Ymant ontlasten.

to Disco-

to Discover Ontdecken.
Discreet Voorsichtig / bescheyden.
to Disdain Versmaden.
a Disease *een* Sieckte / ongemack.
a Dish *een* Schotel.
Dishonour Oneere.
Disobedient Ongehoorsaam.
to Dispatch Verrichten.
to Displeas Misbehagen.
to Dispraise Mispryjsen.
to Dispute Disputeeren.
to Dissemble Veynsen.
to Dissolve Ontbinden.
to Disswade Ontraden.
to Distill Distilleeren.
to Distinguish Onderscheyden.
to Distribute Uytdeelen.
a Ditch *een* Sloot.
Division Verdeelinge.
to Divulge Uytstroyen.
to Do Doen / maken.
a Doctor *een* Doctoor.
a Dog *een* Dogge / een Hont.
Dole-ful Dat te bejammeren is.
Done Gedaan.
a Door *een* Deur.
a Dosen *een* Dozijn.
a Doublet *een* Wambays.
Double Dubbel.
to Doubt Twijffelen.
Down Neder.
to Dote Suffen.
a Dove *een* Duyf.
a Dragon *een* Draack.
a Dram *een* Dragma.
a Draper *een* Drapier.
to Draw Trecken.
to Draw beer Tappen.
to Draw (water) (water) putten.
Dreadful Vreesselijck.
a Dream *een* Droom.
Dregs Droessem.
Drie Droogh.
to Drink Drincken.
to Drive Drijven.
to Drop Druppen.
the Dropsie *de* Watersucht.
to Drown Verdrinken.
Drowsie Slaperigh.
a Druggist *een* Drogist.
a Drum *een* Trommel.
a Duck *een* End-vogel.
a Ducket *een* Ducaat.
a Duke *een* Hertogh.

Dul Bot/ stomp.
Dung Mest/ dreck.
a Dungeon *een* Kerker.
Dust Stof/ poeder.
Dirt Vuyligheyt/slick.
a Dutchess *een* Hertoginne.
Dutie Plicht.
a Dwarf *een* Dwergh.
to Dwell Woonen.
to Dye Verwen.

E.

EAch Elck/ een yegelick.
an Eagle *een* Arent.
an Ear *een* Oor.
an Ear (of corn) *een* Aar (van Koorn.)
an Earl *een* Graaf.
Early Vroegh/ by tijts.
to Earn Verdienen.
Earnest Ernstigh.
Earth Aarde.
an Earthquake *een* Aartbevinge.
Ease Gemack.
to Ease Verlichten.
the East *het* Oosten.
Easter Paasschen.
to Eat Eeten.
the Ebb Ebbe.
an Eccho Echo / weerklanck.
an Eclips Eclipsis.
an Edge (of a knife) *een* Scherpte (van een mes.)
Edification Stichtinge.
to Educate Opvoeden.
an Eel *een* Aal.
to Effect Volbrengen.
an Egg *een* Ey.
Either Ofte.
Elbow *een* Elleboogh.
Elder Ouder.
the Elect *de* Uytverkorene.
an Element *een* Element.
an Elephant *een* Olifant.
an Ell *een* Elle.
Eloquent Welsprekent.
Else Andersins.
Elsewhere Elders.
to Embrace Omhelsen.
to Embroider Borduuren.
Eminent Overtreffende.
an Emperour *een* Keyser.
an Empire *een* Keyserrijck.
to Employ Employeeren.
Empty Ledigh.

to Enable Machtigh maken.
to Enchant Betoove-ren.
to Enclose Insluyten.
to Encourage Aanmoe-digen.
an End *een* Eynde.
to Endeavour Betrach-ten.
to Endure Verdragen.
to Enforce bedwingen.
English Engels.
to Engrave Graveeren.
an Enemy *een* Vyant.
to Enjoy Genieten.
Enough Genoegh.
to Enrich Rijck maken.
an Ensign *een* Bannie-re of Vaandel.
to Entice Aanlocken.
an Entrance *een* In-ganck.
Entreat Smeken / bid-den.
Envie Nijdt.
Equitie Billigheyt.
to Err Dwalen.
an Errand *een* Bood-schap.
to Escape Ontkomen.
Especiall Voornament-lijck.
to Establish Bevesti-gen.
to Esteem Achten.
Eternity Eeuwigheyt.
to Evacuate Uytruy-men.
the Even *or* evening *den* Avont.
Even Effen.
Every one Yder een.
Evill Quaat.
an Ew Ooye.
Exact Perfect.
to Exalt Verheffen.
to Examine Examinee-ren.
an Example *een* Exem-pel.
to Except Uytnemen.
Except Uytgenomen.
the Exchange *de* Beurs.
to Exchange Wisselen.
to Exclude Uytsluyten.
to Excuse Ontschuldi-gen.
to Exercise Oeffenen.
to Exhort Vermanen.
to Expect Verwachten.
Expedient Betamelijk.
to Expel Uytdrijven.
Experience Ervarent-heyt.
to Expound Uytleggen.
to Express Uytdrucken.
to Extend Uytsprey-den.

to Ex-

to Extinguish Uytbluſſen.
to Extol Verheffen.
Extraordinary Extraordinaris.
Extremitie Het uyterſte.
an Eye *een* Oogh.
the Eye-brow Ooghbraauw.

F.

the FAce *het* Aangeſicht / aanſicht.
Facilitie Lichtheyt.
a Fact *een* Daadt.
Faculty Faculteyt.
to Fade Welcken.
a Fadom *een* Vadem.
to Fail Failleeren.
Fain Geeren.
to Fain *or* feign Veynſen.
Faint Flaauw.
Fair Schoon.
a Fair (*or* market) *een* Jaarmarckt.
Faith Geloof.
Faithful Getrouw.
to Fall Vallen.
False Valſch.
Fame 't Geruchte.
a Familie *een* Huysgeſin.
Famin Hongers-noot.
Fancy *or* fantaſy Inbeeldinge.
a Fann *een* Waeyer.
to Fare Varen.
Farewell Vaart wel.
Farr Verre.
a Faſhion *een* Fatſoen/ manier.
to Faſt Vaſten.
Fat Vet.
a Fat *een* Vat.
Fate Nootlot.
a Father *een* Vader.
a grand-Father *een* groot-Vader.
a Fault *een* Schult.
to Favour Vergunnen.
Fear Vreeſe.
a Feaſt *een* Gaſt-maal.
a Feather *een* Veder.
to Feed Voeden.
to Feel Voelen.
Fellowſhip Geſelſchap.
a Fen *een* Veen.
to Fence Schermen.
Fervent Yverigh.
to Fetch Halen.
Feud Dodelijcke haat.
a Fever Brandende koorts.
Few Weynigh.
Fidelity Getrouwigheyt.

a Field *een* veldt.
a Fig *een* vijge.
to Fight veghten.
to Fill vullen.
Filth vuylighept.
to Find vinden.
Fine Mooy/ net.
a Finger *een* vinger.
to Finish Eyndigen.
Firm vast.
the First *de* Eerste.
a Fish Visch.
a Fist *een* vuyst.
Fitt bequaam.
Five vijf.
a Flagg *een* vlagge/ vaan.
a Flaggon *een* kan.
a Flame *een* vlam.
to Flatter vleyen.
Flax vlas.
a Flea *een* Vloo.
a Fleet *een* Vloot.
Flesh vleesch.
to Flie vliegen.
to Flie away vluchten.
a Flie *een* vliegh.
to Fling Gooyen.
the Floor *de* vloer.
Flour (*or* meal) Meel.
to Flow vloeden.
a Flower *een* blom.
a Flute *een* Fluyt.
Fodder Voeder.
a Foe *een* Vyant.
to Fold vouden.
to Follow volgen.
Folly Sothept.
Fondness Mallighept.
Food voetsel.
a Fool *een* Sot/ geck.
a Foot *een* voet.
For Want.
to Forbid verbieden.
to Force Dwingen.
a Forehead *een* voorhooft.
to Foretell voorseggen.
to Forfeit verbeuren.
to Forget vergeten.
to Forgive vergeven.
the Former *de* voorste.
a Forrest *een* Foreest.
to Forsake versaken.
to Forswear verzweeren.
Forth voort/ buyten.
Forthwith Terstont.
Fortune Geluck.
Foul vuyl.
a Fowl *een* vogel.
a Fountain *een* Fonteyn.
Four vier.
a Fox *een* Vos.
Fraight vracht.
Frankinsence Wierooock.

Fraud bedrogh.
Free vry.
to Frees vriesen.
French Frans.
a Friend een vrient.
Fresh versch.
to Fry Fruyten/ brade.
a Frogg een vorsch.
From van.
Frost vorst.
Fruit vrucht.
Full vol.
to Fullfil volmaken.
Fury Raserny.
to Furnish Stoffeeren.
Further (*or* farther) verder.
Furthermore Daar-en-boven.
Future Toekomende.

G.

GAin Winste.
to Gainsay Tegen-spreecken.
the Gall *de* Galle.
Gallant Prachtigh.
a Gallerie *een* Galdery.
to Gallop Gallopeeren.
the Gallows *de* Galgh.
Games Spelen.
a Gaol (*or* jail) *een* Ge-vangenis.
to Gape Gapen.
a Garden *een* Tuyn.
a Garland *een* Krans.
Garlick Loock.
a Garment *een* Kleet.
Garrison Garnisoen.
a Garter *een* Kousse-bant.
a Gate *een* Poort.
to Gather vergaderen.
to Gaze Staroogen.
Gender Geslachte.
Generall Generaal.
a Gentilman *een* Edel-man.
to Gess Gissen.
Gesture Gelaat.
to Get krijgen.
Ghost Geest.
a Giant *een* Reus.
a Gift *een* Gifte.
to Gild vergulden.
Ginger Gengber.
to Gird Gorden.
a Girdle *een* Gordel.
a Girl *een* Meysje.
to Give Geven.
Glad blijde/ vrolijck.
Glass Glas.
a looking-Glass Spiegel
to Glean Aazen.
a Glimmering *een* glans.
a Globe *een* Kloot.

Glory Glorie/ eer.
Gloves Hantschoenen.
Glue Lijm.
a Glutton *een* braat.
to Gnash Gnarssen.
to Gnaw Knagen.
a Goat *een* Bock of een Geyt.
God Godt.
to Go Gaan.
Go to Wel aan.
Gold Gout.
Good Goet.
a Goose *een* Gans.
the Gospel *het* Euangelium.
to Govern Gouverneeren.
the Gout *de* Jicht/ Podagra.
a Gown *een* Tabbaart.
Grace Genade.
Grain Graan of koorn.
Grand Groot.
a Grape *een* Druyf.
Grass Gras.
to Grate Raspen.
a Grave *een* Graaf.
Gratitude Danckbaarheyt.
Greas Smeer.
Great Groot.
Greedy Gierigh.
Green Groen.
to Greet Groeten.
Grief Droefheyt.
to Grind Maalen.
to Gripe Grijpen.
a Grocer *een* Kruydenier.
to Grone Steenen.
the Ground *de* gront.
to Grow Groeyen.
to Grudge benijden.
to Guard beschermen.
a Guest *een* Gast.
a Guid *een* Leydsman.
Guil bedrogh.
Guilty Schuldig/ hantdadigh.
Gum Gomme.
the Gumms *het* Tantvleesch.
a Gunn *een* Roer.
to Gush out Uytvloeyen.
a Gutter *een* goot.

H.

a Haddock *een* Schelvis.
a Haft *een* Heft.
Hail Hagel.
Hair Hayr.
Half *de* Helft/ half.
to Hallow Heyligen.
to Halt Hincken.

a Halter

a Halter *een* Strop.
a Ham *een* Hamme.
a Hammer *een* Hamer.
a Hand *een* Handt.
a Handkerchief (hand-kercher) *een* Neusdoeck.
to Handle Handelen.
Handsom Behendigh.
to Hang Ophangen.
to Happen Gebeuren.
Happie Geluckigh.
to Harbour Herbergen.
Hard Hardt.
a Hare *een* Haas.
Harm Schade.
Harmless Onnoosel.
a Harp *een* Herp.
to Harrow Eggen.
a Hart *een* Hert.
Harvest Herfst.
to Hasten Haasten.
a Hat *een* Hoet.
to Hatch Broeden.
a Hatchet *een* Bijl.
to Hate Haten.
to Have Hebben.
a Haven *een* Haven.
Haughtie Hoogmoedig.
Hay Hoop.
Hazard Hasaard.
He Hy.
a Head *een* Hooft.
to Heal Genesen.
Health Gesontheyt.
a Heap *een* Hoop.
to Hear Hooren.
the Heart *het* Hert.
Heath Heyde.
Heathen Heyden.
to Heave Heffen.
Heaven Hemel.
Heavie Swaar.
a Hedge *een* Hegge.
to take Heed Hoeden.
a Heel *een* Hiel.
Height Hooghte.
an Heir *een* Erfgenaem.
Hell Helle.
a Helmet *een* Helm.
to Help Helpen.
to Hem Zoomen.
Hemp Hennip.
a Hen *een* Henne.
Hence Hier van daan.
an Herb *een* Kruyt.
Here Hier.
Hereafter Hier na.
an Heretick *een* Ketter.
a Herring *een* Haringh.
to Hew Houwen.
to Hide Verbergen.
High Hoogh.
a Hill *een* Bergh.
Him Hem.
to Hinder Verhinderen.
to Hire Huuren.
a History *een* Historie.

to Hit Raacken / treffen.
Hither Herwaarts.
Hoarse Heesch.
a Hog *een* Verckén.
a Hogshead *een* Oxhooft.
to Hold Houden.
a Hole *een* Gat.
Holy Heyligh.
Hollow Hol.
at Home t'Huys.
Honest Eerlijck.
Honey Honigh.
Honour Eer.
a Hood *een* Vrouwen kaper.
a Hoof (of a beast) *een* Hoef (van een beest.)
a Hook *een* Haack.
a Hoop *een* Hoep.
to Hop Huppelen.
to Hope Hoopen.
Hopps Hoppe.
a Horn *een* Hoorn.
Horrible Schrickelick.
a Horse *een* Paart.
an Host (army) Krijgsheyr/ Leger.
Hot Heet.
an Hour *een* Uur.
a House *een* Huys.
Hunger Honger.
to Hunt Jagen.
to Hurt Zeer doen.
a Husband *een* Vrouws getrouwde man.
a Hymn *een* Lof-sang.
Hypocrisie Geveynstheyt.

I.

I Ick.
Jaundice *de* geelsucht.
the Jaw-bone *de* Kakebeen.
Ice Ys.
Idle Luy.
an Idol *een* Afgodt.
to Jeer Geckscheeren.
to Jest Jocken.
Jesus Jesus.
a Jew *een* Joode.
a Jewel *een* Juweel.
If Indien.
Ignorance Onwetenheyt.
Ill Quaat.
an Image *een* Beelt.
to Imagine Inbeelden.
to Imitate Na-doen.
Immediately Terstont.
Immortall Onsterffelijck.
to Impart mede-deelen.
Impossible onmooglik.
Impudent onbeschaemt.
In In.

an Inch *een* duym breet.
to Inclose Insluyten.
Incredible ongelooflijk.
Indifferent onpartijdig
Industry Naarstigheyt.
Infallible Onfeylbaar.
an Infant *een* Kleyn kint.
to Infect Besmetten.
Inferiour Minder.
Infinite Oneyndelijck.
to Inform Onderwijsē.
to Inhabit Inwoonen.
to Inherit Erven.
Iniquitie Ongerechtigheyt.
Ink Inckt.
an Ink-horn *een* Inktkooker.
an Inn *een* Herbergh.
Innocent Onnoosel.
to Inquire Na-vragen.
to Instruct Onderwijsē.
an Instrument *een* werktuygh / instrument.
Interest Interest/ woeker.
to Interpret Vertalen.
to Interrupt Verstoren.
an Introduction *een* Inleydinge.
to Invent Uytvinden.
Invisible Onsichtbaar.
to Invite Nooden.
Inward Inwendigh.
a Journey *een* Reyse.
Joy Vrolijckheyt.
to Joyn Voegen.
a Joyner *een* Schrijnwercker.
a Joynt *een* Lidt.
Iron Yser.
Is Is.
to Itch Jeucken.
a Judge *een* Rechter.
a Judgement Oordeel.
to Juggle Guychelen.
Juice Sap.
Ivorie Yvoor.
Just Rechtveerdigh.
Justice Gerechtigheyt.
to Justify Rechtveerdigen.

K.

to KEep Bewaren.
a Kettle *een* Ketel.
a Key *een* Sleutel.
the Kidneys *de* Nieren.
to Kill Dooden.
Kind Vriendelijck.
to Kindle Ontsteken.
a King *een* Koningh.
a Kingdom *een* Koninckrijck.
a Kiss *een* Soen.
a Kitchin *een* Keucken.
a Knave *een* Boeve.

to Knead Kneeden.
a Knee *een* knie.
to Kneel knielen.
a Knife *een* Mes.
a Knight *een* Ridder.
to Knit Breyen.
to Knock Kloppen.
a Knot *een* knoop.
to Know Kennen.
a Knuckle *een* Kneuckel.

L.

LAbour Arbeydt.
Lace Kant.
to Lack (*or* want) Gebreecken.
a Lackey *een* Lackey.
a Lad *een* Jong-gesel.
a Ladder *een* Ladder ofte Leer.
a Ladle *een* Pot-lepel.
a Lamb *een* Lam.
Lame Lamme.
to Lament Beklagen.
Land Landt.
Land-lord Huys-heer.
a Language *een* Taal / Spraack.
to Languish Flaauw worden.
a Lantern *een* Lanteern.
the Lap Schoot.
Large breet.
a Lark *een* Leeuwerck.
a Lash *een* Slagh.
to Last Duuren.
the Last *de* Leste.
a Latch of a door *een* Klink van een deur.
Late Laat.
Lattises Tralen.
to Laugh Lachen.
a Law *een* Wet.
a Lawyer *een* Advocaat.
to Lay Leggen.
Lazy Luy.
Lead Loot.
to Lead Leyden.
a Leaf *een* Bladt.
a League *een* Verbont.
Lean Mager.
to Lean Opleunen / steunen.
to Leap Springen.
Leap-year Schrickel-jaar.
to Learn Leeren.
Least Op dat niet.
the Lest *de* Kleynste.
Leather Leder.
to Leave Verlaten.
Leaven Deessem.
the Left-hand *de* Slinker-hant.
a Leg *een* Been.

a Lemon *een* Lamoen-appel.
to Lend leenen.
Length lenghte.
Lent *de* Lente.
a Leper *een* Melaatsch.
Less Minder.
to Lessen Kleyn maken.
a Lesson *een* lesse.
Let Toelaten.
a Letter *een* Brief.
Lewd Boos / godtloos.
a Libel *een* Pasquil.
Liberal Mildadigh.
Liberty Vryheyt.
a Library *een* Bibliotecck.
Licence Verlof.
a Lie *een* Leugen.
to Lie Liegen.
Life Leven.
to Lift Oplichten.
Light Licht.
Light (nor heavy) licht (niet zwaar.)
Like Gelijck.
Lime Kalck.
a Limit *een* Paal/ lantpaal.
to Limn Schilderen.
a Line *een* Linie.
the Lining (of a coat) *de* Voedering.
Linnen Lywaat.
a Lion *or* Lyon *een* Leeuw.
the Lip *de* Lippe.
to Lisp Lispen.
Little luttel/ kleyn.
to Live Leven.
the Liver *het* Lever.
a Liverie *een* Liverey.
Lo Siet.
a Loadstone *een* Seylsteen.
a Loaf *een* Broot.
a Lobster *een* Kreeft.
a Lock *een* Slot.
to Lodge Logeeren.
the Loins *de* Lenden.
Long Langh.
to Long Verlangen.
to Look Sien / kijken.
a Loop *een* Lisse.
to Loose Los maken.
a Lord *een* Heer.
Lordship Heerschap.
to Lose Verliesen.
Lost Verloren.
to Lothe Walgen.
to Love Beminnen / lief hebben.
Love Liefde.
Low Nederigh/ laag.
Lowd Luyd.
a Lowse *een* Luys.

Luck Geluck.
Lukewarm Lauw.
to Lurk Schuylen.
Lust Wellust.
Luster *een* Luyster.
Lustie Lustigh.
a Lute *een* Luyt.

M.

a MAce *een* Scepter.
Mace Foelie.
Mad Sinneloos.
Made Gemaackt.
Madder Mekrappen.
the Magistracy *de* Over-heyt.
Magnanimity Grootmoedigheyt.
Magnificence Heerlik-heyt.
to Magnifie Groot maken.
a Maid *een* Maaght / Meyt.
to May (*or* can) Mogen.
Majesty Majesteyt.
the Maines (of a horse) *de* Manen / mane.
to Maintain Onderhouden.
a Major *een* Major / Borgermeester.

to Make Maken.
Malcontent Misnoegt.
the Male (of every kind) *het* Manneken.
Malice Boosheyt.
Malt Mout.
a Man *een* Man.
to Minage Uytvoeren.
Manifest Openbaar.
Manifold Menighvuldigh.
Manner Manier.
(good) Manners) Zeden / goede manieren.
Many Veel.
a Map *een* Kaarte.
Marble Marmersteen.
to March Marcheeren.
a Mare *een* Merry.
the Margin *de* Kant.
a Mark *een* Merck.
a Market *de* Marckt.
a Marquiss *een* Marck-Graaf.
Marriage Houwelijck.
to Marrie *or* be married Trouwen ofte ghetrouwt werden.
Marrow Mergh.
a Maryer *een* Martelaar.
to [M]arvel Wonderen.
a Mason *een* Metselaer.

the Maſs de Miſſe.
the Maſt de Maſt.
a Maſter een meeſter.
a Match Lont.
Matches Swavelſtoc-ken.
Matter Materie / ſtof.
a Maund een mande.
Meal Meel.
a Meaſure een Mate.
Meat Koſt / ſpijs.
to Meditate Overdenc-ken.
a Medler een Miſpel.
Meek Sachtſinnigh.
to Meet Gemoeten.
Meet Bequaam.
Melancholic Melan-colye.
to Melt Smelten.
a Member een Lidt en Lidtmaat.
Memory Gedachtenis.
to Mention Melden.
a Merchant een Koop-man.
Mercie bermhertighept.
Merit Verdienſte.
Merrie Vrolijck.
a Meſſage een boodſchap
a Meſſenger een Bode.
Metal Metaal.
the Middle Middel.
Midnight middernacht.
a Midwife een Vroed-vrouw.
Might Macht.
Mild Sachtſinnigh.
a Mile een Mijl.
Milk Melck.
to Milk Melcken.
a Mill een Moolen.
a Miller een Moole-naar.
the Mind 't Gemoet.
to Mind Acht nemen.
Mindfull Gedachtigh.
Mine Mijn.
a Mine een Mijne.
to Mingle Mengelen.
a Miniſter een Predi-kant.
the Mint de Munt.
a Minute een Minupt
a Miracle een Mira-kel.
Mire Slijck.
Mirth Vrolijckhept.
Miſchance Ongeval.
a Miſchief een Fept.
a Miſdeed een Mis-daat.
Miſerie Elendighept.
to Miſtake Verſinnen.
to Miſtruſt Mistrou-wen.
to Mitigate Verſach-ten.

to Mix *fiet* Mingle.
a Mocker *een* Spotter.
Modest Manierlijck.
Moist Vochtigh.
to Molest Quellen.
a Moment *een* Oogen-blick.
a Monarch *een* Monarch.
a Moneth *een* Maant.
Money Gelt.
a Monk *een* Munnick.
a Monster *een* Monster.
a Monument *een* Ghedenck-teecken.
the Moon *de* Maan.
More Meer.
the Morning Morgen-tijdt.
Mortal Sterflijck.
a Mortar *een* Vijsel.
Morter Mortel.
to Mortifie Dooden.
Moss Mos.
Most Meest.
Mother Moeder.
a Motion *een* Beweginght.
Mouldy Schimmelachtigh.
to Mount Opklimmen.
a Mountain *een* Bergh.
to Mourn Treurig zijn.
a Mouse *een* Muys.
the Mouth *de* Mont.
to Mow Maayen.
Much Veel.
Mud Modder.
a Mulberry *een* Moer-besie.
a Mule *een* Muyl-Esel.
to Multiplie Vermeerderen.
a Multitude *een* Menighte.
a Murderer *een* Moordenaar.
to Murmure Murmureeren.
Musick Musijck.
Musk Muscus.
I Must *ick* Most.
Must Nieuwe Wijn.
Mustard Mostaart.
to Muster Monsteren.
Mutable Veranderlijk.
Mute Stom/ stil.
Mutton Schapen-vleesch.
Mutuall Onderlinge/ wederzijdts.
to Muzzle Muylbanden.
a Mystery *een* Verborgentheyt.

the Nails

N.

the NAils (of the fingers) *de* Nagelen.
a Nail *een* Spijcker.
Naked Naackt.
a Name *een* Naam.
to Name Noemen.
Namely Namentlijck.
a Napkin *een* Servet.
a Narration *een* Verhaal.
Narrow Naauw.
a Nation *een* Volck / Natie.
Nativitie Geboorte.
Nature Natuur.
the Navell *de* Navel.
a Navie *een* Vloot Schepen.
Navigation Scheepvaart.
Naught Quaat.
Nay Neen.
Near Na-by.
Neat Net.
Necessarie Nootsakelijck.
Necessitie Nootwendigheyt.
the Neck *den* Hals.
Need Gebreck.
a Needle *een* Naalde.
to Neglect Versuymen.
a Neighbour *een* Buurman.
Neither Nochte.
a Nephew *een* Neef.
a Nest *een* Nest.
a Net *een* Net.
a Nettle *een* Netel.
Never Nooyt.
Neverthelesss Niet tegenstaande.
New Nieuw.
the Next *de* Naaste.
a Niggard *een* Giertgaart.
Nigh Na-by.
the Night *de* Nacht.
Nimble Gaauw.
Nine Negen.
to Nip Nijpen.
No Neen.
in No wise Geensins.
Noble Adel.
to Nod Knicken.
None *or* no Geen.
Noise Geraas.
Noon *de* Noen / middagh.
Nor Nochte.
North Noort.
the Nose *de* Neus.
the Nostrils *de* Neusgaten.
Not Niet.

a Notarie *een* Notaris.
to Note Opmercken.
Nothing *or* nought Niets.
a Nurſe *een* Voedster / Minne.
to Nouriſh Voeden.
Now Nu.
a Number *een* Getal.
to Number Reeckenen.
a Nun *een* Nonne / Bagijn.
a Nut *een* Neut.
Nutmeg Note-Muscaat.

O.

an OAck-tree *een* Eyken-boom.
an Oar *een* Riem.
an Oath *een* Eed.
Oats Haver.
Obedience Ghehoorsaamheyt.
to Obey Gehoorsaam zijn.
to Object Tegenwerpen.
an Obligation *een* Verbintenisse.
to Oblige Verbinden.
Oblivious Vergetelijk.
Obſcure Duyster.
to Obſerve Waar nemen.
Obſtinate Hertneckig.
to Obſtruct Stoppen.
to Obtain Verkrijgen.
Occaſion Ghelegentheyt.
the Ocean *de* Oceaan / de groote Zee.
Odious Hatelijck.
an Odour *een* Reuck.
Of Van.
to Offend Ergernis geven / beschadigen.
to Offer Aanbieden / presenteeren.
an Office *een* Ampt / Officie.
Offſpring Af-komst.
Often *or* oftentimes Dickmaal.
Oil Olie.
Ointment Salve.
an Oiſter *een* Oester.
Old Out.
an Olive *een* Olijf.
to Omit Achter laten / versuymen.
Omnipotent Almachtigh.
Once Eens.
One Een.
Onely Alleenlijck.
an Onjon *een* Ajuyn.

to Open Open doen.
Openly Opentlijck.
Operation Werkinge.
Opinion Opinie.
Opportunity Gelegentheyt.
to Oppose Tegenstaan.
to Oppress Onderdrucken.
Or Of/ ofte.
an Oracle *een* Orakel.
an Oration *een* Oratie.
an Orchard *een* Boomgaart.
to Ordain Ordonneeren.
Order Order.
Orderly Ordentelijck.
Ordinarily Ghewoonlijck.
an Organ *een* Orgel.
the Original d'Oorspronghh.
Ornament Cieraat.
an Orphan *een* Weeskint.
Otherwise Andersins.
an Oven *een* Oven.
Over Over.
to Overcast Overleggē.
to Overcome Overkomen/ overwinnen.
to Overflow Overvloeden.
to Overlive Overleven.
Over long Over lang.
to Overmaster Overmeesteren.
to Oversee Oversien.
to Overthrow Omwerpen.
to Overturn omkeeren.
to Overweigh Overwegen.
to Overwhelm Overstulpen.
an Ounce *een* Once.
Our Onse.
Outward Uytwendig.
to Ow Schuldig zijn.
an Owl *een* Uyl.
Own Eygen.
an Owner *een* Eygenaar.
to Own Eygenen.
an Ox *een* Os.

P.

a PAce *een* Pas.
to Pacifie *te* Vrede maken.
a Pack *een* Pack.
a Pad-lock *een* hangslot.
a Page *een* Pagie.
Pain Pijn.
to Paint Schilderen.
a Pair *een* Paar.
a Palace *een* Paleys.
Pale Bleeck.

the Palm

the Palm (*of the hand*) *de* Palm van de handt.
a Palm-tree *een* Palm-boom.
the Palsie Beroerte.
a Pan *een* Pan.
a Pancake *een* Panne-koeck.
the Panch, tripes *de* Pens.
to Pant Beven / kloppen.
a Pantoffle *een* Pantoffel.
the Pap *de* Mam ofte Tepel.
Paper Pampier.
Paradice Paradijs.
a Parcel *een* Partye.
Parchment Perkement.
to Pardon Vergeven.
to Pare Affnijden.
Parents Ouderen.
the Parliament *het* Parlament.
a Parlour *een* Binnen-saal.
a Parrat *een* Papegaey.
Parsley Peterselie.
a Parsnep *een* Pastinakie.
a Part *een* Gedeelte.
to Partake Deelachtigh zijn.
Partiall Partijdigh.
Particular Bysonder / particulier.
a Partition *een* Deylinge.
a Partner *een* Medegesel.
a Partridge *een* Patrijs.
a Pasquil Pasquil.
to Pass Passeeren.
a Passenger *een* Passagier / Reysiger.
the Passover Paasschen.
a Pass-port *een* Paspoort.
a Passion *een* Bewe-ginge.
Past Verby gegaan.
Paste (dough) Deegh.
a Pastie *een* Pastey.
Pastime Tijdtverdrijf.
a Pastor *een* Herder.
a Pasture *een* Weyde.
a Path *een* Padt.
Patience Gedult.
a Patriarch *een* Patriarch.
a Patron *een* Patroon.
a Pattern *een* voorbeelt.
to Pave Pabeyen / plabeyen.
a Pavillion *een* Pavillioen.

to Pawn

to Pawn Te pant leggen.
to Pause Rusten / pauseeren.
a Paw *een* Poot.
to Pay Betalen.
Peace Vrede.
a Peach *een* Persick.
a Peacock *een* Paauw.
a Pear *een* Peer.
a Pearl *een* Peerl.
Pease Erweten.
Peculiar Eygen.
Pedegree Afkomste.
Peevish Korsel / moeyelijck.
a Pelt *een* Pels.
a Pen *een* Penne.
to Penetrate Doordringen.
Penitent Berouwigh / boetvaardigh.
a Penknife *een* Pennemes.
a Pennie *een* Penninck / een stuyver.
a Pensil *een* Penceel.
a Pension *een* Pensioen.
a Penthouse *een* Luyffel.
Penurie Armoede.
People Volck.
Pepper Peper.
Peradventure By avontuur.

to Perceive Bemercken / bespeuren.
Perdition Verlies / verderveniſſe.
Perfect Volkomen / volmaackt.
to Perfect Voleynden.
to Perform Volbrengen.
Perillous Gevaarlijck.
Period Punt / eynd.
to Perish Vergaan.
Pejury Eedtbreekinge.
a Periwig *een* Pruyck.
to Permit Toestaan / toelaten.
Penicious Schadelick.
to Perpetrate Begaan.
Perpetual Eeuwigh / gedurrigh.
Perplexed Verwerd / bekommert.
to Persecute Vervolgen/
Perseverance Volherdigheyt.
to Persist Volherden.
a Person *een* Persoon.
to Perswade Met reden toebrengen.
Perverse Verkeert.
to Peruse Doorsien.
to Pester Quellen.

a Pestle

a Pestle (*or* pounder) *een* Stamper.
a Petticoat *een* Vrouwes Onder-Rock.
a Petition *een* Requeſt/ begeerte.
Pewter Peauter/ Tin.
Phantaſie Inbeeldinge.
a Pheſant Phayſant-vogel.
a Philoſopher *een* Philoſooph.
a Phraſe *een* Spreuck.
Phyſick Medicijn.
to Pick Picken.
Pickle Peeckel.
a Picture *een* ſchildery.
a Pie *een* Pastey.
Piety Godtvruchtigheyt.
a Pigeon *een* Duyf.
a Pig *een* Kleyn Vercken/ een Keu.
a Pike *een* Spies.
a Pike(fiſh) *een* Snoek.
a Pelgrim *een* Pelgrim.
to Pill *de* Schors afſchellen.
a Pill *een* Pille.
a Pillar *een* Pylaar.
a Pillow *een* Hooftkuſſen.
a Pilot *een* Lootsman.

to Pinch Nijpen.
a Pink (a little ſhip) *een* Pinck.
a Pinnas (ſhip) *een* Pynas.
a Pin *een* Spel.
to Pin Aanſpellen.
a Pint *een* Pint.
a Pipe *een* Pijp.
to Pipe Op de Fluyt ſpeelen.
a Pirat *een* Zee-Rover.
to Piſs Piſſen.
a Piſtol *een* Piſtool.
a Pit *een* Put.
Pitch Peck.
a Pitcher *een* Aarden kruyck.
Pith *in wood* Pit in het hout.
Pitie Jammer.
to Pitie medelijden.
a Place Plaats.
the Plague Peſtilentie.
Plain Klaar/ even.
Plaintiff Klager.
a Plaiſter *een* Pleyſter.
a Planet *een* Planeet.
a Plank *een* Planck.
to Plant Planten.
Plate Silver-werck.
a Plate *een* Teljoor.
a Platform grontform/ 't bewerp van een huys.

a Platter *een* Plateel / een schotel.
to Plead Pleyten.
Pleasant Geneuchelik.
to Please Behagen.
what Pleaseth you? wat Behaaght U. L.
Pleasure Playsier.
a Pledge *een* Borgh / een pant.
Plentie Overvloet.
the Pleurisy *het* Pleuris.
a Plough *een* Ploegh.
to Pluck Plucken.
a Plum *een* Pruym.
a Plume *een* Veder / Pluymagie.
a Plummer *een* Loot-gieter.
a Plummet *een* Kloot van Loot.
to Plunge Duycken / insteecken.
a Pocket *een* Sack.
the Pocks *de* Pocken.
a Poëm *een* Gedicht.
to Point (with the finger) met de Vinger duyden.
the Point *de* Punt.
to Poise Wegen.
Poison Vergift.
Pol-money Hooftgelt.
Policie Politie / Raat.
to Polish Polysteren.
to Poll Schieren.
to Pollute Vuyl maken.
a Pom-granat *een* Granaat-appel.
Pompous Pompeus.
a Pompion *een* Pompoen.
a Pond *een* Poel / Vijver.
to Ponder Overleggen.
the Poop (of the Ship) Achter-kasteel (van 't Schip.)
Poor Arm.
the Pope *de* Paus.
Populous Volckrijck.
a Porch *een* Voorhof.
the Pores *de* Sweetgaten.
Pork Vercken-vleesch.
a Port (Haven) Poort / Haven.
a Portion *een* Deel.
a Position *een* Stellinge.
to Possess Besitten.
Possible mogelijck.
the Post *de* Post.
Posterity Nakomelingschap.
a Pot *een* Pot.
Potent machtigh.

a Po-

a Potentate *een* Potentaat.
Pottage Sop/pot-spijs/moes.
a Potter *een* Pottebacker.
a Pottle *een* Stoop.
Pouder Poeder.
Poverty Armoede.
Poultrie Hoenderen.
a Pound *een* Pont.
to Pour Gieten.
Pourtraiture Af-beeldsel.
Power Macht.
Practise Practijck.
to Praise Prijsen.
to Pray Bidden.
a Prayer *een* Gebedt.
to Preach Prediken.
a Preamble *een* Voorreden.
Precedent Voorgaande.
a Precept *een* Gebodt.
Precious Kostelijck.
Precise Precijs.
Predecessor Voorganger.
Prediction Voorsegginge.
to Predestinate Voorordineeren.
Preëminence Uytsteeckentheyt.

Preface Voorreden.
to Prefer Advanceeren/voorstellen.
Prejudice Nadeel.
to Prepare Bereyden.
to Prescribe Voorschrijven.
Presence Tegenwoordigheyt.
to Preserve Bewaren.
President President/Voorsitter.
to Press Pressen/dwingen.
to Presume Verstouten.
to Pretend Ergens na staan.
Prettie mooy.
to Prevail Overweldigen.
to Prevent Voorkomen.
a Prey *een* Roof/buyt.
to Prick Prickelen.
the Prick of a pin *den* Steeck van een spelle.
Pride Hovaardigheyt.
a Priest *een* Priester.
a Prince *een* Prince.
Principal Opperste.
Principle Beginsel.
to Print Drucken.

a Prison *een* Gevanke-
nisse.
Private Private/ een-
saam.
a Priviledge *een* Privi-
legie/ voorrecht.
Privily Heymelijck.
a Prize *een* Prijs.
to Prize Achten.
Probable Waarschij-
nelijck.
to Proceed Voortgaan.
a Process *een* Proces.
to Proclaim Uytroepen.
to Procrastinate Uyt-
stellen.
to Procreate Generee-
ren.
Proctor *een* Procureur.
a Prodigal *een* Verqui-
ster.
Prodigious Wonder-
bare.
to Produce Voortbren-
gen.
to Profess Belijden.
Profit Profijt.
Profound Diep.
Profuse Overdadigh.
to Prognosticate Voor-
seggen.
a Project *een* Bewerp.
a Prologue *een* Voor-
reden.
Prone Genegen.
to Pronounce Uytspre-
ken.
to Prop Ondersteunen.
to Propagate voort-
planten.
Prophane Onheyligh.
Prophet Propheet.
to Propose voorstellen.
to Prorogue Uytstel-
len.
to Prosecute Na-vol-
gen.
Prosperity Gheluck/
welvaart.
to Protect Bescher-
men.
to Protest Protesteeren
to Protract Uytstellen/
uyttrecken.
Proud Hovaardigh.
a Proverb *een* Spreek-
woort.
to Provide voorsien.
a Province Provincie.
to Provoke Opwec-
ken.
Prudence voorsichtig-
heyt.
a Psalm *een* Psalm.
a Publican *een* Colle-
naar.
Publick Gemeyn.
to Publish Openbaren.

a Pud-

a Pudding *een* Beuling/ pot-pastey.
to Puff Blasen.
to Pull Trecken.
a Pulpit *een* Preeck-stoel.
the Pulse *den* Pols.
a Pump *een* Pomp.
to Punish Straffen.
Purblind Stick-siende.
to Purchase Koopen/ verwerven.
Pure Suyver.
to Purge Purgeeren.
to Purifie Reynigen.
to Purloin Ont-trec-ken.
Purple Purper.
to Purpose Voorne-men.
a Purse *een* Beurs.
Purslain Porceleyn-kruyt.
to Pursue Vervolgen.
to Push Stooten.
a Push *een* Puysie.
to Put Setten.
to Put on Aandoen.
to Putrifie Verrotten.
to Puzzle Ymant swa-righeyt aandoen.
een Py (Vogel) Exter.

Q.

a QUacksalvér *een* Quacksalver.
a Quadrant *een* Vier-kant.
to Quake Beven/ sid-deren.
Quality Hoedanigheyt.
Qualities manieren.
a Qualm *een* haastige Flaaute.
Quantity Veelheyt.
a Quarrel *een* Questie/ krackeel.
a Quart Twee pinten/ een kan.
a Quarter *een* Vierde deel.
a Quarry of stone *een* Steen-kuyl.
a Quean *een* Hoere.
a Queen *een* Konin-ginne.
to Quell Quellen.
to Quench Uytbluf-schen.
a Question *een* Vra-ge.
Quick Gaau/ leven-digh.
to Quicken Verquic-ken.

Quickly

Quickly Haschjes/ terstont.
Quicksilver Quicksilver.
Quiet Gerust.
a Quill *een* schaft.
a Quilt *een* Matras.
a Quince *een* Quee-appel.
the Quire *de* Koor.
a Quire of Paper *een* Boeck Pampier.
to Quit Quijten/ quijt schelden.
to Quiver schudden.
Quotidian Dagelicks.

R.

a RAce *een* Geslachte.
a Race *een* Loop.
a Rabbet *een* Conijn.
a Rack *or* manger *een* kribbe.
to Rack Pijnigen.
a Racket *een* Rincket.
Radish Radijs.
to Rage Rasen.
Rage Uytsinnigh.
to Rag *een* oude Lap.
a Rail schelden / versmaden.
Rain Regen.
a Rainbow *een* Regenboogh.
to Raise up Opwecken.
Raisins Rozijnen.
a Rake *een* Rieck ofte Egge.
a Ram *een* Ram.
a Ranck *een* Rye ofte orden.
to Rankle Verrotten.
Ransom Rantsoen.
Raping Nemingh met gewelt.
Rare Ongemeen / selden/ raar.
to Rarifie Dun maken.
a Rasour *een* scheermes.
a Rat *een* Rot / Ratte.
Rash Onvoorsichtigh.
Rate Prijs.
a Rater *een* schatter.
Rather Liever.
to Ratifie Bevestigen.
a Rattle *een* Ratel.
Rational Redelick.
a Raven *een* Raven.
Ravening Roovinge.
to Ravish Schoffieren.
Raw Rauw.

Rays of the Sun Sonnestralen.
to Reach Reycken.
to Read Lesen.
Readie Gereet.
Really Met der daadt.
a Realm *een* Koninckrijck.
a Ream of Paper *een* Riem Papier.
to Reap Maayen.
Reason Reden.
to Rebate Af-korten.
Rebellious Wederspannigh.
to Rebuke Berispen.
to Recant Her-roepen.
a Receipt *een* Ontfang.
Receipts Genees-middelen / Ordonnantien.
to Receiv Ontfangen.
Recipocral Wederkeerigh.
to Recite Verhalen.
to Reckon Reeckenen.
to Reclaim Wederom roepen.
to Recollect Vergaderen.
to Recommend Aanprijsen/ bevelen.
to Recompence Vergelden.
to Reconcile Versoenen.
to Record Gedachtigh wesen.
a Record *een* Oorkonde/ een Register.
to Recover Verhalen / weer krijgen.
Recourse Toevlucht.
to Recoyl Te rugge wijcken.
to Recreate Vermaecken.
a Recusant *een* Ontsegger / de naam gegeven aan een Papist.
Red Root.
to Redeem Verlossen.
Redeemer Verlosser.
to Redound Verkoopen/ overvloepen.
to Redress Recht maken/ reformeeren.
to Reduce Wederom brengen.
a Reed *een* Riet.
to Reel Waggelen.
a Reel *een* Haspel.
to Refer *een* Saack aan yemant stellen.
to Refine Suyveren.
to Reflect Opsien.

to Reform Verbeteren/ herstellen.
to Refresh Verversſen.
to Refuse Weygeren.
to Refute Wederleggen.
Regal Koninckliick.
to Regard Achten/ opmercken.
Regeneration Wedergeboorte.
a Regiment *een* Regiment.
a Region *een* Landtschap.
to Rehearse Verhalen.
Register Bladtwijſer/ Regiſter.
to Reject Verwerpen.
to Reign Regeeren.
the Reins *de* Nieren.
to Rejoyce Verheugen/ verblijden.
to Relapse Weder inſtorten.
a Relation (*or* kindred) Bloetverwantſchap.
a Relation (*or* story) *een* Verhaal.
to Release Ontloſſen.
to Relent Berouw hebben.
to Relie Vertrouwen/ ſteunen.
Relief Secours.
to Relinquish Verlaten.
Reliques *and* remainders Overblijffelen.
a Relish *een* Smaack/ een geur.
to Remain Overblijven.
Remedy Remedie.
Remembrance Gedachteniſſe.
Remiss Slap/ onachtſaam.
to Remit Vergeven.
Remorse Knaginge.
to Remove Wegh doen/ verplaatſen.
to Render Weder ofte over geven.
to Renew Vernieuwen.
Rennet Melck-Rinſel.
to Renounce Ontſeggen.
Renown'd Beroemt.
Rents Renten/ inkomſten.
a Rent *een* Scheur.
to Repair Hermaken.
to Repay Weer betalen.
to Repeat Herhalen.
to Repel Verjagen.
to Repent Leedt weſen.

Repentance Berouw.
to Repine Morren.
to Reply Weder antwoorden.
to Report Rapporteeren/ vertellen.
to Repose Rusten.
to Reprieve Uytstel geven.
to Reproach Verwijten.
Reprobate Verworpen.
to Reprove Berispen.
to Repulse Verstooten.
Reputation Grootachtinge.
a Request Versoeck.
to Request Ootmoedigh bidden.
to Require Vereyschen.
to Requite Vergelden.
to Resemble Gelijcken.
to Reserv Bewaren / voor-behouden.
to Resign Overgeven.
to Resist Wederstaan.
to Resolve Resolveeren/ ontdoen.
Respect Achtinge.
to Respect Ontsien.
to Respire Ademen.
Respite Uytstel.

the Rest *de* Rest.
to Rest Rusten.
to Rest Overschieten.
a Restitution Wedergevinge.
to Restore Weder geven/ herstellen.
to Restrain Bedwingen / in den toom houden.
Resurrection Weder-opstandinge.
to Retail In 't kleyn verkoopen.
to Retain Onthouden.
to Retire Te rugge ofte alleen gaan.
to Retract Weder-roepen.
to Retreat Te rugge keeren.
to Return Wederom keeren.
to Reveal Openbaren.
to Revenge Wreken.
Revenue Inkomst.
to Reverence Eerbieden.
to Revieuw Hersien.
to Revise Weer over sien.
to Revive Levendigh maken/ her-leven.
to Revoke Her-roepen.

to Revolt Af-vallen.
to Revolve Verdenken.
a Reward *een* Belooninge.
Rheum Snot ofte loop der Neuse/ of mont.
a Rib *een* Ribbe.
a Ribbant *een* Lint/ een snoer.
Rice Rijst.
Rich Rijck.
Riches Rijckdom.
a Riddle *een* Raatsel.
to Ride Rijden.
Ridiculous Belacchelijck.
Right Recht.
Righteous Rechtveerdigh.
Rigour Wreetheyt/ strengheyt.
a Rime *een* Rijm.
a Ring *een* Ringh.
to Ring (bels), Luyden/ bellen.
Riot Gulsigheyt.
to Rip Onttarnen.
Ripe Rijp.
to Rise Opstaan/ rijsen.
Rites Ceremonien/ gewoonten.
a River *een* Rivier.
to Rob Rooven.
a Robber *een* Rover.
a Robe *een* Kostelick-kleet.
a Rock Steen-rotse.
a Rod *een* Roede.
a Roe *een* Rhee.
a Rogue *een* Schelm.
to Roll Rollen.
a Rood of Land *een* Roede Landts.
a Roof of a house *een* Dack van een huys.
Room Ruymte
a Root *een* Wortel.
a Rope *een* Touw.
to Rore Brullen.
a Rose *een* Roos.
Rosin Harst.
to Rost Braden.
to Rot Verrotten.
Rough Ruygh/ rouw.
Round Ront.
to Rouse Opwecken.
to Row Roepen.
Royal Koninckliick.
to Rub Wrijven/ kauwen.
the Rudder *het* Roer.
Ruddy Rootachtigh.
Rude Grof/ ongemaniert.
Rue Wijnruyt.
to Rue Rouwen.

Rugged Oneffen/ ruig.
a Rug een Rouwe De-ken.
to Ruine Destrueeren.
Ruinous Bouvalligh.
to Rule Heerschen.
a Ruler een Regeerder.
a Rule een Regel.
to Rumble Rommelen.
to Ruminate Herkauwen.
a Rumour Gerucht.
to Run Loopen.
a Rundlet een Kinnekenken.
a Rupture een Scheur/ een breuck.
a Rush een Biese.
Rustical Boerachtigh.
Rye Rogge.

S.

The Sabbath den Sabbath.
a Sable een Swaart ofte Sabel.
a Sackel een Knapsack.
a Sack een Sack.
Sackcloth Hayrenkleet.
to Sacrifice Op-offeren.
to Sad Droevigh.
Sad-colour Doncker.
a Saddle een Sadel.
Safe Behouden.
Safegard Bescherminge/ Sauvegarde.
Saffron Saffraan.
Sage Savie of Salie.
Sage Wijs.
to Sail Zeylen.
a Saint een Heylige.
a Sale een Verkoop.
a Sallet een Sla of Salaat.
a Salmon een Salm.
Salt Sout.
Salvation Salighheyt.
Salve Salve.
to Salute Groeten.
the Same de Selve.
Sap Sap.
Satan Satan.
to Satiate Versaden.
Satisfaction Voldoeninge.
Savage Wildt.
to Save Bewaren / behouden.
to Save Sparen.
Saviour Salighmaker.
Sausage Saucijs.
Sause Sausse.
Sausy Stout.
a Saw een Saagh.
to Say Seggen.

Scab Schurf / schurfte.
a Scabbard *een* Swaert-schedel.
a Scaffold *een* Schavot.
to Scald Met heet water broeyen.
the Scalp *de* Kop.
Scaly Schubachtigh.
a Scandal *een* Schandaal.
Scarce Schaars.
a Scarf *een* Sluyer.
Scarlet Scharlaken.
a Scarr *een* Lidt-teyken.
Scarse Naauwelijcks.
to Scatter Verstroyen.
a Scepter *een* Scepter.
Schism Scheuringh.
a Scholar *een* Leerling.
a School *een* Schole.
Science Wetenschap.
to Scoff Spotten.
to Scold Schelden / kijven.
Scope Ooghmerck.
to Scorch Branden / scorssen.
to Scorn Verachten.
to Scoul Suur sien.
to Scour Schuuren.
to Scourge Geesselen.
to Scratch Krabben.
to Scrape Schrapen.
a Screen *een* Schutsel / scherm.
a Scribe *een* Schrijver / Schrift-geleerde.
Scripture Schriftuur.
a Scruple *een* Scrupel / twijffelingh.
the Scull *de* Hooft-pan / Beckeneel.
Scum Schuym.
a Scuttle *een* Korfken / schotel.
the Sea *de* Zee.
a Seal *een* Zegel.
a Seam *een* Soom.
a Seamster *or* Simster *een* Naayster.
to Search Na-soecken.
the Second *de* Tweede.
Searge Sergie.
the Season Saysoen.
a Seat *een* Setel / stoel.
Seaven Seven.
a Secretary *een* Secretaris.
a Sect *een* Secte.
a Section *een* Deeling.
Secret Verborgen / heymelijck.
Secure Seker.
Secure Sorgeloos.

Sedition Seditie / oproer.
to Seduce Verleyden.
to See Sien.
Seed Saat.
to Seek Soecken.
it Seemeth *het* Schijnt.
to Seeth Zieden / kooken.
Seldom Selden.
to Select Uytkiesen.
Selfish Selfachtigh.
to Sell Verkoopen.
the Senate *den* Raat.
to Send Senden.
Sence Sin/ gevoel.
Sensible Gevoeligh.
to Sent *or* savour Riecken.
a Sentence *een* Sententie/ vonnis.
to Separate Af-sonderen/ scheyden.
a Sepulcher *een* Graf.
Serge Sergie.
Serious Ernstigh.
a Sermon *een* Predicatie.
a Serpent *een* Slangh/ Serpent.
a Servant *een* Dienaar.
to Serve Dienen.
to Set Setten / stellen.
Severall Verscheyden.
Severe Stuur/ straf.
to Sew *or* sow Nayen.
Sewet Vet.
the Sexton *de* Koster.
a Shadow *een* Schaduwe.
to Shake Schudden.
Shallow Ondiep.
the Shambles *de* Vleyshal.
Shame Schaamte.
Shared Gedeelt.
to Shape Fatsoeneeren/ scheppen.
to Shave Schaven.
She Sy.
a Sheaf *een* Schoof.
Shears Schaaren.
a Sheath *een* Scheede.
to Shed Gieten / storten.
a Sheep *een* Schaap.
a Sheet of Paper *een* Vel Papier.
a Sheet (of Linnnen) *een* Slaap-laken.
a Shell Schulpe/ schille.
a Shelf *een* Banck of Planck.
a Shelter *een* Schuylplaats/ toevlucht.
to Shew Toonen.
a Shield *een* Schilt.

a Shift *een* Veranderingh / oock een Mans ofte Vrouwen Hembt.
a Shilling *een* Schellingh.
the Shin *de* Scheen.
to Shine Schijnen.
a Ship *een* Schip.
a Shirt *een* Mans Hembt.
a Shive of Bread *een* Snede Broots.
a Shoe *een* Schoen.
a Shoemaker *een* Schoenmaker.
to Shoot (with a gun) Schieten.
a Shop *een* Winckel.
the Shore *de* Strant.
Short Kort.
a Shovel *een* Schop.
Should Soude.
it Should *or* ought *het* Behoort.
a Shoulder *een* Schouder.
to Shout *or* cry out Shreeuwen.
a Shower (of rain) *een* Plas-regen.
to Shrink Weycken en krimpen.
to Shut Sluyten / toedoen.
a Shuttle *or* shittle *een* Spoel.
Sick Sieck.
a Sickle *een* Sickel.
a Side *een* Zijde.
Aside Ter zijde.
a Siege *een* Belegh.
to Sift Siften.
a Sift, sieve *or* seve Temst of sift.
to Sigh Suchten.
a Sight *een* Ghesicht / en een Schouwspel.
a Sign *een* Teecken.
a Signet *een* Segel-ring.
to Signifie Beteekenen.
Silence Stilswijgentheyt.
Silk Zijde / Zy.
a Sillable *een* Syllabe.
Silver Silver.
a Similitude *een* Ghelijckenis.
Simple Slecht.
Sin Sonde.
to Sin Sondigen.
Since t' Sedert / sint.
Sincere Oprecht.
to Sing Singen.
to Sink Sincken.
a Sinew *een* Senuwe.
Sir Monsieur / Heere / een Eer-tijtel van een Ridder.

Sirrup Syroop.
Sister een Suster.
to Sit Sitten.
a Sithe een Seyssen.
a Skain of threed een Streng garen.
the Skie de Lucht.
Skie-colour Hemels-blaauw.
Skill Konste / wetenschap.
Skin Vel.
Slack Slap / los.
to Skip Springen.
a Slate een Leye ofte latte.
to Slander Lasteren.
a Slave een Slaaf.
to Slay Doodt slaan.
to Sleep Slapen.
a Sleeve een Mouw.
Slender Dun / mager.
to Slide Glijden / slibberen.
Slime Slijm.
to Slice Snijden.
a Slice een Snee.
a Sling een Slinger.
to Slip away Ontslippen.
a Slipper een Muyl.
Slippery Gladt / slibberachtigh.
a Sloe een Wilde Pruym.
a Sloven een Sloove.
Slow Traagh.
a Sluce een Sluys.
to Slumber Sluymeren.
Sluttish Morsig / vuyl.
Small Kleyn / dun.
to Smart Smerten.
to Smell Ruycken.
to Smile Glim-lachen.
to Smite Smijten.
a Smith een Smit.
a Smock een Vrouwen Hembt.
Smoke Roock.
to Smother Versticken.
to Smooth Strijcken.
a Snail een Slacke.
a Snake een Slange.
a Snare een Strick.
to Snatch Rucken.
to Sneez Niesen.
to Snort or snore Snorken.
Snot Snot.
Snow Sneeuw.
to Snuff Snuyten.
So Soo / alsoo.
Sober Sober.
Society Geselschap.
a Sock een Sock.
Soft Sacht.
to Soil Vuyl maken.
to Soke Weycken.

Sold

Sold Verkocht.
Sole Alleen.
the Sole of the foot *de* Sole van de voet.
Some Sommige.
Sommer Somer.
Somthing Yet / eenigh dingh.
Somwhat Wat.
Somwhere Ergens.
a Song *een* Sang.
a Son *een* Soon.
Soon Haast / terstout.
Soot Roet.
Sope Zeep.
a Sop *een* Soppe.
a Sore *een* Seer.
a Sorcerer *een* Tovenaar.
Sorrow Droefheyt / verdriet.
Sorry Bedroeft.
a Sot *een* Sot.
the Soul *de* Siel.
a Souldjer *een* Soldaat.
to Sound Klincken / luyden.
the South *het* Zuyden.
Sour Suur.
Southsaying Waarsegginghh.
Sow Saayen.
a Sow *een* Soge.
a Spade *een* Spade.
a Space *een* Spacie.
a Span *een* Span.
to Spare Sparen.
a Spark *een* Vonck.
to Sparkle Glinsteren.
Spectacles Brillen.
to Speak Spreecken.
a Speech *een* Taal / een Spraack.
to Speed spoeden.
to Spel spellen.
to Spend Verquisten.
to Spew *or* spue spouwen / overgeven.
Spices Specery.
a Spider *een* Spinneweb.
to Spill stortén.
to Spin spinnen.
the Spirit *de* Geest.
to Spit spouwen.
a Spit *een* spit.
Spite spijt.
to Spoil Bederven.
a Spoon *een* Lepel.
a Spot *een* Vleck.
a Spouse *een* Bruyt.
to Spread spreyden.
the Spring *de* Lente / Voor-jaar.
a Spur *een* spoor.
to Spurn Achter uyt slaan.
Squint-eyed scheel.

Stab Met een Pon-
jaart steken.
a Stable een Stal.
a Staff een Staf/ stock.
to Stagger Stroncke-
len.
a Stain een Vlecke.
Stairs Trappen.
a Stake een Staack/
paal.
to Stammer Stameren.
to Stamp Stampen.
to Stand Staan.
a Star een Sterre.
to Starch Stijven.
a Statute een Statuyt.
to Stay Blijven.
to Steal Steelen.
to Steep Weycken.
to Steer Stuuren.
a Step een Stap.
a Step-father een Stief-
Vader.
to Stick Steken.
to Stick to Aankleven.
a Stick een Stock.
a Sting een Prickel.
to Stink Stincken.
to Stirr Roeren.
Stocking Koussen.
the Stomack de maag.
a Stone. een Steen.
a Stool een Stoel.
to Stoop Bucken.
to Stop Stoppen.
a Storie een Verhaal/
Historie.
a Storm een Storm.
Stout Stout.
Straight Recht.
Strained Gezijght en
gedouwt.
Strait Engh/naauw.
a Stranger een Vreem-
delingh.
a Straw een Stroo.
Strayed Verdwaalt.
the Stream de Stroom.
a Street een Straat.
Strength Sterckte.
to Stretch Recken.
to Strike Slaan/smij-
ten.
a String een Snoer.
a Stripe een Slagh.
Strong Sterck.
a Student een Student.
to Studie Studeeren.
Stumbling Struyke-
ling.
to Subdue t'Onder-
brengen.
to Submit Onderwer-
pen.
to Subscribe Onder-
schrijven.
Substance Substantie.
Succour Bystant.

Such

Such Sulcke.
to Suck Suygen.
Suddain Schielick.
Suet *or* tallow Smeer.
to Suffer Lijden.
Sugar Suycker.
a Summ *een* Somma.
the Sun *de* Sonne.
to Sup Suppen.
Superscription Opschrift.
Supper Avontmaal.
to Support Onderhouden.
Sure Seecker.
Surety Borge.
to Suspect Mistrouwen.
to Sustain Ophouden.
to Swallow Swelgen.
a Swan *een* Swaan.
to Swear Sweeren.
to Sweat Sweten.
to Sweep Vegen.
Sweet Soet.
to Swell Swellen.
Swift Snel.
to Swim Swemmen.
a Swine *een* Swijn.
a Sword *een* Degen/swaart.
Swounding Bezwijmingh.

T.

a TAble *een* Tafel.
a Tail *een* staart.
a Tailer *een* Kleermaker.
to Take Nemen.
a Talent *een* Talent.
to Talk Praten.
Tallow Talck.
Tame Tam.
Tape Linnen/lint.
Tapestry Tapijt.
to Tarry Verbeyden.
a Tart *een* Taart.
to Taste smaken.
a Tavern *een* Wijn-Herbergh.
Taught Geleert.
to Tax Tareeren.
to Teach Leeren.
a Tear *een* Traan.
Tedious Verdrietigh.
Teeth Tanden.
to Tell Tellen of vertellen.
to Temper Matigen.
a Tempest *een* Tempeest.
a Temple *een* Tempel.
to Tempt Versoecken.
Ten Tien.
a Tenant *een* Huurder.
Tender Teder.

a Term *een* Termijn of tijdt.
Terrible Vreeſſelijck.
a Territorie *een* Gebied/ Landſchap.
to Teſtifie Getuygen.
a Tetter *een* Kleyn-lopende zeerigheyt.
Than Dan.
to Thank Bedancken.
That Dat.
to Thaw Dooyen.
The De.
a Theef *een* Dief.
Then Dan.
Thence Daar van daan.
There Daar.
Therefore Daarom.
Thereof Daar van.
Thick Dick.
the Thigh *de* Dye.
Thine Dijn/ uwen.
a Thing *een* Dingh.
to Think Dencken.
Thin Dun.
Thirſt Dorſt.
Thirtie Dertigh.
This Deſe/ dat.
Thither Daar na.
Through Door.
Thou Du/ ghy.
a Thorn *een* Doren.
Thoughts Gedachten.
Threed Draadt/ Garen.
a Throne *een* Throon.
the Throat *de* Keel.
to Threaten Dreygen.
to Thrive Proſpereeren.
to Throw Werpen/ gooyen.
to Thruſt ſtooten.
a Thumb *een* Duym.
Thunder Donder.
to Tie Binden.
Timber Timmerhout.
Time Tijdt.
Tinn (Pewter) Tin.
Tired Vermoedt.
Tithe Tiende.
a Title *een* Tytel.
To Tot/ aan/ na.
To and fro Herwaarts derwaarts.
a Toad *een* Padde.
a Toad-ſtool Duyvels brood.
a Toe *een* Teen.
Together Met malkander/ t'ſeſſens.
to Toil Arbeyden/ vermoeyen.
a Token *een* Merck-teecken.
Told Geſeyt.

Toll *or* tribute Tol/ schattinge.
Tolerable Verdraaghlick.
to Toll a bell een Klock-luyden.
a Tomb *een* Tombe ofte Graf.
a pair of Tongs *de* Tangen.
a Tongue *een* Tonge.
a Tool *een* Instrument ofte gereetschap.
a Tooth *een* Tant.
the Top *or* height *de* Top ofte hooghte.
a Top *een* Top ofte tol.
a Torch *een* Fackel/ toortse.
to Torment Quellen/ pijnigen.
Torn Gescheurt.
to Tost Braden.
to Touch Aanraacken ofte voelen.
Touching Aangaande.
a Touch-stone *een* Toet-steen.
Tough Taay.
Tow grof Vlas.
to Tow a ship *een* Schip roeyen ofte trecken.
a Towel *een* Hantdoek.
a Tower *een* Tooren.
a Town *een* Stadt of Dorp.
Toys Beuselingen.
Trade Neeringe/ handel/ ambacht.
a Traitor *een* Verrader.
to Translate Oversetten.
to Travail Reysen.
Treachery Verradery.
Treacle Driakel.
to Tread Treden.
Treason Verraat.
Treasures schatten.
a Tree *een* Boom.
to Tremble Beven.
a Trencher *een* Teljoor/ Tafelbort.
a Trespass Overtredinge.
a Tribe *een* Geslacht.
Tribulation Wederwaardigheyt.
to Trie Beproeven.
Trinity Drievuldigheyt.
Trifles Beuselingen.
a Triumph Triumph/ Zege-juygh.
Trouble Moeyten.
a Trough *een* Trogh.
a Troup *een* Bende/ Troup.

a Trowel *een* Metse-laars Troffel.
True Waar.
a Trumpet *een* Trompet.
a Trunk *een* Koffer.
to Trust Betrouwen.
Truth Waarheyt.
a Tub *een* Tobbe.
a Tulip *een* Tulp.
a Tumult *een* Oproer.
a Tune *een* Toon.
a Tun *een* Tonne.
a Turf *een* Turf.
to Turn Wederomkeeren.
a Turnep *een* Raap/knol.
a Tutor *een* Vooght/Bewaarder.
Twelv Twaalf.
Twi-light Tweelicht.
Twenty Twintigh.
to Twine *or* twist Draapen/tweernen.
Two Twee.
a Tyrant *een* Tyran/Dwingelant.

V.

to be VAcant Ledigh zijn.
a Vail Deckfel/hangsel.
Vain Ydel.
in Vain Vergeefs.
Valiant Dapper.
a Valley *een* Dal.
Valour Dapperheyt.
Value Waardye.
to Vanish verdwijnen.
Vanitie Ydelheyt.
to Vanquish Verwinnen.
Vapour Roock/damp.
Varietie Verandering.
a Vassal *een* Leenhouder/Onderfaat.
Veal Kalfs-vleys.
a Vein *een* Ader.
Velvet Fluweel.
Vengeance Wraack.
a Verb *een* Werckwoort.
Verie Seer/heel.
to Verifie Waar maken.
Veritie Waarheyt.
a Verse *een* Veerse.
Vertue Deughde.
to Vex Quellen/plagen.
Vgly Lelijck.
a Vial *een* Viool.
Vice Ondeught.
a Victorie *een* Victorie/overwinninge.

Victuals Victualie/ provȋant.
to Vieuw Besien.
Vigilance Wacker-heyt.
Vigorous Kloeck/ vlij-tigh.
Vile Snoode / ghe-ringh.
a Village een Dorp.
a Villain een Boef/ schelm.
Vindicatie Reven-gie.
Vindictive Wraackgie-righ.
a Vine een Wijngaart.
Vineger Azijn.
Vintage de Wijn-lesin-ge/ Wijn-tijdt.
a Vintner een Wijnver-kooper.
a Viol een Viool.
to Violate Schenden/ verontreynigen.
Violence Gewelt/ hef-tigheyt.
Violently Geweldigh-lijck.
a Violet een Violet-bloem.
a Viper een Slange / Adder.
a Virgin een Maaght.
Virginity Maaghden-dom.
Virility Mannelijck-heyt.
a Visage een Aengesicht.
Visard een Mom-aan-gesicht.
Visible Sienlick/ sicht-baar.
a Vision een Gesichte/ verschijninge.
to Visit Besoecken/ de visite geven.
Visitation een Besoec-kinge.
the Vitals de Levende deelen des Lichaams.
to Vitiate Schenden.
Vitious Ondeugent.
to Vituperate Laken.
Vivacity Levendig-heyt.
an Vlcer een Sweer/ gezwel.
a Vmbrage een Scha-duwe / een ombra-gie/ suspitie.
an Vmpire een Scheyts-man.
Vnable Onmachtigh.
Vnacceptable On-aangenaam.
Vnanimity Eendrach-tigheyt.

Vnapt Onbequaam.
Vnarm Ontwapenen.
Vnawares Onverwacht.
Vnbelief Ongeloobigheyt.
Vnbeseeming Onbetament.
to Vnbuckle *or* unbutton onthaaken/ ontknoopen.
Vncapable Onbequaam.
Vncertain Onseecker.
Vnchangeable Onveranderlijck.
Vnchast Onkuys.
Vncivil Onbeleeft.
an Vncle *een* Oom.
Vnclean Onreyn/ onsuyver.
Vncomely Onbetamelijck.
Vnconstant Onstantvastigh.
to Vncover ontdecken.
an Vnction *een* Salvinge.
Vnder Onder.
to Vndergo Ondergaan/ lijden.
Vnderhand Heymelijck.
to Vnderhold Onderhouden.
an Vnderling *een* Onderlingh / een die minder in Officie is.
Vndermine Ondermijnen.
Vnderneath Beneden.
to Vnderstand Verstaan.
to Vndertake Onderwinden.
Vndiscreet Onbescheyden/ indiscreet.
Vndivided Ongescheyden.
to Vndo Ontdoen / los maken.
to Vndo (a man) Yemant verderven.
Vndone Bedorven.
Vndoubted Ongetwijffelt.
Vneasy Ongemackelijck.
Vnequal, uneven Oneffen.
Vnestimable Onwaardeerlijck.
Vnexpected Onverwacht.
Vnfained Ongeveynst.
Vnfaithful Ontrouw.
Vnfallible Onfeylbaar.
Vnfit Onbequaam.
to Vnfold Ontvouwē.

Vnfor-

Vnfortunate Ongeluckigh.
Vnfriendly Onvriendelijck.
Vnfruitfull Onvruchtbaar.
Vngodly Ongoddelijk/ goddeloos.
Vngracious Ondeugende / daar geen genade meer in is.
Vngrateful Ondanckbaar.
Vnhandsom Ongheschickt/ leelijck.
Vnhonest Oneerbaar.
an Vnicorn *een* Eenhoorn.
Vniform Gelijckformigh.
Vnion Vereeninge.
Vniversal Algemeen.
Vniversity *een* Universiteyt/ Hooge Schole/ Academy.
Vnjust Onrechtvaerdigh.
Vnkind Onvriendelijck.
Vnknown Onbekent.
Vnlawfull Onwettig.
Vnlearned ongeleert.
Vnless Ten zy ofte uytgenomen.
Vnlike ongelijck/ oneffen.
to Vnload ontladen.
Vnmannerly ongemaniert/ boers.
Vnmeet onbequaam.
Vnmindfull Vergetig/ ongedachtigh.
Vnmodest ongeschikt.
Vnmovable onbeweeghlick.
Vnnatural onnatuurlick.
Vnnecessary onnoodig.
Vnorderly onordentelick.
Vnpaid onbetaalt.
Vnpardonable onvergeeflijck.
Vnpatient onverdudigh.
Vnperceivable onghevoeligh.
Vnperfect onvolkomen.
Vnpleasant ongenoegelijck.
Vnpolished onghepolijst/ onverciert.
Vnpossible onmooghlick.
Vnpregnable onwinbaar.
Vnprepared onbereyt.

Vnprofitable Onnutteliijck/ onprofijtelik.
Vnprovided Onversien.
Vnquiet ongerust.
Vnready onbereydt.
Vnreasonable onredelick/ sonder reden.
Vnregarded ongeacht.
Vnreprovable onberispelijck.
Vnreverent oneerbiedigh.
Vnrewarded onbeloont.
Vnrighteous onrechtveerdigh.
Vnripe onrijp.
Vnruly ongeregelt.
Vnsatiable onversadelick.
Vnsavoury onsmakelick.
to Vnsay ontseggen.
to Vnseal ontsegelen.
Vnsearchable onuytvindelick.
Vnseasonable ontijdig.
Vnseemly onbetamelick.
Vnseen ongesien.
Vnsensible ongevoelig.
Vnserviceable ondienstelick.
Vnsettled ongestadig.
Vnshamefast onbeschaamt.
Vnshaven ongeschooren.
Vnshod ontschoent.
Vnskilful onervaren/ onwetende.
Vnsound ongesont.
Vnspeakable onuytsprekelick.
Vnspotted onbevleckt.
Vnstable ongestadigh/ ongedurigh.
Vnstained ongeschent.
Vnstayed onghetempert.
Vnstedfast ontstantvastigh.
Vnsufferable onverdragelick.
Vnsure Onseker.
Vnsupportable onlijdelijck.
Vntamed ongetemt.
Vntainted onbesmet.
Vntaught ongeleert.
Vnthankfull ondanckbaar.
Vnthought onverdacht/ onverwacht.
an Vnthrift een Verquister.
Vnthrifty onspaarsaem.

Vntied ontbonden/ ontknoopt.
Vntil Tot/ tot dat.
Vntilled ongeackert.
Vntimely ontijdelick.
Vnto Tot/ al tot/ tot ten/ toe/ ter.
Vntold ongeſeyt/ onvertelt.
Vntouched ongeraakt.
Vntoward Arg/ boos/ verkeert.
Vntrue onwaar/ valſch.
to Vnvail ontdecken.
Vnuſual ongebruyckelick/ ongewonelick.
Vnutterable onuytſprelick.
Vnwalled onbemuurt.
Vnwary onvoorſichtigh.
Vnwatered ongewatert.
Vnwearyed onvermoeyt.
Vnwholſom ongeſont.
Vnwilling onwilligh.
Vnwiſe Onwijs.
Vnwitty onvernuftig.
Vnwontedneſs ongewoontheyt.
Vnworthy onwaardigh.

Vnyoked ontſpannen/ ontbonden.
a Vocation *een* Vocatie/ beroep.
a Voice *een* ſtem ofte voys.
to Void Wijcken.
to make Void Ledigh maken.
a Volume *een* Deel van een Boeck.
Voluntary Vrywillig.
Voluptuous Wellustig/ weeldrigh.
to Vomit ſpouwen/ braken.
a Vote *een* ſtemme.
to Vouchſafe Waardig achten/ verweerdigen.
a Vow *een* Beloſte aan Godt.
a Vowel *een* Vocaal.
a Voyage *een* Reyſe ofte Voyagie ter Zee.
Vp Op.
to Vpbraid Verwijten.
to Vphold onderſteunen/ onderhouden.
Vpon Op/ boven/ over.
Vpper Overſte.
Vppermoſt Allerbovenſte.
Vpright oprecht.

an Vproar *een* oproer.
Vpside-down Het onderste boven.
Vpward opwaarts/om hoogh.
to Vrge Dringen/wringen.
an Vrinal *een* Ordinaal/ een Vrinaalglas.
Vs ons.
to Vse Gebruycken.
an Vsher of a school *een* Onder-Rector/Con-Rector.
to Vsurp- Tegen recht houden.
Vsury Woecker.
to Vtter Uytspreken.
the Vttermost *de* Uyterste.
Vulgar Gemeyn.
a Vulture *een* Gier.

W.

a WAfer *een* Wafel/ oock een Ouweltje.
to Waft over over voeren.
to Wag Waggelen/wanckelen.
to Wag the head Het hooft schudden.
to lay a Wager Wedden.
Wages Gagie/loon.
a Waggon *een* Wagen.
Waight *or* weight Gewicht.
to Wail Krijten/kermen.
Wainscot Wagenschot/want-schot.
to Wait Wachten.
to Wait for Verwachten.
to Wake Waken.
to Walk Wandelen.
a Wall *een* Muur ofte wal.
a Wall-louse *een* weeglupse ofte wandtluys.
a Wall-nut *een* Ockernent.
to Wander Dwalen/doolen.
to Want Gebreck lijden.
Wanton Dertel/weeldrigh.
War Oorlogh.
to Ward Behoeden/beschermen.

Wares

Wares **Waren/ Koopmanschappen.**
to be Warie **Voorsichtigh zijn / sich wachten.**
Warm **Warm.**
a Warming-pan *een* **Bedt-pan.**
to Warn **Waarschouwen/ vermanen.**
a Warrant *een* **Bevel / order.**
a Wart *een* **Wratte** of **Vrat.**
to Wash **Wasschen.**
a Wasp *een* **Wespe.**
to Wast **Bederven / verwoesten / verquisten.**
a Wast-coat *een* **Hemt-rock.**
to Watch **Waken.**
a Watch *een* **Horologie.**
Water **Water.**
a Wave *een* **Bare** ofte **golve.**
Wax **Was/ Lack.**
a Way *een* **Wegh.**
We **Wy.**
Weak **Swack/ krank.**
Weal **Welvaart.**
Wealth **Rijckdom.**

to Wean a child **Een kindt speenen.**
Weapons **Wapenen.**
to Wear **Dragen.**
to Wear out **Verslijten.**
Weary **Moede / vermoeyt.**
Weather **Weder.**
to Weav **Weven.**
a Web *een* **Webbe.**
to Wed **Houwen/trouwen.**
a Weed *een* **Wiede.**
a Week *een* **Weecke.**
to Weep **Weenen.**
to Weigh **Wegen.**
Welcome **Welkom.**
Well **Wel.**
a Well *een* **Put.**
a Wench *een* **Meyt** of **Meysken.**
the West **West** / het **Westen.**
Wet **Nat.**
a Whale *een* **Walvis.**
a Wharf *een* **Werf** ofte **Haven.**
What **Wat.**
Whay **Wey/ huy.**
a Wheal *een* **Puyst.**
Wheat **Terwe/ Weyte.**
a Wheel *een* **Wiel.**

a Wheel-barrow *een* Kruywagen.
a Whelp *een* jongen Hont.
When Wanneer.
Whence Van waar.
Where Waar.
Wherefore Waarom.
Whereto Waar toe.
to Whet Wetten / slijpen.
Whether of/ofte.
Which Welcke.
While *and* mean-while Terwijlen / ondertusschen.
White Wit.
a Whore *een* Hoer.
Wicked Boos.
a Widdow *een* Weduwe.
a Wife *een* Wijf.
Wilde Wilt.
the Will *de* Wille.
the Wind *de* Wint.
a Window *een* Venster.
Wine Wijn.
Winter Winter.
Wise Wijs.
With Met.
Within Binnen.
a Witness *een* Getuyge.
Wo Wee.
a Woman *een* Vrouw.
to Wonder Verwonderen
Wood Hout.
Wooll Wol.
a Word *een* Woort.
to Work Wercken.
to Write schrijven.
Wrath Toorn.

Y.

YEa. Ja.
a Year *een* Jaar.
Yellow Geel.
Yesterday Gisteren.
Yet Noch.

Z.

ZEal Yver.

F I N I S.